ERIC WALZ

VITRAŽISTĖ

Eric Walz

Vitražistė

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė
Reda Ptakauskienė

GIMTASIS ŽODIS

Vilnius, 2008

UDK 830-3
Va245

Versta iš:
Eric Walz
Die Glasmalerin

ISBN 978-9955-16-260-5

Romaną dedikuoju savo vaikystės draugams
Anai, Kristupui ir Manfredui

Prologas

Tridentas, 1551 metų spalio 8-oji,
iki iškilmingo Visuotinio Bažnyčios
susirinkimo atidarymo liko trys dienos

Karlota turėjo vieną vienintelį tikslą: nužudyti popiežiaus sūnų. Tik dėl šios priežasties ji atkeliavo į Tridentą iš Romos, tik šiuo tikslu ji vis dar tebesivertė tuo nekenčiamu kekšės amatu, visa širdimi trokšdama atimti gyvybę devyniolikmečiui Inocentui – kardinolui Inocentui, – nors net pati gerai nežinojo, kaip jai pavyks tai padaryti. Kartais jai net sapnuodavosi, kaip tamsią naktį persekioja jaunuolį, įsisupusi į platų apsiaustą su gobtuvu, ir, nutykojusi palankią progą, įsmeigia jam į nugarą durklą. Tuomet sapne ji patirdavo didžiulį pasitenkinimą, o širdyje suskambėdavo tūkstančiai varpų. Taip, kartais ji sapnuodavo Inocentą, nors, tiesą pasakius, nė karto nebuvo jo regėjusi.

Ji lėtai pylė šilto vandens srovelę ant kliento pėdų. Salvatorei Bertaniui tai nepaprastai patiko, jis pareikalavo iš jos ir šios paslaugos. Išsidrėbęs ant lovos pusiau gulomis jis skleidė nepaprastą pasitenkinimą turėjusius reikšti garsus, tačiau iš tiesų jie buvo kur kas panašesni į sutrikusio virškinimo bėdų kamuojamo žmogaus kūno aimanas. Drebančius, brangiais žiedais apmaustytus pirštus buvo sukryžiavęs ant nuogos krūtinės, tarytum melstųsi, akys užmerktos.

– Taip, – murmėjo jis tik židinio ugnies ir žvakės liepsnos apšviesto kambario prietemoje. – Daryk taip ir toliau.

Ji masažavo jam pėdas, pirmiausia kairės, paskui dešinės kojos padą. Bertanis išaiškino jai viską iki pačios mažiausios smulkmenėlės, kad tik ji nesupainiotų. Ji aptarnavo jį pirmą kartą. Nors jis

---

* Dantė Aligjeris. *Dieviškoji komedija. Pragaras III, 9.* Vertė A. Churginas. *(It.: Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!)* Čia ir toliau – vertėjos pastabos.

gana dažnai buvodavo Romoje, jai dar niekuomet neteko pas jį viešėti, nes Bertanis turėjo nuolatinę sugulovę – septyniolikmetę merginą liūdnomis akimis ir lyg keistos ligos paženklintu, mėlynių nusėtu kūnu. Prieš kurį laiką mergina jį paliko, tiesiog pabėgo nuo jo, ir šis faktas dar ilgai davė peno *Amžinojo miesto* kekšių paskaloms. Karlota neprisiminė jos vardo, atrodo, jis prasidėjo raidėmis „Dž“, bet tiksliai pasakyti ji dabar tikrai negalėtų. Ji niekados nesišnekučiuodavo su savo kolegėmis, nes, kitaip nei jos, nejautė nei potraukio, nei kokių nors kitų emocijų savo darbui – nei skausmo, nei pasitenkinimo, nei pasibodėjimo. Dieną naktį Karlotos sielą buvo užvaldęs amžinas jos gyvenimo palydovas: didžiule neapykanta ir pagieža alsuojantis pyktis.

– Pakaks, – ištarė Bertanis.

Karlota krestelėjo juodus plaukus ir nepaprastai atsargiai, lyg liesdama vertingą meno kūrinį, nušluostė jais jam kojas. Bertanio pėdos niekuo nesiskyrė nuo bet kurio kito senio kojų: įaugusiais kreivais nagais, gausiai plaukais apžėlusiais pirštais, tačiau Karlota nekreipė į tai dėmesio. Per ketverius metus, versdamasi kekšės amatu, ji prisižiūrėjo tokių šlykštynių, kurias prisiminus senasis Bertanis atrodė žavingas it Apolonas. Tačiau Karlota stengėsi jam įtikti visai ne dėl kažin kokios išskirtinės jo išvaizdos: vienintelė priežastis, privertusi su juo susidėti, buvo daug vertingesnė nei pinigai, už kuriuos Bertanis nusipirko ją šiai nakčiai.

– Dabar eikš čia, – įsakė jis. – Tęsk savo darbą.

Pilkos kardinolo akys stebėjo Karlotą, kai ji atsikėlė ir suklupo priešais jį prie lovos. Iš anksto buvo sutarta, kad dabar ji privalo susidėti rankas it maldai.

– Gerai, – sukuždėjo jis. – Dabar tu atrodai dorybinga lyg jaunutis angelas, nors iš tiesų esi subrendusi moteris, pasileidusi kekšė. Bet aš mėgstu brandžias pasileidusias moteris, nors daug labiau man patinka visai jaunos ir nekaltos. Kiek tau metų? Atsakyk!

– Keturiasdešimt.

Jis nusijuokė.

– Esi sena. Tačiau man patinka tavo ilgi plaukai – minkšti it avies vilna. Galbūt padarysiu tave nuolatine savo draugužė.

– Aš to nenoriu, – atsakė Karlota.

– Tu neturi pasirinkimo. Aš tau dosniai sumokėjau.

– Šįvakar – taip. Bet rytoj Jūs vėl būsite vyskupas, o aš – laisva moteris.

Jis nusijuokė.

– Galėčiau tave sumušti, tu pati tai žinai. Mušti tol, kol man paklusi.

„Ar gali Bertanis, – mąstė Karlota, – pasmerkti mane dar didesniam skausmui nei šis, jau ilgus metus deginantis krūtinę ir it peiliu raižantis širdį?"

Jis įspraudė jai į lūpas šiurkštų, beaistrį bučinį, o ji įgudusiai pakluso jo norui. Bertanis žvilgtelėjo į ją, tikrindamas, ar jos rankos vis dar sudėtos tarytum maldai, paskui patenkintas apsilaižė ir dar kartą ją pabučiavo – taip pat, kaip ir pirmąjį kartą.

Bertanis paleido ją iš glėbio, jo akyse žybtelėjo keistos ugnelės.

Jis trenkė Karlotai antausį, nubloškusį ją ant grindų.

Ten ji ir liko gulėti. Buvo jau spalio mėnuo, ir šaltos plytelės truputėlį atvėsino degantį skruostą. Karlota taikstėsi su viskuo. Ji būtų galėjusi rikteleti pro langą, kad didžiai gerbiamas Veronos vyskupas, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatas, ją muša ir prievartauja. Taip pat ji būtų galėjusi gintis. Ji nebuvo tokia silpna, kad nepajėgtų susidoroti su liesarankiu seniu. Tačiau ji kentė visus šiuos pažeminimus. Kad ir kaip tai buvo bjauru, Bertanis vis dar tebebuvo jai reikalingas. Ji bus jo vergė tol, kol jis neįteiks jai rašto, kurio ji geidė it troškulio kamuojamas keliauninkas.

Jis prisitraukė ją prie savo kojų.

– Tęsk, – lyg niekur nieko įsakė.

Jis atsigulė ant lovos, ir Karlota jau ketino vėl sunerti rankas ir ropštis ant jo, tik staiga prieškambaryje pasigirdo šnaresys.

– Kas ten? – Bertanis baimingai krūptelėjo.

– Tikriausiai tarnas, – pasakė Karlota.

– Aš išsiunčiau visus tarnus, namas visiškai tuščias.

Pasigirdo žingsniai, batų užkulnių taukšėjimas į grindų plyteles, paskui akimirką įsiviešpatavo nejauki tyla, o tuomet ir vėl nuaidėjo tie žingsniai. Žvakės liepsna supleveno nuo vėjo gūsio, įsiveržusio

pro pravertų durų plyšį, ir užgeso. Tik židinyje smagiai traškėdama vis dar tebeliepsnojo šilta ir jauki ugnis.

Galbūt įsibrovėlis jau stovi tarpduryje ir stebi juos?

Bertanis atstūmė Karlotą šalin ir užsimetė tuniką.

– Kas čia? – šūktelėjo jis ir neryžtingai atsikėlė iš lovos.

Atrodė, jog prabėgo visa amžinybė, kol pagaliau pasigirdo atsakymas.

– Jūsų Ekscelencija! – sušuko nepažįstamas vyriškas balsas. – Prašom pasakyti, kur Jūs? Atleiskit, bet aš privalau kuo skubiau su Jumis pasikalbėti.

Bertanis užsimetė ant tunikos apsiaustą ir išėjo į prieškambarį. Trumpai šnektelėjęs su nepažįstamuoju, jis įkišo galvą į miegamąjį, pasakė Karlotai, kad pokalbis užtruks, ir užtrenkė duris.

Karlota net nebandė dangstyti savo kūno, baimindamasi, kad nepažįstamasis gali užeiti į miegamąjį. Tūkstančius naktų svetimi žmonės matė ją nuogą, ir gėdos jausmas buvo kitoks nei skausmas – laikui bėgant, gėda pradingo be pėdsakų. Kaip ir daugybė kitų jausmų, ji paprasčiausiai iš lėto numirė, panašiai kaip lapai, kuriuos nuo medžių šakų negailestingai nuplėšia žvarbus rudens vėjas. Per šiuos ketverius metus, versdamasi kekšės amatu, Karlota tapo tikra vieniše, ji prarado ne tik daugybę žmonių, bet ir pojūčių. Džiugesys, noras gražiai pasipuošti, begalė paprastų, tačiau kartu ir nuostabių kasdieniškų pojūčių, apie kuriuos visiškai negalvoji, kai jie su tavimi, – visa tai dingo kaip dūmas. Čia, Tridente, Karlota susipažino su dviem geraširdžiais, mielais žmonėmis, kuriuos nepaprastai mėgo, vis dėlto dabartiniame jos gyvenime negalėjo būti vietos jokiai simpatijai ar draugystei.

Karlota atvėrė langą. Nakties sutemose blyškiai bolavo siluetai kalnų, glaudžiu ratu kone ištisai apsupusių Tridento miestą. Giedromis dienomis jie tviskėjo auksu, o jų šlaitai, apaugę kedrais, atrodė nepaprastai didingi. Bet naktį kalnai panėšėjo į vaiduoklius, milžinus, grėsmingas pamėkles. Nuo kalnų viršūnių apačion į slėnį it nepermatomas šydas driekėsi šaltas rūkas, žvarbūs vėjo gūsiai tartum šaižiai spiegiantys trombonai šiurpino ausis. Vėjas atnešė supuvusių lapų dvoką. Gamta dvelktelėjo mirties šalčiu.

Ji vėl skubiai uždarė langą, susirangė prie židinio ir gurkštelėjo vyno. Bertanio apartamentai buvo labai jaukūs, nors ir ne tokie prašmatnūs kaip rūmai, bet tikrai gerai įrengti namai netoli katedros aikštės. Jam pasisekė susirasti išties puikų būstą. Dabar į miestą nenutrūkstamu srautu plūste plūdo prelatai, jų buvo pernelyg daug, kad visiems pavyktų surasti jų luomui priderančius namus. Po trijų dienų į šį miestą sužiurs viso pasaulio žmonių akys – tuomet bus paskelbta Visuotinio Bažnyčios susirinkimo, *Concilium Tridentinum*, pradžia, ir šviesiausi dvasininkijos luomo protai aptars šiuo metu viso pasaulio krikščionis kamuojantį klausimą: nuo šio susirinkimo priklausė tolesnis Bažnyčios, taip pat ir visos krikščionijos likimas.

Karlota nelabai nusimanė apie visus šiuos dalykus, tačiau ji tiksliai žinojo, kad Bertanio žodis susirinkime buvo labai svarbus. Ji tučtuojau pastebėjo neeilinį jo protą. Jau seniai liovėsi stebėjusis, kad aukšto luomo dvasininkai, dienomis tokie galingi ir išdidūs, naktimis tapdavo bevaliais savo pačių aistrų vergais – dienos šviesoje jie buvo pamaldūs ir romūs it angelai, o nakties sutemose virsdavo apsėstaisiais. Jie kraustydavosi iš proto dėl vyrų ar moterų, šlaunų, kojų pėdų, bambų, didžiulį pasitenkinimą jiems suteikdavo skausmas, smūgiai, kandžiojimasis, žaizdos... Bertanis, dienos šviesoje liberalus reformatas, nakties sutemose virsdavo valdingu, žiauriu vyru, kamuojamu iškrypėliškų geidulių. Bet negi ji galėjo jį už tai pasmerkti? Tiesą pasakius, jis nelabai skyrėsi nuo Karlotos. Jos širdyje taip pat tūnojo paslaptis. Žmogus, stebėdamas šią kukliai apsirengusią moterį, žvelgdamas į dideles, žaižaruojančias juodas akis, klausydamasis krištolinio jos balso skambesio ir liesdamas švelnią odą, net nebūtų galėjęs įtarti, kad kažkada ji jau bandė nužudyti žmogų – žmogų, su kuriuo niekuomet nebuvo net kalbėjusi, kuris nė karto nebuvo suteikęs jai skausmo. Ne, su Inocentu ji iki šiol neturėjo jokių reikalų – ji buvo tik regėjusi jo veidą ir žinojo jo vardą.

Anuomet, prieš septynis mėnesius, Karlotai pavyko prasibrauti iki pat jaunojo kardinolo miegamojo durų. Ji sugundė vieną iš jo tarnų ir įkalbėjo jį pasiimti ją į savo kambarį rūmuose. Gavęs tai, ko troško, jis užmigo. Ilgai nedvejodama ji išslinko pro duris ir it

sapne klaidžiojo nakties sutemose skendinčiais rūmų koridoriais, slėpdama po suknele peilį. Ji praverdavo duris ir įsitikinusi, kad Inocentas ten nemiega, vėl užverdavo – visą tuziną durų. Tačiau tai, kad jis čia, rūmuose, Karlota puikiai žinojo. Jis tikrai nebuvo išvykęs iš namų – penktadieniais jis niekuomet neidavo į svečius. Todėl ji toliau tęsė savo paieškas, niekaip nenorėdama pasiduoti, tipeno ant pirštų galiukų, pasislėpė nuo raktininko, tikrinančio rūmų užraktus, sėlino vis tirštesnėje tamsoje skęstančių rūmų koridorių ir prieangių labirintu, kol pagaliau pasiekė savo klajonių tikslą.

Inocento kambaryje šalia lovos degė dvi žvakės: veikiausiai jis bijojo tamsos. Silpna žvakių liepsna apšvietė lygų, bebarzdį jo veidą. Taigi, tai ir buvo jos laimikis, jos auka. „Inocentas" reiškė „nekaltasis", ir jis išties toks buvo. Jis buvo nekaltas.

Ir vis dėlto pasmerktas mirti.

Vos spėjo įkelti koją į kambarį, kai ją sulaikė kažkieno ranka, ištempė atgal į koridorų ir užvėrė kardinolo kambario duris. Tai buvo tas pats tarnas, kurį ji suviliojo. Jis pastebėjo peilį ir suprato, ką ji ketina daryti. Kodėl jis nubudo? Ir kodėl sekė paskui ją?

Ilgai negalvojusi, ji smogė peiliu taip staigiai, kad jis nespėjo pratarti nė žodžio. Įsitvėrė jos, lėtai nuslydo žemyn ir išleido paskutinį kvapą prie pat jos įsčių. Ten, kur kitos moterys užmezga naują gyvybę, ji ją pražudė.

Karlota pabėgo. Po to, kas nutiko, jai tikrai nebūtų pavykę įgyvendinti savo plano. Ji nužudė žmogų, ne popiežiaus sūnų, o vargšą prasčioką, ne laiku ir ne vietoje pasipainiojusį jai po kojomis.

Dar ir šiandien, šią akimirką, kai ji stebeilijo į spragsinčią židinio liepsną, šis nusikaltimas it sunkus akmuo tebeslėgė krūtinę.

Tačiau vis dėlto ji neatsisakė savo užmačios nužudyti popiežiaus sūnų, atvirkščiai, šis įvykis tik dar labiau sustiprino jos ryžtą. Karlota nenorėjo, kad ši sunki nuodėmė, kurią ji padarė, jos atmintyje liktų kaip beprasmis, sąžinę graužiantis aklas atsitiktinumas. Nors po to Romoje daugiau taip ir nepasitaikė palankesnės progos nepastebėtai prisiartinti prie Inocento, Karlota vylėsi, kad čia, Tridente, jai pasiseks kur kas labiau. Ji buvo pasirengusi viskam – net viešai žmogžudystei: tokiam poelgiui jai netrūko nei drąsos, nei ryžto.

Tačiau dėl Inesos, vien dėl Inesos ji negalėjo leistis sučiumpama.

Sugrįžo Bertanis. Kad ir ką vyskupui pranešė nepažįstamasis, atrodė, jog jam tai tikrai nebuvo pati maloniausia naujiena. Kažką piktai bambėdamas sau po nosimi jis praėjo pro Karlotą prie komodos, ant kurios stovėjo dubuo ir ąsotis vandens. Jis nusiplovė rankas, ketvirtą kartą per šį vakarą – jo oda buvo balta ir plona it lavono.

„Įdomu, ar nuteisęs Kristų, Poncijus Pilotas taip pat tučtuojau puolė plautis rankų?“ – pagalvojo Karlota, kai Bertanis ją palietė. Jis suėmė delnais jos veidą ir pasižiūrėjo žvilgsniu, kuris nežadėjo nieko gero. Karlota įsitempė, laukdama dar vieno smūgio.

– Man reikia leidimo, – pasakė ji, – jei norit, kad ir toliau Jus lankyčiau.

Ką gi jam reiškė parašyti jai tą dokumentą? Netaręs nė žodžio, jis paėmė savo ką tik parašytą leidimą ir padėjo jį ant jos rūbų, sumestų į krūvą kambario viduryje. Jam užteko tik žvilgtelti į lovą, ir Karlota atsigulė auštielninka, sunėrusi rankas virš galvos tartum šventoji su aureole.

– Ateik, – pratarė ji, tačiau tokiu pačiu abejingu balsu būtų pasakiusi ir žodžius „nesiartink“ arba „mirk“. Nuo šios akimirkos Bertanis tapo jai tuščia vieta – visiškai nereikalingas. Ji net nepajuto jo kūno svorio, užgulančio ją. Ritmingai purtomas jos kūnas neišbaidė ūmai išplaukusių praeities prisiminimų: gražių vakarų, kai ji su vyru ir mažąja jųdviejų dukrele vaikštinėdavo jūros pakrante ir stebėdavo galingas bangas, tūžmastingai daužančias uolas ir niekaip negalinčias jų sutrupinti. Tačiau šie prisiminimai buvo tokie pat trapūs ir nepatvarūs kaip kvapai, kuriuos tik įsivaizduoji tvyrančius ore, nors iš tiesų jų čia nėra.

Ji gavo iš Bertanio tai, ko jai reikėjo – leidimą patekti į gatves aplink katedros aikštę, kur Visuotinio Bažnyčios susirinkimo dienomis bus uždrausta įkelti koją miestelėnams, neturintiems tokio dokumento. Dabar ji galės prisiartinti prie Inocento: šis dokumentas leido jai dar vienu žingsneliu pasistūmėti savo išsvajoto kruvino tikslo link.

Ji prispaudė prie lūpų kumštį ir įsispoksojo į ugnį. Vyskupas įvykdė savo misiją. Jeigu tik ji panorėtų, jis galėtų aplenkti Inocentą ir mirti anksčiau už jį.

„Dabar, – pagalvojo ji, – jis turi mirti.“

Vyskupas panardino rankas į vandenį dubenyje. Jos virpėjo. Net pačiomis didžiausiomis valios pastangomis jam taip ir nepavyko suvaldyti to virpėjimo, o tai beprotiškai jį siutino. Jis jau nebe toks stiprus kaip anksčiau. Senatvė pamažu smelkiasi į jo kūną it šaltis žvarbią naktį, sustingdydama rankų stiprybę, apsunkindama kvėpavimą, prislopindama galingą ir stiprų balsą, pastaruoju metu tapusį kimų ir gergždžiantį, negailestingai atimdama iš jo norą mylėtis, diskutuoti, į ledo kalėjimą uždarydama viltį ir netgi troškimą galynėtis su popiežiumi dėl valdžios. Visas kūnas palengva apsitraukia ledu, jis pamažu apmiršta, virsta tuščiu bejausmiu kiautu, panašiu į susiraukšlėjusius vaisius, kuriuos žiemos šaltis aptraukia ledu ir užkonservuoja. Jauni žmonės bodisi seniais ir bendrauja su kitais jaunuoliais – tokiais pačiais pavasario vaikais, kaip ir jie patys. Tai varo jį iš proto ir sukelia įtūžį. Kuo labiau jis sensta, tuo smarkiau siunta ant savo senatvės, moterų ir ant savęs.

Ištraukęs rankas iš vandens jis pastebi, kad jo paviršius apsitraukė gelsva plėvele nuo tepalų, kuriais kurtizanės įtrina savo kūnus, norėdamos kuo ilgiau išlikti jaunos ir gražios. „Štai dar viena beviltiška žmogaus kovos su laiku išraiška“, – šmėkšteli galvoje mintis ir jis valandžiukę susimąsto. Bertanis pavargo: naktis buvo išties audringa.

Staiga jis pamato, kaip į vandenį kapteli raudonas kraujo lašas, išplinta į didelę dėmę ir galiausiai išsisklaido. Kraujas. Kraujas iš piršto. Nubrozdinta oda – menkniekis, viso labo tik nedidelis įbrėžimas. Jis pats ir susibraižė, veikiausiai smogdamas kurtizanei į veidą.

Nusprendžia nekreipti į žaizdelę dėmesio, bet staiga pajunta dūrį į nugarą. Jam visiškai neskauda, bet vis dėlto kažin kas pasikeičia. Jis nori atsigręžti, tačiau jam taip ir nepavyksta to padaryti. Jis nori rėkti, tačiau vietoje balso iš burnos išsiveržia visai kas kita.

Vanduo dubenyje nusidažo raudonai.

Pirmoji dalis

1

1551 metų spalio 9-oji,
iki iškilmingo Visuotinio Bažnyčios
susirinkimo atidarymo liko dvi dienos

Kai Antonija pramerkė akis, jis vis dar miegojo. Jis buvo skulptorius ir turėjo tokį nuostabų kūną, lyg būtų pats sau išsitašęs jį iš akmens. Dar vakar jis atrodė jai esąs nepaprastai patrauklus ir ji geidė jo lygiai taip pat aistringai, kaip ir užvakar, kai juodu susipažino. Jis buvo italas – atrodė, kad visi skulptoriai buvo vien italai, o italai jai patiko. Jie buvo daug įdomesni nei vokiečiai, prancūzai ar ispanai. Italai, padarę nuodėmę, tučtuojau bėgdavo į bažnyčią, atlikdavo išpažintį ir gaudavo kunigo išrišimą. Ši tauta pasižymėjo stebėtinu prieštaringumu: amžinojo prakeiksmo baimė bičiuliavosi su besaikiu mėgavimusi visais žemiškojo gyvenimo malonumais, pamaldumas su gašlumu, santūrumas su karštakošiškumu. Šis šimtmetis sparčiai keitė Pietų šalių žmones, ir jis pats keitėsi siaubingai greitai, lyg ketindamas pražysti nepaprasto grožio margaspalviu žiedu. Muzikos instrumentai pragysdavo iki šiol negirdėtais garsais, žmonės šoko vis drąsiau, rengėsi vis įžūliau, kūrė laisvamaniškas eiles. Tačiau visose srityse pirmavo italai – puiki tauta, gimusi būti mylima ir mylinti.

Vis dar tvyrojo juoda naktis, apie brėkštantį rytą nedrąsiai pranašavo tik plonytis pilkšvas rėželis horizonte. Ir vis dėlto, norint laiku patekti į katedrą, jai reikėjo paskubėti. Skulptoriaus dirbtuvės tamsoje ji apgraibomis ieškojo savo drabužių, apčiupinėjo gipsines Aristotelio, Medėjos ir šv. Eligijaus galvas, fligelyje atsitrenkė į skulptūrą erelio, kuris veikiau buvo panašus į varną, nei į šį kilnų paukštį, ir galiausiai rado tai, ko ieškojo, ant popiežiaus Juliaus III kelių.

Ji apsivilko suknelę, net nežiūrėdama, kaip krinta jos klostės. Antonijos visiškai nedomino suknelės, jos nedomino taip pat ir visų

jos meilužių. Kartais ji klausinėdavo pati savęs, kuo gi taip patinka vyrams, nes pati sau anaiptol neatrodė esanti graži ir nesipuošė prašmatniais apdarais. Galbūt juos traukė tai, kaip ji su jais kalbėdavosi: nesivaržydama ir truputėlį įžūliai. Tiems, kurie jai patikdavo, ji be jokių užuolankų leisdavo suprasti, ko trokšta. Vyrai vertino šią jos savybę. Jie būdavo patenkinti, kad nereikia dėti jokių pastangų.

Prašvito dar labiau. Antonija pastebėjo, kad skulptorius prabudo, ir, pažvelgusi jam į akis, suprato, kad jis mąsto tą patį, ką ir ji. Jie abu gavo šiąnakt tai, ko troško. Bučinys, kurį ji prabėgomis įspraudė jam į lūpas, panėšėjo į ore išsisklaidantį lengvutį kvepalų debesėlį.

– *Arrivederci**, – pasakė ji.

– *Arrivederci*, – atsakė jis.

Jie jau niekuomet nesusitiks guolyje.

Antonija nepavėlavo. Kai ji įžengė į katedrą, ankstyvosios gotikos navos grindys vis dar skendėjo sutemose, nors pirmieji saulės spinduliai bet kurią akimirką galėjo prasiskverbti pro langus. Jie vis dar tebebuvo negyvi ir bedvasiai, tie langai, nes, kaip ir žmonės, prabusdavo tik tuomet, kai pro jų stiklus prasiskverbdavo skaisti šviesa ir juose lyg žmonių veiduose it tūkstančiai brangakmenių sužėrėdavo kančia, viltis ir džiaugsmas. Po keleto akimirkų atgis tai, kam Antonija buvo paaukojusi beveik metus savo gyvenimo.

Ji buvo beveik viena. Viduryje navos klūpojo tik vienišas vienuolis. Jai už nugaros dusliai trinktelėjo užsiveriančios durys, vienuolis krūptelėjo ir atsigręžė: siauras riešutmedžio spalvos veidas. Jis žvelgė į ją pernelyg ilgai, kad atrodytų esąs visiškai abejingas, tačiau galbūt tai jai tiesiog pasivaideno, nes vienuolis tučtuojau ir vėl pasinėrė į savo maldas, ir dabar Antonija matė tik apvalią tonzūrą, išskustą jo viršugalvyje. Kažkodėl jis pasirodė jai esąs keistai pažįstamas ir artimas.

Virš rytinių viršukalnių patekėjo saulė ir akimirksniu pilkas bažnyčios vidus nusidažė spalvomis. Kai kurios nišos tviskėjo

---

* Iki pasimatymo *(it.)*.

purpuru, kitos mainėsi žaliais atspalviais, navos ir kupolo vidus skendėjo žydroje, beribėje gelmėje. Šios nežemiškos, paslaptingos šviesos atspalvių žaismas buvo toks stulbinamai gražus, kad Antonija visiškai pamiršo, kad visas šis grožis – jos rankų darbas, kuriuo ji gali pelnytai didžiuotis.

Žvelgdama į viršų ji žingsniavo per tuščią katedrą, praeidama pro kolonas ir skulptūras, taip pat ir pro jaunąjį vienuolį. Ji pajuto jo žvilgsnį ir išgirdo, kaip keliantis iš klauptų šnara jo apdaras, tačiau nenorėjo pražiopsoti nė sekundėlės šio nepakartojamo stebuklo. Taip, tai jai atrodė esąs tikras stebuklas. Šią akimirką bet kokią prasmę prarado atskiri paveikslai ir figūros, lygiai taip pat nereikšmingi atrodė ir vitražo* kūrimo technika, struktūra ir atspalviai, briaunos ir nelygumai, švininės konstrukcijos, tamsaus švino stiklo, sumaišyto su oksiduotos geležies ir vario milteliais, sluoksnis ir sidabru tviskantis geltonis. Akimirksnį ji liovėsi buvusi amatininke, liovėsi buvusi menininke – tapo paprasčiausiu žmogumi, netekusiu žado ir pagarbiai nuščiuvusiu prieš nepaprastą stebuklą, kurį sukūrė šviesos ir stiklo žaismas – Dievo ir žemiškosios materijos susidūrimas.

Taip atrodė šviesa Žemėje pirmosiomis jos sukūrimo dienomis – šios minties, pirmąkart šmėkštelėjusios jos galvoje anuomet, kai ją, mažą mergytę, brėkštant ryto aušrai tėvas už rankutės atsivedė į Ulmo katedrą, ji neužmiršo visą gyvenimą. Jos tėvas Jeronimas išpuošė vitražais katedros langus – tai jis atvedė ir įleido į šią šventovę dieviškąją šviesą. Ši diena – pati įsimintiniausia ir gražiausia jos gyvenime, tačiau kartu – ir pati nelaimingiausia.

---

* Vitražas (pranc. *vitrage*, iš lot. *vitrum* – stiklas) – kompozicija iš spalvoto stiklo, įstatoma arba pakabinama prieš langą, įtaisoma sienoje iš kitos pusės apšviečiant. Iš spalvoto stiklo plokštelių pagal išankstinį natūralaus dydžio projektą (kartoną) išpjauti reikiamos formos gabalai sujungiami švino, vario juostelėmis arba cementu. Senovinę mozaiką – vitražą sudaro vienspalviai stiklo gabaliukai. Vėliau pūstinis stiklas buvo dažomas metalo oksidais, paskui padengiamas plonu lengvai lydomo tamsaus švino stiklo sluoksniu ir jame išraižomos šviesios vietos, ornamentai ar įrašai. Nuo XV–XVI a. pradėta naudoti platesnė spalvų gama. Šiais laikais išgaunamos visos paletės spalvos. Tapoma stiklo glazūromis, kurios įdegamos pakartotinai degant stiklą aukštoje temperatūroje.
Vitražo stebuklas gimsta stiklo ir šviesos sąveikai kuriant nuolat besikeičiantį efektą. Dėl specifinio stiklo ir šviesos santykio vitražas – unikali meno forma. Tai dinamiškas šviesos menas, priklausantis nuo dienos šviesos ir jos niuansų: kaip jie sužėri įvairiu paros ir metų laiku! Kartais subtilūs, kartais dramatiški. Tai seniausia kinetinio meno forma.

Ji patyliukais atsiduso ir pasistengė sugrįžti į dabartį. Palengva spalvų įvairovės apstulbintos akys pradėjo suvokti langų vitražų motyvus. Pasirodė pirmosios detalės: gėlės, žmonės, liepsnos, saulutės. Iš visomis vaivorykštės spalvomis švytinčio sunarplioto siūlų kamuolio „išsivyniojo" ir išryškėjo atskiros langų piešinio linijos. Iš pradžių kiekvieno lango vitražas pasakojo savą istoriją, tačiau, ilgėliau į juos visus įsižiūrėjus, atskiri siužetai pamažu susivienijo į darnią, didingą visumą. Šviesa sukūrė knygą.

Tik dabar pasirodė didžiulio triūso vaisiai. Vienoje pusėje – jos tėvo kūryba: septyni langų vitražai, skirti septynioms Pasaulio sukūrimo dienoms: septyniasdešimt septynios scenos – Pasaulio kūrimo tema, pirmiausia – šviesos sukūrimas, galiausiai – žmogaus: didžiulė, linksma, šventiška žaižaruojančių spalvų simfonija, šlovinanti Visatos atsiradimo pradžių pradžią. Tačiau priešais šiuos džiugesio kupinus langus kitoje pusėje žioruoja jos sukurti vitražai, vaizduojantys septynias dienas prieš Pasaulio pabaigą – iš viso septyniasdešimt septynios scenos iš Apreiškimo šv. Jonui: apokalipsės trimitai, žemės drebėjimas, liepsnose paskendę miškai, pasmerktųjų kančios ugnies jūroje, bekraštė nenumaldomon pražūtin žengiančių įvairiaspalvių personažų procesija. Minioje galėjai išvysti ir neryškius karūnų bei vyskupų kepurių siluetus, taip pat pinigų maišus, į kuriuos vis dar mėšlungiškai kabinosi pasmerktųjų rankos. Paskutinysis – septintas langas vaizdavo panikos apimtus žmones, it skruzdes besiveržiančius iš griūvančių rūmų, ir tarp nuolaužų besimėtančius žalius, baltus, mėlynus ir raudonus, akinamai žaižaruojančius saulėje ir į bekraštę kraujo jūrą krintančius brangiuosius akmenis.

Paskutiniajame lange buvo pavaizuotas paprastų papraščiausias, juodut juodutėlis Niekas. Šviesa pradingo, Dievas atėmė ją iš žmonių – lygiai taip pat, kaip ir prieš dvidešimtį metų Ulmo mieste.

Ją nukrėtė šiurpas ir kurį laiką jai atrodė, kad kūną pamažu palieka visos jėgos, kažkas, laikęs ją nelaisvėje visą tą laiką, vos tik ji pradėjo projektuoti šį darbą. Tačiau netrukus ir vėl palengvėjo – ji pasijuto esanti be galo laiminga.

– Ar Jums viskas gerai?

Tai buvo minkštas lyg aksomas balsas – kiekvienai ausiai malonus balsas.

Ji atsigręžė ir nieko neatsakė, tiesiog pažvelgė į vyrą.

– Man pasirodė, kad Jūs susvyravote, – pasakė jis ir prisistatė: – Brolis Sandras Karisimis iš Neapolio kolegijos.

Kiekvienas vienuolių ordinas atsiuntė į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą savo delegatus. Antonija jau buvo regėjusi domininkonus, cistersus*, pranciškonus, karmelitus, servitiečius, augustiniečius, teatinus** ir kapucinus. Visas miestas knibždėte knibždėjo vienuolių, dėvinčių įvairiausiais abitais.

– Jūs tikriausiai jėzuitas?

– T-taip, – suglumęs atsakė jis.

– Aš taip ir pamaniau. Jėzuitų abitai yra baltos ir juodos spalvos, jų audinys plonas ir šiugždantis lyg medžių lapai rudenėjančiame miške. Man patinka jėzuitai.

Jis ir vėl gerokai sumišo, nes ji šnekučiavosi su juo taip, lyg būtų pažinojusi jį daugelį metų, o jis nebūtų buvęs vienuolis, o tiesiog paprastas vyriškis, dėvintis juodai baltą apdarą.

– Antonija Bender. Esu vitražistė ir dabar kaip tik apžiūrinėju savo sukurtus langus.

– Jie stulbinamai gražūs.

– Norėjau, kad jie keltų žmonėms siaubą. Jeigu norėtumėte mane pagirti, turėtumėte sakyti, kad jie – siaubingi.

– Na gerai, tuomet šie vitražai – siaubingi.

Jo lūpų kampučiuose ir akyse šmėkštelėjo šypsena, bet tik akimirką, pernelyg trumpą akimirką. Paskui jis ir vėl pasislėpė po griežta vienuoliška kauke.

– Ačiū, – pratarė ji. – Bet jau per vėlu – deja, aš žinau, kad Jūs iš tiesų taip nemanote. Vitražai Jums patinka, bet juk jie turėjo sukelti Jums šiurpą. – Ji truputėlį pakreipė galvą į šoną. – Vadinasi, Jūs esat italas?

---

* Cistersai – katalikų vienuolių ordinas, įkurtas 1098 m. Prancūzijoje, Sito (lot. *Cistercium*) vietovėje.

** Teatinai – katalikų vienuolių ordinas, taip pavadintas pagal Italijos miesto Chieti (lot. *Teate*), kurio vyskupas buvo vienas šio ordino įkūrėjų, pavadinimą.

Tai buvo visiškai nereikalingas klausimas, nes jie kalbėjosi itališkai, o jis paminėjo Neapolį, tačiau jai visados patikdavo, kai žmogus sakydavosi esąs italas.

– Romietis, – atsakė jis.

– Dar niekuomet nepažinojau nė vieno romiečio. Sakoma, kad Romoje galima surasti visą pasaulį – esą ten į vieną vietą surinktas ir viso pasaulio grožis, ir skurdas.

– Roma yra pats puikiausias, o tuo pačiu – pats siaubingiausias miestas visame pasaulyje, taigi, toks pats kaip ir Jūsų vitražai, Antonija Bender.

Jo žodžiai buvo nuostabiai gražūs, tačiau jis ištarė juos taip paprastai ir nerūpestingai lyg abėcėlės raides.

– Beje, aš aptikau klaidą, – pasakė jis.

Ji nusišypsojo.

– Mene nebūna klaidų, o tik neteisingos išvados.

– Ta neteisinga išvada – štai ten, viršuje.

Jis mostelėjo ranka į vitražą ant lango virš nišos, kurį ji sukūrė pagal Tridento arkivyskupo kurfiursto pageidavimą. Ten buvo pavaizduoti vyskupai ir kardinolai, dalyvausiantys Visuotiniame Bažnyčios susirinkime. Prieš keletą mėnesių jai atsiuntė jų portretus, o ji su tėvu perkėlė juos ant vitražo stiklo. Šių portretų identiškumas neturėjo jokios reikšmės meninei kūrinio vertei.

– Ir kas gi ten yra?

– Prieš prasidedant Visuotiniam Bažnyčios susirinkimui Jums teks pakeisti vieną iš ten atvaizduotų asmenų. Praėjusią naktį mirė Veronos vyskupas.

– Salvatorė Bertanis?

– Taip.

– Kaip ne laiku.

– Atleiskite vargšui vyskupui – mirtis jį užklupo išties labai ne laiku, – atsakė jis savo nepakartojamai abejinga ir kartu – ypatingai taiklia kalbos maniera, kuri jai nepaprastai patiko.

Tuo metu, kai jis atidžiai tyrinėjo vitražus, ji apžiūrinėjo jį it drugelį, suplevenusį puošniais sparnais ir taip patraukusį jos dėmesį. Ji žiūrėjo į atsikišusį Adomo obuolį, kuris, jam ryjant seiles, ridinė-

josi grakščiu, smalsiai išlenktu kaklu aukšyn žemyn, ir vėl kažkas šiame žmoguje jai pasirodė artima ir miela, o kažin kas – visiškai svetima.

– Kaip matau, – ištarė jis aksominiu balsu, visiškai nederančiu prie analitinės intonacijos, – į savo apokaliptines vizijas Jūs įpynėte ir gyvatę iš rojaus sodų bei pavaizdavote ją su vyro galva, užuot atvaizdavusi kaip įprasta – su moters galva. O štai ten pakeitėte ir vaizdinį sielos pavidalą. Paprastai sielą mėgstama vaizduoti kaip kūdikį, kurį Mykolas Arkangelas laiko ant rankų. Jūsų vitraže jis laiko ant rankų du kūdikius, tačiau jis ne tik juos laiko, bet ir sveria, o piktai besišypsantis kūdikis yra sunkesnis. Iš viso to, ką matau, drįstu daryti išvadą, kad Blogis užima Jūsų kūryboje reikšmingą vietą, be to, Jūs manote, kad jis yra vyriškosios giminės, ir, beje, daug galingesnis nei Gėris.

Antonija taip sumaniai užmaskavo šią simboliką, kad buvo šventai įsitikinusi, jog niekas jos nepastebės, o jeigu ir pastebės – tikrai nesupras jos prasmės.

– *Rex tremendae majestatis*, – ji pacitavo sakinį iš Mišių už mirusiuosius. – Šiurpulingų pabaisų valdovas. Dievas yra nuolankių tarnų valdovas, tačiau dar yra ir pabaisų, nepaprastai žiaurių šaltakraujų ir savanaudžių išgamų valdovas. Blogis yra visur, o mano, kaip menininkės, užduotis – suteikti šiam blogiui pavidalą.

– Pats drąsiausias, mano manymu, yra Jūsų vitražas, vaizduojantis Apreiškimą Marijai, – tęsė jis savo kalbą. – Paprastai čia būna naudojama lelija – tyrumo ir nekaltybės simbolis. Bet Jūs nupiešėte net devynias lelijas. Devynias! Tokiu būdu pakeitėte šios scenos prasmę, nes puokštė gėlių simbolizuoja pasiūlymą sudaryti sandėrį, taigi tuomet tai virsta visiškai ne šventu aktu. Rodos, Jūs priekaištaujate pačiam Dievui, jog šis turėjęs egoistinių paskatų, kai nusprendė atsiųsti į Žemę savo Sūnų.

Ji nusišypsojo pačia nuostabiausia savo šypsena.

– O nejaugi mes visi nesame egoistai, bent jau mažumėlę?

– Arkivyskupas kurfiurstas tikrai Jūsų nepagirs, pastebėjęs, kokias mintis apgyvendinote kilniausiuose Dievo namuose. Galbūt netgi sumažins Jums atlygį už darbą arba visiškai nesumokės.

Pokalbio metu jai pavyko vieną vienintelį kartą kiek ilgėliau žvilgtelėti jam į akis. Jos buvo nepermatomos it juoda, paslaptinga gelmė.

– Ar Jūs manote, kad jis tai supras, pone Karisimi?

– Sprendžiant iš gandų, kuriuos teko apie jį girdėti, veikiausiai – ne.

– Ar ketinate jam apie tai papasakoti?

– Veikiausiai ne, – pakartojo jis.

– Taip ir susitarsim.

Antonijos žodžiai nuskambėjo kaip kvietimas sudaryti sąmokslą, ko ji, tiesą pasakius, ir siekė. Ji pabandė įdėmiai pažvelgti jam į akis, tačiau jos įkyrumas sukėlė viso labo tik jo priešiškumą.

– Man jau metas, – sausai ištarė jis. – Turiu eiti.

– Palaukit! – sušuko Antonija ir pirmą kartą sutrikdė iškilmingą katedros tylą. Jos balsą daugybę sykių atkartojo bažnyčios skliautai. Ji palietė Sandrui ranką, norėdama jį sulaikyti. – Prašau Jūsų, palaukit. Nenoriu, kad išeitumėt dėl mano kaltės. Aš labai atsiprašau. Kartais elgiuosi išties nemandagiai. Veikiausiai dėl to, kad begalę laiko praleidžiu vienut viena ir dažnai kalbuosi pati su savimi. O kai kalbiesi pati su savimi, o ne su kitais žmonėmis, pripranti visiškai nesivaržyti.

– Aš išeinu visiškai ne dėl Jūsų kaltės.

– Tikrai? O man pasirodė, kad dėl manęs. Labai keista, bet kažkodėl man atrodo, kad aš Jus pažįstu, nors iš tiesų visiškai nepažįstu. Galbūt dėl to drįstu kalbėtis su Jumis taip atvirai. Kartais aš netgi iš anksto numanau, ką Jūs man atsakysite.

– Atsižvelgdamas į Jūsų klausimus ir pastabas, nenorėčiau su tuo sutikti...

– Na, štai – Jūs ir vėl nusišypsojote. Tai geras ženklas, nes dabar aš jaučiu, kad Jūs atleidot man už įžūlumą. Bet kodėl gi šypsena ir vėl pradingo iš Jūsų lūpų? Manau, kad...

Iš šoninio portalo prieblandos lyg vanagas išniro dar vienas jėzuitas. Jis buvo vyresnis už Sandrą Karisimį, maždaug trisdešimt penkerių metų amžiaus, guvaus žvilgsnio ir kilnių veido bruožų, kurių harmoniją, deja, nevykusiai gadino ilga kumpa nosis. Nors jo

kūnas buvo toks liesas, kad abitas kabojo ant jo lyg maišas, vis dėlto pasižymėjo ir kažkokiu tvirtu užsispyrėliškumu – jis atrodė panašus į iš medžio išskaptuotus, apačioje užapvalintus žaislus, kurie, vos pabandžius juos paguldyti ant žemės, tučtuojau ir vėl pašoka.

Įėjusiojo žvilgsnis tučtuojau įsmigo į Antonijos ranką, vis dar liečiančią Sandro alkūnę. Ji tučtuojau atsargiai patraukė ją šalin.

– Štai kur tu, broli, – tarė jis. – O aš tavęs ieškojau.

– Broli Luisai, – pasakė Sandras ir pagarbiai linktelėjo jam galvą. – Vos prabudęs aš staiga panorau rytmetinę maldą sukalbėti katedroje.

Brolis Luisas pažvelgė į Antoniją, o paskui – vėl į Sandrą, nepratardamas nė žodžio.

– Antonija Bender, kurią tu čia regi, yra vitražistė, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo garbei papuošusi katedrą naujais vitražais. Aš papasakojau jai apie vyskupo Bertanio, atvaizduoto vitraže, mirtį ir mes kaip tik dabar...

– Visa tai – nepaprastai įdomu, – pertraukė jį brolis Luisas, – tačiau vyskupas kurfiurstas laukia mūsų savo rūmuose, norėdamas skubiai pranešti svarbią žinią.

– Vyskupas kurfiurstas laukia *manęs*? – nustebo Sandras.

– Aš jau sakiau, – šiek tiek švelnesniu tonu, kuris, pasirodo, taip pat buvo jam nesvetimas, bet vis dėlto kiek iš aukšto, atsakė jam brolis Luisas. – Reikalas labai skubus. Tai susiję su... Kaip ir visuomet, tai labai svarbu.

Antonija tučtuojau pastebėjo, kaip per trumpą akimirksnį pasikeitė Sandras. Dar visai neseniai protingas pašnekovas, oriai diskutavęs su ja, dabar pavirto nuolankiu, prieš savo mokytoją nusižeminusiu mokinuku.

Nepažįstamas vienuolis sparčiu žingsniu vėl pradingo šoninėje navoje, o Sandras tučtuojau nusekė paskui jį. Minutėlę jai pasirodė, kad jis ketina dar kartą atsigręžti, tačiau to neįvyko.

„Ar mes dar kada nors pasimatysime?“ – jai taip knietėjo jo paklausti. Tačiau negalėjo užduoti šio klausimo. Bent jau ne dabar.

2

– Jis buvo nužudytas, – pasakė Luisas de Sotas.

Sandras, greta Luiso kopiantis į kalvą, ant kurios stūksojo vyskupo kurfiursto pilis, net suakmenėjo iš siaubo. Jis nenorėjo tikėti savo ausimis.

– Ką tu pasakei?

– Salvatorė Bertanis. Jis nemirė įprasta mirtimi, o buvo nužudytas. Jį rado iš ryto nudurtą savo apartamentuose. Norėjau pranešti tau tai iš anksto, nes išgirdęs netikėtą žinią tu, deja, nuolat kartoji apmaudžią klaidą: nemoki susitvardyti ir kurį laiką atrodai nesąs labai protingas.

– Bet juk tai siaubinga.

– Šiek tiek pasistengęs galėtum susidoroti su šiuo savo elgesio trūkumu.

– Turėjau galvoje ne savo klaidą, bet žmogžudystę, Luisai.

Būdami dviese jie dažnai kreipdavosi vienas į kitą vardu, kas liudijo apie artimą jų ryšį.

„Kodėl, – mąstė Sandras, – vyskupas nori pasikalbėti apie žmogžudystę būtent su mumis? Gal jis ketina aptarti galimas šio nusikaltimo pasekmes Visuotiniam Bažnyčios susirinkimui? Bertanis buvo reformatorius, netgi vienas iš pačių galingiausių reformatorių grupės lyderių. Negi dėl to teks atidėti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą?"

Visa virtinė klausimų it vėjo blaškomų lapų verpetas prasisuko Sandrui galvoje, tačiau jis nepratarė nė žodžio. Jis buvo pernelyg įpratęs nieko neklausinėti Luiso, kol šis prabils pirmas.

Kadangi į vyskupo kurfiursto rezidenciją vedantis kelias buvo nepaprastai status, jie labai iš lėto stūmėsi į priekį. Tai buvo išties nuostabus pasivaikščiojimas ir maloni kompensacija už visas tas dienas, kurias Sandrui teko praleisti skriptoriumuose*, apsuptam dulkių ir begalės vabzdžių mumijų, krintančių iš perrašinėjamų knygų puslapių. Šiandien Sandrui šypsojosi skaisti saulė, oras buvo

* Skriptoriumas – vienuolyno raštinė.

gaivus ir vėsus, o puikaus kraštovaizdžio horizonte bolavo kalnų viršūnės. Pažvelgus kairėn, apačioje atsiverdavo vaizdingas Tridento miestas, pasipuošęs šimtamečiais bokštais, išpuoselėtomis bažnyčiomis, didinga romaniško stiliaus katedra, vaismedžių sodais, vynuogynais, kaštonų giraitėmis, tarp kurių it sidabrinė puošni juosta vinguriavo Adidžės upė, lyg netyčia numesta iš dangaus paties Dievo. Pažvelgęs dešinėn, jis išvydo virš skardžio pilies mūrus, o priešais juos dunksančią rudenėjančių medžių, kurių lapija švytėjo auksu ir kraujo raudoniu, sieną.

– Ta vitražistė, – staiga tarė Luisas ir pažvelgė Sandrui tiesiai į akis, lyg norėtų perskaityti jose tikrąjį atsakymą. – Tu žaviesi ja?

Sandrui prireikė šiek tiek laiko, kad galėtų deramai atsakyti, laiko, kad milžiniškomis valios pastangomis spėtų paversti savo akis dviem nepermatomais juodais perlais.

– Jos stilius – įdomus ir išraiškingas, – pats į savo klausimą atsakė Luisas, kai jam nusibodo laukti, kol prabils Sandras. – Bet, tikiuosi, tu neteiki tam pernelyg daug reikšmės?

Sandras svarstė.

– O kodėl gi ne? Juk ji, pasitelkdama pagalbon šviesą, priverčia atgyti Šventojo Rašto puslapius. Niekas neįstengtų vaizdingiau perteikti jo turinio. Net tapytojai nepajėgia sukurti tokio šedevro, nes jie tapo ant drobės arba tinko. O vitražisto drobė – Dievo šviesa.

– Gražiai pasakyta, – pagyrė jį Luisas. – Bet, kaip paprastai, analizuodamas pernelyg didelę reikšmę skiri poezijai. Pirmiausia buvo Žodis, niekuomet to nepamiršk. Kalba yra visų svarbiausia meno rūšis, nes ji – veiksmingiausia, galingiausia, dieviškiausia jėga.

Veikiausiai iš tokio įžymaus retoriko, koks buvo Luisas, lūpų ir negalėjai tikėtis išgirsti kitokios nuomonės.

– Bet nejaugi žodis „švietimas“ nereiškia, – atsargiai paklausė Sandras, – kad žmogus, ko nors mokydamasis, nori išvysti savo gyvenime šiek tiek daugiau šviesos?

– Matymas yra pats žemiausias laiptelis mokymosi procese. Kūdikis mato pasaulį, tačiau jis nesuvokia jo. Tik kalba įžiebia dieviškąją kibirkštį, kuri leidžia suprasti mus supantį pasaulį.

– Bet muzika ir tapyba pažadina gilesnius jausmus, o jausmai yra tokie pat svarbūs kaip ir žinios. Pasaulis sukurtas iš meilės, draugystės, atjautos, gedulo ir nuolankumo, o ne iš žodžių.

– O ar tu galėtum įsivaizduoti Dievo Sūnų, sakantį pamokslą ant kalno ir pritariantį sau lyra? Ar galėtum įsivaizduoti, kaip Jis, prikaltas prie kryžiaus, *išdainuoja* šešis paskutinius savo žodžius: „...nes jie patys nežino, ką daro". Argi Jis išvarė iš šventovės prekeivius, pasitelkęs pagalbon ne žodžius, o paveikslus? Ar Jis keliavo po Šventąją Žemę, dalydamas piešinukus, ar vis dėlto kalbėdamas su žmonėmis? Žodžiai, Sandrai, visados tik žodžiai priversdavo žmones susimąstyti, o jų sielas – skraidyti. Taigi matai, – muzika ir tapyba yra žmogiškosios kilmės, o kalbos menas kilęs iš Dievo...

Tai buvo viena iš tų akimirkų, kai Sandras imdavo Luiso bijoti. Šiam vyriškiui akimirksniu pavyko sumalti į miltus puikiausius meno kūrinius ir priskirti jiems trečiaeilį vaidmenį. Mikelandželo Buonaročio skulptūros, Džoto ir Rafaelio paveikslai, kompozitorių choralai, Antonijos Bender langai – visa tai per trumpą akimirksnį virto menkaverčiais blizgučiais, širdžiai nemiela dovana, už kurią mandagiai padėkojama, o paskui ji nukišama į patį atokiausią kampelį, kad už jos kuo rečiau užkliūtų žvilgsnis. Luiso sugebėjimas be menkiausių pastangų negailestingai sunaikinti savo oponentus ir įtikinti kitus žmones, kuo tik panorėdavo, ir buvo ta savybė, dėl kurios pats popiežius pasiuntė jį į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą kaip savo asmeninį delegatą. O Sandras buvo jo padėjėjas. Vis dėlto kartais – kad ir kaip gėrėjosi Luiso talentu – Sandrą nukrėsdavo nuo jo kalbų sklindantis ledinis šaltis. Nes, tiesą pasakius, visos šios kalbos buvo spąstai.

Kadangi Sandras nežinojo, ką jam atsakyti, jis tiesiog lengvai linktelėjo, pripažindamas savo pralaimėjimą – ne pirmą kartą per ilgus jų bendravimo metus. Šis Sandro galvos palenkimas, o galiausiai – švelnus Luiso rankos prisilietimas prie jo peties – lyg suteikiantis malonę ir pasigailėjimą – buvo tapę tam tikru ritualu, sudėtine jų pašnekesio ir bendravimo dalimi.

Pagaliau jie priėjo prie pilies, vyskupo kurfiursto rezidencijos, vartų. Du ten budintys sargybiniai net nebandė jų sulaikyti ar ka-

mantinėti, kur einą. Luisas sustojo po pusapvale arka ir dar kartą pažvelgė Sandrui tiesiai į akis.

– Dabar tu eisi vienas.

– Vienas? – lyg aidas jo žodžius pakartojo Sandras.

Ką gi jis *vienas* veiks pas vyskupą?

– Matai, – pasakė Luisas, – štai dėl šios veido išraiškos aš tave neseniai jau įspėjau. Ir maldauju, Sandrai, jokiu būdu nepamiršk: nemikčiok vyskupo kurfiursto akivaizdoje. Niekas nesukelia didesnio nepasitikėjimo žmogumi nei jo mikčiojimas.

– Bet ką?!. – sušuko Sandras. – Nieko nesuprantu...

Tačiau Luisas jau buvo atsukęs jam nugarą.

Sandras susidūrė su juo kone kaktomuša. Kaip iš dangaus nukritęs – išniręs iš vyskupo rezidencijos koridorių labirinto, šis vyras stovėjo priešais tartum iš nebūties atkeliavusi šmėkla ir taip pat spoksojo į jį lyg į ateivį iš anapus. Paskutinį kartą jie buvo susitikę taip seniai, kad visa ta nemaloni istorija panėšėjo į užmarštin nugrimzdusią pasaką. Bent jau taip atrodė Sandrui.

– Ma... Matas? – sušnabždėjo jis.

Matas nepratarė nė žodžio, tačiau jo veide taip pat atsispindėjo sustingusi nuostaba ir baimė. Jis dėvėjo juodą švarką ir juodą apsiaustą ir avėjo juodais batais. Tik kelius siekiančios kojinės buvo baltos, o rankose jis laikė plunksna papuoštą skrybėlę, kurios taip ir nespėjo užsidėti ant galvos. Veikiausiai jis ką tik išėjo iš vyskupo kurfiursto priėmimų salės.

Jie tylėjo. O ką gi turėjo vienas kitam sakyti? Kiekvienas iš jų žinojo, ką padaręs, o ko verčiau būtų nederėję daryti. Jie buvo priešai nuo pirmųjų savo pažinties dienų, o dabar susitiko vėlei, tebebūdami tokie pat aršūs priešai.

Kodėl? Dėl kokios priežasties likimas vėl suvedė juos čia, šiame mieste, kuris jiems abiem buvo svetimas?

Susitikimas netruko ilgiau nei tris akimirksnius, paskui Matas prasispraudė tarp Sandro ir jį lydinčio sargybinio ir nutolo, žengdamas tvirtu, ryžtingu žingsniu.

Sandras būtų džiaugęsis, galėdamas kiek ilgiau pamąstyti ir susikaupti, tačiau sargybinis pranešė vyskupui jo vardą, ir jis, nespėjęs kaip reikiant suvaldyti savo minčių, viesulu skriejančių galvoje, stojo prieš vyskupą kurfiurstą.

Kristoforas Madrucas buvo nebejaunas, jo skruostai – du nukarusios odos maišai – kabojo ties smakru, lūpose buvo sustingusi kankinio išraiška – taigi pakankamai daug svarių priežasčių, dėl kurių jis net neatsakė į Sandro pasisveikinimą, tik mostelėjo jam dviem pirštais, kviesdamas prieiti arčiau fotelio, kuriame buvo įsitaisęs. Jo išvaizda – kaip ir salės bei visos rezidencijos – liudijo, kad jis buvo ir Tridento miesto valdovas, ir kartu – vyskupas. Pastatas buvo pilies, tvirtovės ir vienuolyno architektūrinis mišinys ir lygiai taip pat, kaip ir Madruco apranga, atspindėjo šeimininko neapsisprendimą, kuo jis labiau norėjo būti – apaštalu ar valdovu. Būdamas apaštalas, jis, kaip ir jo pirmtakai, stengėsi pataisyti miestelėnų moralę, pašlijusią nuo 1450 metais padvelkusių laisvamaniškų naujosios epochos vėjų. Tridente, kaip ir kituose miestuose, atsirado pasilinksminimo vietų, lošimo ir kekšių namų. Liaudis smaginosi karnavaluose ir bakchanališkas orgijas primenančiose šventėse, o turtuoliai rengdavo kvapą gniaužiančias prabangias puotas. Paskui kekšių namai buvo uždaryti, ir mieste vėl įsivyravo dora. Šiandien Tridentas buvo romantiška vietelė, kurios gyventojai nebuvo nei nuodėmingi paleistuviai, nei pernelyg dorovingi žmonės, o jų nuodėmės – nesunkios ir šiek tiek šelmiškos. Būdamas kunigaikštis, Madrucas formaliai turėjo paklusti imperatoriui Karoliui, kurio valdų tolimiausias pietinis taškas ir buvo Tridento miestas, tačiau, kaip vyskupas, jis buvo pavaldus popiežiui – šis dvilypis derinys ir buvo ta priežastis, dėl kurios būtent šiame mieste buvo nuspręsta surengti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą.

Sandras pabučiavo Madrucui žiedą.

– Mano sūnau, man pasakojo, kad tu pasižymi guviu protu, – prašneko šis. – Sakė, kad esi įžvalgus ir sumanus.

Sandras truputėlį nustebo, kad Luisas jį taip išgyrė, tačiau kartu tai pakuteno jam savimeilę.

– Tokie žodžiai man pernelyg didelė garbė, Jūsų Ekscelencija, – mandagiai atsakė jis.

– Tikėsimės, kad ne. Nes mums reikalingas žmogus, pasižymintis aštriu protu. Tridento mieste buvo įvykdytas nusikaltimas, ir ne kažkoks nereikšmingas, bet ypatingai žiaurus nusikaltimas, be to, jis palietė neeilinį asmenį. Salvatorės Bertanio nužudymas mane smarkiai sukrėtė. Aš esu visiškai suglumęs. Jau pati vyskupo žūtis yra šiurpi, o ką bekalbėti apie pasekmes, kurias gali sukelti ši žmogžudystė. Štai dėl ko aš tave čia ir pasikviečiau, mano sūnau.

Madrucas leido Sandrui suprasti, kad jis nori atsikelti iš savojo krėslo. Sandras tučtuojau puolė jam padėti. Prireikė du kartus smarkiai trūktelėti, kol vyskupas atsistojo ant kojų. Pasiramsčiuodamas auksiniu bumbulu papuošta lazda ir vilkdamas paskui save raudoną šleifą jis mažais netvirtais žingsneliais prisiartino prie lango.

Danguje pradėjo telktis debesys, slėnyje tvyrojo paslaptinga šviesa, o vyskupo rūmų aukšybes lyg iš didžiausios tolybės pasiekė tik menki apačioje šurmuliuojančio miesto garsai.

– Mano sūnau, ką tu žinai apie vyskupą Bertanį?

– Jis galėjo būti sektinas pavyzdys visiems, kurie vis dar baiminosi bažnyčios reformos, – atsakė Sandras. – Jis norėjo padėti protestantams sugrįžti į reformuotos Šv. Bažnyčios globą.

– Ne tik tai. Jis susirašinėjo su Vokietijos imperatoriumi ir teikė jam patarimus. Tai Bertanis įtikino imperatorių Visuotinio Bažnyčios susirinkimo, kuris patvirtintų bažnyčios reformas, svarba, jis taip pat paskatino imperatorių prikalbinti šiam sprendimui ir popiežių. Šių pastangų rezultatą tu jau žinai. Juk vis dėlto susirinkome čia, ar ne?

– Nežinojau, kad vyskupas Bertanis suvaidino tokį svarbų vaidmenį įgyvendinant Visuotinio Bažnyčios susirinkimo idėją.

– Yra dar daugiau dalykų, kurių tu nežinai, mano sūnau. Imperatorius kone privertė popiežių sušaukti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, be to, jis reikalauja, kad popiežius pripažintų šiame

susirinkime balsų dauguma priimtus sprendimus – visai nesvarbu, ar jie jam patiktų, ar ne. Kitaip...

Sandras nujautė, ką reiškia šis „kitaip“. Karolis V šiuo metu buvo pats galingiausias pasaulio monarchas. Jis valdė Šventąją Romos Karalystę, Ispaniją, visą Pietų Italiją ir Siciliją, Naująjį Pasaulį, kurio teritorijoje buvo Prancūzija, Anglija, Danija, Švedija, Lenkija ir dar keletas kitų šalių, jo pavaldiniai buvo dvidešimt aštuoni milijonai žmonių, taip pat ir indėnų tautelės, jam tarnavo didžiausias pasaulyje laivynas ir galingiausia armija, savo ižde jis turėjo daugiausia aukso, vienu žodžiu, jis buvo pats didžiausias, turtingiausias ir galingiausias valdovas visame pasaulyje. Ką reiškia pasipriešinti tokio galingo valdovo valiai, pajuto protestantų tikėjimą išpažįstančios šalys Šmalkaldeno kare, taip pat ir arši jo varžovė Prancūzija, nuo kurios valdų Karolis atplėšė ne vieną koloniją. Nors Karolis V ir buvo nepaprastai dievobaimingas, vis dėlto, palietus jo asmeninius interesus, jis galėjo susikauti netgi su pačiu Šventuoju Sostu. Kai prieš dvidešimt metų Henrikas VIII norėjo išsiskirti su savo žmona Katerina, kuri buvo Karolio teta, šis pagrasino patraukti su savo kariuomene į Romą ir nuversti nuo sosto popiežių Klemensą VII, jeigu šis išdrįs anuliuoti Henriko VIII santuoką. Henrikas savo ruožtu pagrasino atsiskirti nuo Romos, jeigu popiežius nesiryš panaikinti jo santuokos. Klemensas neanuliavo monarcho santuokos, ir taip Romos katalikų bažnyčia prarado Angliją.

– Ar supranti, mano sūnau, kodėl visa tai tau pasakoju?

Sandras linktelėjo galvą.

– Jeigu auka buvo toks ypatingas žmogus, tai ir žudikas veikiausiai neeilinis.

Madruco veidu praskriejo rūpesčio ir kančios šešėlis.

– Bertanis turėjo daug priešų tarp konservatorių. Jeigu bus nužudytas dar vienas pasiuntinys, Visuotinis Bažnyčios susirinkimas žlugs. Didžiulės istorinės reikšmės susirinkimas. Protestantai atsiuntė savo delegaciją. Pirmąkart nuo pat bažnyčios skilimo laikų pasitaikė palanki proga sutaikyti susipriešinusius tikinčiuosius. Kas žino, kada ir vėl pasikartos tokia puiki galimybė. Norėčiau, kad ši

žmogžudystė būtų kaip galima greičiau ištirta. Šį nusikaltimą išaiškinti padėsi tu, mano sūnau.

Sandrui ši idėja pasirodė esanti tikras absurdas, tačiau jis, aišku, negalėjo iškloti savo nuomonės vyskupui tiesiai į akis.

– Aš dar niekuomet nesu tyręs žmogžudysčių, Jūsų Ekscelencija. Tai ne mano veiklos sritis.

– Tavo veiklos sritis – nusikaltimo aplinkybių tyrimas, mano sūnau. Informacijos rinkimas ir pateikimas – tavo broliui Kristuje de Sotui.

– Tridente Jūs veikiausiai turite daug pareigūnų, kurie...

– Šiuo metu tu esi vienintelis, atitinkantis visus reikalavimus.

– Kokius reikalavimus? Aš juk viso labo tik jėzuitas.

– Taip, būtent.

Kristoforas Madrucas ištarė šiuos žodžius, žvelgdamas į jį reikšmingu žvilgsniu, ir Sandras tučtuojau viską suprato. Likus keletui savaičių iki išvykimo į Tridentą jis davė skaistumo, neturto ir paklusnumo „amžinuosius įžadus“, taip pat ir paklusnumo popiežiui įžadą. Nei vienas vienuolių ordinas neduodavo tokio įžado, tik jėzuitai, tokiu būdu jie amžiams susiedavo savo likimą su Šventuoju Sostu. Šiuo metu Tridente buvo tik du jėzuitai – Luisas ir jis. Madrucas viską puikiai apgalvojo. Viena vertus, norėdamas išvengti sąmyšio tarp Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pasiuntinių, jis, būdamas šeimininkas, turėjo kuo skubiau ištirti nusikaltimą ir surasti vyskupo žudiką, kita vertus, bijojo, kad tuo atveju, jei atliekant tyrimą paaiškėtų kokia nors nepatogi aplinkybė, ši informacija, patekusi į pavojingas rankas, galėtų sukelti tikrą žemės drebėjimą.

– Kad ir kokie netikėti pasirodytų esą tavo tyrimų rezultatai, mano sūnau, kuo griežčiausiai įsakau pranešti juos tik asmeniškai man arba Šventajam Tėvui.

– Gal būtų geriau, jei šio nusikaltimo tyrimui vadovautų brolis Luisas, o aš būčiau tik jo padėjėjas?

– Aš pasirinkau tave.

– Tuomet galbūt galėčiau retkarčiais pasitarti su broliu Luisu?

– Nelabai to norėčiau, mano sūnau, nelabai. Žinoma, aš juo nepaprastai pasitikiu, – žodį *nepaprastai* jis ištarė tokia reikšminga intonacija, kad buvo galima įtarti, jog iš tiesų galvoja visiškai kitaip nei sako, – tačiau brolis Luisas yra Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatas ir jam pavesta ypatingos svarbos užduotis – perduoti Šventojo Tėvo valią ir balsą. Šiam tikslui jis ir turi skirti visas savo jėgas. Nenorėčiau, kad man tektų atsakyti už tai, kad jo galva bus pernelyg smarkiai užimta kitais reikalais.

Vyskupas kurfiurstas rūsčiai suraukė kaktą, tačiau tai atėmė begalę jėgų, todėl jis veikiai vėl ją išlygino. Iš lūpų jam ištrūko sunkus atodūsis ir jis susmuko į krėslą, stovintį netoli lango.

– Pasiuntinys jau kelyje. Rytoj popiežius Julius skaitys tavo vardą vildamasis, kad tu apsaugosi visus čia susirinkusius dvasiškius nuo galimų nusikalstamų išpuolių, ypač... – Jis užsimerkė. – Rytoj Tridente laukiama kardinolo Inocento del Montės, jis taip pat yra Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatas. Kardinolas yra... Norėjau pasakyti, kad jis yra nepaprastai artimas Šventojo Tėvo širdžiai. – Jis vėl atsimerkė. – Nemanau, kad turėčiau tau aiškinti, kokios galimybės atsivers tavo karjerai, jeigu deramai atliksi tau pavestą darbą.

Šis „jeigu“ nuskambėjo it šūvis, atsitrenkė nuo lubų į sienas ir grindis, nuaidėjo per visą salę ir bet kurią akimirką galėjo pataikyti į Sandrą.

Madrucas tarė:

– Tu skiriamas vizitatoriumi.

– Niekuomet nieko negirdėjau apie šią pareigybę, Jūsų Ekscelencija.

– Šventasis Sostas visiškai neseniai patvirtino šias pareigas, mano sūnau. Tiesą pasakius, kol kas dar neoficialiai. Popiežiaus manymu, ateityje vizitatoriai turėtų tikrinti, kaip klostosi reikalai parapijose ir ar dvasiškiai kokiu nors būdu nenusižengia įstatymams. Bet kai kuriems vizitatoriams skiriamos – net nežinau, kaip tinkamiau tai pavadinti, – ypač delikačios užduotys, pasaulietiško pobūdžio užduotys. Šios paslaptingos žmogžudystės tyrimas ir yra viena iš tokių

užduočių. Nuo šiol tu esi tiesiogiai pavaldus Šventajam Tėvui, mano sūnau. Tavo pareigybinė kompetencija panaši į inkvizitoriaus: tau suteikiama teisė ištardyti bet kurį žmogų.

Sandrui truputėlį apsisuko galva: viskas vyko žaibišku greičiu, pernelyg greitai. Be to, jis niekada negalėjo pakęsti inkvizitorių, o dabar štai tapo vienu iš jų – bent jau panašiu į juos.

– Jūsų Ekscelencija, privalau Jums priminti, kad jėzuitams už ordino ribų draudžiama turėti bet kokių pareigybių.

– Žinau, – pasakė Madrucas, o jo balse nuskambėjo sunkiai slepiama nuostaba ir asmeninis nepritarimas šiai regulos taisyklei, trukdančiai kilti bažnytinės karjeros laiptais. – Aš paprašysiu Šventojo Tėvo paaiškinti tavo ordino vyresniajam Ignacui Lojolai šias ypatingas aplinkybes. Esu įsitikinęs, kad šiuo atveju jis padarys išimtį.

Rankos mostu vyskupas kurfiurstas leido suprasti, kad pokalbis baigtas.

Sandras nusilenkė ir patraukė prie durų. Atvėręs jas, ūmai prisiminė Matą, taigi vėl uždarė duris ir atsigręžė.

Matas! Jo kūną it staigi liūtis užliejo toks baisus įniršis, kokio jis jau seniai nebuvo jautęs. Praeitis buvo tartum sėkla, kurios neįstengė pražudyti net ilgametė sausra. Pakako tik poros lašų, trumpo susitikimo, kad atgytų praeities laikų Sandras.

– Taip, broli Karisimi? – paklausė Madrucas kiek bejėgišku, pavargusiu balsu, tarsi žmogus, kurį dabar visų labiausiai pradžiugintų pokaičio miegas. – Kas gi dar?

Sandras suvokė, kad nūnai vyskupas kurfiurstas nesikreipia į jį nei „sūnau“, nei „Sandrai“, bet „Karisimi“, – tai buvo naujojo, neseniai jam suteikto visuomeninio statuso padarinys. Tai dar labiau paskatino jo ryžtą įvykdyti savo sumanymą.

– Jūsų Ekscelencija, norėčiau paklausti, kas šiandien iš ryto buvo pas Jus audiencijos ir kokiu reikalu?

Šis klausimas privertė Madrucą palenkti į priekį nugarą, kuri anksčiau atrodė tartum prilipusi prie krėslo atkaltės.

– Tai mano asmeninis reikalas. Jūsų klausimas labai įžūlus, broli Karisimi.

– Žinoma, jis toks ir yra, Jūsų Ekscelencija. Bet vis dėlto aš turiu teisę to paklausti. Negi Jūs pats man nesakėte, kad aš turiu teisę apklausti bet kurį žmogų?

Kristoforui Madrucui užkando žadą. Jis pakilo iš krėslo ir nusvyravo keletą žingsnių prie Sandro.

Staiga Sandras pajuto kūną užplūstančią šilumą, netgi kažką daugiau nei paprastą šilumą. Kraujas plūstelėjo jam į veidą, o keliai suvirpėjo. Kaip jis galėjo užduoti šį klausimą?! Ir kas gi patraukė jį už liežuvio!

– Iš pradžių buvo atėjęs Luisas de Sotas, – nenoriai atsakė Kristoforas Madrucas. – Pranešiau jam apie vyskupo mirtį ir išklausinėjau apie tave. Galiausiai aš pasveikinau Matą Hageną, atvykusį į Tridento miestą. Jis yra Viurtembergo hercogo pasiuntinys – protestantas. Visuotiniame Bažnyčios susirinkime jis bus pagrindinis *jų* atstovas – pagrindinis liuteronų atstovas. Kalbama, kad jis esąs labai protingas žmogus. Jūsų mokytojui bus nelengva su juo susidoroti, broli Karisimi.

Sandras būtų galėjęs džiaugtis, kad Matas bus Luiso, nenugalimojo Luiso tiesioginis oponentas ir kad Luisas tikrai nugalės Matą žodžių dvikovoje, ir šis turės gėdingai sprukti atgal už Alpių kalnų.

Tačiau jautė tik sunkų akmenį, visu svoriu užgulusį jam krūtinę.

Sandro žvilgsnis nukeliavo per katedros navas, tačiau ten jis nerado nei vieno pažįstamo veido, nei vieno žmogaus, kuris būtų jį nors truputėlį sudominęs. Keturi kažkokio jam nežinomo ordino vienuoliai klūpomis šliaužė prie altoriaus lyg prie medžiojamo žvėries, o dvi senos pranciškonės kiūtojo it vienas nejudrus dvigalvis ir dvirankis kūnas, ir katedroje aidėjo pašnibždomis tariami jų maldos žodžiai.

Sandras suklupo ant šaltų akmeninių grindų, spalvoti *Būties knygos* ir *Apokalipsės* vitražų atšvaitai apšvietė jo pečius, ir jis prisiminė, kas nutiko šįryt. Sudėjo maldai rankas ir užsimerkė.

Sandro malda

Viešpatie! Kodėl Luisas tai padarė? Kodėl Tu leidai tam įvykti? Jūs abu, Tu ir Luisas, puikiai žinojot, kad aš netinku tokiai užduočiai. Kodėl Luisas, pats nesiimdamas tirti šio nusikaltimo, rekomendavo būtent mane? Juk jis patenkintas, kad esu jo padėjėjas, bent jau niekuomet nepareiškė nepasitenkinimo mano darbu. Juk jis turėjo žinoti, kad aš nesugebėsiu išsiaiškinti šios žmogžudystės. Vyskupas kurfiurstas pateikė man šią užduotį kaip puikią galimybę tolesnei karjerai, betgi Tu, taip pat kaip ir aš, puikiai supranti, kad šis darbas labiau pavojingas nei patrauklus. Kas bus, jei žmogžudystės nesiliaus, o aš taip ir neįstengsiu joms sukliudyti? Arba priešingai: kas bus, jeigu aš sėkmingai išaiškinsiu šį nusikaltimą, tačiau tirdamas jį sužinosiu kažką tokio, ko man geriau būtų buvę nežinoti? Šiandien iš ryto aš buvau viso labo tik paprastas vienuolis, o dabar – Šventojo Tėvo, prakilniausiojo Tavo Tarno ir Vietininko Žemėje, įgaliotinis...

Apie tai pagalvojus kūną jam nukrėtė šiurpas. Jis buvo tiesioginis Dievo Vietininko Žemėje patikėtinis! Ši našta – tikrai ne jo pečiams! Nebuvo pratęs prie tokios didžiulės atsakomybės ir garbės. Jis buvo viso labo tik asistentas, o asistentams visuomet nubyrėdavo tik menki dėmesio trupiniai ir apšviesdavo blankūs atšvaitai nuo skaisčios jų ponų galvas supančios garbės aureolės. Jeigu pastaraisiais metais Sandras ir jautė atsakomybės naštą, tai buvo viso labo tik menko kareiviuko, kurio vadas traukia į šlovingą mūšį, atsakomybė. Atlikdamas savo kuklias pareigas tokio garbingo vyro, koks buvo Luisas, šešėlyje, jis jautėsi puikiai.

Jo žvilgsnis užkliuvo už bažnyčios langų, išdabintų puošniais, pamėkliškų apokalipsės būtybių knibždančiais vitražais. Galvoje aplenkdamos viena kitą skriejo mintys apie smurtinę Salvatorės Bertanio mirtį, apie naująsias vizitatoriaus pareigas, susitikimą su Matu ir...

Antonija. Aš vėl kartoju šį vardą: Antonija. Tiesą pasakius, jos vardo visiškai nederėtų minėti šioje maldoje, Viešpatie. Bertanis, Matas,

Luisas, popiežius – visi jie kelia man baimę – dėl vienokios, ar kitokios priežasties. Antonijos vardas man nekelia baimės. Tačiau ji sukelia man kitokius jausmus: kai šiandienos rytą aš pirmąkart ją sutikau, mane apėmė keistas pojūtis, ir aš net nežinau, ar turėčiau juo džiaugtis, ar su juo kovoti: tai buvo toks jausmas, kai susiduri su kažkuo visiškai tau nežinomu.

Tą pačią akimirką kažkas priklaupė šalia Sandro ant klaupto ir, pabudęs iš savo maldos, gretimais jis pamatė Luisą.

– Na, kaip? – paklausė Luisas. – Gal eime į Bertanio apartamentus šiek tiek apsižvalgyti?

3

Antonija iki šiol nebuvo turėjusi nė vienos draugės. Jai patiko tokie dalykai, apie kuriuos kitos moterys neturėjo nė menkiausio supratimo, o jeigu ir turėjo, paprasčiausiai nenorėdavo apie tai kalbėti. Antonija mėgdavo karštomis vasaros dienomis nuoga rąžytis ant švaria balta patalyne apvilktos lovos, ji mėgavosi visais vėlyvos vasaros teikiamais malonumais – mieguistu oru, aštriu spaudžiamų obuolių sulčių kvapu ir šiltu paskutinių rugpjūčio dienų lietumi; jai patikdavo lengvai apsirengusiai arba ir visai be apdarų kurti vitražus; ją žavėjo raudona spalva ir arabiška muzika nuo to laiko, kai išgirdo Ispanijoje grojančius muzikantus, kurie paslapčiomis puoselėjo senąsias savo tautos tradicijas.

Jai patiko ir vyriškos krūtinės. Visur buvo pilna kareivių, kurie po pratybų šlakstėsi savo įkaitusius kūnus šulinio vandeniu, taip pat akmenskaldžių, kurie vasarą dirbdavo nusirengę iki pusės, ir ji ypatingai mėgdavo į juos žiūrėti, saugodamasi, kad niekas nepastebėtų, kaip ji į juos spokso. Vyriškos krūtinės, nesvarbu kokios – gauruotos ar visiškai beplaukės, raumeningos ar plokščios – žavėjo ją, o pojūtis, kai ji liesdavo vyrui krūtinę pirštais arba lūpomis, buvo jai pats mieliausias iš visų, aišku, išskyrus prisilietimą prie stiklo. Ji galėjo daryti tai visą amžinybę.

Karlota buvo pirmoji, kuri ją suprato. Žinoma, anksčiau greta Antonijos Ulme nuolat sukiodavosi mergaitės, taip pat ir vėliau – Strasbūre, Amjene, Tryre, Kuenkoje ji bendraudavo su savo bendraamžėmis – dažniausiai tai būdavo dailininkų arba architektų dukros. Tačiau ji tik mandagiai šnekučiuodavosi su jomis, niekuomet neįsileisdama jų į širdį. Jai patikdavo mėgautis vienuma ir neturėti draugų, tačiau dabar, susipažinus su Karlota, visos mintys, ilgus metus saugiai tūnojusios galvoje, trykšte tryško iš vidaus lyg nerūpestingos fontano čiurkšlės. Nors jos susipažino vos prieš mėnesį, Karlota žinojo apie ją gerokai daugiau nei viso pasaulio architektų dukros. Karlota buvo pirmoji tikra jos draugė ir ji džiaugėsi, galė-

dama pasipasakoti jai apie savo susitikimą su jėzuitu. Jos pokalbiai su Karlota buvo labai emocingi.

Ji atvėrė dirbtuvės duris, ir į veidą tvokstelėjo šaltis ir pelėsių tvaikas. Grįžti iš stebuklingo vitražų pasaulio atgal į pilką kasdienybę Antonijai kiekvieną kartą atrodydavo tas pats, lyg būti išmestai iš rūmų į tamsią, priplėkusią belangę. Nors kambarį apšvietė saulės spinduliai – saulės šviesa buvo pati mieliausia vitražisto draugužė, – jie nepajėgė sušildyti šio niūraus urvo. Antonija su tėvu buvo apgyvendinti senuose, apgriuvusiuose ir vėjo perpučiamuose rūmuose – *Palazzo Rosato* – vargu ar būtum galėjęs sugalvoti labiau nevykusį pavadinimą šalta blankiai mėlyna spalva nudažytam pastatui, kurio viduje buvo dar žvarbiau nei lauke. Ateljė ir du miegamieji – daugiau kambarių šiuose rūmuose jiems neskyrė. Gretimais jų tuose pačiuose rūmuose gyveno dvi italės skalbėjos, kurios mažiausiai vienąkart per dieną kivirčydavosi su prancūzu virėjo padėjėju ir ispanų kirpėju, įsikūrusiais tame pačiame koridoriuje priešais jų duris. Įvairiakalbis barnis sklido į ateljė vidų, priversdamas pasijusti lyg Babelio bokšto statybvietėje, kai Dievo nubausti žmonės prabyla skirtingomis kalbomis ir negali vienas su kitu susišnekėti. Du kartus per dieną pas juos užeidavo kreivakojė senė ir atnešdavo Antonijai su Jeronimui vos šiltų arba ir visai atvėsusių valgių, kuriuos ji padėdavo ant brėžinių stalo. Ten pat jie ir valgydavo – tarp aplink besimėtančių rašiklių, rašalinių, popierių ritinių ir stiklo šukių.

Šios patalpos Antonijai kiekvieną dieną primindavo, kaip menkai vitražistus vertina dvasininkai. Kokia baisi neteisybė – ilgus šimtmečius menininkai susilaukdavo kur kas mažiau pagarbos nei arklininkai, ir netgi dabar, kai prasidėjo nauja, šviesesnė epocha ir architektai, dailininkai ir kompozitoriai staiga buvo priimti į dvariškių tarpą, apgyvendinti prabangiuose rūmuose, gaudavo didelius honorarus ir mėgavosi šlove, vitražų kūrimas tapo užmarštin grimztančiu menu. Pusė protestantiškosios Europos apkaltino vitražų meną šlykščiausiu bedieviškumu ir panašiai, kaip darželyje suvešėjusių piktžolių šaknys sunaikina puikiausių gėlių šaknis, taip ir Liuterio, ir visų pirma Kalvino mokymas visur, kur tik vėjas nu-

nešdavo jų sėklą, visiems laikams nutildydavo mistinį įvairiaspalvių langų vitražų simfonijos skambesį. Reformacija išvijo iš savo valdų vitražistus, išginė juos iš Pomeranijos, Brandenburgo, Saksonijos, Meklenburgo, Heseno, Viurtembergo, Švedijos, Danijos, Šveicarijos, Bohemijos, Moravijos, Vengrijos, Škotijos, dalies Prancūzijos teritorijos... Kaip ugnies užspeisti žvėrys vitražistai puldinėjo tai šen, tai ten, vis dar vildamiesi paspruki nuo pražūtingo Kalvino sukurstyto gaisro...

O jų pačių tikėjimo – Romos katalikų bažnyčia jau kuris laikas savo šventųjų namų lubas ir sienas puošdavo didingomis freskomis, tuo tarpu langų puošybai pernelyg smarkiai neišlaidavo. Italijoje buvo dar prastesnė padėtis, nes italai nemokėjo kurti meniškų vitražų. Gavę tuščią sieną arba molberto drobę, jie sukurdavo įspūdingus meno kūrinius ir atvaizduodavo dramatiškumo kupinas scenas su didingais veikėjais. Tačiau su stiklu jie visiškai nemokėjo dirbti ir nevertino šios trapios medžiagos grožio. Italai bandė tapyti ant stiklo lyg ant šlapio tinko ir, atlikdami šį darbą, laužydavo visas senovinio amato tradicijas, pagal kurias gaminamas stiklas, pridėjus atitinkamų spalvinių priemaišų, būdavo nudažomas, paskui pjaustomas gabaliukais ir pagaliau vitražistas sudėliodavo juos it mozaiką, sukurdamas vientisą paveikslą. Ant vitražo nupiešdavo viso labo tik detales ir žmonių veido bruožus. Tuo tarpu italų vitražistai potėpis po potėpio sluoksniuodavo raudoną, žalią, mėlyną spalvas, kol natūralus stiklo spindesys – vitražo siela – tiesiog uždusdavo visų šių spalvų makalynėje. Italijoje tokia vitražo kūrimo technika buvo žavimasi, tad senosios mokyklos vitražistams ten neliko vietos. Ir apskritai visose šalyse jie gaudavo vis mažiau užsakymų, taigi daugelis vitražistų metė šį amatą.

Prieškambaryje išgirdusi Karlotos juoką, Antonija vėl pralinksmėjo. Karlota juokdavosi būdama puikiai nusiteikusi, o tuomet ji tapdavo tikru jaunystės eliksyru senajam Antonijos tėvui. Kad ir labai nenoromis, vis dėlto nusprendė jiems netrukdyti, nors jai knietėte knietėjo tučtuojau šnektelėti su Karlota.

Ji perbėgo akimis visą kambarį, ieškodama darbo, kurį galėtų pradėti arba užbaigti. Visur viešpatavo baisi netvarka, nes paprastai

Antonija nedaug dėmesio skirdavo namų ruošai, kadangi tai atimdavo daug laiko ir jėgų, kurie kur kas labiau praversdavo vitražų kūrybos procese. Tačiau dabar katedros vitražai buvo baigti, – teliko pašalinti Bertanio portretą, o didžioji dalis *Santa Maria Maggiore** projektų, skirtų kitos Tridento bažnyčios langams papuošti, taip pat gulėjo sudėlioti lentynose. Bet kadangi ji jokiu būdu nenorėjo dykaduoniauti, nejučiomis stverdavo kiekvieną po ranka pasipainiojusį daiktą ir padėdavo jį į kitą vietą. „Iš pradžių, – tarė sau, – apsitvarkysiu čia, o paskui ir savo kambaryje, kur vienon krūvon suversti mėtosi paklodės, kojinės, popierius ir knygos.“

Karlota juokdamasi įžengė į ateljė ir iš pradžių net nepastebėjo Antonijos. Tai buvo subrendusi moteris – žodis „subrendusi“ tučtuojau ateidavo Antonijai į galvą, vos tik išvydus Karlotą. Juodi, truputį garbanoti aukštai ant sprando susegti plaukai. Nei pernelyg plona, nei ypatingai gracinga, tačiau ir ne per stora. Putli krūtinė – labai stangri, tokia stangri, jog atrodė, lyg ji priklausytų ne jai, bet visai kitam kūnui, ir bet kurią akimirką stengtųsi nuo jos paspruktі. Protingos, supratingos akys, kurios buvo mačiusios ir šilto, ir šalto. Stebėtinai protinga, kad būtų eilinė kekšė, – veikiausiai ji ne nuo pat jaunumės vertėsi šiuo amatu. Bent jau jos vardas tikrai buvo išgalvotas: Karlota da Rimini – pernelyg gražu, kad būtų tikra. Veikiausiai tai buvo tik jos „slapyvardis“.

– Meilute, ir kiekgi laiko tu taip stovi visoje šioje betvarkėje? – paklausė Karlota, kai Antonija atkreipė jos dėmesį į savo buvimą kambaryje. – Ieškau išeiginio tavo tėvo švarko – vienintelio švaraus, kurį jis turi. Ar tu jo nematei?

Antonija gūžtelėjo pečiais ir išraiškingai mostelėjo ranka – šiame judesyje tilpo visas pasaulis – pasaulis, kurį šiuo momentu sudarė šis kambarys su begale stovelių, stalų, rašomųjų pultelių, nusėtų skudurėliais, teptukais, stūmikliais ir stiklo šukėmis.

Karlota atsiduso ir ėmėsi ieškoti drabužio. Ji nuoširdžiai rūpinosi Jeronimu nuo to laiko, kai susipažino su juo Tridente: taisė jo drabužius, kivirčijosi su skalbėja, o už ateljė durų elgėsi labai taktiškai ir

* Didžioji Dievo Motina *(it.)*.

kukliai, vengdama bereikalingų nemalonumų. Jeigu Antonija būtų galėjusi išsirinkti pamotę, ji tučtuojau bestų pirštu į Karlotą.

– Ar buvai katedroje? – paklausė Karlota. – Ir koks ten buvo apšvietimas? Ar viskas gerai pavyko?

Antonija linktelėjo galvą. Ji buvo paaiškinusi Karlotai, kad vitražistas baigia savo darbą tik tuomet, kai nuolatinėje kūrinio buvimo vietoje apžiūri savo vitražą. Tik statinio viduje gali pamatyti, ar pavyko suderinti saulės ir šešėlių žaismą, ar mėlyna tikrai mainosi su žydra, violetine ir purpurine spalva, ar patalpoje iš tiesų tvyro vitražo kūrėjo sumanyta nuotaika.

– Šių langų neįmanoma nepastebėti, – pasakė Antonija, – jie privers kiekvieną žmogų drebėti ir bijoti paties savęs.

– Drebėti ir bijoti savęs! Na, tuomet bus proga šią sėkmę atšvęsti. Ar tėvas patenkintas tavo darbu taip pat, kaip ir tu?

– Taip. Bet vis dėlto jis prasitarė, kad man daugiau nereikėtų imtis kurti apokalipsės scenų.

– Jis visiškai teisus. Esi pernelyg jauna, kad leistum laiką dėliodama šiurpius pasaulio pabaigos vitražus. Kodėl tau nesukūrus vitražų, į kuriuos žiūrėdami žmonės paskęstų svajonėse lyg kerinčiam sapne?

– Bet aš tokius ir kuriu.

– Šnekėjau ne apie košmariškus sapnus, meilute. Turėjau galvoje gražius, palaimos kupinus sapnus ir svajones apie angelus, didvyrius ir šventuosius.

– Judu su tėvu kalbėjotės apie mane, tiesa?

– Jis sunerimęs, kad tu kuri tiek daug vitražų, vaizduojančių apokalipsę.

– Manau, kad kartais aš jam atrodau truputį kuoktelėjusi.

– Na, tu ir *esi* kuoktelėjusi. – Neleisdama Antonijai net prasižioti, ji tęsė: – Nemanau, kad taip jau blogai būti kuoktelėjusiai. Juk tavyje slypi ne viena moteris, ne viena būtybė. Tu sudėliota tokiu pat būdu, kaip ir tavo langų vitražai – esi lyg mozaika, sukurta iš įvairių spalvų, aistrų ir atskirų epizodų – taip pat ir iš šukių. Puikiai tave suprantu – taip paaiškinau ir Jeronimui. Tik nesileisk visiškai užvaldoma aistros, nes tuomet ji pavirs prievarta.

– Kalbi iš savo patirties?

Karlota šį jos klausimą praleido negirdomis.

– Jei ko nors netrokšti iš visos širdies, verčiau mesk tai iš galvos. Juk nė vienas žmogus pasaulyje negeidžia, kad apokalipsė taptų amžina jo palydove, – ir nedrįsk man prieštarauti. Su vyrais – ta pati istorija. Pernelyg daug vyrų sugadina apetitą. Aš tai puikiai žinau, nes esu kurtizanė.

Karlota nusišypsojo jai.

– Na, tai kas gi dar tave kamuoja? Aš juk matau, kad tu tik ir lauki progos, norėdama šnektelėti su manimi apie vyrus. Tai parašyta tavo akyse, meilute, man jos primena katės, nusižiūrėjusios pelę, akis. Ar pavyko praėjusi naktis su tuo – kas jis ten toks buvo? – tuo skulptoriumi? O galbūt akmenskaldžiai, čia gretimais statantys fontaną, nepaisydami atvėsusio oro išsirengė iki pusės?

– Na ką tu, Karlota.

– „Na ką tu, Karlota!“ – pamėgdžiojo ją Karlota manieringos senmergės intonacija. – Aš pasibaisėjusi! Kaip gali šitaip piktžodžiauti!

Jos nusikvatojo ir susižvalgė kaip išties puikiai sutariančios moterys.

– Katedroje aš sutikau vienuolį, – prabilo Antonija, bato galu braižydama piešinį ant stiklo dulkėmis nuklotos aslos. – Jis man labai patiko.

Karlota tučtuojau liovėsi ieškojusi švarko.

Ji pratarė išgąsčio kupinu balsu:

– Negi tu jį užkalbinai? Kaip neatsargiai elgiesi! Juk jis galėjo būti inkvizitorius arba...

– Jis ne inkvizitorius. Be to, mes šauniai pasišnekėjome apie vitražus.

– Vitražai, suprantu. Ar jis vis dar buvo apsirengęs, kai jūs liovėtės aptarinėti vitražus?

– Šiandien tu dygi lyg adata.

– O tu – karšta it įkaitinta geležis, kuria jūs pjaustote stiklą. Vos pakilusi iš šilto meilės guolio, tu ir vėl tykai grobio. Ar kada nors jau esi turėjusi meilužį vienuolį?

– Ne.

– Tuomet, deja, turėčiau tave įspėti, kad susidursi su viena problemėle.

– Kokia?

– Vienuoliams draudžiama *tai* daryti.

– Na, tau jau verčiau patylėti, teisuole! – atšovė jai Antonija. – Juk pati sakei, kad dažniausiai tavo sugulovai būna dvasininkai ir kad tu juos labiausiai mėgsti.

– Na, taip...

– Juk dėl to tu ir atvykai į Tridentą. Čia pastarosiomis dienomis vieši visi prelatai, ir per šešias savaites tu gavai tiek pinigų, kiek paprastai uždirbdavai Romoje per dvejus metus. Tai vėlgi tavo žodžiai.

– Žinoma, – kaip tik dėl šios priežasties ir esu šiame mieste, – nusileido Karlota, tačiau atrodė panaši į katę, užkluptą šalia puodynės pieno. – Bet, visų pirma, tu nesi aš. Man tenka imti tai, kas papuola. Tai nėra malonus užsiėmimas ir nė viena moteris nemėgsta to daryti – tai tik mitas, kurį sukūrė vyrai. O antra, tavo atveju jis yra vienuolis, o jie vis dar tiki savo pašaukimu tarnauti Dievui. Vyskupai, arkivyskupai ir panašaus rango dvasininkai yra politikai ir valstybės tarnautojai, ir jie nesilaiko savo pačių nustatytų taisyklių ir priesakų. Be to...

– Po paraliais, kol tu išdėstysi visus prieštaravimus, aš spėsiu pasenti, ir problema išsispręs pati savaime.

Karlota įprastu judesiu smiliumi kilstelėjo Antonijai smakrą ir švelniai nusišypsojo, žiūrėdama jai į akis.

– Meilute, visiškai nesirengiu tavęs atkalbinėti. Mylėkis su šiuo vienuoliu šiene, vartykis su juo pastogėje, ant Adidžės upės kranto, po apelsinmedžiu, kandžiok jį, leiskis jo kandžiojama, išsiurbk jį visą, suplėšyk į smulkius gabaliukus, rėk, kol tau iš krūtinės iššoks širdis, ir išdarinėk su juo visus kitus taip geidžiamus dalykėlius. Bet vis dėlto aš pati tikrai nenorėčiau suvedžioti vienuolio. Jeigu tavo užmačia nepavyks, mažų mažiausiai apsijuoksi, o blogiausiu atveju netgi papulsi į didžiulį pavojų, nes dorovingi vienuoliai – baisūs it maras. O jeigu tau pavyks, paskui tave užgra100 sąžinė, arba dar

blogiau – jis pats pradės tau priekaištauti. Jeigu paklaustum manęs patarimo, aš tau pasakyčiau: pamiršk jį.

Karlota sudėjo rankas tarytum maldai.

– Tai štai kur jis, tas švarkas! Tarp metalo oksido ir lydomojo tamsaus švino stiklo – išties puiki vietelė išeiginiam švarkui. Dailininko ateljė tvarkelė – lyg pragaro priemenėje!

Patenkinta Karlota užsimetė švarką ant rankos, mirktelėjo Antonijai ir išėjo į gretimą kambarį.

Taigi pokalbis apie Sandrą Karisimį buvo baigtas. Antonija suprato, kad veikiausiai Karlota buvo visiškai teisi. Vienuolis iš tiesų netiko jai į meilužius, nes nei su vienu iš jų ji nesikalbėdavo apie vitražus. Vyrai ir menas – šie dalykai atrodė jai panašūs į du toli vienas nuo kito esančius ir vienas kito neliečiančius lapus, nors galbūt jie augo ant to paties medžio šakos ir maitinosi tais pačiais syvais. Pastaruoju metu ji fanatiškai dirbo su langų vitražais, visas savo jėgas, fantaziją ir jaudulį atiduodama Apokalipsei. Ištisas savaites ji nė karto nebuvo pagalvojusi apie jokį vyrą, o tuo labiau apie tai, ką būtų galima su juo nuveikti. Bet dabar, užbaigusi darbą, ji vis dar jautė širdyje jaudulį, šį keistą nerimą, tik ją jaudino jau nebe stiklas, o – kaip ir anksčiau – vyriškas kūnas. Taip būdavo visados: stiklas ir vyrai, vyrai ir stiklas keisdavo vienas kitą lyg dvi skystos substancijos, kurių nevalia sumaišyti, antraip pasekmės gali būti nenuspėjamos.

„Taigi, – pakartojo ji mintyse, – pokalbis apie Sandrą Karisimį baigtas.“

Kreivakojė, nešina dviem avižinės košės dubenimis, kuriuos laikė atkišusi abiejose rankose it teisingumo deivė Temidė svarstykles, į ateljė atgabeno ir gandą apie žiaurų Salvatorės Bertanio nužudymą. Iš jos susiraukšlėjusio kaklo pasigirdo garsas, kurį kiti žmonės galėtų išgauti tik per pusę plėšdami storą pergamentinį popierių.

– Rrrrrrrrrrrk. Buvo papjautas, štai taip. Rrrrrrrrrrrk. Be žado. Negyvas. – Kreivakojė iškorė liežuvį ir išvertė akis. – Štai taip jis gulėjo. Taip sakant – nukraujavęs, išbalęs ir negyvas.

Antonija kiek kvailokai jai nusišypsojo – paprastai taip šypsomasi visiškai bukam žmogui, kai esi pernelyg mandagus, kad išrėžtum tai tiesiai į akis.

– Ačiū Jums už tokį vaizdingą pasakojimą, ponia... ehm, – Antonija sumikčiojo ir nutilo, nes kalbėdamiesi tarpusavyje jie vadindavo šią moterį tik Kreivakoje, o tikrasis jos vardas buvo išgaravęs jai iš galvos. – Gal dabar galėtume pasiimti savo košę?

– Prašom, prašom!

Abu dubenys sunkiai dunkstelėjo į stalą, tačiau košė buvo tokia kieta, kad netgi juos apvertus avižienė nebūtų ištiškusi.

Antonija pastebėjo, kaip raukšlėtos, lyg adata sudygsniuotos Kreivakojės lūpos gaižiai persikreipė. Be jokios abejonės, ji nepaprastai įsižeidė, nes šiandieną Bertanio nužudymas jai buvo pati įdomiausia tema, kurią galėjai kaip nori pakeisti ir pagražinti bei mėgautis ja it delikatesu. Tačiau Antonija sugadino jai apetitą.

– Atnešiau tik du dubenis, – pasakė ji, rūgščia mina pažvairavusi į Karlotą, kuri su Jeronimu tvarkė stalą, norėdami padaryti vietos pusryčių valgiui. – *Šitos* kambarys yra apačioje, ten taip pat stovi avižienės dubuo.

Karlota krūptelėjo.

– Tu įžengei į mano kambarį, moteriške?

– O jeigu ir įžengiau? Ką gi ten *tokia* kaip tu gali slėpti? – Kreivakojė gaižiai nusijuokė, ir šis garsas buvo labai panašus į neseniai iš jos gerklės pasigirdusį gergždėjimą. – Juk tu mielai rodai viską, ką turi, ir, beje, kiekvienam, kuriam tai įdomu.

Jeronimas pakilo nuo kėdės ir žingtelėjo prie Kreivakojės. Nors jis ir labai stengėsi eiti tiesiai, vis tiek viršutinė jo kūno dalis kaip visuomet buvo truputėlį pakumpusi. Rankos virpėjo, tačiau paskutiniu metu jos dažnai virpėdavo. Rankoje jis laikė kažkokį daiktą, tačiau Antonija neįstengė pamatyti kokį. Po žilstelėjusia barzda, kuri paprastai suteikdavo jo veidui tam tikro švelnumo, staiga nervingai virptelėjo raumuo.

Kreivakojė baimingai įsispitrijo į jį ir spruko pro duris, palikdama kambaryje prakaito ir avižienės smarvę.

– Ši moteris, – burbtelėjo Jeronimas, – yra aštuntoji žmonijos neganda.

Antonija, ramindama Jeronimą, paglostė jam nugarą.

– Juk tu nenorėjai padaryti jai kažką bloga?

– Pats blogiausias dalykas, kurį aš jai padarysiu, bus toks, kad įamžinsiu ją piktos bobos pavidalu lango vitraže bažnyčioje. Galbūt kaip Erodiją*. – Jis atgniaužė kumštį, ir jame suspausti nešvarūs baltiniai išsiskleidė it rožės žiedas.

– Manau, kad juos jau seniai reikėjo išskalbti.

Karlota apsiėmė atlikti šį darbą. Ji parodė tai nebyliu išraiškingu judesiu. Jau dvi savaites ji rūpinosi Jeronimu, linksmino jį, nurengdavo, aprengdavo, perrengdavo, žodžiu, darydavo viską, neimdama už tai iš jo nė skatiko. Tokia kandi Kreivakojės pastaba, išreikšta jo – vyriškio, su kuriuo ją siejo nors ir trumpalaikė, tačiau nuoširdi simpatija, – akivaizdoje, turėjo ją smarkiai įskaudinti. Žinoma, Jeronimas numanė, kokiu amatu vertėsi Karlota. Antonijos žiniomis, jie niekuomet apie tai nesikalbėjo, tačiau jis nebuvo aklas ar kurčias, nors pastaruoju metu jo regėjimas ir klausa vis labiau silpo. Paprasčiausiai jis buvo pernelyg išauklėtas ir kilnus žmogus, kad išrėžtų Karlotai į akis visą tiesą – juk jis ir Antonijai niekuomet nepriekaištaudavo dėl jos lengvabūdiškų meilės nuotykių, nors jam buvo žinomi visi pastarųjų dešimties metų dukros paklydimai. Jis buvo geraširdis, tylus žmogus, kalbantis rūpestingais žvilgsniais ir švelniais prisilietimais. Priešingai nei kitų vaikų tėvai, jis nė karto nebuvo pakėlęs prieš dukterį rankos ir niekados nedavė jai suprasti, kad ji viso labo – tik mergiotė, ir jam niekuomet nebūtų atėjusi į galvą mintis nuspręsti ką nors svarbaus, nė žodeliu neužsiminus apie tai dukrai. Vis dėlto Antonija troško, kad jis bent retkarčiais išlįstų iš savo kiauto ir pasikalbėtų su ja. Ką jis galvojo apie Antoniją – jos ateitį, savo ateitį? Ir kokius jausmus slėpė savo širdyje, prisiminęs praeitį, tą baisiąją naktį prieš dvidešimt metų, kai juos išvijo iš Ulmo, prisiminęs Adelaidės, Antonijos motinos, mirtį. Apie visa tai ir apskritai apie savo jausmus jis niekuomet nekalbėjo.

* Karalienė Erodija iš Evangelijos pagal Morkų – nuožmi, klastinga ir kerštinga moteris.

Jie susėdo už stalo, kurio viduryje stūksojo krūva įvairių vitražistų įnagių ir reikmenų. Jeronimas atidavė Karlotai pusę savo košės. Minutėlę viešpatavo labai neįprasta jų draugijai tyla. Antonija pradėjo pokalbį apie tai, kiek tiesos galėjo būti Kreivakojės atneštuose ganduose apie Bertanio mirtį, tačiau tėvas šia tema nepratarė nė žodžio, o Karlota susiraukė taip, lyg košė būtų prislėgusi jos skrandį it akmuo.

Po to, kai Jeronimas išėjo į katedrą prižiūrėti portreto keitimo vitraže darbų, Antonija ir Karlota tebesėdėjo šalia viena kitos.

– Kada tu jam tai pasakysi? – paklausė Antonija.

– Ką?

– Kad mesi savo amatą ir gyvensi su juo.

– Jis to manęs dar neklausė.

– Bet paklaus.

– Verčiau to nedarytų.

– Kodėl?

– Kodėl?! Kekšė visuomet liks kekše. Taip sakoma. Žmonės iš jo juoksis.

– Vitražistai kaip valkatos: mes keliaujame iš miesto į miestą. Vienerius metus praleidžiame Reimse, vėliau apsigyvename Kelne, dar kitais metais atsiduriame Venecijoje. Ten niekas nežino, kas toks buvai anksčiau ir kuo verteisi.

– Tačiau *jis* visą laiką tai žinos. Juk aš visiškai kitokia moteris nei tavo mama.

– Tu jai patiktum. Ji pritartų mano tėvo pasirinkimui.

– Tu sakai tai tik norėdama mane nuraminti. Sprendžiant iš tavo pasakojimų, Adelaidė turėjo viską, ko neturiu aš: buvo drąsi, dora ir išdidi.

– Taip, ji buvo išdidi. Ji nuoširdžiai spjaudavo po kojom kiekvienam, kas tik bandė skaityti jai pamokslus. Niekas negalėjo jos perkalbėti, jei ji būdavo šventai kuo nors įsitikinusi. Brangiau už viską jai buvo jos garbė ir sąžinė, tačiau geriausiai ją tiktų apibūdinti vienu vieninteliu sakiniu: mylėk, siek tikslo ir daryk, ko geidžia tavo širdis. Ji nesilaikė jokių priesakų, jokių taisyklių. Mylėk, siek tikslo ir daryk, ko geidžia tavo širdis – štai toks buvo jos gyvenimo

šūkis. Žinau, ką ji mąstė, todėl esu įsitikinusi, kad ji laikytų tave savo drauge, taip pat kaip ir aš. Ji paduotų tau ranką.

Antonija uždėjo delną Karlotai ant plaštakos ir pratęsė savo mintį:

– Norėčiau, kad taptum mano pamote.

Karlotai nepavyko nuslėpti jaudulio, tačiau kažkokia nematoma jėga trukdė ištarti jai „taip“.

– Ačiū, meilute. Tačiau dabar nėra pats tinkamiausias metas priimti lemiamus sprendimus.

– Kodėl?

– Man reikia laiko.

– Kam?

Šis klausimas buvo it bedugnė, per kurią nebuvo tilto. Taigi Antonija daugiau nekamantinėjo. Bet nejaugi Karlotai jos amatas patiko labiau, nei atrodė žiūrint iš šalies? Negi ji brangino tokį savo gyvenimo būdą? O gal jos gyvenime buvo kitas vyras? Galbūt kažkas jai grasino?

– Vakar vakare tėvas tavęs pasigedo. Jis nuėjo prie tavo kambario durų ir pasibeldė, tačiau tu neatidarei.

– Ar jis įėjo vidun?

„Šį klausimą, – pagalvojo Antonija, – šiandien ji jau buvo uždavusi Kreivakojei.“

– Rodos, ne, – atsakė. – Jis visą naktį vaikštinėjo mieste, tikėdamasis užtikti tave kur nors gatvėje. Bet galbūt tuo metu tu buvai pas... pas kitą...

– Ne, – nutraukė ją Karlota.

– Galėčiau suprasti, kad tu kažką slepi nuo mano tėvo, nenorėdama jo įskaudinti, tačiau juk mes – tu ir aš – išsipasakojame viena kitai viską. Tikrai galėtum man...

– Meilute, – tarė Karlota ir suspaudė delne jos ranką, – aš paprasčiausiai miegojau, buvau kietai ir giliai įmigusi.

– Vadinasi, nėra jokio kito vyro?

Karlota pabučiavo jai į skruostą lyg atsisveikindama.

– Nėra jokio kito vyro.

Antonijos dienoraštis

Karlota niekuomet nepasakoja apie savo praeitį, taip pat ir apie savo ketinimus, viltis, planus. Jos praeitis ir ateitis – lyg už devyniais užraktais užrakintų durų. Karlotos gyvenimas nėra panašus į upę – kaip didžiosios daugumos kitų žmonių, veikiau jau į namą, kuriame nėra nei įėjimo, nei išėjimo, o jame gyvena paslaptingi žmonės, slepiantys savo veidus. Jos gyvenimas apgaubtas keisto liūdesio šydu, netgi jos veidas, nors jis dažnai ir atrodo toks nerūpestingas.

Antonija susimąstė. Ji stovėjo prie rašomojo pultelio, kuris vienintelis dirbtuvėje nebuvo užverstas šlamštu, ir tereikėjo ištiesti ranką, norint paliesti ant stiklo nutapytą portretą, įstatytą į besisukiojančius rėmelius ir šviečiantį it kvadratinė saulė. Jame buvo pavaizduota moteris, panaši į Antoniją, bet iš tiesų tai buvo jos mama: blyškus veidas su keletu strazdanėlių, plaukai, kurių spalva priminė rugių lauką, nutviekstą besileidžiančios saulės spindulių, gyvos akys, nepaprastai grakštus kaklas... Šiame energija trykštančiame veide atsispindėjo nežabotas charakteris ir nenumaldomas pažinimo geismas. Stikle nutapytas portretas, trijų uolekčių ilgio ir tokio paties pločio, buvo pirmasis savarankiškas Antonijos darbas, sukurtas tuomet, kai jai buvo dvylika metų. Ji visados vežiodavosi jį su savimi. Savo dienoraštį ji rašydavo tik stovėdama prie šio pultelio, priešais įrėmintą stiklo portretą, taigi jai visuomet atrodydavo, kad rašo ne dienoraštį, bet laiškus savo motinai, kalbasi su ja.

Šviesa, sklindanti pro stiklo portretą, nudažė Antonijos dienoraščio lapus, rankas ir plunksną šilta, gelsvai mirguliuojančia šviesa.

Ji mąstė apie daugybę dalykų ir svarstė, kuriuos iš jų būtų verta užrašyti: apie Karlotą, Jeronimą ar apie savo darbą. Bet galiausiai šią popietę į savo dienoraštį ji įrašė tik vieną vienintelį sakinį:

Susipažinau su Sandru Karisimiu.

Vos spėjusi įžengti į savo kambarį, esantį pačiame atkampiausiame rūmų užkaboryje, Karlota pirmiausia pažvelgė į Inesą. Ji sėdėjo kėdėje prie lango, ir nors pro jį nebuvo matyti nieko, išskyrus raudono

vario spalvos apgriuvusią gretimo namo sieną, ji ir toliau stebeilijo pro langą, nė nežvilgtelėdama į Karlotą. Nė vienas saulės spindulėlis nenutvieskė rudos jos suknelės, o bejausmiame veide nesuvirpėjo nė menkiausias raumenėlis. Atrodė, lyg stovėtum prieš flamandų dailininko nutapytą paveikslą.

Dažnai Karlota mąstydavo, kad visą šį pragarą jai pavyktų ištverti daug lengviau, jeigu Inesa galėtų su ja pasikalbėti arba bent pažvelgti, prisiglausti. Jeigu tarp jų būtų nors mažiausias kontaktas, nors menkiausias ryšys. Jeigu net ir patį mažiausią palankumo ženklą netektų rodyti tik jai vienai. Tačiau ji buvo vieniša, liko vieniša, ir visa tai tęsėsi jau penkerius metus. Šalia jos nebuvo nė vieno artimo žmogaus, su kuriuo galėtų pasikalbėti, iš širdies pasikalbėti, nė vieno žmogaus, kuris ją paguostų, jai padėkotų, papriekaištautų, bandytų ją perkalbėti, nė vieno, su kuriuo ji galėtų pasibarti. Seniau ji nuolatos kalbėdavosi arba net ir kivirčydavosi su savo vyru – iš ryto tie pokalbiai ir barniai atrodydavo esą nepaprastai reikšmingi, o vakarais jie juos paprasčiausiai pamiršdavo, dukra nuolatos apdovanodavo ją pačia gražiausia pasaulyje dėkingumo kupina šypsena. Kažką atiduodavo kitiems, o šie visados jai atsilygindavo tuo pačiu. Jie dalijosi tarpusavy savo jausmais. Bet visa tai baigės, liko praeityje, o praeitis buvo mirusi.

Karlota buvo vieniša, bet kartu – ne viena. Čia buvo Inesa, sėdėjo ant kėdės. Nors ji nieko nesakė, nieko nedarė, bet vis dėlto egzistavo – gyva būtybė, jauna dvidešimtmetė mergaitė, visiškai bejėgė, nepaprastai pažeidžiama ir susieta su Karlota tos pačios lemties. Joms buvo duotas tik šis sąlyčio taškas, tik ši bendravimo rūšis.

– Kaip sekasi mano Inesai? – paklausė Karlota, net nesitikėdama išgirsti atsakymo, ir paglostė jos blyškius, įkritusius skruostus. Ji visuomet truputėlį bijojo paliesti Inesą, nes ji buvo tokia trapi. Po kone perregima oda buvo matyti plonyčių kraujagyslių tinklas ir atrodė, jog joje gyvena dar viena būtybė, o jos kaulai kartais lūždavo it trapus stiklas. Didžioji dalis Karlotos uždarbio suplaukdavo į gydytojų kišenes. Mergaitė nuolatos kažkuo sirgdavo, kartais ją kamuodavo karštis, o kartais – kosulys... Tačiau Karlota noriai mokėdavo pinigus už jos gydymą – juk ligos buvo šio iškankinto kūno

gyvybės ženklas. Baisiausia būdavo tuomet, kai Inesa sėdėdama linguodavo visu kūnu pirmyn atgal, pirmyn atgal, valandų valandas nesibaigiantis judesys, juodžiausios nevilties *perpetuum mobile**. Tokiomis dienomis Inesai nepadėdavo nei vaistai, nei gydytojai, o Karlotai atrodydavo, kad ji viso to daugiau neištvers. Tuomet ji prapliupdavo raudoti. Ji susmukdavo šalia Inesos, įsikibdavo į jos rankas ir kūkčiodavo balsu, o Inesa ir toliau supdavosi pirmyn atgal.

Karlota pasiėmė antrą kėdę – šiam kambariui ir joje esančioms gyvoms būtybėms pakako tik dviejų kėdžių – ir atsisėdo šalia Inesos. Vienoje rankoje ji suspaudė mergaitės delną, o kita glostė jai plaukus. Inesos plaukai buvo kažkuo ypatingi, nepaprastai malonūs paliesti. Ši jauna mergina negalėjo pasigirti nei dailiomis akimis, nei povyza, nei grakščia laikysena, tačiau jos plaukai buvo minkšti it triušiuko kailiukas.

– Greitai viskas bus baigta, – prašneko Karlota, – o paskui mes išvyksime toli nuo čia, taip pat toli ir nuo Romos. Kurgi tu norėtum gyventi? Prie jūros? Genujoje? Ar tau patinka žiūrėti, kaip mėnulis atsispindi vandenyje? Arba apšviečia Asyžiaus laukus, kuriuose nuo ryto iki vakaro čirškia žiogai? Vieną kartą, tuomet, kai mes visi dar gyvenome Siponte, tu man sakei, kur labiausiai norėtum nuvykti. Bet tai buvo taip seniai, o aš nesiklausiau tavęs pakankamai atidžiai. Kurgi tu trokšti nukeliauti? Aš negaliu prisiminti, Inesa. Juk tu man tai dar pasakysi, ar ne?

Karlota nesulaukė iš jos nei atsakymo, nei kokios nors kitos reakcijos, bet vis tiek tęsė savo monologą.

– Tu man tai dar pasakysi. Vieną dieną pažvelgsi į mane ir prabilsi, ištarsi vieną žodį, tik vieną vienintelį – tai ir bus ta vieta, kur persikelsi tu, taip pat ir aš. Mes įsigysime mažą gražų namelį. Ar galėtum dabar jį įsivaizduoti? Namelio sienos kruopščiai nutinkuotos ir išdažytos šviesiai gelsva spalva, jo langinės atėjus popiečio valandoms visados užveriamos. Tame name mes ir gyvename – tik tu ir aš – ir dar galbūt apkūni ekonomė, vardu, pavyzdžiui, Ma-

* Amžinasis variklis *(lot.)*.

rija, truputį triukšminga, bet iš tiesų geraširdė moteris. Du šunys kiek apkartina jai gyvenimą, tačiau mes su tavimi mylime šiuos šunis – mudvi dar sugalvosime jiems vardus. Tai mišrūnai, kuriuos kažkur suradome ir parsinešėme į namus...

Bekalbant ašaros riedėjo Karlotos veidu ir lašėjo nuo smakro. Ji vis dar glostė Inesai plaukus, vis dar žvelgė drauge su ja pro langą į priešais stūksančio namo sieną aptrupėjusiu tinku, lyg užpultą raupų.

„Inocentas turi mirti, – išgirdo Karlota savo žodžius. – Jo mirtis yra ta sąlyga, kurią mums pateikia ateitis. Kitaip mes nerasime ramybės, užduotis bus neįvykdyta. Mirusieji priekaištaus mums iš savo kapų kiekvieną naktį, o dieną mus persekios pašaipus žudikų juokas."

Karlota atsistojo ir lėtai priėjo prie lango.

– Atnešiu truputį vandens, – tarė ji ir išėjo.

Inesa pasuko galvą į duris, kurios užsivėrė. Jos žvilgsnis truputėlį pagyvėjo, labai nežymiai. Ji atsistojo. Jos pirštai, visada keistai nejudrūs, lyg priklausytų visiškai kitam kūnui, įsitvėrė krūtų, o burną perkreipė nebylus riksmas.

4

Orestas Lipis, maždaug keturiasdešimties metų amžiaus pranciškonas, buvo nepaprastai panašus į juodąjį strazdą: juodas apdaras, pastėręs žvilgsnis ir stulbinamas sugebėjimas iš visiško nejudrumo būsenos staiga pereiti prie žaibiškų judesių ir lygiai taip pat greitai vėl sugrįžti į savo pirmykštį būvį. Nepaisant niūrios povyzos, iš tiesų jis buvo visiškai taikus žmogus. Atrodė, kad jam tereikia atsispirti viena koja į žemę, ir jis pakils į orą.

– Aš esu Luisas de Sotas, – prisistatė Luisas, kai drauge su Sandru atvyko prie Bertanio apartamentų durų, kur jų jau laukė brolis Lipis, Bertanio tarnas. Luisas kurį laiką reikšmingai patylėjo, mėgaudamasis savo vardo skambesiu, kartu suteikdamas progą tarnui tinkamai į jį reaguoti. Tačiau Oresto Lipio veide šmėkštelėjo išraiška, lyg gatvėje jį būtų užkalbinęs visiškai nepažįstamas žmogus ir pasakęs: „Mano puspadis tuoj nukris." Nuo šios akimirkos Luiso akyse jis visiškai žlugo.

– O aš – brolis Sandras Karisimis, – prabilo Sandras, ir tai išgirdęs Orestas Lipis tučtuojau taip žemai nusilenkė, kad Sandras pamanė, jog šitaip besistengdamas jis tikrai susigadins sau sveikatą.

– Aš Jūsų jau laukiau, garbingasis broli. Jūsų padėjėjas pasakė, kad norite pateikti man keletą klausimų.

– Mano – kas?..

– Padėjėjas, garbingasis broli. Jaunutis, maždaug penkiolikos šešiolikos metų vaikinukas.

Sandras jau ketino išreikšti savo nuostabą, bet jį aplenkė Luisas ištardamas:

– Kažkas papokštavo, mano sūnau, o tu ir užkibai ant kabliuko. Na, o dabar nedelsdamas vesk mus į vyskupo apartamentus, nes nenorėtume ilgiau čia be reikalo trypčioti. Eik pirmas. Nagi, judinkis.

Brolis Lipis neryžtingai žvilgčiojo tai į Luisą, tai į Sandrą. Tik pastebėjęs, kad Sandras vos pastebimai linktelėjo galvą ir pritarė Luiso žodžiams, pranciškonas tučtuojau apsisuko ant kulno ir di-

džiuliais žingsniais nužirgliojo pirmyn. Girgždėdamos atsivėrė paradinės durys, ir jie nuėjo į tunelį panašiu koridoriumi, kuriame aidėjo jų žingsniai ir kažkur tolumoje buvo girdėti fontano čiurlenimas. Daugybė mažesnių durų dešinėje ir kairėje koridoriaus pusėje vedė į pagalbines patalpas ir virtuvę, o už koridoriaus gale esančių durų buvo laiptai į kitą aukštą. Koridoriuje buvo tamsu nors į akį durk, niekur nedegė nė vienas fakelas, viršutiniame pastato aukšte taip pat buvo tamsu. Lipis pastūmė sunkias duris, už kurių buvo vyskupo apartamentai: dvi didžiulės salės ir daugybė mažesnių kambariukų. Brolis Lipis praskleidė ant langų kabantį juodą audeklą. Pilkšva, šalčiu dvelkianti šviesa truputėlį prasklaidė sutemą.

Akivaizdu, kad pirmasis kambarys buvo naudojamas kaip priėmimų salė, nes buvo visiškai beasmenis ir nesutvarkytas. Prašmatnus, raudonu aksomu apmuštas vyskupo minkštakrėslis stovėjo patalpos viduryje, o priešais jį puslankiu rikiavosi šeši mažesni krėslai.

– Ką visa tai reiškia? – paklausė Luisas, kaip pasirodė Sandrui, visiškai bereikalingai griežtu tonu.

– Jūs kalbate apie kėdes? Vyskupas Bertanis vakar surengė susirinkimą.

– Surengė susirinkimą, *garbingasis tėve,* – pataisė jį Luisas. – Kas tokie atvyko į Bertanio susirinkimą?

– Keturi jo parapijos abatai, kanauninkas ir parapijinės mokyklos direktorius iš Veronos. – Lipis akimirką patylėjo, o paskui, vėl pažvairavęs į Sandrą, atsargiai pridūrė: – Garbingasis tėve.

– Apie ką jie kalbėjosi?

– Jeigu aš teisingai supratau, Jo Ekscelencija susirinkusiesiems perskaitė savo kalbą, kurią ketino sakyti Visuotiniame Bažnyčios susirinkime.

– Kur dabar ta kalba?

Tarnas mostelėjo ranka į rašomąjį stalą, kuris kadaise buvo itin dailus, o dabar leido paskutiniąsias savo dienas nustumtas į atokų nelabai prašmatnaus kambario kampą.

Sandras patraukė prie rašomojo stalo, tačiau Luisas jį pralenkė, atplėšė tris stalčius ir trečiajame rado tai, ko ieškojo. Jis skubiai permetė akimis laišką.

– Cha! Atpažįstu Bertanį! Rėksnio ant statinės turgaus aikštėje kalba. Viską rėžia tiesiai šviesiai, norėdamas atkreipti į save visų dėmesį. Nei rafinuotumo, nei subtilumo.

Sandras pamanė, kad išties nėra itin subtilu apkalbėti velionį jo paties namuose ir dar jo tarno akivaizdoje.

– Ar galėčiau perskaityti kalbą? – paklausė jis ir ištiesė ranką, norėdamas paimti popieriaus lapą, tačiau Luisas praėjo pro Sandrą, nekreipdamas į jį nė menkiausio dėmesio.

– Ar tavo ponas dar kur nors saugojo savo dokumentus?

– Bent jau aš tikrai nežinau, garbingasis...

– Kaip jis buvo vakar nusiteikęs?

– Nusiteikęs?

– Ar jis buvo linksmas, o gal susimąstęs, paniuręs, susijaudinęs, ramus? Negi mano klausimas toks sudėtingas?

– Ne, tėve, aš nežinau... Tiesą pasakius, jis buvo toks, kaip ir visuomet.

– O koks gi jis būdavo visuomet?

– Na, Jūs pats tai žinote. Juk pažinojote jį.

Luisas piktai dėbtelėjo į tarną.

– Ką gi tu čia tauziji?

– Juk Jūs neseniai pasakėte: „Atpažįstu Bertanį“, – atrėžė jam Orestas Lipis, o jo akys užsispyrėliškai žybtelėjo. – Todėl pamaniau...

– Neteisingai pamanei! – suriko Luisas garsiau nei derėjo, ir Lipis net krūptelėjo. – Buvau skaitęs tik jo kalbas, o jo paties asmeniškai nepažinojau. Taigi? Kaip jis buvo nusiteikęs?

– Jis buvo – jis buvo...

– Kalbėk! Koks gi jis buvo?

– Puikiai nusiteikęs. Jis tvirtai tikėjo bažnyčios reforma, nuolatos kalbėjo apie ją, taip pat ir vakar. „Artinasi didžioji diena“, – sakė jis.

Luisas kilstelėjo antakius.

– Jis diskutavo apie tokius dalykus su *tavimi*?

– Na, nepasakysi, kad diskutavo. Tiesiog jis kai ką man pasakė, o aš jį išklausiau. Jis elgėsi su visais žmonėmis vienodai ir nė į vieną nežiūrėjo iš aukšto.

Paskutiniajame Oresto Lipio sakinyje nuskambėjo susierzinimo gaidelė, kurios įgudusi retoriko ausis tikrai negalėjo nepastebėti.

Sandras ir vėl paprašė leidimo kalbėti, tačiau dabar Luisas matė ir girdėjo tik priešais save esantį vienuolį.

– Kur buvai praėjusią naktį? – paklausė jo Luisas.

– Aš buvau čia, tėve, cokoliniame aukšte, savo kambaryje.

– Kada nuėjai į savo kambarį?

– Kaip visuomet, praėjus maždaug valandai po saulėlydžio.

– Anksti.

– Vyskupas Bertanis nemėgdavo vakarais prisivalgyti. Visuomet nusirengdavo pats. Vakarais jam retai prireikdavo tarnų pagalbos.

– Ar tu girdėjai, kad kažkas būtų įėjęs į rūmus?

– Ne.

– Bet juk nusikaltėlis, norėdamas patekti pas vyskupą, turėjo praeiti pro pat tavo kambarėlio duris.

– Aš miegojau – kaip ir daugelis žmonių naktį. O dauguma nusikaltėlių, deja, į nusikaltimo vietą paprastai nešuoliuoja it pasagomis pakaustyti arkliai.

– Tavo sarkazmas čia visiškai ne vietoj. Ar nieko nebuvo pavogta?

Sandras pasinaudojo palankia proga, kai Luisas kilstelėjo popieriaus lapą, ir paėmė jį broliui iš rankų.

Luisas suglumęs įsistebeilijo į jį, lyg šis būtų kirtęs jam antausį, o paskui, atsisukęs į Orestą Lipį, užsipuolė:

– Atsakyk.

– Aš... nežinau. Aš net neapžiūrėjau. Apsidairęs aplinkui iš pirmo žvilgsnio pasakyčiau, kad viskas savo vietoj, tačiau...

– Įsakysime tai patikrinti. Taip pat įsakysime patikrinti tave.

– Jūs įtarinėjate mane?

– Tu neturi teisės uždavinėti klausimų.

Orestas Lipis pasijuto esąs visiškai sutriuškintas. Jis atsigręžė į Sandrą ir įbedė į jį atkaklų maldaujantį žvilgsnį:

– Maniau... Buvau įsitikinęs, kad nusikaltimą tiriate Jūs, broli vizitatoriau.

Sandras pakėlė akis nuo rankraščio, kurį skaitė, giliai atsiduso ir galvojo, ką gi čia jam atsakius į tokį nemalonų klausimą. Jis labai džiaugėsi ir jautė didžiulį dėkingumą Luisui, pasisiūliusiam jam padėti tirti nusikaltimą, ir dabar jis daug labiau pasitikėjo savimi ir galimybe surasti žudiką. Tačiau kai kada ir jis pats būtų norėjęs aktyviau dalyvauti tyrime ir užakcentuoti tam tikrus dalykus, be to, jam truputėlį pagailo tarno, kurį Luisas taip negailestingai ir visiškai bereikalingai tardė vien tik dėl to, kad šis jam nepatiko. Vis dėlto nusprendė verčiau nesipykti su Luisu ir toliau atidžiai skaitė velionio paruoštą kalbą.

Jis pasitraukė kiek atokiau nuo Luiso ir Oresto Lipio, nes nemalonus jų dialogas trukdė susikaupti. Jis niekados nemokėjo daryti dviejų dalykų vienu metu, kaip esą gebėjo Cezaris arba kad ir tas pats Luisas, galįs vienu metu skaityti, rašyti ir kalbėtis su kitais žmonėmis.

Nors kalba nebuvo labai ilga – viso labo penkių puslapių – bet, be jokios abejonės, visiškai užbaigta, nes prasidėjo ir baigėsi įprastomis mandagumo frazėmis. Tačiau pačios kalbos tikrai nebūtum galėjęs pavadinti mandagia: Bertanis tučtuojau provokuojamai ir šiurkščiai užsipuolė savo oponentus, viešai kaldamas prie gėdos stulpo visas bažnyčios ydas ir negeroves – bažnytinių pareigybių pirkimą, prekybą nuodėmių atleidimu, popiežiaus arogantiškumą, beprotišką išlaidavimą ir prabangą, ir kuo skubiau siūlė reformuoti bažnyčią. Veikiausiai ši įžūli kalba turėjo sužavėti reformos šalininkus ir įsiutinti jai prieštaraujančius dvasininkus. Ja buvo siekiama supriešinti susirinkimo delegatus, išprovokuoti įnirtingas kautynes, – štai kodėl Bertaniui ir buvo suteikta garbė pirmajam sakyti kalbą.

Sandras paslėpė popierius abito klostėse.

Skaitydamas velionio kalbą, jis perėjo didžiąją patalpą ir atsidūrė antrajame kambaryje. Ant grindų numestas glėbelis šiaudų – dviejų žingsnių ilgio ir dviejų pločio – turėjo sugerti nužudytojo kraują. Štai čia, sukniubęs šalia servanto, ir buvo rastas Veronos vyskupas – jo kūnas jau seniai buvo nugabentas atlikti teisinės ekspertezės, norint nustatyti tikslią mirties priežastį. Ant servanto stovėjo sunkus sidabrinis dubuo, taip pat pilnas kraujo.

Sandras kruopščiai apžiūrėjo lovą, stovinčią prie sienos. Paklodės buvo sujauktos, nors ir nelabai smarkiai. Jis atsisėdo ant minkšto, prašmatnaus čiužinio, ieškodamas menamos meilės nakties pėdsakų, tačiau mintys pleveno toli nuo čia. Prabėgo daug metų nuo to laiko, kai jis paskutinįsyk sėdėjo ant štai tokios plačios, patogios lovos. Jis netgi prisiminė tikslią datą: tai buvo 1554 metų rugpjūčio 17-osios naktis, prieš jam sutinkant Matą Hageną. Jis viešėjo pas Beatričę Rendelo – turtingą dvidešimt ketverių metų našlę, nusprendusią, kad tik po vyro mirties prasidėjo tikrasis jos gyvenimas, ir vieną po kito suvedžiojusią visus Sandro draugus. Ji nuolatos kartodavo jam, kad su juo ją rečiausiai kankinąs nuobodulys, o jis buvo dar pernelyg jaunas, kad suprastų tai kaip komplimentą ir pasigirtų tuo savo draugams. Jie praleisdavo kartu daug laiko – tai buvo puikus, mielas, tačiau kartu ir kažkoks nereikšmingas jo gyvenimo laikotarpis šiltuose Beatričės pataluose. Beatričė buvo paskutinioji jo meilužė, galbūt netgi pati svarbiausia. Po keleto savaičių Sandras išėjo pas jėzuitus, tvirtai apsisprendęs duoti visus vienuolio įžadus ir pradėti visiškai kitokį gyvenimą nei iki šiol.

Savo noviciatą jis praleido pas vargšus, akluosius ir mirštančiuosius. Jis prausė mirtinai sergančius ligonius, laikė juos už rankų paskutinėmis jų gyvenimo akimirkomis, budėjo prie mirusiųjų, kasdavo jiems kapų duobes. Rytais valydavo jų naktipuodžius, po pietų maitindavo alkstančiuosius, o vakarais šveisdavo ligoninės grindis. Jis mokėsi tvarstyti žaizdas, pradurti pūlingas votis, rinkti nuo ligonių kūnų juos apnikusius parazitus. Jis uždraudė sau bent kartą pajusti pasišlykštėjimą. Sandras tapo jėzuitu, norėdamas atlikti atgailą už padarytą nusikaltimą ir savo gyvenimą aukoti kitiems. Tik jėzuitai ir teatinai rūpinosi vargšais, kuriuos apleido žmonės, bet ne Dievas.

Tuo metu Luisą jis pažinojo tik iš matymo. Šis buvo atvykęs iš Ispanijos ir jau davęs „pirmuosius" skaistybės, neturto, klusnumo ordinui įžadus ir „antruosius" – besąlygiško paklusnumo popiežiui įžadus. Neapolio kolegijos tėvas provinciolas nepaprastai džiaugėsi prisiviliojęs Luisą, nes šis visiškai neįspūdingos išvaizdos vyriškis pasižymėjo nepaprastu talentu: jis žongliravo žodžiais lyg akro-

batas, siųsdavo juos į mūšį kaip karvedys karius ir be menkiausių pastangų atremdavo atakas, kurios būtų privertusios išblykšti drąsiausią fechtavimo meistrą, vienu žodžiu, jis buvo genialus retorikas. Jis pateikdavo provokuojančias tezes, keliančias šiurpą daugeliui jo ordino brolių, tačiau kartu sugebėdavo kiekvieną savo tezę taip taikliai pagrįsti, kad galų gale jam niekas nesugebėdavo paprieštarauti. Galiausiai ir Ignacas Lojola, didysis Jėzuitų ordino įkūrėjas, atkreipė į jį dėmesį, ir nuo tada Luisas atstovavo jėzuitams disputuose su kitais ordinais, sinoduose arba susirinkimuose Romoje. Kai Luisas įžengdavo į sakyklą, atrodydavo, kad jo liesą kūną užvaldo kažkokia jėga ir pakylėja jį į aukštybes. Tuomet jis tapdavo nepažeidžiamas.

Tačiau kiti broliai jo nemėgo. Jis nedirbdavo ligoninėje, didžiąją laiko dalį praleisdavo skriptoriume arba keliaudamas. Ši privilegijuota padėtis – o visų pirma jo talentas – padėjo jam įsigyti daugybę priešų tarp savo ordino brolių, kuriems visiškai nepatiko kiekvieną kart pralaimėti diskutuojant ir kuriems buvo nemalonus jo arogantiškumas.

Kartą vidurnaktį Sandras, užklydęs į skriptoriumą pasiimti knygos, kurią kitą dieną ketino paskaityti ligoniui, sutiko Luisą. Jie buvo visiškai vieni. Šis liesas vyrukas nuo skaitymo paraudusiomis akimis, nors dar vos trisdešimties metų amžiaus, tačiau be laiko susenęs, dirbo, kai tuo metu kiti vienuoliai mėgavosi ramybe ir saldžiu miegu. Jie visą naktį praleido kalbėdamiesi, o iš ryto, eidamas į ligoninę, Sandras jau žavėjosi tuo, kuo šis žmogus taip nepatiko kitiems ordino broliams: jo talentu, atkaklumu ir pasitikėjimu savimi. Taip pat ir jo pergalėmis, kurias jis laimėdavo per disputus. Luisas buvo tikras sėkmės numylėtinis, ir Sandras gaudyte gaudė kiekvieną žodį, sklindantį iš jo lūpų.

Po keleto dienų vyresnybė paklausė Sandro, ar šis nenorįs tapti Luiso de Soto padėjėju, bet tik keturias dienas per savaitę, nes likusias dienas jo pagalbos prireiksią ligoninėje. Sandras tučtuojau su didžiuliu džiaugsmu sutiko.

Kuo svarbesnės būdavo Luiso užduotys, tuo sunkiau tekdavo dirbti ir Sandrui. Jis surinkdavo visus reikiamus atitinkamai

temai faktus, sudarydavo santraukas, išsiaiškindavo precedentinius atvejus. Biblija, apokrifai*, graikų filosofija, ankstyvosios krikščionybės istorija, ordino istorija, popiežiaus bulės, šventųjų žodžiai ir darbai, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo nutarimai, santykiai su žydais ir pagonimis, okultizmas... Jis turėjo su visu tuo susipažinti ir kartais šioms studijoms jam pristigdavo laiko. Vis rečiau jis bendraudavo su ligoniais ir mirštančiaisiais, ir dėl to iš pradžių jį smarkiai graužđavo sąžinė. Bet Luisas nuolatos jam primindavo, kokia svarbi, netgi tūkstantį kartų už viską svarbesnė, esanti jų naujoji užduotis.

Visuotinis Bažnyčios susirinkimas turėjo tapti pačiu didžiausiu ir reikšmingiausiu žodžių mūšio lauku iš visų kada nors buvusių bažnyčios istorijoje. Katalikai ir protestantai, jau ketvirtį amžiaus atsidalijusios bažnyčios, tarsis dėl suartėjimo ir susivienijimo. Tačiau ar popiežiaus bažnyčia iš tiesų buvo pasiryžusi esminėms reformoms? Luisas, vienas iš pačių svarbiausių Visuotinio Bažnyčios susirinkimo oratorių, dar prieš išvykdamas iš Romos į Tridentą pasakė Sandrui, kad šįkart jo užduotis – ne sutriuškinti protestantus, bet nusileisti jiems ir pelnyti jų prielankumą, tačiau šios nuolaidos neturinčios būti pernelyg didelės, kad neišgąsdintų konservatyviųjų kurijos jėgų. Nors bažnyčioje buvo daugybė reformos šalininkų, bet lygiai tiek pat daug – ir jos priešininkų. Tarp visų jų – protestantų, katalikų reformatorių ir konservatorių – stovėjo Luisas, kuriam popiežius pavedė pademonstruoti visą savo diplomatinių sugebėjimų meistriškumo galią. Pergalės atveju jis užsitarnautų tokį didžiulį autoritetą, kad nusenęs Ignacas Lojola rekomenduotų jį savo įpėdiniu – *pater general* – ordino vadovu, reziduojančiu Romoje. O Sandras kaip visados troško jam kuo geriau pasitarnauti.

Bet užuot tai daręs, dabar jis sėdėjo ant velionio vyskupo lovos ir privalėjo tirti šią žmogžudystę.

Kai Luisas prisiartino, Sandras atsiduso.

---

* Netikros (suklastotos) knygos *(gr.)*. Pamaldaus pobūdžio raštija, susijusi su Šv. Raštu, bet nepriklausanti kanonui. Protestantų bendrijos keletą Katalikų bendrijos Senojo Testamento knygų laiko apokrifinėmis, nes jų nėra hebrajiškojoje Biblijoje (Barucho, Tobito, Juditos, 1 ir 2 Makabėjų, Išminties, Siracido ir keleto skyrių Esteros bei Danielio knygose).

– Taigi, – prabilo Luisas, – aš nuėjau su tarnu į jo kambarėlį ir atidžiai viską apžiūrėjau. Jeigu jis ką nors ir pavogė, tai tikrai paslėpė tuos daiktus kažkur kitur. Ką gi tu čia veiki?

– Domėjaus, ar čia nėra kito žmogaus pėdsakų.

– Bertanio lovoje? Įtarinėji, kad čia buvo sugulovė? Tai ne Bertanio būdui, ne, jis buvo visai kitokio sukirpimo žmogus.

– Maniau, kad pažinojai jį tik iš jo kalbų.

Luisas akimirką patylėjo.

– Taip ir yra. Ir todėl aš manau, kad jis – tikras spartietis, neįnoringas, nepasižymintis turtinga vaizduote. Patikėk, jis gyveno tik dėl savo karštai mylimos bažnytinės reformos ir kiekvienoje savo kalboje kalė prie gėdos stulpo net menkiausią nuodėmę. Žmogus, taip agresyviai propaguojantis savo idėją, turi taip pat karštai ja tikėti.

– Iš tiesų?

– Esu visiškai tuo įsitikinęs.

– Tuomet tu tikriausiai neatkreipei dėmesio į vieną smulkmenėlę.

– Kokią?

– Jo kalboje. Juk tu ją skaitei?

– Taip. Taip, aš ją skaičiau, – patvirtino Luisas, o jo balse pasigirdo nepasitenkinimo gaidelė. – Ką nori tuo pasakyti?

Sandrui buvo gana nepatogu atsakyti į šį klausimą.

– Akivaizdu, kad Veronos vyskupas, – tyliai, atsargiai, lyg liesdamasis prie įkaitusio katilo rankenėlės, pratarė jis, – buvo aršus reformatorius ir smerkė daugelį nuodėmių. Taip pat ir paskutinėje savo kalboje.

– Bet juk aš tik ką tą patį sakiau.

– Vis dėlto jis nė vienu žodeliu neužsiminė apie žlugusią prelatų dorovę. Supranti? Jis pliekia daugybę sistemos trūkumų, bet pamiršta šią vieną į akis krintančią esminę ydą – kurios niekas net nedrįstų paneigti. Jis neplūsta celibato priesakų laužytojų, neužsimena apie tai savo kalboje net menkiausiu sakinėliu, netgi potekstėje.

Jie apsikeitė ilgais žvilgsniais, ir iš pradžių Luiso akyse pasirodžiusią nuostabą tučtuojau pakeitė bereikšmė išraiška.

– Kur jo kalba?

– Aš saugiai ją priglaudžiau, – pasakė Sandras ir pridėjo ranką prie širdies. – Ji yra svarbus įkaltis, arba, tiksliau pasakius, atspirties taškas.

– Ar tau neatrodo, kad pernelyg smarkiai perlenki lazdą? Tik dėl to, kad Bertanis nepaminėjo dorovinio aspekto, tai dar netampa svarbiu atspirties tašku bylai tirti.

Luisas ištiesė ranką.

– Jeigu žudikas nenorėjo, kad ši kalba būtų kada nors viešai perskaityta, tai jam pavyko.

– Be jokios abejonės, Visuotiniame Bažnyčios susirinkime kuris nors kitas reformatorius prabils apie visa tai išsamiau, todėl, norėdamas atremti jų argumentus, mielai pasinaudosiu velionio kalba ir paruošiu tinkamus atsakymus.

Sandras sudvejojo.

– Luisai, ar tau atrodo padoru, kad pasinaudodamas šiuo žmogžudystės tyrimu tu įgysi pranašumą prieš savo oponentus Visuotiniame Bažnyčios susirinkime?

Užuot atsakęs, Luisas dar reikliau atkišo ranką. Galiausiai Sandras išsitraukė kalbą ir leido Luisui ją paimti.

– Dėkoju, – tarė Luisas. – Iš tiesų nesuprantu, kodėl tu staiga šitaip smarkiai užsispyrei.

Ir šįsyk jie ilgai žvelgė viens į kitą, o Sandras prisiminė tarno žodžius: „Maniau, kad tai Jūs tiriate šią žmogžudystę, broli vizitatoriau.“

– O dabar, – pasakė Luisas, – pasikalbėsime su gydytoju.

Antonija buvo pernelyg įsigilinusi į savo darbą, kad pastebėtų Matą, stovintį ateljė tarpduryje.

Ji nubraižė pirmuosius keturis brėžinius, padidino iki lango dydžio ir pakabino ant lentų, norėdama pamatyti erdvinį vaizdą. Antonija gavo užsakymą atvaizduoti Jėzų Jeruzalėje – tai buvo ypač pamėgta ir populiari vitražų meno tema, todėl jai sunkiai sekėsi surasti šiam motyvui naujų meninių aspektų. Pasidavusi paniekos protrūkiui – ne Jėzui, o visiems tiems menininkams, visuomet vaiz-

duodavusiems jį tik įprastu pavidalu, savo kūrinyje ji pavaizdavo visiškai kitokį Jėzų – trumpais, išpuoselėtais plaukais ir ne tokį išsekusį, lyg jis visą gyvenimą būtų mitęs vien skėriais. Jo kūnas turėjo spinduliuoti sveikata ir harmonija. Vis dėlto jai teko ilgai įtikinėti Jeronimą, kol pagaliau jis sutiko su šitokiu meniniu sprendimu. „Antonija, – visuomet sakydavo jis, – tu esi man pernelyg jauna ir greita. Aš jau nespėju paskui tave." Bet ilgėliau pasvarstęs Jeronimas vis dėlto pritardavo jos idėjoms. Įstačiusi spalvotus stiklus į specialius stovus, ji tikrino dažų grynumą. Jie buvo pagaminti pagal Jeronimo instrukcijas čia, Tridente, ir pasižymėjo išskirtine kokybe. Mažo, tiksliai apskaičiuoto kiekio vario priemaiša suteikdavo žaliai spalvai pavasariško šviežumo, o menkas kobalto žiupsnelis paversdavo paprastai bažnyčios langų vitražų puošybai naudojamą niūrią mėlyną spalvą skaisčia, lengva ir permatoma it jūros banga žydruma. *Santa Maria Maggiore* bažnyčios vidus buvo pernelyg šviesus, išpuoštas daugybe Rafaelio stiliumi tapytų paveikslų. Bandymas tamsių spalvų vitražais sukurti bažnyčioje paslaptingą atmosferą būtų pasibaigęs visiška nesėkme, taigi jie nusprendė šį trūkumą paversti privalumu ir pabrėžti džiugų švytėjimą.

Antonija palietė stiklą it šilko audinį ir nusišypsojo. Kokia nuostabi ir prašmatni medžiaga, savo efektingumu prilygstanti tik imperatoriaus karūnai. Ji išėmė iš karkaso ryškiai raudono stiklo plokštę ir pabandė padėti ją ant darbastalio, ketindama supjaustyti. Jau tūkstantį kartų ji buvo dariusi šį daug fizinės jėgos ir stiprios sveikatos reikalaujantį darbą – nešusi sunkią, nepatogią suimti stiklo plokštę per visą kambarį – ir niekuomet nepatirdavo ypatingų sunkumų, tačiau šįsyk kaire koja užkliuvo už čia besivoliojančios virvės, o pabandžiusi ją ištraukti, prarado pusiausvyrą ir susverdėjo. Stiklo plokštė vos neišsprūdo jai iš rankų. Visiškai uždususi Antonija nusprendė atsargiai padėti plokštę, tik staiga per rubino raudonumo stiklą ištiestos rankos atstumu ji išvydo stiklo iškreiptą vyriškio veidą, panašų į pabaisos snukį. Išsigandusi ji paleido stiklą iš rankų – pasigirdo šaižus, ausį rėžiantis dūžtančio stiklo džeržgėjimas.

Paskui įsiviešpatavo tyla.

Tyla lyg košmariškame sapne.

Antonija apstulbusi žvelgė į grindis, ant kurių lyg mažučiai kraujo lašeliai buvo ištiškusios smulkios stiklo šukelės. Jos lūpos prasivėrė ir iš gerklės išsiveržė nevilties klyksmas.

Kraujas, visur telkšojo kraujas. Ji pažvelgė į savo rankas – kraujas, ant kojų – taip pat kraujas.

– Antonija...

Atrodė, kad šis dūžtančio stiklo džeržgėjimas niekados nesiliaus. Ji šaukė. Ji dairėsi į visas puses – kruvinos buvo ir sienos.

– Antonija!

Ji užsikimšo ausis ir pajuto tvirtas ją apglėbusias rankas.

– Antonija! Ar girdi mane? Antonija...

Dabar ji išgirdo jį. Dabar ji pamatė jo veidą, tokį pažįstamą iš senų laikų – tokį raminantį, tokį paguodžiantį, kaip nė vieno kito žmogaus. Ir lyg vėjo gūsis kūną apglėbė didžiulio palengvėjimo jausmas.

– Matas? Netikiu savo pačios akimis. Matas!

Ji puolė jam ant kaklo, įsikibo jam į pečius ir užsimerkė. Ji užuodė iš anksčiau pažįstamą jo kvapą ir dar tvirčiau prigludo prie jo. Prieš akis išplaukė vaizdai, ji prisiminė akimirkas – pačias gražiausias savo gyvenimo akimirkas: ji ir Matas sėdi ant saulės įšildytos mūro sienos; juodu vienu metu kanda tą patį obuolį; lipa į medį; Matas ir ji pirmąkart liečia vienas kito lūpas.

Antonija nesuvokė, kiek laiko praėjo, kol palengva išslydo iš jo glėbio. Jis padavė jai nosinę, dvelkiančią savo kūno kvapu, kuria ji nusišluostė veidą. Aplink ant grindų pažirusios tviskėjo smulkios raudono stiklo šukės. Niekur nebuvo jokio kraujo.

– Tai aš dėl viso to kaltas, – pasakė jis. – Išgąsdinau tave. Norėjau tau padėti, tačiau išėjo visiškai atvirkščiai.

Ji nebyliai paneigė jo žodžius ir paskutinį kartą persibraukė nosine veidą. Paskui pasistengė apsimesti esanti labai linksma.

– Net nežinau, kas man užėjo. Tikriausiai pasirodžiau tau visiškai kvaištelėjusi.

– Tu pasirodei man esanti tokia pat daili kaip ir visados.

Ji apsižiūrėjo save: paprasta pilkos vilnos suknelė ir apgeltusi, nuo lydomo tamsaus švino stiklo pajuodusi prijuostė. Atrodė baisiai.

– Aš niekuomet nesu paleidęs tavęs iš akių, – pratarė jis. – Visuomet žinojau, kokiame mieste vienu ar kitu metu esi, Antonija. Visus dvylika metų.

– Dvylika metų... – susimąsčiusi ištarė ji.

Matas, kaip ji pastebėjo, visai nepasikeitė: aukšta, giedra kakta, šviesi oda, lyg žydras dangus spindinčios akys, apvalus veidas. Pilkai gelsvi plaukai buvo tokie pat vešlūs, visiškai neišretėję, netgi atvirkščiai – dabar jie krito jam ant pečių, o jo figūra buvo stotingesnė nei anuomet, bet jokiu būdu neaptukusi. Jis spinduliavo kažkokiu nepalaužiamu ryžtu.

– Kaip tau sekasi? – paklausė Antonija. – Ir ką tu veiki Tridente? Ar atvykai į šį miestą vienas? Ar esi vedęs?

– Kiek daug klausimų vienu metu.

Jie nusikvatojo, žvelgdami vienas kitam į akis.

– Deja, dabar aš neturiu daug laiko, Antonija. Ar negalėtum su savo tėvu užeiti pas mane į svečius rytoj, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymo dienos išvakarėse? Aš apsigyvenau mažame namelyje Šv. Morkaus gatvėje, berods, jis vadinasi *Casa Volterra**.

– Paklausiu tėvo, bet manau, kad jis tikrai neprieštaraus. Galbūt aš netgi ateisiu viena, nes pastaruoju metu jis mėgsta vakarieniauti su... – paskutinę akimirką ji pagalvojo, kad galbūt bus geriau nepasakoti Matui apie Karlotą. – Su žmonėmis, su kuriais jis susipažino šiame mieste, – užbaigė ji.

– Beje, aš mačiau jį netoli katedros, tik neužkalbinau. Jis buvo su moterimi. Ar juodu rimtai draugauja?

Antonija, trupūtėlį padvejojusi, atsakė:

– Galima sakyti, taip.

– Na žinoma, tai ne mano reikalas. Tik norėčiau padėti tau sušluoti stiklo šukes.

– Nė nebandyk. Pasimatysime rytojaus vakarą *Casa Volterra*.

Atsisveikindama linksmai jam linktelėjo.

Apskritai Matas vis dar buvo toks pats, kaip ir vaikystėje: draugiškas, smagus, santūrus ir globėjiškas. Vienu žodžiu, keliantis pa-

---

* Voltero namas *(it.)*.

sitikėjimą. Jis buvo greta Antonijos nuo tų laikų, kiek tik ji įstengė prisiminti, taip, jis buvo neatsiejama, savaime suprantama, natūrali jos gyvenimo dalis – tokia kaip tėvai, vyresnieji broliai ar seserys, lygiai taip pat, kaip greta buvo pievos, miškai, – ir vėliau net negali suprasti, kada tiksliai suvokei jų buvimo faktą. Iš pradžių Matas Hagenas Antonijai buvo lyg vyresnysis brolis. Jo tėvas Bertoldas, našlaujantis kanceliarijos sekretorius, ir Jeronimas buvo geri draugai, nors vienas iš jų buvo protestantas, o kitas – katalikas, – anuomet tai dar neturėjo tokios didelės reikšmės. Abi šeimos labai šiltai bendravo, todėl visiškai suprantama, kad Antonija ir trejais metais vyresnis Matas taip pat susidraugavo.

„Tegu tik kas nors pabando tave nuskriausti. Taip duočiau per sprandą, kad antrą kartą tikrai nedrįstų", – pažadėjo jis. Tuomet jam buvo dvylika, o jai – devyneri. Jis mėgo prieš ją pasipuikuoti, o ji, tiesą pasakius, labai nemėgo pasipūtėlių. Tačiau jam ji atleisdavo šią ydą, nes jis puikuodavosi tik prieš ją ir tik dėl to, kad ji suprastų visuomet galinti juo pasikliauti. Jai atrodė savaime suprantamas dalykas, kad Matas ir po dešimties, dvidešimties ar trisdešimties metų bus šalia jos.

Vieną vakarą Bertoldas Hagenas, kaip paprastai, sėdėjo už Benderių šeimos stalo, ir jie visi drauge plepėjo ir diskutavo. Tačiau tąsyk jie susiginčijo. Antonija, žaisdama su Matu po ilgu valgomojo stalu, viską girdėjo.

– Laikai smarkiai pasikeitė, Jeronimai. Iki šiol dar buvo galima sau leisti neturėti tvirtos pozicijos. Bet dabar – jau nebe. Katalikai ir liuteronai stojo vieni prieš kitus. Tai mirtina kova, nuspręsianti, kuri iš šių priešiškų stovyklų išgyvens. Dabar reikia plačiai atverti burną ir stoti kurion nors pusėn. Juk širdyje tu jau seniai esi protestantas.

– Tai netiesa.

– Bet patogi netiesa, Jeronimai, patogi. Greitai tu užbaigsi kurti katedros langų vitražus.

– O kuo gi čia jie dėti?

– Juk tu pareiškei norą puošti Rotušės langus?

– Nuo pat gimimo gyvenau Ulmo mieste, o ir mano prašomas atlygis nėra pernelyg didelis. Esu tiesiog idealus kandidatas.

– Kaip tik nesi: juk tu – katalikas. Jeigu pakeistum tikėjimą...

– Šito aš jokiu būdu nedarysiu. Suprask mane teisingai: Romos katalikų bažnyčia turi daugybę ydų, netgi didelių ydų, ir turėtų jau šiandien, o ne rytoj reformuotis, tačiau jūsų – protestantų – pasaulio suvokimas yra man visiškai svetimas. Jeigu tik galėtumėt, tučtuojau išleistumėt dekretą dėl grožio sunaikinimo. Aš niekam nenurodinėju, kaip gyventi, ir jeigu jūs esat patenkinti ir laimingi su tokiu savo požiūriu, – tebūnie taip. Tačiau jis man visiškai svetimas. Esu vitražistas, menininkas, visas mano gyvenimas – tai spalvos ir šviesa, – viskas, kas spindi ir trykšta gyvybingumu. O jūs šlovinat užgesusią šviesą.

Antonija niekuomet nepamirš šiurkštaus, šnypščiančio Bertoldo Hageno balso, kai jis ištarė šiuos žodžius:

– Tepasigaili tavęs Dievas, Jeronimai. Ulmas veikiai viešai bus paskelbtas protestantų miestu. Tu daugiau nebegausi nė vieno užsakymo. Tavo žmoną turguje smaigstys paniekos kupinais žvilgsniais. Iš Antonijos tyčiosis kiti vaikai...

Bertoldo pranašystė išsipildė su kaupu. Matas, kaip ir buvo žadėjęs, gynė ją, kai vaikai skriausdavo. Jis mušėsi su berniukais ir baidė mergaites piktais žvilgsniais. Tačiau netrukus jis tik rėkdavo jiems: „Atstokit nuo *mūsų!*“, paskui: „Atstokit nuo *jos!*“, o galiausiai tik padėdavo jai pasprukti. Jis niekuomet nepalikdavo jos bėdoje, bet jo įkarštis išblėso. Antonija puikiai jį suprato. Žinoma, arši gynyba išsekino jo jėgas, o be to, nė vienam nebūtų itin patikę, jei kiti vaikai pradėtų jo vengti. Tačiau buvo ir dar viena priežastis: tiesą paskius, Matas manė, kad jo tėvas yra teisuolių pusėje, o Jeronimas – nedorėlių. Kitaip ir negalėjo būti: jam buvo viso labo tik dešimt metų, jis dievino savo tėvą – juk daugiau neturėjo nieko, tik jį ir Antoniją. Ir jis beviltiškai stengėsi nenuvilti nei savo tėvo, nei jos.

1531 metų birželio 21-oji sugriovė visas viltis, kad Ulmo protestantai susitaikys su šiame mieste dar pasilikusiais senojo tikėjimo atstovais. Katedros langų vitražai buvo užbaigti ir iškilmingai pašventinti per rytmetines Šv. Mišias. Negiedojo choras, nes mieste buvo smarkiai sumažėjęs sentikių skaičius, bet maži vargonai tyliai gaudė nuostabią muziką, o Antonija pirmą kartą įžengė į spalvotą

vitražų paveikslų pasaulį. Jis iš karto ją pakerėjo. Ji negirdėjo nė vieno mišių žodžio, jos žvilgsnis klaidžiojo vitražais, skęsdamas spalvoto stiklo gelmėse ir stebuklingai mirguliuojančioje šviesoje. Ji jautė pagarbią baimę, kuri apėmė aplink ją esančius žmones, užburtus stebuklingo įvairiaspalvių vitražų tviskesio. Ši akimirka apvainikavo ketverius metus užtrukusį Jeronimo darbą – tai buvo pats gražiausias, įspūdingiausias, iki pat sielos gelmių sukrečiantis jos tėvo kūrinys. Net jis pats vos beįstengė suvaldyti jaudulį.

Po mišių mieste kilo didžiuliai neramumai. Riaušininkai savo kalbomis sukiršino visus žmones. Jie keikė Romos katalikų bažnyčią, jos ydas, bereikalingą prabangą, prekybą nuodėmių atleidimu, inkviziciją, tapybą, vienuoliją, skulptūras... Jie sumetė į vieną puodą ir sumaišė viską, kas buvo romėniškos kilmės, o paskui išpylė į paplavų duobę. Iš šimto mažų, po visą Ulmą nutekėjusių srovelių galiausiai susidarė didžiulis, galingas žmonių srautas ir it įsisiautėjusi stichija nusirito prie katedros. Išsigandę katalikai išsislapstė savo namuose, Jeronimas taip pat baiminosi dėl savo šeimos. Tėvai su Antonija sėdėjo prie degančios žvakės ir meldėsi, kaip kadaise egiptiečiai, kad juos aplenktų maras – žmogiškasis maras.

Tačiau Antonija, kuri nesuprato, kas dedasi, galvojo tik apie šios dienos potyrius, apie tviskančius langų vitražus, kuriuos ji troško išvysti dar kartą. Kai tėvai liepė eiti miegoti, ji slapčia pabėgo iš namų – geriau jau būtų šito nedariusi. Nes tai, ką ji išvydo už durų, pakeitė jos gyvenimą.

Kai ji nusigavo prie katedros, žmonės ką tik buvo išlaužę didžiąsias duris ir veržėsi į Dievo namus. Didžiulis žmonių srautas įtraukė Antoniją ir nusinešė paskui save. Ji išsigando ir norėjo pabėgti, tačiau jai nepavyko to padaryti. Ji rėkė, verkė, tačiau niekas nekreipė į ją dėmesio. Paskutiniai žmonių veidai, kuriuos ji išvydo tą naktį, buvo paženklinti išsigimėliško džiaugsmo ir neapykantos atspaudu. Paskui ji jau nebematė veidų. Atrodė, kad aplink ją siautėja beveidžiai demonai. Ji regėjo jų rankas, ginkluotas akmenimis ir lazdomis, daužančias viską aplinkui, ir tikrą kūnų knibždėlyną, bet jau neįstengė išvysti nei akių, nei lūpų. Kad ir kur ji pasisuktų – statulos traškėdamos virto žemyn, jų akmeninės galvos, atskilusios

nuo kūnų, riedėjo akmeninėmis katedros grindimis, su perkūnišku trenksmu griuvo altoriai, vargonų dūdos sugaudė paskutinį kartą ir nutilo amžinai.

O paskui... paskui dužo stiklas. Skrido akmenys. Stebuklingo pasaulio kūriniai ištirpo ore it miražas – jie sudužo į milijonus smulkių šukelių. Atrodė, kad vitražų herojai klykia iš skausmo, o jų klyksmuose aidėjo ir Antonijos riksmas. Tuomet įsiviešpatavo tamsa.

Vėliau ji įstengė prisiminti tik tiek, kad atsibudo savo namuose, virš jos buvo palinkusi mama, kuri susirūpinusiu veidu drėkino jai kaktą vandeniu. Ji karščiavo keturias dienas. O dūžtančio stiklo naktį ji prisiminė tik miglotai, labai miglotai. Ją kankino košmariški sapnai – triukšmingi ir klaikūs, pilni vienas per kito galvas besiveržiančių beveidžių būtybių minios.

Nuo to laiko Matas dar labiau rūpinosi Antonija, jo rūpestis buvo išties nuoširdus ir jausmingas: jis atnešdavo jai meduolių, neįgudusiomis rankomis išdrožė jai iš medžio kryžių, apkabindavo ją ir visur lydėdavo... Jųdviejų santykiai įgavo intymų pobūdį, jis saugojo ją it trapią, bet kada sudužti galinčią brangenybę. Ir visų pirma jis buvo jai toks ištikimas, lyg juodu būtų susaistyti švenčiausia priesaika. Tiesa, kartais jai atrodydavo, kad šioje jo draugystėje ir ištikimybėje ji įžvelgia kažką priverstinio. Jie kartu skaitydavo Bibliją, išmoko atpažinti vienas kito rašyseną, viską išsipasakodavo vienas kitam.

Tačiau nei jo, nei tėvų globa ir rūpestis nepadėjo atgauti jai prarastos dvasinės pusiausvyros ir ramybės. Ji jau nebegalėjo ramiai išsėdėti už stalo, jai nuolat reikėjo pramogų, jos charakteris tapo nepastovus, o sukaupti dėmesį į vieną objektą pavykdavo tik su didžiausiu vargu. Kai tėvas, ieškodamas darbo, turėjo palikti Ulmą, savo šeimą ir iškeliauti į Prancūziją, ji kone kūniškai iškentėjo šią netektį ir karščiavo dvi savaites.

Adelaidė, jos mama, buvo vienintelė, suvokusi, kad šiam karštligiškam nerimui, kuris užvaldė jos kūną ir sielą, reikia kažkokio išėjimo, nes kitaip jis anksčiau ar vėliau lyg potvynis paskandins ir sunaikins visą jos esybę ir sielą. Iki šiol nei Adelaidė, nei jos

vyras nebuvo net pagalvoję, kad Antonija galėtų žengti savo tėvo pėdomis. Ji buvo mergaitė, ir jai būtų buvę nelengva mokytis kartu su pameistriais, o vėliau – dirbti su tarpusavyje besivaržančiais vitražistais. Be to, jų gildija priimdavo tik vyrus, o ir pati Antonija iš pradžių smarkiai priešinosi šiai užmačiai ir nenorėjo net paliesti nė vienos vienintelės stiklo šukelės, jai atrodė, lyg ši būtų gyva būtybė, besitaikanti įlįsti jai į vidų. Tačiau Adelaidė buvo nepalenkiama.

– Tu privalai įveikti save.

– Aš esu mergaitė. Man negalima tuo užsiimti.

– Visiškai nesvarbu, kad esi mergaitė. Tik tu pati gali nuspręsti, ko iš tiesų nori.

Adelaidė pasikliovė galingais sąjungininkais: Antonijos gyslose tekėjo kraujas vienuolikos vitražistų kartų, kurie kadaise pradėjo verstis šiuo amatu Augsburge ir tęsė šeimos tradiciją iki pat šiandienos. Nepaprastai kantriai – taip, kaip sugeba tik motinos, – Adelaidė mėnesių mėnesius pratino Antoniją prie stiklo ir vitražų, kol pagaliau mergaitė susidraugavo su šiuo menu. Adelaidė pati mokė Antoniją, nes per ilgus vedybinio gyvenimo metus nuolat atidžiai stebėjo, kaip dirba Jeronimo rankos. Kiekvieną rytmetį valandą laiko ji lyg žaisdama pratino Antoniją dėlioti seno spalvoto stiklo gabaliukus, o vieną gražią dieną, kai Antonija nugalėjo savo užsispyrimą ir įvyko didysis persilaužimas jos sieloje, – ji ėmė mokytis vis sparčiau ir sparčiau. Ji domėjosi, kokias priemaišas reikia naudoti gaminant stiklą, norint išgauti tam tikrus spalvinius efektus, mokėsi piešti žmones ir įvairius objektus, pjaustyti stiklą ir įstatyti stiklo plokštes į švininius rėmus, išgauti optinius efektus – pvz., kaip padaryti, kad žmogui, stebinčiam vitraže esančią rožę, atrodytų, jog ši sukasi, – įsidėmėjo tai, kad, kuriant bažnyčių langų vitražus, reikia naudoti ypatingai daug mėlyno stiklo, nes žmogaus akiai mėlyna spalva ypač maloni – galbūt dėl to, kad dangus yra mėlynas, o žmogus dar kūdikystėje žvelgia į dangų, ji išmoko surasti tinkamus motyvus ir – visų svarbiausia! – juos prakalbinti.

– Viskas įmanoma, – drąsino Adelaidė. – Pasaulyje nėra nė vieno absoliučiai švento dalyko, kurio nebūtų galima pakeisti.

Būdama dešimtmetė, vienuolikmetė, dvylikametė Antonija nekeitė visiškai nieko. Nors jai ir patiko vitražų menas, žaidimas su spalvoto stiklo šukelėmis, nors ji kiekvieną dieną vis tobulino savo techninius gebėjimus ir greitai išmoko puikiai dirbti su stiklu, jos piešiniams – netgi atsižvelgiant į tai, kad ji tebuvo vaikas, – trūko kokybiškumo, o idėjoms – originalumo. Ji arba kopijuodavo kitų kūrėjų darbus, arba piešdavo Adelaidę ar Matą. Juos – netgi ypatingai stropiai. Adelaidė nuolat ilgai tyrinėdavo jos eskizus, nepratardama nė žodžio, lyg bandydama suprasti, ką jie byloja, o paskui ir vėl tylėdavo. Ji grąžindavo Antonijai eskizus ir toliau dirbo su ja.

Matui patiko, kad Antonija jį piešia. Jo veidą nutvieksdavo šypsena, kai ji rodydavo jam šiuos portretus, o jo akys – mėlyni stikliniai rutuliukai – kaip ji jas vadindavo, žvelgdamos į ją švytėjo it deimantai. Į jų draugystę bėgant metams įsipynė dar kai kas jiems neįprasta, ir kuo labiau jie brendo, tuo labiau augo ir tas „kažkas“. Per tą laiką jis spėjo tapti labai išvaizdžiu jaunuoliu, į kurį žvalgėsi ne tik nuotakos, bet ir ištekėjusios moterys. Kiekvienam jis ištardavo malonų žodį, truputį šelmiškai nusilenkdavo ir atidžiai žvelgdavo į akis. Žmonės kalbėdavo, kad jis turįs „šarmo“ – tai buvo žodis, kurio reikšmės Antonija tuomet net nesuprato.

Sulaukusi keturiolikos Antonija suvokė, kad myli Matą. Ji pasipasakojo apie tai savo mamai.

– Bertoldas Hagenas niekados nepritars jūsų meilei, – pranašavo Adelaidė. – Jo akyse tu esi popiežiaus šalininkė. Aš jau nekalbu apie tai, kad jis – kanceliarijos sekretorius ir savo sūnui numatė panašią karjerą, o bekraitė vitražisto dukra tikrai nepadės įgyvendinti jo siekių.

Antonija netikėjo, kad Matas paisys tėvo draudimų. Jis norėjo tapti gydytoju, o ne kanceliarijos sekretoriumi, apie religiją apskritai niekados su ja nesikalbėjo – atrodė, jog tai – tik menkas šešėlis, kurio nelieka, kai zenite skaisčiai šviečia saulė.

Drauge ji nuolatos jautė jo tėvo Bertoldo priešiškumą – ne tiesiogiai, nes šis vengė su ja susitikti, – tačiau ji pastebėjo, kaip, bėgant mėnesiams ir metams, keičiasi Matas. Pasikeitė jo šypsena, juokingi nusilenkimai, miela bendravimo maniera su aplinkiniais,

išnyko visas jo šarmas – atrodė, lyg Bertoldas bando pašalinti atskirus savo sūnaus bruožus ir pakeisti juos kitais, taigi nūnai Matas dažnai nutaisydavo rimtą, kone pastorišką veido išraišką ir atrodė, jog jis jau dabar studijuoja teisę, kaip ir norėjo jo tėvas. Buvo dienų, kai jis apglėbdavo ją ir ji pajusdavo jo kūną, įkvėpdavo į plaučius nepriekaištinga švara ir muilu dvelkiantį jo odos kvapą. Tačiau buvo ir kitokių dienų, kai Antonijai nepavykdavo pažvelgti į jo vidų, jis slėpė nuo jos savo mintis, atrodė esąs sutrikęs ir uždaras, lyg nutapytas juoda spalva – Antonija pakrikštijo šią jo sielos būseną tokiu žodžiu, nes priminė jai juodus šiokiadieniškus daugelio protestantų drabužius. Matas tapo prieštaringu žmogumi, kuriame nuolat grūmėsi protas ir širdis.

Jis daugybę kartų klausdavo jos, ar ji nenorinti tapti protestante.

– O kodėl?

– Tuomet viskas būtų daug paprasčiau.

Antonijos mama, sužinojusi, kas dedasi, pasipriešino šiai užmačiai. Matas ir Adelaidė slapčiomis varžėsi dėl jos, dėl Antonijos, o ji pati buvo pernelyg jauna, kad jai rūpėtų, kas ji tokia – sentikė katalikė ar protestantė. Nepaprastai mylėdama Matą, ji mielai būtų suteikusi jam šį malonumą ir sutikusi tapti protestante, tačiau tokiu savo poelgiu būtų leidusi suprasti savo šeimai, kad paniekina ir atsisako savo tėvo amato, kažko, kas yra tapęs svarbia jo esybės dalimi, taip pat ir visos savo šeimos praeities. Tai buvo neįmanoma. Ilgai svarsčiusi, ji atsisakė pakeisti tikėjimą.

Kai Bertoldas Hagenas sunkiai susirgo beveik nepagydoma Ulmo mieste siautėjusia karštlige, ji jau buvo pradėjusi tikėti, kad likimas – arba Dievas – šį reikalą išspręs jos naudai ir Matas veikiai jos pasiteiraus, ar ji nenorinti už jo tekėti, tačiau, jau gulėdamas mirties patale, Bertoldas Hagenas prakeikė Romos katalikų bažnyčią ir visus jos stabus – taip pat ir vitražus, prakeikė ir Antonijos tėvą, apšaukęs jį užkietėjusiu *papistu**.

Paskutinio Bertoldo pokalbio su sūnumi negirdėjo niekas.

---

* Papistas (pranc. *papiste* < *pape* – popiežius): 1. karštas popiežiaus, ypač jo politinės veiklos, šalininkas; 2. protestantai apie kataliką *iron.*

Tą patį vakarą, kai pasimirė Bertoldas Hagenas, baisioji karštligė paguldė lovon ir Antonijos motiną. Antonija nebuvo bejėgė būtybė, žinojo, ką reikia daryti, ir griebėsi veiklos tučtuojau, nejausdama nė menkiausio nuovargio, tačiau jos širdyje viešpatavo begalinė panika, kuri valanda po valandos vis augo, kol galiausiai širdis pradėjo plazdėti krūtinėje it narve besiblaškanti paukštė, pulsas tvinkčiojo beprotišku ritmu, o rankos virpėjo.

– Atnešiu tau visko, ko tik užsigeisi.

– Noriu tik vieno: sukurk vitražinį mano veido atvaizdą.

– Ir kaip gali dabar apie tai galvoti!

– Aš jau nebepasveiksiu, mano brangioji Antonija. Viskas, ko iš tavęs noriu, – kad sukurtum vitražą... man.

Į dukros atsikalbinėjimus Adelaidė vėliau teatsakydavo tik nebyliai purtydama galvą, taigi galų gale Antonija pasidavė ir ėmėsi kurti vitražą – stiklinį savo mamos portretą. „Galbūt, – vylėsi ji, – puikiai pavykęs kūrinys suteiks ligonei jėgų.“

Drebančiomis rankomis ji nupiešė eskizą. Adelaidę krėtė karštis, taigi Antonija retkarčiais vilgė jai kaktą vandeniu, tačiau motina maldaujamu žvilgsniu prašė jos tęsti pradėtą darbą. Dabar ji privalėjo viską nuspręsti pati, nes Adelaidė negalėjo jai padėti. Kokios turi būti spalvos? Veido išraiška? Antonija išsirinko patį kokybiškiausią stiklą, supjaustė jį, sutvirtino švininiais strypais ir įrėmino. Mažoje dirbtuvėlėje ji triūsė dvi dienas ir dvi naktis, nuolat mąstydama apie mamą, gulinčią lovoje už sienos ir besigrumiančią su mirtimi.

Kai stiklo mozaika buvo baigta, ji parodė ją Adelaidei. Motina, įstengusi tik truputį kilstelėti galvą, ilgai žiūrėjo į vitražą, lyg mėgindama jį perprasti. Adelaidės veidą apšvietė gelsvi saulės spinduliai, krintantys pro mažą stiklo langelį, esantį už jos lovos.

Paskui ji ištarė:

– Puiku.

Netrukus ji mirė Antonijai ant rankų.

Žvelgdama į velionės ramų, kone palaimingą veidą ir lygindama jį su vitražiniu portretu, Antonija pastebėjo stulbinamą panašumą. Mirusiosios veidas skendėjo tokioje pačioje gelsvoje šviesoje, kaip ir

stiklo portrete. Taigi, daug negalvodama, Antonija sukūrė iš stiklo savo motinos pomirtinę kaukę.

Antonija budėjo šalia velionės visą naktį, stengdamasi kuo geriau įsiminti motinos veidą, šukavo jai plaukus, kalbėjosi su ja. Ji neturėjo jėgų verkti. Antonija parašė laišką tėvui, kuris buvo susiradęs darbą Senso mieste Prancūzijoje ir nuolatos atsiųsdavo šeimai pinigų. Jų visiškai užtekdavo pragyventi, tačiau laidotuvėms nepakako: Antonija būtų įstengusi užmokėti tik už vargetoms skirtą kapavietę, nes, kol Jeronimas gautų laišką ir parkeliautų į Ulmą, praeitų ne viena savaitė. Matas tučtuojau pasiūlė pagalbą. Lietaus nupraustu veidu darganotą dieną jis atėjo į jos namus ir padavė kapšą monetų. Antonija nė už ką nebūtų ėmusi iš jo pinigų, tačiau negalėjo net pagalvoti apie tai, kad jos mama būtų suvyniota į purviną audeklą ir su trisdešimčia ar keturiasdešimčia kitų nelaimėlių įmesta į bendrą kapavietę. Taigi moteriai, kurią Antonija mylėjo labiau už viską pasaulyje, buvo surengtos gražios laidotuvės, laikantis visų katalikiškų papročių.

Vis dėlto Matas taip ir nepasirodė. Jis neatėjo į laidotuves, kurios nebūtų įvykusios be jo paramos, neaplankė jos ir kitomis dienomis, o kai ji pati neiškentusi atėjo į jo namus, ekonomo žmona pasakė, jog Matas iškeliavęs studijuoti teisės į Tiūbingeną. Jis nepaliko jai nei laiško, nei kokios nors prisiminimo dovanos, ir Antonija suprato, kad lašai, sruvę jo veidu, kai jis prieš keletą dienų stovėjo jos namų tarpdaryje, iš tiesų buvo ne lietaus lašai, o ašaros.

Tądien ji atsisėdo prie neseniai sukurto mamos vitražo ir ją apgaubė pro jį sklindanti gelsva šviesa. Sėdėdama priešais savo motinos portretą ji išdėstė popieriuje visas mintis, atėjusias jai į galvą, ir kuo ilgiau rašė, tuo garsiau ausyse jai skambėjo Adelaidės balsas. Tai buvo tartum pokalbis, dviejų žmonių diskusija ant popieriaus lapo.

Kodėl Matas taip pasielgė? Kodėl jis mane paliko – dabar, kai mes galėjome niekieno netrukdomi gyventi kartu?

Ar jūs iš tiesų būtumėt galėję tai padaryti? Nors tu galbūt ir esi įsitikinusi, kad religija neturėjo jokios reikšmės jūsų tarpusavio san-

tykiams, tačiau iš tiesų ji visuomet buvo čia, šalia jūsų, tiesiog jūs abu tuo metu jos nepastebėjote. Bertoldas Hagenas jums tai priminė. Ką gi jis pasakė sūnui savo mirties valandą? Tai, kad jis galėsiąs vesti tik protestantę, – štai ką jis jam pasakė. Prieš iškvėpdamas paskutinį atodūsį jis privertė Matą prisiekti, kad šis įvykdys jo valią.

Kodėl jis išvažiavo, neištaręs net trumpo „sudie“?

Didelis atstumas padeda protui nugalėti jausmus. Nėra galingesnės jėgos už auklėjimą, Antonija, o Matas buvo išauklėtas savo tėvo dvasia.

Aš būčiau galėjusi jį pakeisti. Būčiau įstengusi vėl padaryti jį tokį, koks jis buvo iš tiesų: žmogus, kurio širdis kupina meilės, užuojautos ir noro padėti savo artimui. Aš jo ilgiuosi. Aš myliu jį. Taip pat aš ilgiuosi ir myliu tave. Kas gi man dar beliko?

Na, kai kas tau vis dėlto liko. Tu ir pati tai žinai. Tiesiog tau tereikia įsileisti tai į savo širdį. O tai padaryti gali tik tu pati. Viena tavo esybės dalis nori užgniaužti šio trapaus daigelio augimą. Tačiau pažvelk į pienę, kuri prasikala pro bet kokį, net patį tvirčiausią grindinį, pažvelk į griuvėsius, visiškai pasislepiančius po nenumaldomai sparčiai suvešėjusia žaluma, ir įsileisk šį trapų daigelį į savo širdį. Esi pakankamai protinga ir tau tereikia tik panorėti, kad taip nutiktų. Tavo siela laisva. Tu esi laisva.

Šie žodžiai suvirpino kažkokią stygą Antonijos širdyje. Užgavo ją taip smarkiai, kad širdis ir vėl suplazdėjo krūtinėje, o ją pačią apėmė baimė, tačiau tai buvo lyg išsilaisvinimas iš kalėjimo vienutės, lyg išganymas, kurio ji jau ilgai laukė, ir štai pagaliau jis buvo jai suteiktas.

Nuo šios akimirkos ji stačia galva puolė į magišką vitražų pasaulį. Ji žinojo, kad tėvas, kurį ji per pastaruosius šešerius metus matė tik tris kartus po mėnesį, veikiai atvyks į Ulmą ir išsiveš ją į Prancūziją. Iki šiol jis nelabai tikėjo, kad iš Antonijos kada nors išeis puiki vitražistė: jos eskizai atrodė jam esantys pernelyg vaikiški ir

lengvabūdiški, pernelyg mėgėjiški. Dabar ji norėjo įrodyti tėvui, kad jis klydo. Būdavo dienų, kai ji dirbdavo it piktos dvasios apsėsta – karštligiškai skubėdama, visiškai praradusi dvasinę pusiausvyrą, lyg išsinėrusi iš kailio ir stebėdama save iš šalies – jai atrodė, kad jos kūnas skyla į dvi dalis ir kažkuri jo dalis šaukiasi pagalbos. Kad ir kaip ji stengėsi, išties puikiai jai pavykdavo tik siaubingų katastrofų vaizdai: skęstantys laivai, Sodomos sunaikinimas, keturiasdešimt dienų užtrukęs lietus, paskandinęs visą žmoniją, išskyrus Nojaus šeimą, Babilono karas, apokaliptiniai raiteliai... Jai kėlė šiurpą jos pačios kūriniai – tačiau kartu jie ją žavėjo, traukė it magnetas ir gundė kurti dar daugiau panašių vaizdų. Ji išleido paskutinius pinigus stiklui, metalo oksidams ir šviniviams strypams, iš kurių gamindavo konstrukcijas stiklo gabalėliams sutvirtinti. Seniau jai būdavo nepaprastai sunku surasti teisingas proporcijas ir tinkamu metu atlikti reikiamus veiksmus. Ji visuomet dirbdavo arba pernelyg lėtai, arba pernelyg greitai, arba dar kažkaip kitaip negrabiai, tačiau dabar jai ūmai pakluso ir judesiai, ir visi darbiniai procesai, lyg kažkas būtų visa tai kuždėjęs jai į ausį.

Buvo pagaminti trys vitražai, tokie pat aukšti ir platūs, kaip ir jos tvirtas, augalotas tėvas, nūnai žengiantis pro duris. Ji žinojo, kad vitražai puikiai pavyko, o dabar, žvelgdama į tėvo veidą, suprato, kad jis mano taip pat kaip ir ji.

– Tokia buvo mamos valia, – pasakė ji. – Ji suteikė man jėgų.

Jeronimas linktelėjo galvą ir su ašaromis akyse pabučiavo ją į kaktą. Jis nieko jai neprižadėjo, išskyrus tai, kad pasiims ją kartu į Sensą ir bet kur kitur, kad ji galėtų pro vitražų langų stiklus įleisti į bažnyčių vidų šviesą. Europos bažnyčiose ir katedrose jie gėrėjosi stulbinamo grožio vitražais ir, stengdamiesi nenusileisti didiesiems praėjusių amžių meistrams, kūrė savuosius šedevrus. Tačiau Jeronimo „žvaigždžių valanda“ jau buvo likusi praeityje. Po nelaimių Ulmo mieste jo kūrybinės galios buvo smarkiai išsekusios – atrodė, lyg kažkas būtų užgesinęs jo sieloje dievišką kūrybos ugnį. Jis gamino technologiniu požiūriu nepriekaištingus kūrinius, tačiau jiems trūko novatoriškumo ir magiškos jėgos. Dažniausiai jie gaudavo tik nedidelius užsakymus – suremontuoti vitražus Auksere, paga-

minti naują vitražinį langą Šalone prie Marnos, papuošti naujomis detalėmis koplyčios priestatą Barselonoje ir taip toliau. Tai buvo klajokliškas gyvenimas – sunkus, priverčiantis atsisakyti patogumų, tačiau dirbti tarp tokių stebuklingai prabangių meno kūrinių vis dėlto buvo didžiulė privilegija, už kurią Antonija buvo nepaprastai dėkinga tėvui.

Tuo metu gaivališkai ir rafinuotai atsiskleidė bei suvešėjo kai kurie asmeniniai jos būdo bruožai – ne tik kuriant vitražus, bet ir bendraujant su vyrais. Dažnai Antonija tapdavo nerami, lyg kažkas būtų ją persekiojęs, arba priešingai – ji pati kažką medžiodavo, net nežinodama ką. Nuo tada, kai mirė mama ir iškeliavo Matas, dažnai ji jausdavosi neturinti tvirto pagrindo po kojomis, ir kai ją užvaldydavo šis jausmas, ji tiesiog sulaukėdavo. Tuomet ji arba dirbdavo iki visiško išsekimo, arba susirasdavo sau vyrą. Iš pradžių tvardytis ją vertė sąžinės graužimas ir įvairios baimės – lyg iš žilos senovės išnirę dvasios, prabilusios gūdžiais balsais: jos gąsdino ją pragaru ir nesantuokiniais vaikais. Tačiau kartą vakare, jai besėdint ir besikalbant su savo dienoraščiu, šias baimes nugalėjo jos vidinis balsas, nuolatos dalijantis jai patarimus.

„Leisk, kad tai nutiktų, – sakė jis. – Viskas įmanoma, jei tik tu pati to nori."

Ir iš tiesų: pergulėjusi su vyru, ji kuriam laikui nusiramindavo, panašiai kaip ir sukūrusi eilinį katastrofą vaizduojantį vitražą. Prancūzas akmenskaldys, karininkas iš Lombardijos, Vestfalijos pirklys, bavaras arklininkas, druskos virėjas, kepėjo mokinukai... Po meilės nakties išaušus rytui ji pamiršdavo juos taip pat greitai, kaip būdavo susiradusi. Nei vienas iš šių vyrų nepalietė Antonijos sielos gelmių. Būtent to ji ir norėjo. Žodis *meilė* priklausė praeičiai, netekčiai.

Ji sustiro. Nuo šaltų grindų į kūną įsismelkė siaubinga žvarba. Įdomu, kiek laiko ji praleido skendėdama prisiminimuose, sėdėdama ant grindų tarp aplink išsibarsčiusių stiklo šukių? Vieną po kitos ji rankiojo nuo grindų šukes ir atsargiai krovė jas ant audeklo. Tai darydama ji ne juokais susimąstė apie patirtą nesėkmę, vis dar nenorėdama tuo patikėti: per visus šiuos metus tai buvo pirmas kartas, kai ji išmetė iš rankų stiklą – stiklą, kuris buvo jos fanta-

zijos pasaulio kūrybinė medžiaga. Ir būtent šią akimirką pasirodė Matas – vyras, vienintelis vyras, kurį ji taip troško susigrąžinti į savo gyvenimą.

Pro durų plyšį, pro kurį paprastai prasismelkdavo tik šaltis, pralindo negrabiai sulankstytas laiškutis. Ji pasilenkė jo paimti. Mato rašysena nuo jaunystės laikų buvo nelabai pasikeitusi.

Klausei manęs, ar aš vedęs. Atsakysiu į tavo klausimą: ne, nesu. Bet buvau. Mano žmona mirė praėjusiais metais, jau šeštąjį kartą pagimdžiusi negyvą vaiką – berniuką. Kai rytoj susitiksime, prašau nekalbėti apie tai.

Labai dažnai galvodavau apie tave, o dabar džiaugiuosi, kad po tiek daug metų mes ir vėl susitikom.

Kai ji atvėrė duris, už jų nieko nebuvo.

5

Žingsniuodamas su Luisu pas gydytoją, Sandras niekaip negalėjo išmesti iš galvos Oresto Lipio žodžių: „Maniau, kad tai Jūs tiriate šią žmogžudystę." Visi taip manė – vyskupas kurfiurstas, popiežius ir kiti. Tačiau jie klydo. Jis netyrė šio nusikaltimo, tiesiog dalyvavo jo tyrime – taip, kaip ir oratorių kovose bei disputuose, kuriuose kalbėdavo tik Luisas. Tiesą pasakius, nors įvyko būtent tai, ko jis norėjo, jam nuolat nedavė ramybės mintis, kad vis dėlto čia kažkas ne taip. Kai jie pasuko į *Via Urbano* gatvę, Sandras įtikinėjo save, kad jis privalo tik džiaugtis dėl Luiso vadovavimo, tačiau kažkoks vidinis balsas vis tiek bandė jį perkalbėti, įspėdamas, jog iš tiesų yra visiškai kitaip, nei jis mano. Perėjęs *Via Urbano* ir kartu su Luisu eidamas *Via Baltasar* gatve jis svarstė, kad, viena vertus, jam reikėtų daugiau pasistengti, kita vertus, galbūt kaip tik viskas čia gerai.

– Kodėl, – paklausė jis Luiso, – vyskupas kurfiurstas paskyrė mane, o ne tave?

Jie ėjo per nedidelę aikštę, apsuptą miestelėnų namų aukštais, išpuoselėtais fasadais ir plačiai atvertomis langinėmis. Šen bei ten pro langus, kaip paprastai vakare, žvelgė senos moterys. Kai kurios šnekučiavosi, rėkdamos per visą aikštę, paskui ūmai nuščiūdavo, o tada vėl prapliupdavo nenutrūkstamu žodžių srautu arba garsiu juoku. Šis scenarijus priminė Sandrui Romoje praleistą jaunystę, tačiau jis buvo pernelyg susinervinęs, kad leistųsi užvaldomas nostalgiškų praeities prisiminimų.

– Tai aš tave rekomendavau, – atsakė Luisas.

– Kodėl?

– Šiai bylai tirti vyskupas kurfiurstas pageidavo jėzuito.

– Galėjo pasiieškoti jėzuito iš Veronos arba Padujos. Juk šie miestai yra tik už poros valandų kelio nuo čia, jojant arkliu.

– Kodėl reikia kviestis kažkokį žmogų iš Padujos, jei ir čia, Tridente, yra tinkamas šiai užduočiai kandidatas?

– Galėjai ir pats imtis šio tyrimo.

– Esu pernelyg užsiėmęs.

– Šiuo metu – ne.

Luisas daugiau nepanoro kalbėtis šia tema. Jis paspartino žingsnį, lyg ketindamas nuo kažko pabėgti. Kurį laiką Sandras sekė paskui, o tuo metu minčių karuselė jo galvoje sukosi vis greičiau ir greičiau, kol pagaliau jis sustojo ir sušuko:

– Sustok, Luisai, taip nieko nebus!

– Ar aš pernelyg greitai einu?

– Tam tikra prasme – taip. Bet aš kalbu ne apie mūsų pasivaikščiojimą.

Luisas, nužingsniavęs šiek tiek tolėliau, vėl sugrįžo, ir Sandras, žiūrėdamas jam į veidą, suprato, jog Luisas numano, ką jis ketina pasakyti. Tuomet jam pasidarė daug paprasčiau pradėti pokalbį.

– Nesuprask manęs blogai, Luisai. Kai iš pradžių tu pasisiūlei man padėti, aš buvau tau dėkingas, netgi labai dėkingas. Bet aš maniau... Na, aš maniau, kad bylą mes tirsime *kartu*.

– Bet juk mes taip ir darom.

– Deja, tai netiesa. Lipiui aš pasirodžiau esąs gana keistas: nepratariau nė žodžio, tik stovėjau it koks stuobrys, o tuo metu tu... Na, aš suprantu, kad tu pripratęs kalbėti, kai tuo tarpu aš viso labo tik stoviu šalia tavęs. Tačiau šiuo atveju... Jeigu nebūčiau iš tavęs paėmęs kalbos, tuomet dar ir dabar nieko nesuprasčiau. O paskui tie tavo klausimai, kuriuos uždavei Lipiui... Aš būčiau kitaip juos formulavęs, o ne iškart puolęs jo įtarinėti.

– Juk žinai, kad puolimas visuomet buvo mano veikimo metodas.

– Taip, būtent *tavo*. Ir dar kai kas. Iki šiol tu nė karto manęs nepaklausei, ką aš galvoju apie Lipį ir apskritai apie visą šį nusikaltimą, taip pat ir apie tai, ką mums pavyko sužinoti.

– Norėjau palaukti, kol pasikalbėsim su gydytoju.

– Manau, – pasakė Sandras, – kad iš pradžių aš vienas pakalbėsiu su gydytoju. – Ir mandagiai pridūrė: – Jeigu tu neprieštarauji.

Akimirką buvo girdėti tik dviejų moterų, besiskundžiančių savo vyrais, šiąnakt vėl negrįžusiais namo nakvoti, balsai.

– Ne... – nutęsė Luisas, ir tai buvo vienas iš tų retų atvejų per visus jų bendravimo metus, kai Sandras galėjo manyti išgirdęs jo

balse nuskambėjusią lengvos abejonės gaidelę. Luiso balsas ir vėl buvo atgavęs buvusią tvirtybę, kai jis pridūrė: – Tu turi viską, ko reikia žmogui, kuriam patikėta įveikti tokią sunkią užduotį kaip ši. Esi protingas ir pastabus. Nepažįstu nė vieno žmogaus, kuriuo pasitikėčiau labiau nei tavimi.

Ši pagyra užklupo Sandrą labai netikėtai – Luisas dar niekuomet nebuvo taip smarkiai jo gyręs, tad Sandras pajuto sąžinės graužimą. Luisas linkėjo jam tik gera, protegavo jį, o Sandras sumanė jam už visa tai atsilyginti, priversdamas aiškintis ir galiausiai išstumdamas už borto. Sandras vis dar neturėjo nė menkiausio supratimo, ar jis elgiasi teisingai, bet kartu pajuto didžiulį palengvėjimą, kad Luisas taip geranoriškai į visa tai pažiūrėjo.

– Juk tu mane nuolatos informuosi? – paklausė Luisas ir taukštelėjo Sandrui per petį.

– Be abejonės, Luisai. Aš labai džiaugčiausi, jei tu ir toliau liktum mano patarėju.

– Žinoma.

– Ar tu nepyksti?

– Nė truputėlio. Gerai, kad buvai man toks atviras. Mes visuomet privalome būti vienas kitam atviri. Mes jau beveik atėjome, – pridūrė jis.

– Kur atėjome?

Sandras net nepastebėjo, kad jie ėjo aplinkkeliu. Užuot ėję tiesiai prie Teismo rūmų, jie pasuko už keleto gatvių ir nūnai stovėjo priešais geltonai dažytą namą su dviem kairėje ir dešinėje paradinių durų pusėje stovinčiomis amforomis, per kurių kraštus, grumdamosi su mirtimi, liūdnai sviro apvytusios mėtos.

– Prie Mato Hageno, Viurtembergo pasiuntinio, namų durų. Pagalvojau, kad šis trumpas vizitas pakels mums nuotaiką ir bus labai įdomus.

Sandras suakmenėjo, o Luisas tuo metu jau daužė belstuku į duris. Jis nenorėjo išvysti Mato, tik ne dabar, tiesą pasakius – apskritai niekados. Tridentas buvo pakankamai didelis miestas, kad jie išvengtų akistatos.

– Man reikia eiti į Teismo rūmus, – pasakė Sandras.

– Galėsi nueiti ir vėliau.

– Manęs laukia.

Luisas nusišaipė:

– Kas, Bertanis? Jis tikrai neužpyks, jei tu truputėlį pavėluosi.

Sandras nuleido negirdomis šią kandžią pastabą.

– Turėjau galvoje gydytoją.

Luisas pabeldė dar kartą, tris kartus.

– Tu esi popiežiaus vizitatorius, Sandrai. Gydytojas neišdrįs išeiti, kol su juo nepasikalbėsi.

– Tačiau labai nemandagu versti jį laukti.

Luisas pabeldė penkis kartus.

– Nemandagumas nėra nuodėmė. Kita vertus, *būtų* nuodėmė praleisti šią progą.

– Matai, Luisai, namuose nieko nėra. Dabar aš jau eisiu.

Tą pačią akimirką durys atsivėrė, ir Sandrui prieš akis antrą kartą šiandieną pasirodė juodai vilkinčio Mato figūra.

Priešiškas Mato žvilgsnis klajojo nuo Sandro prie Luiso, paskui – vėl atgalios.

– Taip, prašau?

– Aš esu brolis Luisas de Sotas. Būdamas Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatas nenorėjau praleisti progos susipažinti su protestantų oratoriumi.

– De Sotas? Taip, esu apie Jus girdėjęs.

Sandras pastebėjo žvilgsnius, kuriais tuodu apsikeitė – tą pačią akimirką jie tapo varžovais. Jis ne kartą buvo matęs tokį Luisą prieš disputus – susiaurėjusiomis akių lėliukėmis, lyg plėšrūno pasaloje, ir siauras lūpas iškreipiančia šypsena, kuri galėjo reikšti bet ką, tik ne draugiškumą. Taip pat jis gerai prisiminė ir šią negailestingą, žiaurią Mato veido išraišką – dar iš tų laikų, kai jie pirmąkart susitiko Romoje.

– O ką gi Jūs čia su savimi atsivedėt, de Sotai?

– Tai brolis Sandras Karisimis, mano asistentas.

Matas nusišiepė ir apsilaižė lūpas.

– Iš tiesų asistentas? Ar Jums neatrodo, kad nepridera belstis į mano duris ir prašytis vidun pasikalbėti, lydimam kažkokio asis-

tento? Manau, Jūs esate delegatas, aš – pasiuntinys, o ką gi čia veiks tas menkas asistentėlis?

– O, brolis Karisimis yra daugiau nei asistentas. Jis – mano svarbiausias...

– Aš esu vizitatorius, – pertraukė jį Sandras, įsiutintas įžeidimo. Ir vėl it trumpa smarki liūtis jo kūną persmelkė ryžtas, šįkart sumišęs su nepaprastu pasitenkinimu, kad gali sutramdyti Mato pasipūtimą. – Popiežiaus vizitatorius, – pabrėžė jis.

Mato veidas tučtuojau paniuro it audros debesis, ir visas pasitikėjimas savimi išgaravo – bent jau Sandras manėsi tai pastebėjęs. Sandras pasijuto esąs toks galingas – jam atrodė, jog galėtų viena ranka rauti medžius su visomis šaknimis. Jis buvo stiprus. Stipresnis už Matą. Jam nereikėjo slapstytis, jis buvo lygus su juo. Jis galėjo – visiškai nesigėdydamas – pažvelgti jam tiesiai į akis.

Šis jausmas truko tik dvi tris akimirkas, o paskui jį apėmė sąžinės graužatis ir vėl sugniuždė jį. Dabar jis ir vėl tapo menku vienuoliu, dar blogiau – vyriškiu, pabėgusiu nuo gėdos.

Luisas žengė žingsnį į priekį.

– Ar galėtume užeiti į vidų?

– Kokiu tikslu?

– Na, pasikalbėti. Juk mes su Jumis norime to paties, ar ne? Suvienyti bažnyčią.

– Taip, bet Jus į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą atsiuntė popiežius, siekdamas sukliudyti įvesti būtinas bažnyčios reformas.

– O Jūs norite apversti bažnyčią aukštyn kojom.

– Be reformos susivienijimo nebus.

Luisas atsainiai dėbtelėjo į jį.

– Privalote po truputį budintis iš miego, mano sūnau. Jau penkeri metai prabėgo nuo Liuterio mirties, o prieš ketverius metus Miūlberge prie Elbės žlugo visos protestantų iliuzijos.

Pastaba apie Miūlbergą buvo provokacija, tyčinė, žinoma. 1547 metais katalikų imperatorius Karolis V negailestingai sutriuškino Šmalkaldeno sąjungos – protestantiškų valstybių valdovų – kariuomenę. Taip imperatoriui pavyko pasiekti, kad jo imperija nesuskiltų į dvi dalis. Jo galybė po šios pergalės tapo tokia didžiulė, kad

jis privertė atsisakyti protestantus savo kietasprandiško elgesio ir pamąstyti apie susivienijimą su Roma, jei tik pati Romos katalikų bažnyčia sutiktų reformuotis.

Lygus, kampuotas Mato veidas dar labiau paniuro.

– Aš nesu Jūsų sūnus, – burbtelėjo jis, o tai, kaip su pasitenkinimu pastebėjo Sandras, nebuvo ypatingai sąmojinga pastaba.

Luisas dūrė pirštu tiesiai į dar nespėjusią užgyti jo žaizdą.

– O dabar turiu Jūsų atsiprašyti. – Netaręs net trumpo „sudie", Matas užtrenkė duris tiesiai jiems prieš nosį – garsiau nei reikėjo.

Luisas kreivai nusišaipė ir jie, netarę nė žodžio, paliko *Casa Volterra*. Dabar Sandras jau džiūgavo, kad nepraleido progos pabūti šio apsižodžiavimo liudininku.

– Sveikinu, – pasakė Sandras. – Mano manymu, tau pavyko gerokai įbauginti tą pasiuntinį.

Atrodė, kad Luisas tik ir laukė šio pagyrimo.

– Dėkoju, Sandrai. Mano padėtis geresnė nei jo – būtent tai ir leidau jam suprasti.

Sandras prisiminė, ką per audienciją jam sakė vyskupas kurfiurstas – jis pabrėžė, kad popiežiaus – taigi ir Luiso – padėtis jokiu būdu nėra geresnė, nes imperatorius smarkiai spaudžiąs Julių III, kad šis pritartų bažnyčios reformoms. Kodėl Luisas apsimetinėja, kad Matas jam visai nepavojingas? Tai, kad Matui jis pademonstravo savo pranašumą, buvo visiškai suprantamas ir pateisinamas taktinis manevras, bet su Sandru jis visuomet būdavo sąžiningas ir niekados neapsimetinėdavo.

– Beje, – pasiteiravo Luisas, – iš kur tu pažįsti Hageną?

Šis klausimas užklupo Sandrą labai netikėtai.

– Iš kur aš jį?.. Iš kur tu žinai?..

Luisas gūžtelėjo pečiais.

– Kad jūs pažįstami? Šito nebuvo įmanoma nepastebėti! Iš tavo akių, Sandrai, jau negalima taip lengvai įskaityti teisybės – aš pats tave to išmokiau, tačiau Hageno akys – lyg atversta knyga. Jūs buvote varžovai, tiesa? Ir, kadangi po įstojimo į Jėzuitų ordiną tu beveik nebuvai išvykęs iš kolegijos, darau prielaidą, kad šis priešiškumo jausmas gimė dar prieš tau pasirenkant vienuolystę. Jūsų

priešiškumas vienas kitam toks didelis, kad tu net nepajėgei ištverti kandžių jo replikų ir paminėjai savo naująsias pareigas. Spėju – šia pastaba ir norėčiau apsiriboti – kad tavo ir Hageno nesantaikos kaltininkė – moteris.

Sandras atsiduso. Negi Luisas šia įspūdinga žodžių tirada norėjo jį įtikinti, kaip kvaila jam vienam imtis tirti žmogžudystę? Buvo aišku kaip dieną: nebuvo prasmės toliau slėpti tiesos apie save ir Matą – reikėjo pasakyti bent jau dalį teisybės.

– Kartais man atrodo, Luisai, kad tu moki skaityti svetimas mintis.

– Jokiu būdu. Ir vis dėlto aš esu teisus?

– Tam tikra prasme.

– Negi nenori atskleisti man visos tiesos? Tai buvo nekokios reputacijos moteris?

Sandras suirzęs suraukė antakius.

– O ne! – įtūžęs sušuko jis. – Tai nebuvo dviejų įsimylėjėlių kova dėl moters, tai buvo kova... dėl... dėl mudviejų motinos.

Salvatorės Bertanio kūnas gulėjo ant stalo Teismo rūmų pastato rūsyje, kuriame buvo tvanku ir šilta. Jo lytis buvo pridengta lyg atsitiktinai kažkieno užmestu šiurkščiu vilnoniu dėmėtu ir išblukusiu audeklu, o visas kūnas – nuogut nuogutėlis. Galingas kūnas, nepaisant jį palietusių senatvės požymių. Rankų kraujagyslės lyg tvirti lynai tįsojo nuo dvigalvių žasto raumenų iki rankos riešų, tvirta krūtinė buvo apžėlusi žilais plaukais, o įspūdingas smakras liudijo apie tvirtą valią. Velionio Bertanio kūnas pabrėžė jo charakterio savybes: jis buvo ne švelnus ganytojas, o tikra maištinga siela.

Sandras persižegnojo ir prisiartino prie mirusiojo. Jis jautė didžiulę pagarbą šiam vyrui, kuris, užuot kaip visi prelatai mėgavęsis vynu, puotomis ir meno kūriniais, galvojo ir apie neturtėlius, apie bažnyčios nutolimą nuo savo tikrosios – sielų ganytojos – pareigos. Metai po metų gausėjo jo pasekėjų gretos, Ignacas Lojola, Jėzuitų ordino įkūrėjas, taip pat dėjo į jį didžiules viltis.

Bet vis dėlto, iš arčiau įsižiūrėjęs į mirusiojo veido bruožus, Sandras pamatė jo lūpų kampučiuose sustingusią paniekinamą,

net žiaurią išraišką. Sandras nežinojo, ar būdamas gyvas Bertanis atrodė lygiai taip pat, – jis gerokai tuo abejojo. Tik mirtis, tik visiškai nejudrus veidas, sustingusi akimirka išryškina pačius slapčiausius žmogaus būdo bruožus, nepastebimus kitiems, kai šis būna gyvas. Judesys – laikinas, tik mirtis amžina. Ir kas gi būtų galėjęs šitaip begėdiškai ilgai ir atidžiai apžiūrinėti Salvatorę Bertanį jam esant gyvam, kaip tai dabar darė Sandras?

Mirusiojo rankos buvo suvytusios it bukmedžio lapai lapkričio mėnesį, bet Sandras nemaloniai nustebo, pastebėjęs jose mirties įamžintą dar vieną velionio būdo bruožą: kažkokį atstumiantį kietumą ir į save lenktus pirštus, panašius į plėšrūno nagus. Atrodė, kad šios rankos gali tvirtai sučiupti, ir iš tiesų – apie velionį Bertanį sklido kalbos, kad jis niekuomet nepaleidžiąs iš savo nagų to, ką nutvėrė. Bet vis dėlto Sandras ir šįsyk nusistebėjo, kaip aiškiai žmogaus išorė atspindi jo būdo bruožus. Už šias žinias ir gebėjimą jas panaudoti jis turėjo būti dėkingas Luisui.

Sandras paklausė:

– Ar mirusiojo išvaizda nebuvo kaip nors pakeista po to, kai jį surado?

Gydytojas žingtelėjo į priekį, ir Sandrui į šnerves tvokstelėjo aštrus eterio kvapas. Tai buvo neaukštas vyrukas siaurais pečiais ir trumparegėmis akimis. Jis bandė pataisyti savo regėjimą, įsistatydamas į kiekvieną akį po didinamąjį stiklą. Pigūs rėmeliai laikydavo šį prietaisą jam ant nosies tik tuomet, kai jis viršunosy sustumdavo dvi dideles raukšles. Veikiausiai dėl šios priežasties jis vengė pažvelgti žmogui į akis, lyg bijodamas paversti jį akmeniu it mitinė Medūza.

– Ne, – pasakė jis. – Šiandien iš ryto lavonas ir buvo rastas sustingęs kaip tik tokia poza. Kiek žinau, velionį aptiko jo tarnas. Tuomet iškvietė mane ir nuo to laiko aš nė per žingsnį nebuvau pasitraukęs nuo negyvėlio.

– O vilnonis audeklas?

Jis išsigando.

– O, taip, iš mano pusės buvo labai kvaila, kad to Jums nepasakiau. Žinoma, tai aš užmečiau jį ten. Man atrodė... Aš visuomet taip darau.

– Kokia pagarba velioniui, – nuramino Sandras vis labiau besinervinantį gydytoją.

Ant praplikusios gydytojo kaktos pasirodė smulkūs prakaito lašeliai, o eterio kvapas taip sustiprėjo, jog atrodė, kad jį išskiria jo kūnas.

– Nuo ko jis mirė? – paklausė Sandras.

– Malonėkite prieiti arčiau.

Gydytojas stvėrė mirusįjį už peties ir pavertė ant šono.

Viduryje tarp menčių buvo matyti maža, apvali durtinė žaizdelė, kurią neįgudusi akis iš pradžių būtų galėjusi palaikyti apgamu, o iš jos buvo ištekėjusi ir it lava ant nugaros sustingusi plonytė kraujo srovelė, kuri, vos pajudinus lavoną, atšoko nuo odos.

– Ir ši maža žaizdelė buvo mirtina? Galbūt ginklas buvo suteptas nuodais?

– Nelabai tikėtina, garbingasis tėve. Nėra charakteringo odos spalvos pasikeitimo, lavonui nedvokia iš burnos, neištekėję ekskrementai. Bet užtat daug kraujo gerklėje.

– Ką tai reiškia?

– Buvo perdurti plaučiai, garbingasis tėve, jis užspringo savo paties krauju. Durtinė žaizda buvo padaryta mažu durklu, manyčiau – stiletu, ilgu ir siauraašmeniu. Sakyčiau – moterišku ginklu.

Ši versija tučtuojau atėjo į galvą ir Sandrui, vos tik jis išvydo žaizdą, tačiau turėjo prisiversti nefantazuoti.

– Arba vyrišku – galbūt kaip tik vyras norėjo sudaryti įspūdį, kad nusikaltimą įvykdė moteris. Arba, apimtas panikos, kažkas griebė pirmą po ranka pasitaikiusį daiktą – tarkim, antspaudo atidarytuvą arba kokį nors kūno priežiūrai skirtą įnagį.

Gydytojas įkvėpė į plaučius oro.

– Galbūt ir taip, Jūs, be abejo, esate visiškai teisus, – pasakė jis ir paleido iš rankų Bertanio petį, norėdamas nusišluostyti aprasojusią kaktą.

„Arba, – tarė sau Sandras, – šis gydytojas visados toks nervingas, kas atrodė mažai tikėtina, nes jis buvo ir šilto, ir šalto matęs, patyręs medikas, arba susitikimas su paties popiežiaus patikėtiniu kelia jam pagarbią baimę.“ Sandras prisiminė, kaip žemai jam nusilenkė

Orestas Lipis, ir išgąstį, kurį jo pareigų paminėjimas sukėlė netgi tokiam žmogui kaip Matas. Vizitatoriui – panašiai kaip inkvizitoriui – buvo suteikti dideli įgaliojimai, o Sandras tik dabar pamažu pradėjo suprasti, kokį milžinišką įspūdį tai darė kitiems žmonėms. Dabar jis jau nebebuvo paprastas vienuolis. Nūnai jis tapo panašus į arkangelą, keliantį šiurpą ir priverčiantį lengviau atsidusti, vos tik jis išnyksta iš akių.

– Malonėkite pakelti petį dar kartą, – paprašė jis.

Gydytojas skubiai įsikišo prakaitu permirkusią nosinę į kišenę.

– Tučtuojau, garbingasis tėve.

Virš durtinės žaizdos, beveik ant sprando, buvo kažkas išpiešta, ne, išrėžta, lyg žudikas būtų norėjęs palikti kažkokią žinią arba kažką nurodyti.

Sandras nosine prisidengė nosį ir pasilenkė prie mirusiojo. Tai buvo ne raidė, tai buvo simbolis – ženklas, panašus į trikampį su išorėn išlenktomis linijomis. Panašus į...

– Skydas, – ištarė kažkoks vaikinas. Sandras nepastebėjo, kaip šis prisiartino – storokas, susivėlęs vaikėzas, dar nevisiškai išaugęs iš vaikiško amžiaus, penkiolikos, galbūt šešiolikos metų, storomis lūpomis ir visažinio išraiška veide. Jis pilna burna žiaumojo kažkokį trapų kepinį, stumdydamas kąsnį tai į vieną, tai į kitą žandą.

– Mano sūnėnas, – sunerimęs pristatė jį gydytojas. – Štai jau keletą mėnesių jis man talkininkauja – tai šen, tai ten. Man reikėjo žmogaus, kuris padėtų tirti vyskupo kūną, taigi aš... Vyskupas kurfiurstas sutiko, jis netgi pasakė, kad Jums taip pat galbūt prireiksią pagalbininko, kuris padėtų atlikti kai kuriuos smulkius pavedimus, perduoti siuntinius arba...

– Viskas gerai, – nuramino Sandras gydytoją. – Aš neprieštarauju, kad sūnėnas Jums padeda.

– Gal gerbiami ponai neįsižeistų, – įžūliai įsiterpė vaikinas, – jei paprašyčiau jų nekalbėti taip, lyg manęs čia nebūtų?

– Aaronai! – Jo dėdė sudejavo. – Atleiskite, garbingasis tėve, berniukas dažnai būna pernelyg įžūlus, niekas nesupranta, iš kur jis to išmoko. Tačiau jis yra labai pareigingas ir...

– Aš jau perpiešiau šį skydą, – pertraukė savo dėdę vaikinukas. – Štai čia, man nebuvo ypatingai sunku. Be to, tai aš įsakiau vyskupo tarnui Jūsų palaukti. Iš pradžių jis manęs neklausė, bet tuomet aš pasakiau jam esąs Jūsų padėjėjas.

– Vadinasi, tai tu ten buvai! Aš jau kalbėjau su juo.

Sandras palygino berniuko piešinį su tatuiruote ant negyvėlio odos – jis buvo perpiešęs ją stebėtinai tiksliai: iš tiesų, be jokios abejonės, tai buvo skydas.

– Tu viską atlikai puikiai, – tarė jis ir pažvelgė vaikinukui į pasitikėjimo savimi kupinas, ryžtingas tamsias akis. – Tačiau ateityje palauk, kol aš pats tavęs ko nors paprašysiu...

– Bet aš...

– Tu vardu Aaronas?

– Dėdė jau minėjo Jums mano vardą.

– Aaronai, ar tu žydas?

– Koks pastabumas!

Gydytojas neteko žado iš baimės, tačiau Sandras praleido negirdomis šią kandžią repliką.

– Aaronai, paklausyk. Aš neketinu samdytis dvariškių. Neturiu virėjų, tarnų, ministrų, taip pat ir padėjėjų. Nuo šiol nesikreipk į mane nei „Jūsų malonybe“, nei „garbingasis tėve“. Leidžiu tau vadinti mane broliu Karisimiu, o aš vadinsiu tave Aaronu. Jeigu man prireiks tavo pagalbos – o jos tikrai prireiks – aš tau pranešiu. Ar tu mane supratai?

– Reikėtų būti visiškam kvailiui, kad to nesuprastum.

Sandras linktelėjo.

– Taip ir maniau.

Aaronas buvo protingas, garbingi asmenys nekėlė jam baimės. Ateityje vaikinukas galėjo būti Sandrui naudingas, jei tik jam pavyks nors truputėlį sutramdyti begalinį pasitikėjimą savimi.

Sandras sulankstė piešinį ir paslėpė jį tarp savo abito klosčių – ten, kur neseniai glaudėsi Bertanio rašyta kalba.

– Štai mes ir sutvarkėme šį reikalą, taigi, galite ruošti vyskupo kūną rytoj įvyksiančioms gedulingoms mišioms. O dabar man jau metas eiti.

Žvilgtelėjęs į Aaroną, kuris aiškiai rengėsi sekti jam iš paskos, jis pridūrė:

– Vienam.

Kai Sandras išėjo laukan, gatvės ir namai skendėjo mirguliuojančioje violetinėje šviesoje, apklojančioje miestą šiuo stebuklingu apsiaustu tik keletą akimirkų – tarp saulėlydžio ir sutemų valandos. Dangus, mėnulis, kalnai, šlaitai, miškai, fasadai, grindinys ir keletas žmonių skersgatvyje – viskas buvo persmelkta blankiai alyvinės šviesos ir atrodė it vientisas lydinys – buvo susiję vienas su kitu taip glaudžiai kaip niekad. Vėjas lyg burę išpūtė Sandro abitą. Vėjo, bekvapio, skaidraus ir gaivaus spalio vėjo gūsiai košte košė Adidžės upės slėnį iš šiaurės į pietus.

Tiesą pasakius, Sandras ketino pasukti tiesiai į *San Lorenzo* vienuolyną, kuriame buvo apsistojęs, ten mažumėlę užkąsti, o paskui išklausyti vakarinių mišių. Tačiau dabar jis pasuko visai kita kryptimi.

Casa Volterra degė šviesos. Vienas langas tvieskė plevenančia, šilta auksine šviesa, kurioje kartais sušmėžuodavo juodas šešėlis. Sandras tučtuojau atpažino savo įbrolio stotą.

Prisišliejęs prie stūksančio priešais namo sienos, jis įdėmiai įsižiūrėjo į langą. Pajuto kūną persmelkiantį keistą skausmą, kaip ir visuomet, vos tik pagalvodavo apie mamą. Jo vaikystės draugų motinos buvo visiškai kitokios: jos buvo italės, romietės – garsiakalbės, emocingos, besiplūstančios ir netašytos, nors ir kupinos žemiškos meilės. Eliza, jo motina, kiekvieną dieną, kiekvieną valandą, metų metus lyg bedugnėje jūroje maudė jį savo begalinėje meilėje. Jis gaudavo iš jos vien meilę. Tokia meile mėgavosi ir jo jaunesnės sesutės. Vis dėlto jį, Sandrą, mama mylėjo truputėlį labiau, jautė jam didžiulį prieraišumą, nuspalvintą kažkokiu liūdnu atspalviu, lyg jis būtų atsidūręs kažkieno kito, kurį iš jos atėmė, vietoje. Tik tikėjimas sukeldavo jai panašius jausmus, galbūt netgi truputėlį stipresnius, ir Sandras jautė, kad jeigu mama kada nors netektų šių abiejų dalykų – jo ir katalikų Dievo – ji tikrai pražūtų.

Sandro tėvą ji gerbė ir vertino, tačiau daugiau tikrai nieko jam nejautė. Ji nepajėgė mylėti pirklio – žmogaus, kuris šilku, linu, nėri-

niais ir visų pirma – savo apsukrumu pelnė duoną. Žinoma, ateityje jis ketino Sandrui perduoti šį verslą, tačiau motina pasipriešino šiai užmačiai dar tuomet, kai jis pats viso to net nebūtų pajėgęs suprasti. Galbūt, nenorėdamas perimti į savo rankas klestinčio tėvo verslo, jis tenorėjo įtikti mamai? O galbūt jam iš tiesų buvo atgrasios tėvo suktybės ir veidmainiški meilikavimai pirkėjams? Šiaip ar taip, Sandras visuomet norėjo užsiimti širdžiai miela veikla. Kurį laiką jis svajojo tapti metraštininku ir nukeliauti į tolimus kraštus kaip Markas Polas, tačiau jam pritrūko ir valios, ir ryžto įgyvendinti šią savo svajonę. Kartu su savo luomo vaikėzais – nei vargšais, nei pernelyg turtingais, neturinčiais aiškaus tikslo – jis bastėsi miesto gatvėmis. Ir visus tuos metus Eliza jį mylėjo ir dievino lygiai taip pat, kaip ir jis ją.

Kai Sandras sužinojo, kad dar prieš jam ateinant į šį pasaulį ji gyveno visiškai kitokį gyvenimą, jį ištiko šokas.

Kai jam sukako devyniolika metų, – prisiminė Sandras, – vieną vasaros dieną jis pastebėjo nepažįstamą jaunuolį – lygiai taip pat, kaip jis pats dabar, šis stovėjo prisišliejęs prie namo sienos priešais jų namo vartus. Sandras užkalbino nepažįstamąjį, o šis pasakė:

– Ieškau Elizės... Karisimi. Ar teisingai ištariau?

Sandras linktelėjo galvą. Nepažįstamasis itališkai šnekėjo gana prastai, tačiau buvo įmanoma suprasti, ką jis nori pasakyti.

– Tik jos vardas Eliza, – pataisė jį Sandras.

– Elizė Karisimi, – užsispyrė vyrukas. – Ar ji čia gyvena?

– Taip. Aš taip pat – esu jos sūnus. Ar Jūs pažįstate mano mamą?

Nepažįstamasis nieko jam neatsakė.

– Ar galiu su ja pasikalbėti?

– Žinoma, kodėl gi ne? Tokiu metu ji visuomet siuva.

Sandras pakvietė jį vidun ir, pats to nežinodamas, šiuo poelgiu sujaukė visą savo gyvenimą. Savo, savo motinos gyvenimą, taip pat ir jo – nepažįstamojo – Mato Hageno gyvenimą.

„Kokia prasmė, – nūnai galvojo Sandras, stebėdamas šešėlį lange, – kalbėtis su Matu apie tai, kas nutiko tą karštą vasaros dieną, kai nuo saulės degte degė grindinio akmenys, arba visa kita, kas įvyko vėliau?“

Toks pokalbis būtų prasmingas tik tuo atveju, jei Sandras pasiryžtų atsiprašyti, o to jis jokiu būdu neketino daryti. Jau verčiau mirti, negu šliaužioti po to niekingo driskiaus kojomis!

Ūmai jis nusigręžė ir sparčiai nužingsniavo skersgatviu, pasuko už kampo, vis labiau toldamas nuo įbrolio namo. Viską apklojo sutemos, tamsa viešpatavo taip pat ir Sandro sieloje. Pyktis, pavydas ir pasibjaurėjimas susimaišė į dvokiančią tyrę, kuri it karštinė ištvino jo gyslomis po visą kūną. Galiausiai jis puolė bėgti. Lenktyniaudamas su vėju Sandras nudūmė per aikštę į katedrą, kurion jis šiandien įžengė jau trečią kartą. Įpuolęs vidun, apgraibomis nuslinko prie altoriaus. Sandras nedegė žvakės, nes norėjo paslėpti veidą nuo akių, žvelgiančių į jį iš didžiojo kryžiaus aukštybių ir madonomis ištapytų paveikslų, kabančių abipus. Jis meldėsi:

Padėk man pergalėti šią neapykantą. Jau buvau ją pamiršęs, tačiau dabar matau, kad ji visuomet pasislėpusi tūnojo manyje – visus tuos ilgus metus. Ši neapykanta vis didės ir sugraus mane, kaip ir anuomet.

Jis minutėlę palūkuriavo, lyg vildamasis, kad ūmai kažkas pasikeis.

Bet vienintelis pokytis buvo tai, kad trumpą akimirką jis liovėsi galvojęs apie Matą. Jis pažvelgė ton pusėn, kur buvo langai, išpuošti Antonijos vitražais, vaizduojančiais apokalipsę, bet ten barkšojo tik septynios juodos skylės – lyg septynerios durys, vedančios į pragarą.

Ir nevesk manęs į pagundą...

Antroji dalis

6

1551 metų spalio 10 diena,
Visuotinio Bažnyčios susirinkimo
išvakarės

Antonija strimgalviais išpuolė iš Karlotos kambario, užtrenkė už nugaros duris ir, kiek tik kojos neša, pasileido bėgti rytmečio prietemoje skendinčiu koridoriumi. Ji pajuto kraujo skonį ant lūpų. Kaklas degte degė iš skausmo. Šukuosena išsidraikė, o plaukai prilipo prie šlapio veido.

Tenubėgusi keletą žingsnių, ji suklupo ir užsigavo kelį. Nekreipdama dėmesio į skausmą atsigręžė atgal, norėdama pažiūrėti, ar niekas neseka jai iš paskos. Kai atsivėrė Karlotos durys, Antonija, nelaukdama, kol ant slenksčio pasirodys siluetas, tučtuojau stryktelėjo nuo grindų ir nudūmė tolyn, pasuko už vieno kampo, už kito... Ji ieškojo išėjimo į laiptus, vedančius į viršutinį aukštą, kur buvo jos dirbtuvė, bet pasiklydo klaidžiuose senųjų rūmų koridoriuose ir bijojo netyčia vėl sugrįžti ten, iš kur tik ką buvo pabėgusi. Tamsiame šalutiniame koridoriuje, kuris netikėtai baigėsi, ji atsirėmė į sieną ir kaip galėdama tyliau gaudė orą.

Jai tik vargais negalais pavyko pasprukti nuo mirties.

Vos patekėjus saulei, Jeronimas tučtuojau išėjo į *Santa Maria Maggiore*, o Antonija nusprendė nustebinti savo bičiulę Karlotą netikėtu vizitu.

– Paklausk, ar ji nenorėtų šįvakar su manimi pavakarieniauti, – prieš išeidamas paprašė jos Jeronimas.

– Vadinasi, tu nenori kartu su manimi nueiti pas Matą?

– Verčiau aš ten neisiu, Antonija. Šis pasimatymas yra tik judviejų reikalas.

– Tu jo nemėgsti, ar ne?

– Jis – Bertoldo sūnus, sūnus žmogaus, kuris, iškvėpdamas gyvastį, prakeikė mane.

– O šiandieną šis sūnus kviečiasi tave į svečius. Jis ir vėl tapo tuo pačiu Matu, koks ir buvo, kol jo nesugadino tėvas.

– Nejaugi supuvę obuoliai kada nors vėl pasidaro tinkami maistui?

– Taip ir sakiau: tu iš tiesų jo nemėgsti.

Atsisveikindamas Jeronimas švelniai įgnybo jai į skruostą:

– Bet aš vis tiek labai nuoširdžiai linkiu Jums puikiai praleisti šį vakarą.

Rūmai jau prabudo. Kai Antonija įžengė į pirmąjį rūmų aukštą, iš visų pusių sklido įprastiniai ryto garsai. Ankstyviausi tarnai jau keliavo pas savo ponus, skalbėjos rinko skalbinius, nosį rietė avižinių kruopų ir šlapių skalbinių tvaikas. Pirmojo rūmų aukšto koridoriaus užkampiuose – ten, kur nebuvo langų, – tvyrojo juodžiausia tamsa, o Antonija tik apytiksliai žinojo, kuriame kambaryje gyvena Karlota, todėl slinko lėtai, apgraibomis. Du kartus ji veltui klausė žmonių, kur Karlotos kambarys, tačiau tik trečias sutiktas praeivis galėjo jai padėti, o iš nemalonios jo šypsenėlės ir nepadoraus ją lydinčio gesto buvo galima aiškiai suprasti, jog jis žino, kuo verčiasi Karlota.

Vadovaudamasi jo paaiškinimu, Antonija veikiai surado kelią. Priešais duris pūpsojo skalbinių maišas, per kurio viršų buvo išlindęs vienos iš paprastesnių Karlotos suknelių kraštas. Antonija pasibeldė ir luktelėjo, tačiau, neišgirdusi iš vidaus nei žodžio, pasibeldė dar kartą ir pašaukė ją vardu.

Kai ir šįkart nieks neatsiliepė, Antonija galėjo apsisukti ir grįžti atgal, tačiau ją pagavo begalinis smalsumas. Karlota jau daugybę kartų svečiavosi jų ateljė, net kai Jeronimo ar Antonijos ten nebūdavo. Pats Karlotos kambarys, žinoma, jos visai nedomino – tai tebuvo viso labo mažas, priplėkęs tamsus kvadratas, kaip ir daugybė kitų šio seno pastato patalpų. Tai, kas domino Antoniją, buvo asmeniškumo pėdsakai, kuriuos, be jokios abejonės, Karlota paliko savo kambaryje: prisiminimai iš ankstesniojo gyvenimo, galbūt koks

nors amuletas, išgraviruota taurė arba sudžiovintų gėlių žiedai, – kas nors, kas it menkiausia žvakelė galėjo apšviesti Karlotos praeitį.

Nors Antonija ir tikėjosi, kad durys bus neužrakintos, bet pastebėjusi, kad jos iš tiesų atsiveria, iš netikėtumo net krūptelėjo ir šastelėjo atgal. Tačiau staiga pastebėjo žmogystą, sėdinčią ant kėdės.

– O, atsiprašau, – sumurmėjo, – aš pamaniau, kad čia Karlotos da Rimini kambarys.

Mergina nekreipė į ją nė menkiausio dėmesio. Ji sėdėjo it lėlė prie lango ir spoksojo pro jį.

Staiga Antonija pamatė ant plačios lovos suknelę, ištiestą vėdintis, ir tučtuojau atpažino, kad tai – vienas iš puošniausių Karlotos apdarų. Taigi čia *turėjo* būti Karlotos kambarys. Bet kas gi toji būtybė prie lango? „Veikiausiai, – tarė sau Antonija, – ši jauna moteris – kurčia."

Antonija žengė į kambarį keletą žingsnių, o nepažįstamoji net nežvilgtelėjo į ją. Antonija iš karto pastebėjo kambaryje stovintį tualetinį staliuką su veidrodžiu, nes ant jo buvo išdėliota gausybė mažų molinių dubenėlių, dėžučių ir puodelių, kuriuose buvo laikoma pudra, lūpų skaistalai ir kitos kūno grožio puoselėjimo priemonės. Prabangus sidabrinis futliaras – veikiausiai gerbėjo dovana – pusmėnulio formos, inkrustuotas rytietiškais ornamentais. Vos Antonija pėmė į rankas kažkokį daikčiuką, kambaryje pasklido citrusinių vaisių ir cinamono kvapai. Beviltiškoje, pilkoje šio kambario nykybėje šis tualetinis staliukas su veidrodžiu buvo vienintelė įvairiaspalvė sielos atgaiva.

Tik dabar Antonija pastebėjo šalia suknelės ant lovos numestus du piešinukus, kurie priminė jos pačios piešimo stilių, kai jai buvo maždaug dvylika ar trylika metų. Štrichai buvo labai blankūs, neryškūs, it jaunos mergaitės svajos. Viename piešinyje buvo atvaizduota Karlota – truputį jaunesnė nei šiandien, linksmomis, meilės kupinomis akimis ir besišypsančiomis lūpomis, kuklesnė, nei dažnai atrodydavo nūdien, kas, žinoma, buvo susiję su dabartiniu jos amatu, bet, be menkiausios abejonės, – tai buvo tikrai ji. Žmogus, piešęs šį paveikslą, be galo mylėjo Karlotą – tai iškart krito

į akis. Šalia gulėjo idiliško kraštovaizdžio eskizas: miškelis ir jūra užpakaliniame plane, kalvos, kurių viduryje stūksojo bažnyčia, o galbūt vienuolynas.

Antonija atsigręžė į merginą. Ar tai ji nupiešė šiuos piešinius? Dabar nepažįstamoji buvo taip arti, kad, net ir būdama kurčia, tikrai turėjo pastebėti Antoniją. Tačiau nieko panašaus neįvyko, net tuomet, kai Antonija palietė jos ranką ir priklaupė šalia. Antonija įdėmiai nužvelgė jos profilį. Mergina nebuvo graži pagal klasikinę grožio sampratą, – jos veido bruožai buvo pernelyg šiurkštūs, – o jeigu šiame veide kadaise ir buvo kažkas miela, malonu ir gyva, nūnai buvo pradingę be menkiausio pėdsako. Išbalusi ir pastirusi it mietas jaunoji moteris spoksojo kažkur į tolį, ir tik retkarčiais sumirksintys akių vokai ir vos pastebimai besikilnojanti krūtinė liudijo, kad joje vis dar teberuseno gyvybė. Ši būtybė negalėjo nesukelti užuojautos.

Vienintelis papuošalas, vienintelis pašvaitas, kuriuo ji buvo pasidabinusi, – rožinys ant jos kaklo. Jis buvo išdrožtas iš rausvo vyšnios medžio ir ryškiai skyrėsi nuo blankios merginos odos. Atidžiau įsižiūrėjusi tarp karoliukų Antonija pamatė plokštelę, ant kurios pastebėjo kažkokį smulkiomis raidėmis išraižytą įrašą – ten buvo viso labo trys ar keturios raidės. Antonija prisiminė, kad ant kai kurių rožinių būdavo išraižyti juos dovanojusių žmonių vardai. Ji įžiūrėjo pirmąją raidę – „S“, tačiau, norėdama perskaityti kitas raides, turėjo kilstelėti rožinį. Ji truktelėjo jį – labai švelniai – perskaitė „I“ ir „P“ raides – tik staiga nepažįstamoji pažvelgė jai tiesiai į akis.

Antonija pajuto tankų merginos alsavimą prie pat savo veido ir, nesuspėjusi pratarti nė žodžio, – dvi rankas, sugniaužiančias jai kaklą. Beprotiškos, neapykantos kupinos akys gręžte gręžė ją žvilgsniu. Antonijos riksmas be garso sustingo tartum replėmis surakintoje gerklėje.

Antonija iš visų jėgų bandė išsivaduoti. Susvirduliavusi loštelėjo atgal, čiupo merginą už riešų ir vargais negalais išsilaisvino iš jos gniaužtų.

Tada ji pajuto smūgį. Akimirksniu burnoje pasklido specifinis skonis, o pilką beprotės suknelę nusėjo smulkių kraujo lašelių lietus. Antonija pajuto dar vieną smūgį – ir jos akis užliejo tamsa.

Ji atsipeikėjo ant grindų. Nepažįstamoji, gniauždama rankose geležinį strypą su kabliu, kuriuo vakarais uždarinėjamos langinės, artinosi prie jos.

Antonija pašoko. Ji ir pati nesuprato, iš kur atsirado tiek jėgų. Visas jos kūnas įsitempė it spyruoklė ir ji šoko prie durų.

Jai įkandin mestas geležinis strypas barkštelėjo į sieną visiškai šalia, nuo sienos ant grindų numušdamas gabalą tinko.

Antonija atplėšė duris, tačiau beprotė nenorėjo taip lengvai jos paleisti. Vyko nebylios grumtynės.

Galiausiai Antonijai pavyko atstumti užpuolikę. Šioji parkrito, tačiau tučtuojau vėl pašoko, lyg būtų ne žmogus, o dvasia.

Šios trumputės laisvės akimirkos Antonijai pakako, kad ji suspėtų dar kartą atplėšti duris ir – galų gale – pabėgti. Ji paspruko nuo mirties.

Ar iš tiesų? Vos spėjusi lengviau atsikvėpti, šoniniame koridoriuje, kuriame vis dar tebestovėjo, Antonija išgirdo žingsnius. Tylius, netvirtus žingsnius. Kas gi buvo ši beprotė? Kas siejo ją su Karlota? Ir kodėl ji ją persekiojo?

Antonija pasibeldė į vienas duris – niekas neatidarė. Pabandė atverti – jos buvo užrakintos. Ji apsidairė, ieškodama lentos, bet ko, kuo galėtų apsiginti, – tačiau aplink nebuvo ničnieko.

Ji prisišliejo prie sienos ir įsispoksojo į tamsą, iš kurios išniro šešėlis – smulkus moters šešėlis.

Tai buvo sena bedantė skalbėja.

– Ką tu čia veiki?! – sušuko ji. – Nori prasmukti į mano kambarėlį, ar ne? Apvaginėji tuos, kurie ir taip beveik nieko neturi? Tučtuojau nešdinkis iš čia!

Antonija nelaukė, kol ji pakartos tai dar kartą. Slinkdama koridoriais ji pagaliau suvokė, kad viskas baigėsi, kad daugiau nebėra ko bijoti, tačiau baimė vis dar nenorėjo paleisti jos iš savo gniaužtų.

ir jos žingsniai darėsi vis greitesni ir greitesni. Ji užlėkė laiptais į viršutinį aukštą.

Tik pamačius ateljė duris, jos baimė išgaravo, o įžengusi vidun ji pajuto nepaprastą palengvėjimą, nes pamatė ten žmogų.

– Atrodo, – pasakė jis, – kad mes visuomet pasimatome vos spėjus išbrėkšti aušrai.

Brolis Sandras Karisimis stovėjo dirbtuvės viduryje šalia jos eskizų. Atrodė taip, lyg pastarąją naktį būtų prastai miegojęs. Pastebėjęs prakirstą Antonijos lūpą, jis žingtelėjo artyn.

– Jus kažkas užpuolė? – susirūpinęs paklausė.

– Galima sakyti – taip.

Jis veikė greitai ir ryžtingai – atnešė kėdę, ant kurios ji klestelėjo, o paskui pasiteiravo, kur galįs rasti švarių nosinių. Tuomet suvilgė jas šaltu vandeniu ir atsargiai prispaudė jai prie lūpų. Antonija tylėjo ir bandė atsipeikėti. Minutėlę ji neįstengė net pajudėti iš vietos ir leido jam viskuo rūpintis. Brolis Sandras jos nieko neklausinėjo, galbūt dėl savo tolerantiškumo, arba manydamas, kad jos sužeidimas susijęs su paslaptimi, kuria jam nederėtų domėtis.

Ji vis dar negalėjo suvokti, kas nutiko, tačiau jautė, kad dabar yra visiškai saugi, jautė kito žmogaus globą. Dėkingumo kupinomis akimis žvelgdama į jį pratarė:

– Paprastai moterys taip slaugo vyrus, tėve.

– Broli Karisimi, – pataisė jis. – Mes juk nesam paprasti žmonės, nejaugi pamiršot? Jus žavi apokalipsė, o aš persekioju žudiką.

Ji sužinojo, kad jis paskirtas vizitatoriumi, ir pasvarstė, ar nevertėtų jam papasakoti apie beprotę, tačiau tuomet į dviprasmišką padėtį patektų ir Karlota, kita vertus, Antonija netikėjo, kad Bertanio mirtis ir beprotė – kuo nors susiję dalykai. Ji paprasčiausiai pasiteiraus pačios Karlotos, kas gi toji agresyvi nepažįstamoji. Turėtų būti kažkoks protingas šio nesusipratimo paaiškinimas.

Brolis Sandras priklaupęs nušluostė jai lūpas ir suvilgė vandeniu kaktą. Tuomet atsistojo ir išplovė audeklo atraižas.

– Tučtuojau atsiųsiu Jums gydytoją.

– Nebūtina, dabar jau daug geriau jaučiuosi.

– Neprieštaraukit. Jums tai nieko nekainuos. Manau, jeigu paprašysiu jį pasirūpinti Jūsų žaizdomis, jis neprašys jokio atlygio – priešingai: slaugys Jus kaip karalienę. Jeigu jau žmonės taip manęs bijo, tegul ši baimė nors truputį pagelbėja kitiems.

Ji dėkodama linktelėjo galvą. Jis buvo jau antras vyriškis per šias dvidešimt keturias valandas, padėjęs jai išsipainioti iš nemalonios situacijos. Vakar Matas rūpinosi ja po vieno iš jos priepuolių, o šiandien greta buvo Sandras. Būtų buvę geriau, kad vyrai nelaikytų jos kuoktelėjusia arba pasiligojusia moterimi, tačiau vis dėlto Antonija šiek tiek mėgavosi šiuo jai rodomu dėmesiu.

– Kodėl Jūs pas mane atėjote? – paklausė ji.

Jis ištiesė jai taurę vandens.

– Kadangi Jūs, būdama savo profesijos žinovė, puikiai nusimanote apie simbolius, aš pamaniau...

Jis išsitraukė iš abito klosčių popieriaus lapą, tačiau staiga sudvejojo prieš paduodamas jį Antonijai.

– Galbūt dabar ne pats tinkamiausias metas mano klausimams.

– Šiaip – jūs visiškai teisus, – sutiko ji. – Tačiau, kaip Jūs ir pats pasakėt, – o kas gi apskritai tiktų mūsų situacijai? Taigi prašom parodyti man, ką ten laikot rankoje.

Jis padavė jai piešinį ir ji iškart suprato, ko jis iš jos nori. Šiose linijose diletantas neįžvelgtų nieko kita, tik prastai nupieštą trikampį arba skydą. Ir, tiesą pasakius, tai ir buvo viso labo tik skydas – net jeigu jis ir galėjo reikšti kažką svarbaus.

– Skydai, – paaiškino ji, – paprastai buvo naudojami kaip jėgos pasireiškimo, prievartos simboliai. Tapyboje jie reiškia karus ir kovas.

– Vadinasi, kažkas nori paskelbti karą.

– Neįsigilinusi į situaciją aš nenorėčiau to taip drąsiai tvirtinti. Gal galėtumėt paduoti man tą knygą? Joje nupiešti visi dabar naudojami simboliai, visų pirma – religiniai, tačiau ten yra ir keletas pasaulietiškų, pavyzdžiui – gildijų simboliai.

Valandžiukę ji pavartė knygą, kol pagaliau surado tai, kas patvirtino jos spėjimą.

– Čia nėra tuščio skydo. Norėdama Jums padėti, turėčiau sužinoti, su kuo galėtų būti susijęs šis simbolis. Kur Jūs jį radote? Ant šio popieriaus? O galbūt jis buvo nupieštas ant sienos?

– Tai buvo... – Sandras sudvejojo. – Tai labai delikatus reikalas ir aš nežinau, ar galėčiau Jums dabar apie tai...

– Taigi kur? – pertraukė jį Antonija.

– Jis buvo rastas vyskupui ant nugaros.

Antonija gurkštelėjo vandens ir pasitrynė kaklą, kurį jai vis dar skaudėjo.

– Suprantu, – sukuždėjo ji. – Na, tuomet skydą iš tiesų būtų galima laikyti karo paskelbimo simboliu. Kita vertus, skydas nėra atakai skirtas ginklas – juo ginamasi nuo smūgių.

– Vadinasi – gynyba.

– Kerštas arba gynyba, – patikslino ji. – Bet šiuo atveju yra dar ir kita reikšmė: skydai yra tradiciniai herbų rėmai. Paveikslai dedami į rėmus, o herbas įrėminamas skydu, taigi šis savo ruožtu simbolizuoja šeimos arba gildijos garbę.

– Tačiau ant šio skydo nėra herbo.

– Į tai aš ir norėjau atkreipti Jūsų dėmesį. Herbo nebuvimas galėtų reikšti, kad nusikaltėlis yra praradęs garbę.

Paskui kurį laiką viešpatavo tyla. Įsigilinęs į savo mintis Sandras žingsniavo po kambarį. Antonija stebėjo, kaip jis ranka trina blogai nuskustą smakrą, kaip trumpam panardina pirštus į plaukus, kaip susimąstęs žvelgia į popieriaus lapą. Tik dabar ji suprato, kodėl jis pasirodė jai toks artimas, kai ji pamatė jį pirmąjį kartą. Būdamas susimąstęs jis truputėlį priminė Matą. Žinoma, Sandras buvo visiškai kitokio tipo žmogus: siaurais antakiais, tamsiomis itališkomis akimis, o užsigalvojęs jis visuomet praverdavo lūpas – visa tai neturėjo nė menkiausio panašumo į Matą. Bet raukšlėmis susimetusi kakta ir kilnus rimtumas labai priminė Antonijai jos jaunystės draugą.

Staiga *Palazzo Rosato* kilo baisus šurmulys. Žmonių šūksniai ir šnabždesys iš koridoriaus veržėsi pro ateljė duris, o jų karštligiškai skubūs žingsniai vertė manyti, jog vyksta kažkas ypatinga.

– Veikiausiai į Tridentą atvyksta kardinolas Inocentas del Montė, – paaiškino Sandras. – Popiežiaus sūnus daugeliui žmonių sukelia kur kas didesnį smalsumą nei pats Šventasis Tėvas.

Ji priėjo prie lango, išgirdo, kaip jis alsuoja, ir pajuto į savo sprandą įsmeigtą jo žvilgsnį.

Paskui jis krenkštelėjo.

– Tuojau bus aukojamos gedulingos Šv. Mišios už Salvatorės Bertanio sielą, ir aš ketinu jose dalyvauti. Galėčiau pasirūpinti, kad ir Jus ten įleistų.

Ją pralinksmino šis šiek tiek negrabus pakvietimas.

– Kaip originalu. Dar niekuomet niekas nėra kvietęs manęs į gedulingas mišias.

– O čia ir nebuvo kvietimas.

– Tačiau tai nuskambėjo kaip kvietimas.

– Pamaniau, kad galbūt Jūs norėsite pažvelgti į savo vitražus per gedulingas mišias.

Kažkodėl ji netikėtai prisiminė Matą. Dabar, jam sugrįžus, buvo tiesiog kvaila ir netikslinga užmegzti romaną su kitu vyriškiu.

– Galbūt kitą kartą, – tarė ji ir tučtuojau susigriebė, kaip kvailai turėjo nuskambėti jos žodžiai, nes čia buvo kalbama ne apie pasivaikščiojimą, o apie dalyvavimą gedulingose mišiose. Ji pajuokavo: – Bijau, kad taip atrodydama galiu ir pati būti palaikyta numirėle. Geriau pasiliksiu čia.

Jie trumpai ir santūriai atsisveikino. Jam išėjus, Antonija vėl prisiartino prie lango ir, beveik nekreipdama dėmesio į praeivius, įsižiūrėjo į skersgatvį. Apačioje tik labai trumpai išvydo Sandrą. Ji šypsojosi, pati nežinodama kodėl.

Kai Antonija jo jau nebematė ir suvokė, kad pasiliko viena, ji tučtuojau pasijuto labai nejaukiai. Prieš akis vėl išvydo tą keistą merginą. Ar šioji iš tiesų ją užpuolė? O galbūt viskas buvo visiškai kitaip – gal nepažįstamoji elgėsi kaip žmogus, iš paskutiniųjų besistengiantis apsiginti?

Nužudyti žmogų per atstumą nebuvo itin sunku. Paskelbti karą, skirti mirties bausmę, iššauti iš patrankos – įteisintos žiaurybės, tikrajam užsakovui paliekant švarias rankas. Kai nesi tiesiogiai susijęs, visa tai atrodo visai nereikšmingi mažmožiai, į kuriuos gali nekreipti dėmesio. Visai kas kita – pačiam laikyti rankose durklą ir įbesti jį aukai į nugarą, pajusti, kaip jis atsiremia į kaulus, išgirsti priešmirtinį aukos riksmą, išvysti kraują. Mirtis buvo bjaurus dalykas, ir kuo iš arčiau – tuo baisesnė ji atrodė. Karlota ketino nužudyti – dar labiau priartėti prie mirties jau nebebuvo įmanoma.

Katedros aikštėje būriavosi smalsuoliai, norintys išvysti popiežiaus sūnų – Inocentą del Montę. Apie jį sklido įvairiausi gandai, o niekas kitas nesukelia tokio susidomėjimo žmogumi kaip apkalbos. Vos prieš kelerius metus Inocentas dar buvo Niekas – viso labo tik gražios ir neturtingos moters vaikas, kuri, kaip buvo kalbama, seniau buvusi Kurijos juristo Džovanio Marijos del Montės, dabartinio popiežiaus Juliaus III, meilužė. Prieš ketverius metus, dar būdamas kardinolu, Džovanis Marija del Montė pasiėmė jaunuolį iš gatvės ir padarė jį savo beždžionyno prižiūrėtoju. Taip, beždžionyno, nes del Montė laikė šiuos egzotiškus sutvėrimus narvuose. Vos tapęs popiežiumi, „šviežiai iškeptas“ Julius III specialiu skubotu potvarkiu paskyrė aštuoniolikmetį Inocentą kardinolu.

Niekas nekurstė žmonių fantazijos taip stipriai, kaip neteisėtas Kristaus vietininko Žemėje sūnus, jaunuolis, iš paties nešvariausio Romos vargšų kvartalo patekęs į Vatikaną. Iš visų Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatų jis buvo pats mylimiausias ir populiariausias, įžymesnis netgi už Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininką – popiežiaus legatą kardinolą Marčelą Krescencijų. Vis dėlto jį mėgo tik liaudis – kilmingieji niekino šį išsišokėlį.

Tridento miestiečių minia plūste plūdo į katedros aikštę. Galima buvo sutikti netgi gildijų ir miesto amatininkų sąjungų atstovų delegacijas (galbūt jos atvyko ne pamatyti Inocento, bet pagerbti velionio Bertanio, bet visi šie žmonės maišėsi toje pačioje minioje). Audėjai, kailininkai, dailidės, kalviai, mėsininkai, prekeiviai vynu, šikšniai, kepėjai, odininkai, alyvos pirkliai, sendaikčių supirkėjai,

kurpiai, valiutos keitėjai, notarai, vaistininkai, smuklininkai, sodininkai, sielininkai, malūnininkai ir krovikai stovėjo išsirikiavę lyg per paradą priešais katedrą ir apstulbę žiūrėjo, kaip daugybė žmonių, pralaužę užtvaras, plūsta į aikštę.

Tiesą pasakius, iš ryto Karlota ketino tik truputėlį pasivaikščioti, tačiau, nustebinta šitokio didžiulio į katedros aikštę plūstančio žmonių srauto ir sužinojusi, ką jie tikisi išvysti, nusprendė, jog išmušė ilgai lauktoji valanda. Laimei, ji buvo pasiėmusi su savimi ir durklą – ne dėl to, kad būtų tikėjusis štai tokio stebuklingo atsitiktinumo, bet baimindamasi, kad šis ginklas netikėtai nepatektų Inesai į rankas.

Palankiai susiklosčiusios aplinkybės – likimas, taip, tai tikrai buvo likimas. Ir kokių tik planų nebuvo prisikūrusi Karlota, kaip nepastebimai prisiartinti prie Inocento: persirengti tarnaite ir laukti palankios progos; užpulti jaunąjį kardinolą, kai jis vienut vienas atlikinės gamtinius reikalus; užklupti aistringą arklių mėgėją Inocentą, daug valandų praleidžiantį arklidėse... Viso to jai nebeprireiks. Po keleto akimirkų Inocentas atvyks į katedrą ir jį apsups žmonių minia. Jei tik pasiseks, spūstyje niekieno nepastebėta galės įvykdyti savo kruviną užmačią.

Kai pasigirdo kanopų taukšėjimas į grindinį, ištįso du šimtai, trys šimtai kaklų. Šurmulys pritilo.

„Sako, kad jis esąs gražus vaikinas...“; „Pasakojama, kad jis vis dar lankosi savojo vargšų kvartalo smuklėse...“; „Sklinda gandai, kad jis keliauja be palydos. Nuo Romos iki pat Tridento joti ant arklio – pavadinčiau tai tikru kuklumu!“; „Jis – vienas iš mūsų.“

Daugelis gandų, sklindančių apie Inocentą, turėtų būti grynų gryniausia tiesa, bent jau taip nusprendė Karlota. Jis iš tiesų buvo gražus, koks tik begali būti gražus berniokas iš vargšų kvartalo, visus keturiolika metų praleidęs tarp gatvės vaikėzų ir užaugęs kartu su jais. Jo oda buvo bronzos spalvos, labai tamsios akys ir saikingai raumeningas kūnas – toks pat, kaip ir daugelio prastakilmių Romos jaunuolių. Jo grožis buvo labai įprastas, net primityvokas, o veidas

bylojo apie patirtą vargą bei skurdžią vaikystę. Religija, taip pat ir bažnyčios politika jį mažai tedomino. Karlota buvo labai atsargiai paklausinėjusi keleto savo naktinių draugužių apie Inocentą, ir šie visi kaip vienas tvirtino, kad Romoje jis mėgo linksmintis taip, kaip ir seniau: sėdėdavo dvokiančiose savo skurdžios praeities smuklėse, kvietėsi į rūmus senus draugus, kur jie visi žaisdavo kortomis, kauliukais ir užsiiminėjo kitais jiems įprastais dalykais. Jis nebuvo nei ypatingai protingas, nei rafinuotas ar gabus politikas, bet užtat tikras karštakošis peštukas: nuolatos kivirčydavosi su kilmingų romiečių šeimomis, kurios jį niekino ir bandydavo išjuokti. Kildavo daugybė muštynių tarp Inocento ir jo draugų bei Farnezių dvariškių – tai buvo tiesiog neišsemiama pokalbių tema Romos liaudžiai. Aišku, bažnyčios reforma jį menkai tedomino, o į Tridentą atvyko tik todėl, kad jam siaubingai įgriso Roma ir jis norėjo nors valandžiukę atsipūsti nedideliame gražiame Tridento mieste. Karlotai toks jo sprendimas buvo labai parankus. Romoje jai niekaip nepavyko prasibrauti prie Inocento, o mažajame Tridente ji galų gale tikrai įvykdys savo keršto planą.

Tą pačią akimirką, kai Inocentas atjojo į aikštę, iš katedros sugriaudėjo daugiabalsis *Requiem* Salvatorei Bertaniui. Prislopinta choro giesmė veržėsi pro sunkias bažnyčios duris laukan ir lyg sunkios įkapės uždengė visą aikštę. Gildijų ir amatininkų draugijų atstovai iš pradžių mandagiai nuleido galvas, bet, kadangi kiti žmonės smalsiai atsigręžė į Inocentą, jie taip pat nebeįstengė įveikti savo smalsumo.

Requiem aeternam dona nobis, Domine... Viešpatie, suteik jam amžiną ramybę.

Karlotą nukrėtė drebulys. Ji pašiurpo, nes pamatė, kad auka artinasi tiesiai prie jos, skambant gedulingoms mišioms, ir tą pačią akimirką kyštelėjo dešiniąją ranką tarp savo apdaro klosčių ir sugniaužė durklą. Bertanio *Requiem* veikiai taps ir Inocento gedulingomis mišiomis.

Tridento miesto įgulos kareiviai ietimis bandė atskirti kardinolą nuo minios, kuri tolydžio tirštėdama grumdėsi aplink jį ir jo žirgą.

Bet neatrodė, kad jis dėl to labai pyktų ar būtų sunerimęs – atvirkščiai, iš lėto jodamas per aikštę lankstėsi į visas puses ir plačiai šypsojosi aplink besistumdantiems žmonėms. Paskui jis pažvelgė ir į Karlotą – viso labo tik trumpą akimirką, jodamas prošal, – ir šioji dabar suvokė, kuo jis taip smarkiai traukė minią ir netgi kėlė daugeliui simpatiją: Inocentas nežvelgė į juos iš aukšto kaip kiti prelatai, o jo veide nesipuikavo sustingusi arogantiška kilmingojo panieka liaudžiai. Jis buvo vienas iš jų tarpo. Skurdas, prasta kilmė, kurios vis dar neįstengė paslėpti net prašmatnus kardinolo apdaras, supo jį it aura. Išvydę jį žmonės pamiršdavo baimę ir laužte pralauždavo sargybinių užtvarą. Jie džiūgaudami šlovino ir sveikino Inocentą. Jie sveikino jį taip garsiai, kad iš katedros sklindantis *Requiem* sumišo su ekstazės kupinais jų šūksmais.

Requiem aeternam dona nobis, Domine...

Inocentas stvėrė odinį kapšelį ir plačiai užsimojęs švystelėjo miniai pilnas rieškutes monetų, paskui dar ir dar kartą, o žmonės suprato, kad tai nebuvo turtingojo išmalda vargšams, kurią jie dalydavo atsainiai it ėdalą kiaulėms – jis dovanojo jiems šiuos pinigus su džiaugsmu ir iš visos širdies. Buvo matyti, kad jam be galo gera nors truputį pasidalyti su likimo nuskriaustaisiais tuo, kuo buvo apdovanotas Fortūnos.

Pinigai sukėlė didžiulį sąmyšį. Žmonės lankstėsi, norėdami pakelti ant grindinio nukritusias monetas, kiti bandė gaudyti auksą ore ir yrėsi kuo arčiau kardinolo, plodami rankomis, šaukdami jį vardu ir prašydami duoti jiems dar daugiau. Tvarkinga amatininkų sąjungų ir gildijų rikiuotė iširo, netgi bankininkai pasilenkę rinko nuo žemės monetas.

Inocentas nušoko nuo žirgo ir mėgavosi minios dėmesiu. Karlotą minia grumdė tai šen, tai ten. Ji vos nebuvo nustumta tolyn nuo jaunojo kardinolo, taigi jai teko ištraukti ranką iš po suknelės klosčių ir vargais negalais, darbuojantis alkūnėmis, prasibrauti prie Inocento. Jai buvo visai nesvarbu, kad žmonės šį jaunuolį myli ir sveikina kaip saviškį. Vos prisiartinusi pakankamai arti, kad galėtų jam smogti, ji nedvejodama tai padarys.

Karlota stovėjo tiesiai Inocentui už nugaros. Kardinoliškojo apdaro purpuras – už tikėjimą nukankintų žmonių kraujo simbolis – mirguliavo jai akyse. Ji įkišo ranką tarp suknelės klosčių, sugriebė durklą ir išsitraukė jį. Niekas nepastebėjo, kad rankoje ji gniaužia ginklą. Sargybiniai darbavosi, skindami Inocentui kelią per minią, o visų elgetų ir žioplių akys buvo įsmeigtos tik į jį. Jis buvo ryškiausia aikštės, viso miesto figūra, iškilesnė ir reikšmingesnė net už katedrą.

Domine, libera anims omnium fedelium defunctorum de poenis inferni, – aidėjo iš katedros giesmė. Viešpatie, išgelbėk sielas tų, kurie mirė už Jėzaus Kristaus tikėjimą.

Inocentas tikrai nemirs už tikėjimą – tai buvo vienintelis jo ir Karlotos panašumas.

Domine, libera anims omnium fedelium defunctorum de poenis inferni.

Karlota nusitaikė savo aukai į nugarą. Smogusi durklu, ji tučtuojau jį ištrauks ir pasislėps minioje. Kol kas nors supras, kas atsitiko, ji spės pasislėpti. Paskui dar tris keturias dienas pabus Tridente, nenorėdama sukelti įtarimo, po to visiems laikams atsisveikins ir su šiuo miestu, ir su Karlotos da Rimini vardu. Ji padarys taip, kaip kadaise jau buvo padariusi, – paliks ankstesnįjį savo gyvenimą: tai nutiks antrąjį, paskutinį kartą.

Domine, libera anims omnium fedelium defunctorum de poenis inferni.

Tą pačią akimirką, kai ji jau rengėsi smeigti durklą, Inocentas, plačiai užsimojęs, švystelėjo miniai dar vienas rieškutes monetų. Žmonės tučtuojau smarkiai subruzdo, ir grumtynės apie jaunąjį prelatą tapo panašios į neramiai banguojančią audringą jūrą, pilną povandeninių srovių ir verpetų.

Kažkas pastūmė Karlotą.

Jos durklas nukrito ant žemės.

Inocentas kvatojosi virš ant grindinio šliaužiojančių žmonių knibždėlyno, o Karlota iš nevilties tyliai nusikeikė.

Ji pasilenkė kartu su kitais ir apgraibomis ieškojo savo ginklo. Pajuto, kaip moneta pataikė jai į pakaušį ir nuslydo sprandu. Ji žvan-

gėdama nukrito tiesiai priešais ją. Jaunas garbanius stvėrė monetą ir pergalingai pažvelgė į Karlotą. Šioji nekreipė į jį dėmesio.

Pagaliau pamatė savo durklą ir ištiesė ranką, norėdama jį paimti, tačiau kažkas ir vėl stumtelėjo ją šalin.

Galiausiai jai pavyko jį nustverti ir trumpą akimirką kūną užplūdo palaimingas jausmas, lyg būtų išgėrusi veiksmingų vaistų, bet netikėtai kažkas netyčia užmynė jai ant rankos, ir ji vėl išmetė ginklą.

Kažkoks žmogėnas stumtelėjo ją iš kairės, kitas – iš dešinės. Ji prarado pusiausvyrą, susverdėjo, o kai atsipeikėjo, Inocentas jau buvo toli nuo jos. Durklo niekur nebuvo matyti.

Karlota suriko. Jai atrodė, lyg po kojomis ūmai prasivėrė žemė. Aplink ją sukosi katedra kartu su namais ir debesimis, kalnai tai traukėsi į begalinę tolybę, tai išdygdavo tiesiai prieš ją visa savo didybe. Kojos susipainiojo. Ji suklupo. Nors buvo šviesi diena, akyse jai stojo juodžiausia tamsa.

Quia pius es, – sklido iš katedros. Nes Tu esi toks gailestingas.

Dievas, viską iš jos atėmęs Dievas, dar ir tyčiojosi iš jos. Verčiau ji būtų mirusi.

Virš Karlotos nusidriekė vyro šešėlis. Pažvelgusi aukštyn ji pamatė randuotą sargybinio veidą.

– Ką Jūs čia veikiat? – įtariai paklausė jis.

Karlota neįstengė pratarti nė žodžio. Akimirką ji jautė visišką abejingumą tam, kas dabar gali nutikti, tačiau ūmai prabilusi sąžinė uždraudė jai taip lengvai pasiduoti.

– Tikriausiai atėjote pasimelsti už vyskupo Bertanio sielą? – pasiteiravo kareivis. – Na, visa tai labai gražu, tačiau dabar būti katedros aikštėje turi teisę tik leidimus turintys asmenys.

Nieko nesakiusi ji panaršė savo suknelės klostėse ir, ištraukusi popieriaus lapą, padavė jį sargybiniui.

– Šį leidimą, – pasakė jis, – pasirašė vyskupas Bertanis. Ar buvote jo patikėtinė?

Ji linktelėjo galvą.

– Leidimas tikras, – atidžiai jį apžiūrėjęs pratarė jis. – Tačiau po vyskupo mirties jis tapo negaliojantis.

Atsakydamas į nustebusį jos žvilgsnį jis pridūrė:

– Visi dokumentai praranda juridinę galią, kai miršta juos pasirašęs asmuo. Ar Jūs to nežinojot? Jums teks susirasti kitą globėją, moteriške, kitaip prarasite teisę lankytis katedros aikštėje.

Jis čiupo ją už rankos ir kilstelėjo.

– O dabar eikit! Jums nėra ko čia veikti.

Karlota nuėjo. O ką gi jai daugiau beliko daryti? Ji prarado ir savo auką, ir ginklą: nebuvo durklo, nebuvo Inocento, nebuvo leidimo. Dabar Karlotai teks pradėti viską iš pradžių, tačiau ji net neabejojo, kad galų gale vis tiek pasieks savo tikslą. Reikėjo kuo greičiau gauti kitą durklą, o ir Inocentas buvo ne iš tokių, kurie užsidarę sėdi rūmuose.

Įžengusi į savo kambarį, ji išsigandusi loštelėjo: viskas buvo siaubte nusiaubta. Ant tualetinio staliuko stovėję flakonėliai sudaužyti, paklodės suplėšytos, suknelės išverstos iš skrynių, veidrodis sudaužytas, o visą šią betvarkę lyg kvepiančių dulkių sluoksnis buvo nuklojusi balta ir rožinė pudra. Vienintelė sveika šiame kambaryje likusi būtybė stovėjo prie lango ir žvelgė pro jį: tai buvo Inesa. Ji laikė sugriebusi rožinį, kabantį jai ant kaklo. Būdama susijaudinusi ji visuomet varstydavo savo paprastučio medinio rožinio karoliukus.

„Kas atsitiko?“ – norėjo paklausti Karlota, bet žinodama, jog nesulauks atsakymo, tylėjo. Ji ir be to suprato, kad visą šį chaosą sukėlė Inesa. Įsibrovėlis būtų tik apvogęs, vengdamas net menkiausio triukšmo, o Inesa taip pat niekuomet nebūtų stojusi į dvikovą su vagimi, nes tokie dalykai jai nerūpėjo. Ir kodėl ji neužrakino durų?! Blogiausia buvo tai, kad Inesa paniškai bijojo sklendžių žvangėjimo, todėl Karlota stengdavosi užsklęsti duris tik pačiu būtiniausiu atveju.

Ji atsisuko į Inesą, apglėbė ją ir paglostė jai galvą. „Vargšė mergaitė“, – mąstė ji. Inesa ir vėl praėjo per savąjį pragaro ratą – taip Karlota vadino retkarčiais pasitaikančius merginos priepuolius. Pastaraisiais metais Karlota du kartus netyčia palietė Inesai kaklą – vieną kartą norėdama uždėti jai pavilgą nuo gerklės uždegimo, kitąsyk – ketindama jį nuprausti, ir abu šiuos kartus Inesa pereidavo

per savąjį pragaro ratą: jai užeidavo priepuolis ir ji nusiaubdavo aplink save viską, lyg apimta mirtinos baimės.

Kartais Karlotai atrodydavo, kad tokiose situacijose Inesa buvo pasiryžusi viskam.

Kažkas šįryt palietė jai kaklą, ir Karlota jautė, kad tas „kažkas" anaiptol neturėjo jokių piktų kėslų. Jai teks šiek tiek smulkiau viską paaiškinti, kad ir kas būtų buvęs tas žmogus. Tačiau ji privalės būti atsargi ir nepasakoti, ko nereikia.

Pažvelgus pro Inesos petį į sieną, Karlotai suspaudė širdį. Tiek daug jai reiškę piešiniai – mylimų žmonių ir nuostabių laikų prisiminimai – sudraskyti į skutus mėtėsi ant grindų.

– O, Inesa, – sudejavo ji. Karlota neturėjo teisės pykti ant jos – juk Inesa buvo dėl to nekalta – bet, tiesą pasakius, vis dėlto pajuto širdį užplūstantį negerą jausmą. Neviltin puolęs žmogus dažnai būna neteisingas.

– O, Inesa, kada gi, kada pagaliau tai baigsis? Juk kada nors visa tai turi baigtis.

7

San Lorenzo abatijos brolis bibliotekininkas buvo toks pats šaltas ir sausas kaip ir salė, kurioje jis atlikdavo jam paskirtas pareigas, – ir beveik toks pats senas, bent jau taip pasirodė Sandrui. Jis pažvelgė į Sandrą paniekinamu žvilgsniu lyg į knygų žiurkę, tačiau kartu ir su tam tikra pagarba. Jis neprieštaravo, kad vizitatorius Sandras Karisimis įžengtų į jo šventovę, tačiau to jokiu būdu nebūtum galėjęs pavadinti nuoširdžiu kvietimu.

Vos tik katedroje nuskambėjo paskutinieji *Requiem* žodžiai, Sandras, lydimas varpų gaudesio, tučtuojau iškeliavo atgal į *San Lorenzo* abatiją, kurioje jis turėjo mažą kuklų kambariuką prie Luiso celės. Benediktinų vienuolynas stūksojo truputį atokiau už miesto, žole apaugusioje Adidžės upės saloje. Jis nebuvo nei didelis, nei garsus, apatinis trečdalis jo mūrų buvo apėjęs gličiais dvokiančiais žalėsiais, užsilikusiais nuo dažnai vienuolyną apsemiančių potvynių, ir atrodė, kad vieną dieną šis pastatas visiems laikams pradings po vandeniu. Vis dėlto *San Lorenzas* turėjo vienintelę dėmesio vertą biblioteką visoje apylinkėje, kurią perdien galėjai pasiekti jodamas žirgu, ir Sandras, kuris nenorėjo išvykti iš Tridento, vylėsi čia surasti keletą atsakymų į jį dominančius klausimus.

Sandras palengva žengė į bibliotekos gilumą. Tai buvo siaura, tamsi ir nejauki patalpa, kurioje kvapą gniaužė per ilgus šimtmečius susikaupusių dulkių kvapas. Dienos šviesa skverbėsi pro visą eilę romaniškų langų sienoje prie pat palubio ir tik labai menkai apšvietė siaurus knygų tarpueilius, todėl čia tvyrojo niūri prietema. Sandras be tikslo klaidžiojo tarp knygų lentynų, tik staiga pastebėjo ant truputėlį atokiau stovinčio stalo dvi degančias žvakes. Priėjęs arčiau jis pamatė Luisą, sėdintį prie stirtos knygų ir besišnekučiuojantį su domininkonu. Abiejų veiduose buvo sustingusi rimta, šiek tiek liūdnoka išraiška, lyg jie būtų mąstę apie savo bendrą draugą, kurį jiems teko palaidoti.

– Broli Luisai! Nesitikėjau tavęs čia išvysti.

– Broli Sandrai! Tai bent sutapimas! – Luisas net pašoko iš nuostabos ir minutėlę atrodė kiek suglumęs. – Aš... aš renkuosi

paskutines citatas savo kalbai. Nuo rytojaus sėdėsiu katedroje, tuomet man neliks laiko pasiruošti. Garbingasis tėve, – kreipėsi jis, atsisukęs į domininkoną, – norėčiau Jums pristatyti savo asistentą brolį Karisimį. Broli, tai Gasparas de Kespedesas – Sevilijos inkvizitorius, veikiausiai jau greitai tapsiantis Didžiuoju Ispanijos Inkvizitoriumi.

Sandras nusilenkė ir suėmė inkvizitoriaus ranką, ketindamas priglausti ją prie lūpų. Gasparo de Kaspedeso rankos buvo minkštos it lydytas vaškas, nuo jų sklido malonus kvapas. Dauguma inkvizitorių, su kuriais teko susidurti Sandrui, atsidavė rūsiu, smala, pelėsiais, suplėkusiais požemiais, kur jie dažnai buvodavo, o Gasparas de Kespedesas buvo visiška jų priešingybė. Tai buvo elegantiškas maždaug trisdešimt penkerių metų vyras, jo žalsvos, švelnios it aksomas akys romiai žvelgė iš glotniai nuskusto veido su juosvai auksiniu pietų ispanams būdingu odos atspalviu – tokio paties gymio buvo ir Sandras. Juodos dailiai sušukuotos garbanos krito ant sprando, o pirštai nuolat žaidė lyg gyvos, visiškai savarankiškos būtybės. Sandrui nepatiko pernelyg dažnas ir manieringas jo markstymasis.

Kodėl gi jie susitiko? Ispanų inkvizitoriai buvo konservatyvūs ir nepritarė bažnyčios reformai, tačiau, kita vertus, jie nebuvo ir popiežių draugai, nes šie, jų manymu, pernelyg dažnai kišdavosi į jų reikalus. Galbūt Luisas panorėjo išsiaiškinti, ką asmeniškai galvoja Kespedesas ir kaip su juo reikės elgtis, – pastarosiomis dienomis jis, be abejo, turėjo daugybę panašių susitikimų ir pokalbių. O galbūt tai buvo visiškai atsitiktinis susitikimas.

Stojo trumpa nejauki tyla. Veikiausiai Sandras nutraukė kažkokį reikšmingą pokalbį.

– Kaip tau sekasi? – paklausė Luisas, jam net nespėjus sugalvoti įtikinamos priežasties ir pasišalinti.

– Vidutiniškai, – atsakė Sandras. – Dabar ieškau knygos, kurioje aprašomos simbolių reikšmės.

– Tebūnie Jums žinoma, garbingasis tėve, – paaiškino Luisas, – kad brolis Karisimis Jo Šventenybės popiežiaus pavedimu tiria smurtinę vyskupo Bertanio mirtį.

– Liūdnas užsiėmimas, iš tiesų, pernelyg liūdnas užsiėmimas, – sniaukrojančiu balsu ištarė Gasparas de Kespedesas ir it vėduoklę išskėtė pirštus. – Ar jau turite įtariamąjį?

Sandras atsakė neturįs.

Gasparas de Kespedesas atidžiai apžiūrinėjo savo pirštus.

– Turite atsižvelgti į tikimybę, broli Karisimi, jog čia susidūrėte su eretiko išpuoliu. Italijoje pernelyg mažai kovojama su šiais nusikaltėliais, todėl jie dauginasi beveik niekieno netrukdomi.

Inkvizicija buvo įpratusi nuolatos visur regėti eretikų ir burtininkų darbelius. Jie nepripažino įprastų nusikaltimų – jų manymu, jie neegzistavo nuo pat Kristaus atėjimo į šį pasaulį laikų. Visame kame slėpėsi velnias.

– Tridentas, – ramiai pataisė jo žodžius Sandras, – yra Italijoje, bet vis dėlto jis priklauso Vokietijos Karalystei. O imperatoriui Karoliui V vargu ar būtų galima dėl to priekaištauti – juk jis kartu yra ir Ispanijos karalius, inkvizicijos valdovas, taigi – visų eretikų, burtininkų ir raganų priešas.

– Iš tiesų, – pritarė Kespedesas, papūtė lūpas ir tankiai suklapsėjo blakstienomis. – Bet vis dėlto ir į Vokietijos Karalystę, kur jis privalo atsižvelgti į kunigaikščių ir vyskupų kurfiurstų nuomonę, it gyvatė įšliaužė erezija. Pavyzdžiui, kad ir tie katedros langai. Ar jie Jums neužkliuvo? Kiek atidžiau įsižiūrėjęs į šiuos vitražus, pamatytumėt daug labai abejotinos reikšmės simbolių.

Dabar Sandras tik vargais negalais įstengė savo balse paslėpti įniršį.

– Garbingasis tėve, tikrai neįtikėtina, kad vyskupą Bertanį būtų nužudęs eretikas – juk jo pažiūros buvo tokios laisvamaniškos, jog Jūs, jei tik jis būtų buvęs ispanas, jau seniai būtumėt iškvietęs jį į Inkvizicijos teismą. Kodėl gi eretikas turėtų žudyti kitą eretiką, jei, kaip Jūs pats minėjote, pats svarbiausias jų tikslas – daugintis?

Kespedesas sumirksėjo ir sunėrė rankas taip lėtai, lyg tai būtų buvęs susivienijimo aktas.

– Manau, – pasakė jis, atsisukęs į Luisą, – kad mes su Jumis aptarėme visus mums svarbius klausimus. Dabar turiu Jūsų atsiprašyti: šiandien man buvo sunki diena, o rytoj laukia tikra kankynė.

Jis atsisveikino, ir Sandras su Luisu liko vieni.

– Ar reikėjo šitaip su juo kalbėti? – paklausė Luisas. – Juk jis tenorėjo padėti.

– Žinau, – tarė Sandras ir priėjo arčiau prie stalo, nukloto rankraščiais. – Taip pat, kaip ir tu.

– Tiesa.

– Kaip matau, tu vartei simbolių reikšmių knygą. Dabar gali perduoti ją man.

Luisas akimirką kietai sučiaupė lūpas, o tuomet paėmė knygą, gulėjusią ant stalo atokiau nuo kitų. Ji buvo atversta, tačiau jis užvertė ją ir padavė Sandrui.

– Vadinasi, tu ją pastebėjai? Kai ko joje ieškojau. Savajai kalbai.

Sandras tučtuojau suprato, kad tai netiesa. Jis buvo pakankamai ilgai dirbęs su Luisu ir puikiai žinojo, kokios rūšies faktų jam galėjo prireikti kalbai Visuotiniame Bažnyčios susirinkime, o kokių ne. Pokalbyje apie bažnyčios reformą bus diskutuojama apie Eucharistiją*, Kunigystės Sakramentą, popiežiaus autoritetą, Paskutiniojo Patepimo Sakramentą, mokymą apie Šv. Mišių auką, vyrų ir moterų vienuolių ordinų įstatus ir teises bei panašius klausimus. Sandras sunkiai galėjo įsivaizduoti, kad čia kokios nors svarbos galėtų turėti simbolių reikšmės.

– Verčiau neišsisukinėk ir pasakyk, kodėl studijavai šią knygą.

Galbūt Luisą nustebino šiurkšti Sandro intonacija, nes jis keistai žvilgtelėjo jam į veidą, o paskui šelmiškai nusiviepė ir pratarė:

– Aš tau atrodau esąs įtartinas?

– Na, jeigu manai, kad įtarinėju tave dėl šios knygos, tai tuomet tu tikrai žinai, kad simbolis, paliktas nužudžius žmogų, yra labai svarbus. Norėčiau tavęs paklausti: iš kur gavai šią informaciją?

– Banali išvada: vargu ar ieškotum knygos apie ženklų simbolius, jei manytum, kad ženklas greičiausiai neturi jokios reikšmės.

– Tu išsisukinėji.

---

* Eucharistija (gr. *eucharistia* – dėkojimas): 1. krikščionybės kulto aktas – mišios su komunijos sakramentu; įsteigė Kristus per paskutinę vakarienę; 2. komunija.

– Tai mano darbas, Sandrai, mano būties esmė. Retorikai praleidžia gyvenimą išsisukinėdami iš įvairių situacijų ir...

– Tu ir vėl bandai išsisukti.

– Kodėl tu mane tardai?

– Uždaviau tau viso labo tik vieną klausimą – tai juk ne tardymas.

– Tik vieną dieną užimi šias pareigas, į kurias buvai paskirtas, nes aš tave rekomendavau, ir tučtuojau pradedi nepasitikėti netgi tais žmonėmis, kurie yra tau patys artimiausi. Iš pradžių išmeti mane iš tyrimo, o dabar pradedi tardyti. Mane! Kas gi, dėl Dievo meilės, tau pasidarė?

– Atleisk, jeigu tave įžeidžiau. Paprasčiausiai bandau dirbti savo darbą.

– Pasakyk man atvirai, Sandrai, negi tu iš tiesų manai, kad aš galiu būti prisidėjęs prie žmogžudystės? Tu manimi nepasitiki? Privalau tai žinoti. Tai turės lemiamą reikšmę tolesniam mūsų bendradarbiavimui.

Sandrui net akimirkai nebuvo kilusi mintis įtarinėti Luisą. Juk tai būtų visiškas absurdas. Tačiau jis tikėjo, kad Luisas ir dabar, ir anksčiau pats tyrė šią žmogžudystę, bijodamas, kad Sandras nesusidoros su jam patikėta užduotimi, – o už tai galėjo tekti atsakyti ir jam pačiam, arba paprasčiausiai dėl to, kad jis negalėjo susilaikyti neparodęs savo pranašumo.

– Ne, – tyliai ištarė Sandras, šįsyk truputėlį nuolankiau, – aš tavęs neįtarinėju.

Luisas atsiduso.

– Tuomet viskas gerai. Aš nepaprastai susikrimsčiau, jei ši keista mirtis mus išskirtų.

– Apie tai negali būti nė kalbos, Luisai.

Luisas ir vėl nusišypsojo.

– Puiku. O dėl tos knygos – studijavau ją, norėdamas tau padėti. Gydytojas papasakojo man apie skydą, tiksliau – aš pats užsiminiau jam apie šį pritrenkiantį panašumą, o jis, jausdamas didžiulę pagarbą mano asmeniui, – na žinoma, jis mane tučtuojau atpažino, – išdavė man šią paslaptį. Nepyk ant jo.

– Nejaugi mes su tavimi nesitarėme, kad šią bylą tirsiu aš vienas?

Luisas gindamasis iškėlė rankas:

– Prašau! Kaip sau nori! Daugiau nesikišiu į šį reikalą. Paprasčiausiai norėjau tau padėti.

– Žinau.

Luisas atsisėdo, atsivertė vieną iš knygų ir pradėjo rašyti iš jos citatas.

– Tu ir be manęs puikiai susitvarkysi. Juk, galų gale, esi mano asistentas. Beje, – pasakė jis, nesiliaudamas rašyti, – šioje knygoje tu nerasi tokio simbolio.

Ar šiuose jo žodžiuose nuskambėjo pasitenkinimo gaidelė, ar Sandrui viso labo tai tik pasivaideno?

Jis kaip tik ketino atsisveikinti su savo ordino broliu, kai pasirodė Aaronas. Atrodo, rubuilis smarkiai bėgo, nes gaudė orą kaip žuvis, išmesta ant kranto.

– Broli... Karisimi... – sušvogždė Aaronas, abiem rankomis laikydamasis už pilvo. – Aš... Jūsų... visur ieškojau. Kardinolas Inocentas... atvyko į katedros aikštę. Aš ten buvau ir... rinkau monetas, kurias jis... mėtė virš galvų. Kai jis išjojo, aš... ieškodamas dar daugiau monetų, atidžiai dairiausi po aikštę, ir tada...

Prieš parodydamas savo drabužių klostėse kruopščiai slepiamą daiktą jis paslapčiomis pažvairavo į Luisą.

– Gal paėjėkime kur nors atokiau?

Sandras žvilgtelėjo į savo bičiulį, kuris palinko prie knygos ir dėjosi nesidomįs, kas vyksta.

– Nebūtina, – tarstelėjo Sandras.

Aaronas ištiesė jam durklą. Šis buvo nesunkus ir ne itin meniškai pagamintas. Jo ašmenys buvo siauri, bet ne tokie siauručiai kaip durklo, kuriuo buvo nužudytas vyskupas Bertanis. Tokios rūšies durklų buvo gana daug, ir kas nors galėjo spūstyje paprasčiausiai netyčia jį pamesti. Kita vertus, durklo ir dvasininko sąsaja – ypatingai tokio žymaus dvasininko kaip kardinolas Inocentas – šiuo metu buvo labai pavojingas derinys.

– Šaunuolis, – pagyrė jis Aaroną.

– Tai dar ne viskas. Štai šį popieriūkštį aš taip pat radau katedros aikštėje. Ne šalia durklo, bet galbūt vis tiek šie du dalykai gali būti kažkokiu būdu susiję.

Sandras laikė rankose atspausdintą piešinuką. Vienoje lapo pusėje buvo pavaizduotas jaunuolis, stovintis priešais narvą ir pliaukšintis botagu. Priešais jį ant pakylos tupėjo beždžionėlė su popiežiaus tiara ant galvos. Gana kandi užuomina apie Inocentą, kuris seniau dirbo beždžionių prižiūrėtoju, ir apie jo tėvą popiežių Julių. Kitoje pusėje esantis paveiksliukas buvo labai atgrasus. Inocentas buvo pavaizduotas kaip kirminas, besigraužiantis sau kelią per pyragaitį, panašų į Šv. Petro katedrą baziliką.

Pasidygėjęs šia bjaurastimi, kuri, pasirodo, vėl buvo išplitusi po visą miestą, Sandras sulankstė popierėlį ir, netardamas nė žodžio, įsikišo jį po abitu.

– Yra dar kai kas, broli Karisimi, – tęsė Aaronas. – Atėjo liudininkas, kuris sakosi matęs, kad užvakar į velionio vyskupo apartamentus atvyko paslaptingas lankytojas. O svarbiausia – jis atpažino jį.

– Ar tai buvo vyras, ar moteris?

– To jis man nepasakė. Tačiau jis tai žino.

Šis faktas galėjo pajudinti iš vietos žmogžudystės tyrimą. Kiekviename tyrime buvo du kritiniai etapai: pirmiausia reikėjo surasti plonytį, beveik neregimą siūlelį ir įsitverti jo. Tai padarius, jis dažnai vesdavo nuo vieno fakto prie kito. Vienas po kito pasipildavo įkalčiai, kuriuos tereikėdavo išdėlioti kaip atskiras mozaikos dalis, įsivaizduojant, kaip atrodys visas paveikslas, ir tuomet darbas eidavo kaip iš pypkės. Antrasis kritinis etapas ateidavo tuomet, kai iš atskirų detalių būdavo sudėliotas visas paveikslas, surasti visi siūleliai, ir reikėdavo suvokti už viso to besislepiančią prasmę ir visas slaptas sąsajas.

Sandras toli gražu negalėjo pasigirti tai atlikęs, bet vis dėlto pirmasis siūlo galas jau buvo aptiktas. Sužinojus, kas prietemoj atėjo į Bertanio namus, jau būtų rastas pirmasis svarbus šio tyrimo atspirties taškas.

– Kurgi dabar yra tasai liudininkas?

– Jis laukia miesto sargybos patalpose, broli Karisimi, visai šalia Jūsų kabineto. Norėjau nunešti Jums durklą tiesiai į kabinetą, bet staiga išgirdau, ką kalba tas vyras, atėjęs pas sargybinius. Jis pasivadino Brunu Bolcu. Tikrai žinau, kad kažkoks žmogus jau skuba pas Jus, norėdamas pranešti šią žinią, tačiau aš norėjau suspėti tai padaryti anksčiau už jį.

Sandras perbraukė neklusnias berniuko garbanas.

– Nori būti ne tik protingesnis, bet ir vikresnis nei kiti, ar ne? Puikiai pasistengei, ypač atsižvelgiant į tai, kad iš pažiūros neatrodai esąs vikrus.

– Man nepatinka, kai kas nors liečia man plaukus, – pyktelėjo Aaronas, – nes, galų gale, nesu avinas. Taip pat nepakenčiu, kai kas nors laido kandžias užuominas apie mano figūrą.

Sandras nusišypsojo.

– Eime, turime daug darbo.

Sandras apsisuko ir jau ketino išeiti, tik staiga susigriebė kai ką pamiršęs.

– Iki pasimatymo, Luisai.

Luisas visą tą laiką buvo palinkęs prie savo knygų.

– Sudie, – tarė jis nepakeldamas akių.

Tik tuomet, kai Sandras išėjo, Luisas pakėlė galvą, nusiėmė akinius ir atstūmė šalin knygą. Šiandien jis daugiau nesiruoš savo kalbai, nes tuomet jam reikėtų smarkiai susikaupti. Po viso to, ką sužinojo, tai padaryti buvo tiesiog neįmanoma.

Kaip jaunutė mergaitė Antonija džiaugėsi būsima vakariene pas Matą ir skyrė nepaprastai daug dėmesio savo išvaizdai, nors paprastai ja beveik nesirūpindavo. Ji išėjo iš namų gerokai per anksti, nenorėdama susidurti su tėvu – jis neturėjo išvysti, kaip ji išsipustė eidama į šį pasimatymą, – kita vertus, ji nenorėjo susitikti ir su Karlota. Antonijai labai rūpėjo pasikalbėti su Karlota apie tą paslaptingą ir pavojingą moterį jos kambaryje, tačiau tik ne šįvakar. Antonija pernelyg smarkiai jaudinosi prieš pasimatymą: juk Matas užėmė jos gyvenime ypatingą vietą – tiek vakar, tiek šiandien.

Eidama pro *Santa Maria Maggiore* bažnyčią ji pagalvojo, kad turi dar pakankamai daug laisvo laiko, tad įėjo vidun, atsisėdo ant šaltų akmeninių grindų ir visu savo kūnu pabandė pajusti iškilmingą bažnyčios tylą. Antonija tapdavo katalike kas kartą – ir tik tuomet – kai atsidurdavo katedroje arba didelėje bažnyčioje. Už sunkių bažnyčios durų – pasauliečių viešpatijoje – ji ne itin dažnai susimąstydavo apie religiją. Ji puikiai žinojo, kad Dievas yra, žinojo tai kaip ir tą faktą, kad vieną dieną prisieis mirti, tačiau nesuko dėl to sau galvos. Tai buvo viso labo tik miglota nuojauta, tolumoje klajojanti mintis. Vitražų kūrybos menas tarnavo Romos katalikų bažnyčiai, o Antonija buvo atsidavusi šiam menui, taigi, ji buvo atsidavusi ir Romos katalikų bažnyčiai.

Taip kaip Matas – liuteronų bažnyčiai. Čia, bažnyčioje, ji ir vėl prisiminė, kaip jis ją paliko. Matas pasikeitė – juk vis dėlto jis dalyvauja derybose dėl bažnyčios suvienijimo. Tačiau ar jis iš tiesų galutinai išsilaisvino iš savo tėvo Bertoldo valdžios? Kai kurie faktai leido daryti tokią išvadą, tačiau Antonija vis dar nebuvo tuo tvirtai įsitikinusi – juk ji šnektelėjo su juo tik labai trumpai.

Bet argi tai, tiesą pasakius, buvo taip svarbu? Ji troško jo. Ji norėjo jo nuo pat savo trylikto, keturiolikto gimtadienio – taip, galbūt ji visus tuos ilgus metus vaikėsi tik jo vieno ir apgaudinėjo pati save, miegodama su kitais vyrais. Tuzinus, šimtus naktų ji praleido su meilužiais, kurių net neprisimena, nes myli tik vieną vienintelį – pirmąjį, kurio ji taip ir negalėjo gauti. Iki pat šios dienos. O šiandieną ji sėdės prie jo stalo, gers jo vyną, žvelgs į jo akių žydrynę. Vos pagalvojus, kaip ji nurengs Matą, Antonijos kūnas sunerimo it jūra prieš audrą.

Ji meldėsi nuoširdžiai kaip niekados, bet ne taip, kaip įprasta. Ji atėjo į *Santa Maria Maggiore* ne ketindama suklupti ant kelių ir maldaujamai iškelti virš galvos rankas, tačiau vis dėlto tam tikra prasme ieškodama dangaus užtarimo ir pagalbos. Čia, už bažnyčios langų, ji jautėsi taip, lyg būtų pakylėta sielą raminančios, didžiulę jėgą suteikiančios maldos. Dabar, vakare, *Santa Maria Maggiore* langai blausiai žėravo it mirštančios būtybės, kai kurių stiklo figūrų visiškai nebuvo galima įžiūrėti, kitos buvo atsidūrusios pačiame

centre, dar kitos, apskritai nepasižymėjusios dideliu išraiškingumu, nūnai buvo visai sustingusios, susisukusios – vienos patetiškos, kitos bedvasės. Bet visų svarbiausia – Antoniją čia supo vitražai, o tai reiškė, kad ji buvo arčiausiai Dievo. Jai niekuomet nepavykdavo pakilti arčiau prie Dievo nei dirbant. Įvairios figūros, gimstančios jos vaizduotėje visuomet, vos tik ji įžengdavo pro bažnyčios duris, lyg angelai nusklendė per apsidę* ir susiieškojo sau labiausiai tinkamas vietas languose. Ją supo jos pačios fantazijos sukurti herojai ir prislopintos spalvos: mėlyna, raudona, violetinė, žalia, žadinančios romią ir džiugią nuotaiką bei prisiminimus apie tylius rudens vakarus su vaikais prie jaukiai rusenančio židinio ir senus mitus – mieguistus, paslaptingus ir mirguliuojančius it bažnyčion pro langų vitražus besiveržianti dienos šviesa. Antonija pajuto lengvą svaigulį, lyg išgėrusi taurę vyno. Ji užvertė galvą, garsiai kvėpavo per burną, bandydama kuo ilgiau pasimėgauti šios akimirkos žavesiu. Ją sujaudino šis mažas trupinėlis laimės.

Kai tamsa pamažu „prarijo“ visas spalvas, o vietoje altoriaus liko dunksoti tik juodas šešėlis, iš slapčiausių Antonijos vaizduotės gelmių išsiveržė fantastiškos būtybės, o Dievas ir vėl nutolo. Jis paliko ją tokią pat bejėgę kaip ir anksčiau, netgi dar labiau suglumusią. Staiga dingo jos sielą apėmęs džiugesys ir noras vėl išvysti Matą, o jo vieton atkeliavo didžiulis nerimas. Antonija baiminosi šios dienos, nežinodama, ar tik ji neapvers aukšyn kojom viso jos gyvenimo.

Sandro tarnybinės patalpos buvo kambarys *Palazzo Pretorio,* miesto komendantūroje, visai netoliese katedros. Bet vienintelis šiame kambaryje esantis langas žvelgė ne į katedros aikštę, taigi saulės spinduliai nušviesdavo šią patalpą tik iš ryto. Čia stovėjo stalas – tikra kinivarpų prieglauda, taip pat rašomasis pultas, trys kėdės ir Nukryžiuotasis ant sienos. Dviejuose kambario kampuose buvo numesta po glėbelį šieno, sulaikančio drėgmę, besismelkiančią per sienas, o trečiajame kampe stovėjo molinis indas vandens ir puodukas. Štai tokia buvo

---

* Apsidė – išsikišusi pusapvalė arba daugiakampė kulto pastato (ir jo vidaus) dalis, dengta puskupoliu arba pusskliaučiu *(archit.).*

vizitatoriaus – asmens, pavaldaus tik pačiam popiežiui ir turinčio ištirti žmogžudystę, – rezidencija.

Kartu su Aaronu, atnešusiu ant padėklo netikro sidabro indus, į kambarį įsiveržė saldymedžio ir mėtos aromatas.

– Užplikiau arbatą iš savo dėdės džiovintų žolelių, – paaiškino Aaronas.

– O iš kur indai? Juk jie alaviniai.

– Jie Forlio, sargybos viršininko. Aš paėmiau juos iš virtuvės kartu su karštu vandeniu, kuris ten virė.

– Aaronai!

– Kas yra? Jūs neturėtumėte gerti iš molinių indų – jie Jums per prasti. Be to, Jūsų Dievas baudžia už melą, o manasis – ne. Bent jau ne už menkutį melą. Taigi – kas gi čia tokio? Saldymedis padeda mąstyti, o mums reikia mąstyti, jei norim išsiaiškinti žmogžudystę.

– *Man* reikia mąstyti, – atšovė jam Sandras.

– Tuomet darykit tai kuo greičiau, o ne ginčykitės su žydų berniuku dėl to niekingo alavo.

Sandras šypsodamasis žiūrėjo, kaip Aaronas stato ant stalo dvi taures garuojančios arbatos, pasiima trečią taurę, kėdę ir išsineša visa tai už durų.

– Dabar atvesiu pas Jus liudininką. Jeigu Jums manęs prireiks, aš būsiu čia pat, už durų. Bet jeigu pageidaujate, kad pasilikčiau...

Sandras papurtė galvą ir, maloniai šyptelėjęs, sunaikino visas berniuko viltis. Tuomet atsisėdo už stalo ir pradėjo laukti. Jis susimąstęs žvelgė į priešais save už stalo stovinčią kėdę. Ligšioliniame gyvenime Sandrui visuomet tekdavo apklausiamojo vaidmuo – taigi tekdavo sėdėti ant kėdės, esančios priešingoje stalo pusėje. Jis buvo sėdėjęs už daugybės stalų: priėmimo į Jėzuitų ordiną komisijos stalo, kuriai jis buvo priverstas meluoti, norėdamas nuslėpti tikrąją priežastį, paskatinusią tapti jį vienuoliu; savo kolegijos mokytojų stalo; egzaminuotojų stalo; tėvo provinciolo stalo... Priešingai nei daugelis jo ordino brolių, jis niekuomet netroško garbės ir nesvajojo vieną gražią dieną atsidurti kitoje stalo pusėje sėdinčių žmonių vietoje. Jis tapo jėzuitu ne todėl, kad troško padaryti karjerą, taip

pat ir ne todėl, kad gyventų neslegiamas žemiškųjų rūpesčių. Žinoma, jis stropiai mokėsi visko, ką jam užduodavo, ir, be jokios abejonės, troško nepriekaištingai tarnauti Luisui, bet tikrai ne dėl to, kad pasipuoštų šlovingu laurų vainiku. Jis tapo jėzuitu, norėdamas išpirkti savo kaltę, siaubingą kaltę, kurią galėjai išpirkti tik visiškai nusižemindamas ir atsižadėdamas savęs. Bet kokia smurto apraiška – savo jėgos demonstravimo apraiška – gąsdino jį, jis jos bijojo, baimindamasis pats savęs, savo polinkio į smurtą. Jėga buvo ginklas, ir reikėjo išmokti juo naudotis. Sandras neišmanė, kaip naudotis šiuo ginklu.

Ir štai dabar jis sėdėjo pagrindinėje stalo pusėje – ten, kur sėdi stipresnieji. Iš pirmo žvilgsnio galėjo pasirodyti, kad nėra čia dėl ko taip jaudintis: jis sėdėjo niūrioje, pustuštėje patalpoje už kinivarpų suvarpyto stalo ir galėjo džiaugtis bent jau tuo, kad laiko rankose alavinį indą su karšta saldymedžio arbata. Bet ne visada galėjai spręsti apie jėgą ir valdžią iš brangių atributų: inkvizitoriai, daugiausia laiko praleidžiantys drėgnuose, dvokiančiuose rūsiuose ir mintantys duona ir pienu, iš tiesų buvo gėrio ir blogio, gyvybės ir mirties valdovai. Nesuskaičiuojamai daugybei žmonių jie reiškė likimą ir užėmė Dievo vietą Žemėje.

Iki šiol Sandrui nereikėjo priimti lemtingų sprendimų, bet jis žinojo, kad veikiausiai taip bus ne visados. Jis nujautė besiartinant kažkokią negandą. Jis jautė, kad gali prarasti dvasinę pusiausvyrą ir palūžti. Jam reikėjo susidoroti su savo naujosiomis pareigomis, Bertanio žmogžudyste, durklo iš katedros aikštės mįsle, su Mato buvimu tame pačiame mieste. O paskui dar ir... Jis papurtė galvą, lyg vydamas šalin svajonę, kuriai nebuvo lemta išsipildyti.

Brunas Bolcas buvo raudonnosis maždaug penkiasdešimties metų vyriškis, kurio gelsvokos, sustingusios it negyvėlio ir pavandenijusios akys liudijo, kad ir toliau taip smarkiai gerdamas jis neilgai gyvens. Rankose jis laikė vilnonę kepurę ir maigė ją lyg tešlą. Jo keliai virpėjo – ne tik iš susijaudinimo, kaip pastebėjo Sandras, nužvelgęs šį žmogų.

– Prašau sėstis, – tarė Sandras. – Ar norėtum arbatos? Ji dar šilta.

Vyras pakluso, tačiau prie arbatos taip ir neprisilietė.

– Tebūnie Jums žinoma, garbingasis tėve, kad aš iš pradžių labai nenorėjau čia eiti. Taip, aš kai ką mačiau, bet tai dar nieko nereiškia.

– Tačiau galiausiai vis dėlto apsigalvojai, kitaip dabar nesėdėtum šiame kambaryje.

– Taip, žinoma, garbingasis tėve. Aš tikiuosi... na, Jūs ir pats tai puikiai suprantate.

– Ne, nesuprantu.

– Aš noriu atlygio, garbingasis tėve.

Sandras gurkštelėjo arbatos – skonis buvo neįprastas, bet geras.

– Na, tai nuspręs Jo Malonybė vyskupas kurfiurstas ir Jo Šventenybė popiežius Julius.

– Tai gali užtrukti mėnesių mėnesius, garbingasis tėve. Tikiuosi neypatingai didelio, tačiau greito atlygio iš Jūsų paties rankų. Nedaug, kaip jau minėjau, išties labai nedaug. Geriausiai būtų jį gauti šiandieną.

Puiki pradžia. Kaip galima pasitikėti liudininku, kuriam verkiant reikia pinigų! Taip pat nebuvo labai sunku atspėti, ką gi jis su tais pinigais veiks.

– Galiu pasakyti tau tik tiek: kol nesužinosiu, ką matei, negalėsiu tau duoti atlygio.

– Bet, tėve...

– Pasakyk man jo vardą.

– Vardą? Iš kur aš galiu žinoti, kuo vardu tas vyras? Anksčiau niekuomet nesu jo regėjęs.

– Taigi, dabar bent jau aišku, kad tai buvo vyras. Kaip jis atrodė?

– Jis dėvėjo apsiaustą su gobtuvu.

– Ar tai buvo dvasininkas?

– To aš nepastebėjau.

– Kaipgi tu jį pamatei?

– Jis įėjo į vyskupo apartamentus, kai aš ėjau pro šalį. Aš tučtuojau pagalvojau, kad čia kažkas negerai.

– Kodėl?

– Buvo jau vėlu, labai vėlu, vidurnaktis. Kodėl tokią vėlyvą valandą kažkas eina į vyskupo apartamentus? Be to, jis karštligiškai skubėjo ir slapstėsi.

– Papasakok apie tai išsamiau.

– Na, jis nepaprastai rūpestingai slėpė veidą, ėjo susilenkęs ir susigūžęs...

– Bet tu jį matei – matei to nepažįstamojo veidą?

– Taip, labai trumpai.

– Bet juk buvo tamsu.

– Mėnesienoje – ne.

– Papasakok man, kaip jis atrodė.

– Verčiau aš Jums jį parodysiu.

– Ar moki piešti?

– Niekuomet nesu to daręs.

Sandras atsiduso. Taip jis nieko gero nepasieks. Brunas Bolcas tikrai nebuvo tardytojo svajonė: prasiskolinęs girtuoklis, kvailas, netašytas ir nekeliantis didelio pasitikėjimo. Ar vertėjo su tokiu prasidėti?

– Ar tu tą vakarą buvai išgėręs?

Vyras nuleido galvą ir taip smarkiai suspaudė rankose kepurę, lyg norėtų iš jos išspausti sultis. Jis papurtė galvą kaip mažas vaikas.

– Ne, garbingasis tėve. Jau tris dienas... Niekas neduoda man nei alaus, nei vyno, netgi *Cigno*.

– *Cigno*?

– „Gulbė“ – smuklė, kurioje aš nuolat lankausi – priešais Teismo rūmus. Ten pats pigiausias alus visame mieste. Kitur aš net nebandau eiti.

– Taigi, taigi, o kadangi dabar tu neįstengi nusipirkti netgi paties pigiausio alaus, tai ir sugalvojai, kaip, surietęs puikią istoriją, papildysi savo piniginės turinį.

– Ne, tėve, garbės žodis, ne. Aš turiu kai kurių ydų, tačiau nesu toks niekšingas melagis. Prisiekiu pačiu...

– Verčiau neminėkime šiame pokalbyje *Jo* vardo, – griežtai pertraukė jį Sandras. Jis truputėlį pasvarstė. Buvo rizikinga pasitikėti

šio žmogėno parodymais, tačiau ar trokštantis galėjo sau leisti peikti kokybę vandens, kurį aptiko? Durklai nemoka kalbėti, o numirėliai – juo labiau. Jis turėjo tik šį vienintelį liudininką.

– Gerai, tikiu tavimi, – pasakė Sandras. – Tačiau, norėdamas įsitikinti, kad kalbi tiesą, turiu nustatyti to vyro, kurį tu matei, asmens tapatybę, supranti?

Brunas gūžtelėjo pečiais.

– Suprantu.

– Kadangi tu jo nepažinai, jis veikiausiai bus kilęs ne iš Tridento. Taigi gali būti, kad jis yra atvykęs į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą iš kito miesto. Susirinkimas prasidės rytoj, anksti iš ryto, į jį atvyks visi dalyviai: šimtai dvasininkų ir religinėms bendruomenėms atstovaujančių pasauliečių – šimtai nepažįstamų žmonių. Mes taip pat ten būsim.

Kepurė išslydo Brunui iš rankų.

– *Aš* turėsiu?.. Bažnyčios tėvų Visuotiniame Bažnyčios susirinkime?

– Nuošalesnėje vietelėje. Tu juos matysi, o jie tavęs – ne.

– O atlygis?

– Jeigu tu atpažinsi tą žmogų, aš pasikviesiu jį pasikalbėti, ir jeigu tu nebūsi apsirikęs...

– ...tada aš gausiu atlygį.

Sandras lengviau atsiduso. Jis liūdnai pažvelgė į Bruną, kuriuo, be abejo, kažkada taip didžiavosi jo mama, ir pratarė:

– Galima tai pavadinti ir tokiu žodžiu.

Sandro malda

Kodėl šiandien iš ryto aš nuėjau pas ją? Juk skydas buvo viso labo tik priedanga. Juk iš pradžių man reikėjo eiti į San Lorenzo biblioteką ir tik tuomet, jei mano paieškos nepavyktų, paklausti jos patarimo. Aš pasielgiau atvirkščiai. Kodėl? Kas mane prie jos traukia? Ji nėra graži, bent jau ne tokio tipo, kokia buvo Beatričė. Man niekuomet nepatiko strazdanos ir geltoni it šiaudai plaukai. Ji nėra nei kilminga, nei rafinuota. Gerai, ji yra protinga, tačiau juk protas niekados neturėjo man didelės reikšmės. Ji nėra prašmatni. Taigi kodėl aš taip įsižeidžiau, kai

šiandien iš ryto ji atsisakė mano pakvietimo? Visų pirma, aš neturėčiau labai stebėtis tuo, kad moteris ne itin susižavėjo vienuolio kvietimu nueiti kartu su juo į gedulingas pamaldas. Antra: ką gi būčiau su ja ten veikęs? Dainuočiau choralus?

Ji nepaprastai tiesmuka. Anksčiau man tai patikdavo. Netgi labai.

Išėjęs iš katedros, Sandras paniro į nuo upės pakilusį rūką, lengvai atsiduodantį dumblu. Buvo sutemę, tačiau mėnulio šviesos pakako, kad galėtum apžvelgti vaiduokliškai tuščią, rūko tumuluose skendinčią katedros aikštę.

Jis sukalbėjo vakarinę maldą ir, tiesą pasakius, dabar jam beliko patraukti į savo ir Luiso apartamentus vienuolyne ir, kaip ir jo ordino iš Neapolio kolegijos broliams, ruoštis miegoti. Aaronas jau seniai buvo namuose, Brunas slinko pas *Cigno* smuklininką, norėdamas išlenkti kreditan pusę tuzino taurių alaus, ir iš esmės Sandras šiandien jau nebeturėjo jokių neatidėliotinų darbų. Bet paskui besimelsdamas jis netikėtai prisiminė durklą, kurį Aaronas rado katedros aikštėje.

Dabar Sandras stovėjo toje pačioje vietoje, kaip ir priešpiet atvykęs Inocentas del Montė. Žmonių minia spoksojo į popiežiaus sūnų ir šlovino jį, tačiau vienas iš čia susirinkusiųjų buvo ne taip palankiai nusiteikęs jo atžvilgiu – bent jau tokią išvadą padarė Sandras. Jis paprasčiausiai negalėjo galvoti kitaip – jo manymu, tai buvo nepavykęs pasikėsinimas. Tridente siautėjo žmogus, turintis vienintelį tikslą: žudyti aukštas pareigas užimančius dvasiškius.

Užuot pasukęs į *San Lorenzo* vienuolyną, jis patraukė į *Palazzo Miranda,* kur buvo įsikūręs Inocentas del Montė. Reikėjo jį įspėti. Vos priėjęs rūmus jis pamatė, kaip jaunasis kardinolas išeina iš namų. Jis buvo iškeitęs savo prašmatnią mantiją į paprastą gatvės apdarą ir dabar buvo panašus į Romos *ragazzo* – gatvės vaikėzą. Sandras norėjo pašaukti jį vardu, tačiau paskutinę akimirką persigalvojo ir, užuot tai padaręs, nusprendė jaunuolį pasekti. Jo eisena buvo labai savotiška – tokia pati, kaip ir daugelio vargšų kvartalo vyrų: stuomuo truputį palinkęs į priekį, it pagaikščiai nukarusios rankos,

tvirtas žingsnis. Anksčiau Sandras su draugais tyčiodavosi iš savo bendraamžių, kurie taip nerangiai vaikščiodavo, ir jeigu Inocentas būtų buvęs tik porą metų vyresnis, teoriškai galėjo nutikti taip, kad turtingas pirklio sūnus Sandras būtų tik pasijuokęs iš vargšo vaikėzo. O štai šiandien vienuolis Sandras, apsirėdęs vienuolišku abitu, bėgo paskui galingą kardinolą.

Inocentas pasuko už kampo ir trumpam pradingo Sandrui iš akių. Sandras paspartino žingsnį, nes būtinai norėjo jį prisivyti.

Kai jis pasuko už to paties kampo, staiga kažkokia nežinia iš kur atsiradusi žmogysta atsidūrė tarp jo ir Inocento. Ji dėvėjo platų, žemę siekiantį ir figūrą bei amžių slepiantį apsiaustą su kapišonu. Iš pradžių Sandras nieko blogo neįtarė, tačiau kažkodėl ši žmogysta patraukė tuo pačiu keliu kaip ir Inocentas ir sparčiai artinosi prie jo.

Tai nebuvo atsitiktinumas, taip pat kaip ir durklas, rastas katedros aikštėje.

Sandras leidosi bėgti, painiodamasis abito skvernuose. Jis nežinojo, nei kas jo laukia ten – priešaky, nei ką darytų, jei nutiktų būtent tai, ko jis bijojo. Vis dėlto jis privalėjo *kažko* imtis.

Sandro sandalai, kurių minkšti plokšti padai vaikštant paprastai nekeldavo jokio triukšmo, šįkart garsiai supliaukšėjo į grindinį.

Vienu metu į jį atsigręžė ir Inocentas, ir nepažįstamasis, kuriuos vieną nuo kito dabar teskyrė dviejų trijų žingsnių atstumas. Sandras pabandė įžiūrėti nepažįstamojo veidą, tačiau jis slėpė jį, užsitraukęs ant akių gobtuvą.

Nepažįstamasis tučtuojau spruko į tamsų skersgatvį. Dabar Sandras aiškiai įsitikino, kad tai buvo ginkluotas sąmokslininkas. Nepaisydamas pavojaus, jis nusekė paskui. Sandras šiek tiek nusimanė ir apie špagas, ir apie dvikovas – juk jis ne visuomet buvo jėzuitų vienuolis, be to, užaugo Romoje. Ūmai kažkur pradingo tie paskutiniai septyneri metai, praleisti kolegijoje, ir jam atrodė, lyg jų niekuomet nė būti nebuvo, – taip, jis troško galų gale ir vėl savo rankose suspausti ginklą.

Ši mintis išgąsdino jį, tačiau negalėjo paprasčiausiai jos atsikratyti. Kaip ugnikalnio išsiveržimas ji kėlė ir baimę, ir susižavėjimą.

Sandras priartėjo prie piktadario, tačiau vis dar nepakankamai, nes sandalai slydinėjo ant šlapio grindinio ir jis sunkiai pajėgė išlaikyti pusiausvyrą, tuo tarpu nepažįstamasis, avintis auliniais batais, buvo daug greitesnis už jį.

Galiausiai akmenimis grįstas kelias baigėsi ir perėjo į siaurą dulkėtą takelį, vėliau – į dar siauresnį, galų gale iš jo teliko varganas šunkelis, kuriuo daugybę metų vaikščiojo tik žvejai arba vaikai. Kairėje augo žmogaus ūgio nendrės, o dešinėje ant takelio sviro gluosnių šakos.

Dėl virš upės tvyrančio šilto rūko nieko negalėjai įžiūrėti toliau nei per ištiestą ranką. Dabar Sandras bėgo daug greičiau. Jis girdėjo savo paties alsavimą, taip pat ir nepažįstamojo šnopavimą. Sandras buvo taip arti jo, kad būtų galėjęs pamėginti nutverti jį už plevėsuojančio apsiausto krašto.

Jis ištiesė ranką.

Tą pačią akimirką nepažįstamasis už kažko užkliuvo ir suklupo, o Sandras, nespėjęs susilaikyti, griuvo į priekį. Prieš nukrisdamas ant minkštos upės kranto žemės jis pajuto šlaunį nutvilkantį aštrų skausmą.

Jis sukando dantis ir prisitraukė koją. Abitas toje vietoje buvo perdrėkstas, o pro jį šmėžavo kruvinas įbrėžimas, keliantis siaubingą skausmą.

Tuomet jis tučtuojau prisiminė nepažįstamąjį – tačiau šio jau ir pėdos buvo spėjusios atšalti, taigi tolesnis persekiojimas būtų buvęs visiškai beprasmis.

– Prakeikimas! – riktelėjo Sandras, tėkšdamas kumščiu į dumbliną žemę. – Prakeikimas, prakeikimas!

Nors aplinkui tvyrojo nepakeliama smarvė, jis tebesėdėjo toje pačioje vietoje, užmerkęs akis, trindamas kaktą ir laikas nuo laiko purtydamas galvą. Jis buvo atsidūręs taip arti žudiko...

– Prakeikimas, – pakartojo, šįkart truputį gailėdamasis pats savęs, ir giliai atsiduso.

Buvo tylu. Spalio mėnesį jau nebekvarkė varlės ir nečirpė žiogai. Gamta pamažu niro į snaudulį. Kažkur virš vandens skrendantis paukštis keletą kartų čaižiai suklykė, įspėdamas saviškius apie pa-

vojų – Sandrui šis garsas pasirodė panašus į pašaipų juoką, – o paskui ir jis nuščiuvo.

Šią tylą pertraukė žingsniai, kurie spėriai artinosi prie Sandro.

Inocentas išniro iš rūko it vaiduoklis. Jo veide žaidė šypsenėlė, kuri Sandrui pasirodė esanti ne laiku ir ne vietoje.

Juk vaikino ką tik vos nenužudė.

– Kad ir kas Jūs būtumėt, – prašneko jaunasis kardinolas, – bet aš jaučiu pareigą Jus įspėti, kad sėdite pastipusios karvės viduriuose.

Sandras apsižvalgė aplinkui. Tik dabar jis pastebėjo, jog užkliuvo už išpuvusios karvės dvėselienos, iš kurios buvo išvirtusios žarnos. Jis susižeidė šlaunį į galvijo ragus. Sandras iš tiesų sėdėjo maitoje kritusio gyvulio, kurį upė nusinešė, o paskui vėl išspjovė į krantą.

Jis tučtuojau pašoko. Jėzuito abitas buvo permirkęs kažkokiu dvokiančiu skysčiu, apie kurio kilmę net nesinorėjo galvoti. Visa ši situacija jam pasirodė esanti ganėtinai kvaila.

Bet Inocentas mąstė visiškai kitaip.

– Nors aš dar gerai nežinau, kas čia ką tik nutiko, kas esate Jūs, o kas buvo tas kitas – vis dėlto jaučiu, kad man reikėtų Jums padėkoti.

Nelaukdamas Sandro atsakymo, Inocentas sugriebė jo šlapią purviną ranką ir papurtė ją.

– Dėkui, broli...

– Karisimis, – prisistatė jam Sandras. – Sandras Karisimis iš Neapolio kolegijos, Jūsų Eminencija.

– O, Jūs žinote, kas aš toks. Apsivilkau šiuos senus apdarus, norėdamas nors porą valandų pabūti Inocentu. Taigi, prašau manęs nevadinti „Jūsų Eminencija“.

– Puiku, bet tik tuomet, jei Jūs paleisite mano ranką. Ji pabuvojo, – jis mostelėjo kita ranka į maitą, – štai ten.

– Ten, kur aš užaugau, tokia ranka kaip Jūsų būtų laikoma švaria, Karisimi. Parodykit man savo žaizdą.

Sandras negalėjo uždrausti kardinolui apžiūrėti žaizdos.

– Atrodo prasčiau, nei yra iš tiesų, – pasakė Inocentas.

– Ar Jūs apie tai nusimanot?

– Gal juokaujat? Trasteverėje esu regėjęs tūkstančius tokių žaizdų kaip ši, ir visos jos greitai sugydavo. Ateikit, Karisimi, sėskimės ant šito akmens. Tik prašom man nesakyti, kad taip daryti nepridera. Ar nepastebėjot, kad niekas nedrįsta sėstis šalia kardinolo? Žmogus apsivelka kardinolo mantiją ir tučtuojau tampa tabu. Žmonės pradeda su juo elgtis it su nežemiška būtybe, kiekvieną rytą pusryčiaujančia su pačiu Viešpačiu Dievu.

Sandrui pernelyg smarkiai skaudėjo koją, kad prisimintų, jog paprastam vienuoliui buvo neregėtas negirdėtas dalykas sėdėti petys į petį su pačiu kardinolu. Kita vertus, ne mažiau keistas jausmas buvo ir sėdėti šalia Jo Šventenybės Juliaus III sūnaus. Kažkokiu keistu ir nerimą keliančiu būdu Sandras vis labiau artėjo prie šio popiežiaus, su kuriuo jis anksčiau niekados nebuvo susitikęs ir kuriam nuo vakar tarnavo.

– Ar Jums nelabai skauda? – paklausė jo Inocentas. – Gerai, tuomet dabar mes truputį šnektelėsim. Taigi, kaip supratau, kažkas ketino mane užpulti.

– Bijau, kad esat visiškai teisus.

– Tuomet Jūs išgelbėjot man gyvybę, Karisimi. Aš niekuomet nepamiršiu šio Jūsų poelgio, niekuomet. Laikykite mane savo draugu. Ten, iš kur esu kilęs, šis žodis dar nėra praradęs tikrosios savo prasmės. Bet kodėl gi Jūs nutaisėte tokį veidą? Keista matyti tokį nepatenkintą žmogų, kuris ką tik atliko žygdarbį.

– Man taip pat keista matyti smagiai pokštaujantį žmogų, kurio ką tik vos nenužudė, – atrėžė jam Sandras.

Inocentas nusijuokė.

– Mano gyvenimas, net kai buvau dar visai mažas berniukas, dažnai buvo pernelyg pavojingas, kad mąstyčiau apie praslinkusią negandą ilgiau nei porą akimirkų. Aš regėjau šmėkštelint tik šešėlį, o Jūs?

– Tą patį. Štai kodėl ir esu toks nepatenkintas. Leidau nusikaltėliui pasprukti, taigi man pavesta byla taip ir liko neištirta.

– Byla?

– Bertanio žmogžudystė, – atsakė jam Sandras.

Inocentas atmetė galvą.

– O, dabar aš supratau, kas Jūs esat. Jūs mane sekėt, ar ne?

– Ėjau pas Jus į rūmus, norėdamas įspėti. Šiandien iš ryto po Jūsų atvykimo katedros aikštėje buvo surastas durklas. O netoli jo – dar ir šitas popierius.

Sandras perdavė kardinolui lapelį su karikatūra.

Inocentas abejingai žvilgtelėjo į piešinuką.

– Prisižiūrėjau tokių teplionių dar būdamas Romoje. Dažniausiai jas platina nepalankiai mano atžvilgiu nusiteikę kilmingųjų Romos šeimų nariai: Farnezės, Kolonos, Orsiniai ir kiti. Jie yra pernelyg galingi net pačiam mano tėvui, kad jis rizikuotų mėgindamas su jais susikauti. Argi ne šaunus mano tėvas? Ištraukia savo pavainikį iš skylės, įvynioja į purpurinę mantiją ir it pelę atiduoda pasiutusioms katėms.

Sandras nenorėjo gilintis į popiežiaus šeimos gyvenimo peripetijas. Jis pasakė:

– Durklas kelia man kur kas daugiau rūpesčių nei ši karikatūra.

– Jūs manot...

– Kad Bertanis buvo pirmoji auka, o antrąja auka turite tapti Jūs.

– Sunku patikėti. Bertanio ir mano priešai labai skirtingi žmonės. Jis buvo politikos genijus, o aš visai ja nesidomėjau. Jis buvo reformatorius, o aš – Niekas. Moku viso labo tik teisingai užrašyti žodžius „Visuotinis Bažnyčios susirinkimas“, o štai Bertaniui šie žodžiai reiškė visą gyvenimą.

Inocentas buvo labai sąžiningas, kalbėdamas apie savo išsilavinimą ir kilmę. Jis net nebandė apsimetinėti tuo, kuo nebuvo. Jis buvo *nepotas* – lotyniškai šis žodis reiškia *sūnėną* – taip vadinami visi popiežių numylėtiniai, nesvarbu, ar tai būtų jų sūnėnai, sūnūs, ar kitokie favoritai. Taigi Inocentas puikiai žinojo esąs nepotas.

– Nesvarbu, – nenusileido Sandras. – Vis tiek Jūs negalite ignoruoti savo visuomeninės padėties – norite to ar ne. Net apsiskarmalavęs pačiais šlykščiausiais apdarais būsite pasmerktas pavojui,

taigi, niekur negalite eiti be palydos. Vaikštinėdamas nakčia vienui vienas tamsiais Tridento skersgatviais Jūs esat masalas bet kokiam žudikui.

– Romoje aš kiekvieną naktį vaikštinėjau Trasteverės kvartalo skersgatviais, apsuptas šmėsčiojančių šešėlių, bet išgyvenau iki pat šiandienos. Man reikia šio mažo trupinėlio laisvės.

– Jūs gerai žinojote Trasteverės pavojus. Pažinojote kiekvieną žmogų. O Tridente bastosi asmuo, kurio mes nepažįstam. Žinome tik piktus jo kėslus. Jeigu Jums kas nors nutiktų...

– Būtų išlieta daugiau apsimestinių nei tikrų ašarų. Kai tik niekas nematytų, daugelis žmonių šlapintųsi ant mano lavono ir tai darydami smagiai juoktųsi.

– Jeigu Jums kas nors nutiktų, – iš naujo pradėjo savo sakinį Sandras, – pasekmės būtų neprognozuojamos. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas galėtų būti visiškai sužlugdytas, arba bent jau atidėtas. Jeigu kažkas iš tiesų nori išvaikyti šį susirinkimą, tuomet Jūs būtumėt tiesiog ideali auka, padėsianti įvykdyti šią užmačią. Jūs ir Bertanis. Jis buvo svarbiausias šio Bažnyčios Tėvų susirinkimo organizatorius, o Jūs esat... esat žmogus, nepaprastai artimas Šventajam Tėvui.

– Visuotinis Bažnyčios susirinkimas man visiškai nerūpi, – sušnopštė Inocentas. – Nieko neišmanau apie politiką, taip pat ir nenoriu išmanyti.

– Bet apie tai, kaip reikia išgyventi šiame žiauriame pasaulyje, Inocentai del Monte, Jūs vis dėlto šį tą išmanote? Veikiausiai netgi geriau, nei visi kiti delegatai iš kilmingų šeimų kartu paėmus. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas yra sudėtingas reikalas, ir jeigu jis Jūsų nedomina, – ką gi, galite juo ir toliau nesidomėti. Tačiau vis dėlto savo paties gyvybe turėtumėt domėtis ir netgi ją vertinti.

Sandras smarkiai sudirgo, o Inocentas pirmąkart ilgai ir įdėmiai pažvelgė jam į akis. Jo akys buvo – taip pasirodė Sandrui – kažkokios liūdnos, vienišos, lyg vienut vieno nelaimėje palikto žmogaus.

– O man ji taip pat rūpi, – jau švelniau pridūrė Sandras, – todėl, gelbėdamas ją, rizikavau savo paties gyvybe.

Dabar Inocentas visiškai surimtėjo.

– Ko Jūs iš manęs norite?

– Viso labo tik būti truputį atsargesniam ir saugoti savo gyvybę. Jums gresia pavojus.

– Neiti pasivaikščioti naktimis?

– Bet kokiu atveju tik lydimam sargybinių.

– Atvykau be palydos.

– Pasišnekėsiu su kapitonu Forliu.

Inocentas šyptelėjo ir dar kartą ištiesė Sandrui ranką.

– Pažadu įvykdyti Jūsų prašymą, – pasakė jis. – Tačiau tik todėl, kad to paprašėte Jūs, Sandrai Karisimi. Esate ne toks kaip kiti. Išgelbėjot man gyvybę, tačiau ir šiaip Jūs man patinkat.

– Na, aš viso labo tik Jūsų tėvo tarnas.

– Vis tiek, – pasakė Inocentas, – vis tiek Jūs man patinkat.

8

Jis norėjo nustebinti Antoniją ir pademonstruoti tokias savo charakterio savybes, apie kurių buvimą ji net nenutuokė – o jis pats, tiesą pasakius, taip pat ne.

Židinyje spragsėjo kaitri ugnis, žvakės užliejo mažą svetainę šilta gelsva šviesa. Iš virtuvės retkarčiais padvelkdavo gardūs kvapai: veršienos sultinys, kepta višta su traškia plutele, pyragėliai su mėsa, gardūs sklindžiai, svieste plūduriuojančios daržovės, saldi sriuba su manų kruopų kukuliukais... Grafine ir dviejose krištolinėse taurėse violetinėmis liepsnelėmis blykčiojo raudonas vynas. Kambaryje buvo išdėliotos Paracelso* knygos, Tilio Ulenšpygelio** nuotykiai ir pora poezijos tomelių. Matas šiai vakarienei išleido nemažai pinigų. Septynios žvakės – jis jas suskaičiavo, taip pat višta, vynas ir knygos buvo nepigūs dalykai, tačiau per vakarinę maldą Matas paprašė Dievo jam atleisti už visą šią prabangą. Kai Matas ko nors imdavosi, stengdavosi viską atlikti teisingai.

Kiekvienąkart, kai tarnas atnešdavo valgį, jie nutildavo, bet vos tik jis išeidavo iš kambario, vėl prašnekdavo apie tai, ką abu veikė per pastaruosius dvylika metų. Matas susidomėjęs klausėsi ir, mikliai pateikdamas įvairius klausimus, pasistengė apeiti vitražo meno temą, nes apie tai jis kalbėdavo labai nenoriai ir jam buvo skaudu pagalvojus, jog Antonija vis dar žavisi šiuo amatu. Jis daug mieliau klausinėjo Antonijos apie miestus, kuriuose ji gyveno su tėvu, apie žmones, su kuriais jie susipažino, iškamantinėjo ją apie tėvo sveikatą ir vargus, kuriuos jie patyrė ilgose kelionėse. Jis savo ruožtu papasakojo, kaip pradėjo dirbti Ulmo miesto municipalitete, paskui perėjo į Viurtembergo valstybinę kanceliariją ir sėkmingai kopė karjeros laiptais, kol pagaliau tapo hercogo tarėju ir pasiuntiniu. Viso labo tik per vieną valandą jis papasakojo apie keturis tūkstančius pastangų

---

* *Paracelsus* (1493–1541 m.). Tikrasis vardas ir pavardė – Teofrastas Bombastas fon Hohenhaimas, šveicarų gydytojas ir filosofas, propagavęs gydymą natūraliais metodais, kurių esmė – stiprinti paties organizmo galias ir jomis įveikti ligą.

** Tilis Ulenšpygelis – folklorinis personažas, šelmis juokdarys, gyvenęs vakarų germanų, taigi ir viduramžiškose vokiečių sakmėse bei legendose.

ir atkaklaus darbo pareikalavusių dienų, išnarstė jas po kaulelį ir pateikė padalytas mažomis porcijomis – tarsi pyragaičius su mėsa ant lėkštės.

Visą tą laiką jis žinojo, kad *vienos* temos jam vis dėlto nepavyks išvengti, o būtent: jam teks įvardyti priežastį to, kas nutiko prieš dvylika metų. Tiesą pasakius, jis nieko ir neketino slėpti. Pokalbis šia tema ne tik padės jam įgyvendinti savo užmačias, bet ir išlaisvins jo sielą ir sąžinę. Dar niekuomet, net ir esant gyvai jo pirmajai žmonai, nė su vienu žmogumi jis nebuvo kalbėjęsis apie tai, kas jam nutiko vaikystėje – apie savo mamą. Dabar, būdamas su Antonija, jis pagaliau išdrįs apie tai prabilti, tiesiog *privalo* prabilti.

Jis nusišluostė servetėle lūpas.

– Ar bent nutuoki, kas įvyko tuomet, po mano tėvo ir tavo motinos mirties?

Ji vos neužspringo nustebinta jo klausimo ir paskubomis nurijo burnon įsidėtą kąsnį.

– Tavo tėvas buvo nusiteikęs prieš mus, – atsakė ji. – Veikiausiai mirdamas jis liepė tau prisiekti, kad nevesi manęs. Santuoka su katalike būtų pakenkusi ir tavo karjerai, kurią padarei be manęs. Tu tik pažiūrėk – dabar esi puikus diplomatas. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas nėra koks nors nereikšmingas mažmožis – į jį siunčia tikrai ne kiekvieną.

Ji kalbėjo be menkiausio priekaišto balse, lyg tais senais laikais jis būtų buvęs priverstas vykdyti teismo nuosprendį. Jis galvojo, kad ji puls jį kaltinti, arba bent jau priekaištauti, bet labai nustebo pamatęs, kad ji bus jo rankose minkšta it vaškas.

Jis nusišypsojo ir gurkštelėjo vyno. Antonija visuomet pasižymėjo kažkokiu trapumu ir jautė jam dėkingumą už globą, o jis tai žinojo ir saugojo ją. Kai jie abu dar buvo vaikai, jis kažkodėl buvo įsitikinęs, kad Antonija priklauso jam, ir vėliau šis jausmas – nors jie ir išsiskyrė – iš tiesų niekur nedingo. Įgudęs diplomatas tučtuojau pastebėjo, kad ir jos jausmai šiuo atžvilgiu visiškai nepakito.

– Mano tėvas čia niekuo dėtas, arba, tiksliau pasakius, mažai kaltas dėl to, kas įvyko. Ar žinai, kad aš buvau pakrikštytas švęstu Romos katalikų bažnyčios vandeniu? Ne, iš kur tu galėjai apie tai žinoti, juk

gimei tik po kelerių metų. Kai man suėjo ketveri, tėvas nusigręžė nuo senosios bažnyčios ir perėjo prie Martino Liuterio tikėjimo, tikėjimo, kuris tuomet buvo dar labai jaunas. Tėvas buvo vienas iš pirmųjų atsivertėlių į šį tikėjimą Ulmo mieste ir, žinoma, jis pradėjo įkalbinėti ir kitus žmones pakeisti savo tikėjimą. Jam ypatingai puikiai sekėsi, nes buvo visų gerbiamas, be to, dar ir iškalbingas žmogus. Aš įsivaizduoju, kaip jis eina miesto gatvėmis ir kalbina moteris, grįžtančias iš turgaus su pilnomis pintinėmis. Jausmingumas ir dvasingumas niekada nebuvo stiprioji jo pusė – jis kalbėjo, pateikdamas praktiškus argumentus, ir žmonėms tai patikdavo: jie pasiduodavo jo įkalbinėjimams. Tai mažumai žmonių, kurių jam vis dėlto nepavyko įtikinti, kaip tyčia, priklausė jo žmona. Mano motina.

Ji ir vėl skubiai nurijo kąsnį.

– O aš maniau, kad tavo mama labai anksti mirė.

– Nevisiškai taip, – atsakė jis, sąmoningai suteikdamas savo žodžiams dvigubą prasmę. Jam patikdavo, kai žmonės smalsiai spoksodavo jam į lūpas, godžiai laukdami pasakojimo pabaigos. – Matau prieš akis moterį, šiek tiek miglotai, lyg atspindį tvenkinio vandenyje. Ji yra – visuomet tokia būdavo – truputėlį nervinga. Kai jos miklūs pirštai nenarstydavo rožinio karoliukų, tuomet ji siūdavo, siuvinėdavo arba adydavo įvairias medžiagas. Ji dažnai vaidydavosi su tarnais, bet ne dėl to, kad būtų buvusi vaidinga – tiesiog ji buvo labai emocinga būtybė. Ji neretai ginčydavosi su mano tėvu. Tuomet aš nieko nesuprasdavau, tačiau vėliau, gerokai vėliau suvokiau, jog jie ginčydavosi dėl Liuterio ir popiežiaus. Bet tuomet ji jau buvo seniai... Ji mylėjo mane, aš tai žinau. Kai prisiglausdavau prie jos, ji mesdavo šalin visus savo užsiėmimus ir jos nuolatos kažko aplinkui ieškančios rankos tučtuojau nurimdavo. Ir aš ją mylėjau. Mylėjau daug labiau nei savo tėvą.

Įėjo tarnas ir nunešė nuo stalo lėkštes. Matas pertraukė savo pasakojimą, tačiau pabandė sugauti akimis Antonijos žvilgsnį ir taip jie sėdėjo, žiūrėdami vienas į kitą ir nepratardami nė žodžio. Jos žvilgsnis suteikė jam jėgų ir drąsos, nes jis pernelyg jaudinosi. Visuomet buvo sunku ir rizikinga semti vandenį iš gilaus šulinio, visų pirma dėl to, kad nežinojai, ar jis pasirodys esąs geriamas, ar ne.

– Neilgai trukus po mano ketvirtojo gimtadienio, – tęsė Matas, kai tarnas išėjo, – motina nuėjo pas vyskupą ir paprašė jo anuliuoti savo santuoką. Ji paprasčiausiai pareiškė, jog šioji santuoka esanti niekinė. Tu tik įsivaizduok: atrodo, lyg tuos šešerius metus ji nebūtų dalijusis su mano tėvu lova ir rūpesčiais, auklėjusi vaiko... Staiga kažkur prapuolė jos santuoka su bažnyčios atskalūnu, taigi, neliko ir teisėtų vaikų. Aš apie tai neturėjau nė menkiausio supratimo. Vieną dieną aš prabudau, – o mama jau buvo išėjusi iš namų. Ji pasiėmė savo sukneles, indus, rožinius – paliko tik savo sūnų. Daugiau aš jos niekuomet nemačiau. Nuo tos dienos mano tėvo namuose buvo uždrausta garsiai ištarti jos vardą. Elizė Hagen liovėsi egzistavusi. „Ji mirė“, – nuolat kartodavo tėvas. Aš pripratau nekalbėti apie ją, taigi ilgam buvau net pamiršęs, kad kadaise turėjau mamą. Kol...

Antonija pratęsė jo sakinį:

– Kol tavo tėvas, gulėdamas mirties patale, neprikėlė jos iš mirusiųjų, ir kol tu nesumanei vesti katalikės.

– Aš ir nesitikiu, kad tu pritarsi mano jausmams, Antonija, bet galbūt dabar galėsi juos geriau suprasti. Nei mano tėvas, nei mano protestantų tikėjimą išpažįstantys viršininkai nebūtų galėję man uždrausti tavęs vesti. Tai padaryti galėjo tik vienas vienintelis žmogus: mano motina. Ji paliko mano tėvą. Ji paliko mane. Ji išdavė savo šeimą ir puolė į romiečio glėbį. Nuo to laiko ji nė vieno vienintelio kartelio nepasiteiravo apie mane, o aš niekados daugiau jos nemačiau. Kaipgi galėjau užmiršti priežastį, dėl kurios visa tai įvyko!

– Tikėjimą, – tarė Antonija.

– Tikėjimą, – patvirtino jis. – Tu buvai sentikė katalikė, o aš – protestantas. Ar tu gali nors truputėlį įsivaizduoti tą siaubingą mane užplūdusią baimę? Tuomet nesikalbėjau su tavimi apie tai, nes bijojau, jog priversi pamiršti šią baimę. Tu būtum ją įveikusi, be jokios abejonės. Aš tave taip stipriai mylėjau. Tačiau nenorėjau, kad tu mane įtikinėtum, kad mūsų santuoka pavyks, nes, tiesą pasakius, pats tuo netikėjau. Todėl ir pabėgau į Tiūbingeną.

Tarnas patiekė manų kruopų kukuliukus. Jie buvo šilti ir apibarstyti cukrumi. Pildamasis sau į taurę portveino Matas paslapčiomis dirstelėjo į Antoniją. Akivaizdu, kad šia savo išpažintimi jis

gerokai ją pribloškė, nes ji susimąsčiusi žvelgė į savo lėkštę. Dabar jis nusprendė, jog atėjo laikas pereiti į kitą pokalbio etapą.

Jis atsistojo, apėjo aplink stalą ir įpylė į Antonijos taurę portveino. Jis buvo visiškai arti jos. Ji atrodė tiesiog stebuklingai žavi – tokia liekna, tokia žvitri, tokia balta. Jam visuomet atrodė savaime suprantamas dalykas, net kai jis buvo viso labo tik dvylikametis berniūkštis, kad vieną dieną jis ją pamils, *turės* ją pamilti. Jis žinojo tai nuo pat tų dienų, kai ji ieškojo jo globos, nuo tada, kai įtūžusi minia sudaužė Ulmo katedros vitražus ir suniokojo visą bažnyčią... Jis pasistengė kuo greičiau nuvyti šiuos prisiminimus.

– Aišku, aš suprantu, kad mes vis dar esame tokie patys kaip kadaise: tu sentikė, o aš – protestantas, – ištarė jis, o jo žodžius lydėjo tylus, pabrėžtinai lėtai į taurę pilamo portveino čiurlenimas. – Bet dabar aš jau nesu tas nesubrendęs anų laikų vaikis, kuris leidosi užvaldomas savo baimių. Tapau optimistu, galbūt tokiu mane privertė tapti staigus kilimas karjeros laiptais. O jei kalbėsime apie tikėjimą – esu pasiųstas čia suvienyti abi bažnyčias. Jeigu jau man patikėta tokia svarbi užduotis, tai nejaugi nepavyks susitaikyti ir su tavimi?

Apie tai jis svajojo visus ilgus metus: susirasti Antoniją. Galbūt už šią svajonę taip baisiai jį nubaudė Dievas, galbūt dėl to jis pasiėmė jo žmoną ir šiame pasaulyje nespėjusius pagyventi jo vaikus.

Jis kilstelėjo Antonijos ranką – ji buvo sugrubusi nuo darbo – ir pabučiavo ją.

Didžiulei Mato nuostabai, ji palinko prie jo ir pabučiavo jį tiesiai į lūpas. Dar niekuomet nė viena moteris nebuvo su juo taip spontaniškai pasielgusi, netgi teisėta jo žmona. Antonijos bučinys tęsėsi be galo ilgai, jis buvo ilgas, toks ilgas, kad jam pritrūko kvapo, o paskui jos ranka palietė jo lytį.

Jis net sustingo iš nuostabos ir sudejavo.

– Ne, – pasakė jis. – Ne.

– Kodėl gi ne? – tarstelėjo ji, vis dar prigludusi lūpomis prie jo lūpų, ir šiek tiek krūptelėjo.

Nejaugi jam teks jai visa tai aiškinti!

– Kol mes... noriu pasakyti: mes juk nesame susituokę.

Netikėta Antonijos ataka jį pamalonino, Matas net nemanė, kad ji bus jam tokia atsidavusi. Vis dėlto jis truputėlį išsigando. Ir kas gi pasidarė jo mažajai Antonijai?!

Ji atšlijo nuo jo.

Jis tarė:

– Prašau, nesuprask manęs neteisingai. Man labai patiko tai, kaip tu pasielgei, tik... Verčiau taip smarkiai neskubėkime, gerai?

Jis pajuto, kad tokie iš vyro lūpų nuskambėję žodžiai atrodo ganėtinai kvailai, ir truputėlį užpyko, kad buvo priverstas juos ištarti.

Tačiau šis pyktis veikiai išgaravo, vos tik jis pamatė, kokiu atsidavusiu ir meilės kupinu žvilgsniu ji žiūri – visiškai tokiu pačiu, kaip ir anuomet.

– Jau greitai, – pasakė jis, – žodis „vienybė“ taps tikrove.

Antonijos dienoraštis

Jaučiuosi tokia jauna. Jaučiuosi tokia graži. Grįžo praeitis: aš priglundu lūpomis prie jo lūpų ir skęstu jo akių žydrynėje. Jis baikšus, jis dievobaimingas. Bertoldas dar nevisiškai miręs. Tačiau aš jį nužudysiu. Aš būsiu su Matu.

Tačiau kaip skaudžiai man nusmelkė krūtinę, vos tik atidžiau pažvelgiau jam į akis. Man pasirodė, kad jo sieloje slypi kažkas, kas gali mane sužeisti. Galėčiau paaiškinti tai tik tuo, kad Matas buvo man lyg prarasta brangenybė, o dabar, kai pagaliau jį atgavau, tikrai neištverčiau, jei tektų ir vėl prarasti.

Neskaudink manęs, Matai. Prašau, neskaudink manęs.

Trečioji dalis

9

Tridentas, 1551metų spalio 11-oji,
pirmoji Visuotinio Bažnyčios susirinkimo diena

Katedra sudrebėjo. *Gloria in excelsis deo.* Iš šimto gerklių išsiveržusi giesmė nuskriejo per visą Dievo namų vidų iki pat aukšto kupolo. *Gloria in excelsis deo.* Pasigirdo žemi balsai, juos nustelbė aukštesni, įvairūs balsai tai susipindavo, tai vėl išsiskirdavo, pakildavo it vėjo gūsiai, pleveno aukštybėse, kitą akimirką liaudavosi skambėję, ištirpdavo ore, pavirsdavo Niekuo, o paskui ir vėl suskambėdavo iš naujo. Ir visi šie balsai šlovino Dievą. *Gloria in excelsis deo.* Žmonės šlovino Dievą, nes troško, kad Jis palaimintų šį šventą Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, nulemsiantį visos krikščionijos ateitį.

Atsivėrė paradinės bažnyčios durys ir pasirodė tviskanti Visuotinio Bažnyčios susirinkimo prezidento sutana. Sugriaudėjo vargonai, oras net suvirpėjo nuo galingos choro ir muzikos sintezės.

Ant laiptų, vedančių į chorą ir dar aukščiau – į varpinę, Sandras stovėjo šalia Bruno ir iš viršaus stebėjo iškilmingą procesiją. Jis griežtai prisakė Brunui atidžiai apžiūrėti kiekvieną asmenį, visiškai neatsižvelgiant į jo užimamą visuomeninę padėtį, ir patvirtinti savo įtarimą tik tuomet, kai bus visiškai tuo įsitikinęs. Baisu net įsivaizduoti, kokie būtų padariniai, jei Sandras apkaltintų žmogų, kuris pagrįstais įrodymais paneigtų buvęs nusikaltimo įvykdymo vietoje. Kita vertus, jis patirtų baisų nusivylimą, jei ir šįkart jo tyrimas pasirodytų esąs bevaisis. Tuomet bet kurią ateinančią naktį galėjo atsirasti dar vienas lavonas. Taigi, Sandro sėkmė arba nesėkmė dabar buvo rankose girtuoklio, ketvirtą dieną mirštančio iš „troškulio“.

Kardinolas Marčelas Krescencijus, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininkas ir popiežiaus legatas, įžengė į katedrą. Kaip šleifas paskui jį nusidriekė juodai apsitaisę kunigai, kanauninkai, abatai,

atvykę iš įvairių vietovių – Tryro, Klermonto, Saragosos, Krokuvos, Pizos ir daugybės dar toliau esančių vienuolynų. Vyskupai, didikai, vienuoliai, mokslininkai – visi jie atrodė it ramiai sruvenanti sutanų upė, iš pirmo žvilgsnio labai taiki, tačiau iš tiesų, kaip žinojo Sandras, tai buvo tik iliuzija. Visuotinio Bažnyčios susirinkimo – beveik kiekvieno Visuotinio Bažnyčios susirinkimo – išvakarėse vykdavo įnirtingos besivaržančių dėl aukštesnių pareigų dvasiškių kovos – kuris iš jų bus pasiųstas į susirinkimą, o kuris ne. Būti delegatu reiškė didžiulę garbę, o kartu ir galimybę iškilti. Daugelis laikė Visuotinį Bažnyčios susirinkimą antru pačiu didžiausiu Bažnyčios autoritetu po paties popiežiaus, todėl kiekvieno pabuvojusio jame asmens prestižas smarkiai pakildavo, ir sugrįžęs į savo gimtinę arba vienuolyną jis mėgaudavosi didžiule pagarba. Be to, čia buvo galimybė prasimušti ir pačiam, sumaniai elgiantis ir naudojantis savo balso teise, o kur dar nesuskaičiuojama gausybė progų užmegzti naudingus ryšius su svarbiais asmenimis. Tam tikra prasme Visuotinis Bažnyčios susirinkimas buvo it mugė ir, lygiai taip pat, kaip ir valstiečių šeimose, kur buvo varžomasi, kurie šeimos nariai lydės tėvą į mugę, – žinoma, tik jo numylėtiniai ir favoritai, o kurie liks namuose ir ganys avis, taip ir čia – vyskupijose, bažnyčios parapijose ir vienuolių ordinuose dvasininkai rungėsi tarpusavy, siekdami pelnyti „tėvo“ palankumą. Žmonės, šią akimirką plūstantys į bažnyčią, ir buvo nugalėtojai gausybės kovų, varžytuvių bei palaižūniško pataikavimo, ir buvo naivu tikėtis, kad Visuotiniame Bažnyčios susirinkime jie atsisakys šių savo metodų. Kas pasirodys esąs pats konservatyviausias, kas – disciplinuočiausias, draugiškiausias, nuolankiausias, protingiausias, labiausiai prisitaikantis prie aplinkybių, drąsiausias, vikriausias? Kuris iš jų visų sugebės parašyti patį geriausią pranešimą apie Švenčiausiąjį Krikšto Sakramentą, apie vienuolynų reformą, apie atgailą, apie rodiklių patikrą, liturgiją? Kas pirmasis išdrįs išreikšti abejones dėl nuodėmių atleidimo, išpeikti prastą dvasininkų išsilavinimą, paskatins versti Bibliją į įvairiausių tautų kalbas?

Brunas, girtuoklis ir nusidėjėlis, išvydęs pro siaurą įėjimo į laiptinę angą tiek daug dvasiškių vienu metu, net sustingo iš begalinės pagarbos. Jį taip išgąsdino daugybės balsų traukiama giesmė, var-

gonai, drebinantys storo mūro sienas, prašmatnūs apdarai, kryžiai, bažnyčios langų vitražai ir pamaldūs veidai, kad atrodė, jog jis regi į katedrą įžengiantį Jėzų Kristų, lydimą savo Motinos. Netgi pačiam Sandrui visas šis triukšmas, spalvos ir smilkalai padarė didelį įspūdį. Vis dėlto išorinis blizgesys ir pompastika – net ir suprantantiems po visu tuo besislepiančią tuštybę – buvo galinga jėga.

Sandras prisiminė savo vaikystę, kai jo mama Eliza kaskart vesdavosi jį į penktadienines pamaldas. Sekmadieniais Šv. Mišiose dalyvaudavo visa jų šeima, tačiau penktadieniais – tik juodu. Kartais, kai ji susikaupusi melsdavosi, jis vogčiomis stebėdavo ją akies krašteliu, žiūrėdavo, kaip kruta jos lūpos, lyg trūkčiodamos per miegus, kaip lėtai kilnojasi jos krūtinė po sunkiu juodu drabužiu. Jis dievino ją. Jis garbino ją labiau nei Madoną, ir kai ji mokė jį, jog bažnyčia esanti šventa ir tyra, ir ydingi bažnyčioje tik žmonės, jis šventai tikėjo jos žodžiais.

– Na, kaip? – paklausė jis Bruno. – Ar atpažinai žmogų, kurį regėjai tą naktį?

Sandro klausimą beveik nustelbė aplink viešpataujantis didžiulis triukšmas. *Et in terra pax hominibus, bonae voluntatis.* Ir palaimink Žemėje visus geros valios žmones. Vienas iš jų galbūt nebuvo geros valios žmogus. Vienas iš jų galėjo būti žudikas.

Į vidų plūdo bekraštė minia, į kurią žvelgė akmenyje įamžintų bažnyčios šventųjų akys bei apaštalai ir bibliniai herojai, švytintys langų vitražų plokštėse. Sandras pastebėjo Luisą. Jis negalėtų prisiekti, kad tai tiesa, bet vis dėlto jam pasirodė, kad ordino brolio veide jis įžvelgė pasitenkinimo savimi šešėlį, kurį galėjo pastebėti tik žmogus, labai gerai pažįstantis Luisą. Be abejonės, talentingasis retorikas vakar vis dar tobulino savo kalbą, kuria jis Visuotiniame Bažnyčios susirinkime rengėsi pagrįsti savo pažiūras ir užimamą poziciją. Tai bus iškilmingas pasirodymas pasaulinėje scenoje, apvainikuojantis visą ligšiolinį jo gyvenimo kelią ir, nors pats Luisas apie tai nekalbėjo, Sandras žinojo, kad šią valandą visą jo kūną užlieja didžiulis pasitenkinimas – beje, sumišęs ir su didžiuliu jauduliu, kurį tokie žmonės kaip Luisas mokėjo meistriškai nuslėpti nuo pašalinių akių.

Kone paskutiniai atėjo kilmingieji prelatai. Sandras pažinojo tik keletą iš jų: vyskupą kurfiurstą Madrucą, kuris čia buvo ne delegatas, o šeimininkas, priimantis svečius, taip pat kardinolą Inocentą del Montę, popiežiaus sūnų, nuo kurio išsigelbėjimo iš mirties nagų praėjusią naktį priklausė visa Sandro ateitis, galbūt netgi dar kai kas daugiau. Už jo ėjo Gasparas de Kespedesas, būsimasis Didysis Ispanijos Inkvizitorius, kairės rankos pirštais barbendamas į dešiniosios rankos plaštaką, lyg grotų muzikos instrumentu, ir tankiai mirksėdamas blakstienomis.

Kilmingieji prelatai elgėsi visiškai kitaip nei žemesniojo rango dvasininkai: dauguma jų labai nenoriai vykdavo į Visuotinius Bažnyčios susirinkimus. Čia jiems, esantiems beveik pačioje dvasinės hierarchijos piramidės viršūnėje, nebuvo ką veikti. Be to, jie turėjo leistis į ilgas varginančias keliones ir gyventi sąlyginai skurdžiomis buitinėmis sąlygomis. Daugybė vyskupų liko namie, savo prabangiuose rūmuose, teisindamiesi prasta sveikata. Bet vis dėlto ir į susirinkimą atvyko pakankamai daug aukštų dvasiškių. Sandras dar niekados nebuvo regėjęs tiek daug vienoje vietoje susirinkusių prelatų.

– Dabar jau visi suėjo į katedrą, – sukuždėjo Sandras Brunui į ausį. – Jeigu asmuo, kurį tu matei, dalyvauja Visuotiniame Bažnyčios susirinkime, turėtum jį atpažinti.

Brunas, sukaupęs visas savo varganas jėgas, atidžiai apžiūrinėjo vieną veidą po kito. Tai nebuvo lengva. Bažnyčioje buvo susirinkę daugiau nei šimtas delegatų, o kai kurie iš jų buvo įbedę akis į grindis, kitus galėjai matyti tik iš profilio arba kas nors užstojo jų veidus.

Sandras vis labiau nekantravo. O jeigu ieškomas žmogus nebuvo delegatas?

– Jis buvo senas ar jaunas, storas ar plonas, aukštas ar žemas?

– Nei aukštas, nei labai žemas, garbingasis tėve, – suprakaitavęs atsakė Brunas.

– Bet juk tu turėtum nors maždaug įsivaizduoti, kaip atrodė tas vyras! Gal jis buvo plikas? O jeigu ne, tuomet kokios spalvos buvo jo plaukai?

Brunas nusilaižė nuo kaktos ant lūpų nuvarvėjusius prakaito lašelius.

– Jis buvo užsimaukšlinęs ant galvos gobtuvą, garbingasis tėve, – kaip aš galiu žinoti, kokios spalvos buvo tie jo plaukai?

– Neįtikėtina! Pasakyk man paprasčiausiai tai, ką matei, o ne pasakok, ko nematei, kitaip žmonės pradės rašyti istorines knygas apie šį susirinkimą, o mes vis dar čia stoviniuosime.

Veikiausiai griežti jo žodžiai padarė deramą įspūdį, nes Brunas dar stropiau nei iki šiol ėmė ieškoti akimis paslaptingo nepažįstamojo.

Per tą laiką buvo sugiedotas visas choralas, o delegatai spėjo sukalbėti maldą. Visi atsisėdo. Kėdės buvo sustatytos puslankiu. Šis panašumas į apskritimą buvo užuomina į dieviškąjį pradą, amžinybę, tobulybę, šiuo simboliu buvo norima pabrėžti, kad susirinkti šioms diskusijoms dvasininkus įkvėpė pati Šventoji Dvasia. Priešais puslankį ant nedidelės pakylos sėdėjo Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininkas kardinolas Krescencijus – popiežiaus atstovas ir vyskupas kurfiurstas Madrucas – šeimininkas. Už jų stovėjo kažkas panašaus į sostą. Du neįtikėtinai puošnūs minkšti krėslai per visus Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdžius taip ir liks tušti. Jie simbolizavo popiežiaus ir imperatoriaus dalyvavimą susirinkime. Nors ir asmeniškai nedalyvaudami šiame susiėjime, jie vis dėlto čia buvo, nes čia sėdėjo jų pasiuntiniai ir legatai – jų akys ir ausys, rankos ir liežuvis. Jiems bus praneštas kiekvienas čia nuskambėjęs žodis ir viskas, kas benutiktų scenoje ar užkulisiuose, bus jiems atnešta ir padėta prieš juos it atversta knyga. Imperatorius viešėjo netolimais esančiame Insbruke, o pas popiežių į Romą du kartus per dieną jodavo pasiuntiniai. Imperatoriaus sostas buvo mažumėlę aukštesnis nei popiežiaus – akivaizdu, jog tai nebuvo atsitiktinumas, o tik tikrojo jėgos santykio iliustravimas. Visų pirma delegatai turėjo atsižvelgti į imperatoriaus nuomonę. Jis troško tikinčiųjų suvienijimo jau visą ketvirtį amžiaus – tai buvo jo siekis, jo tikslas, jo reikalavimas.

Tarp šių krėslų stovėjo žemas suoliukas su prašmatnia pagalvėle – dar viena užuomina apie trečiojo nematomo dalyvio – Šventosios Dvasios – buvimą susirinkime.

Vyskupas kurfiurstas Madrucas atsistojo ir trumpai pasveikino visus čia susirinkusius dvasininkus. Jis neužsiminė apie Bertanio mirtį. Vitražo plokštė su jo portretu buvo pakeista juodu stiklu, o Madrucas kaip ir vakar, per gedulingąsias mišias, nusprendė, jog verčiau nevertėtų sakyti, kad dėl jo mirties kaltas pamišęs žudikas. Užuot gąsdinęs, jis bandė visus įtikinti, kad Visuotinį Bažnyčios susirinkimą globoja ir saugo pati Šventoji Dvasia, kuri beria ant jo iš aukštybių didžią išmintį. Taip, jis iš tiesų pasakė „beria", lyg Visuotinis Bažnyčios susirinkimas būtų pyragas, barstomas aguonomis.

Tą pačią akimirką, kai atsistojo Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininkas, norėdamas iškilmingai paskelbti didžiųjų derybų pradžią, Brunas pernelyg garsiai suriko:

– Tai jis!

Susirinkę delegatai sužiuro aukštyn, iš kur pasigirdo riksmas, – į mažą langelį katedros laiptinėje.

– Visai išprotėjai, – sutramdė Sandras savo liudininką taip garsiai, kiek tik tai buvo įmanoma padaryti šnabždant. Jis atplėšė jį nuo lango. – Nestauk taip baisiai.

– Betgi aš jį atpažinau, garbingasis tėve.

– Kardinolą Krescencijų? Nori pasakyti, kad popiežiaus legatas...

– Ne, Jūsų malonybe, tai ne kardinolas. Jis stovi ten apačioje, atokiame kampe.

Laimei, kardinolas toliau tęsė savo kalbą ir niekas nekreipė dėmesio į Sandrą, iškišusį galvą pro siaurą kiaurymę sienoje.

– Kur jis? – sukuždėjo Sandras.

– Prie sienos, kairėje pusėje nuo mūsų.

– Ten stovi trys vyrai. Vienuolis, kanauninkas ir... Trečiojo vyro aš nematau. Jis stovi už stulpo.

– Tai ir yra tas žmogus.

– Matyti tik jo drabužio kraštelis.

– Bet aš ką tik pamačiau jo veidą. Labai trumpai, maždaug tiek pat, kiek ir praėjusį kartą. Tačiau aš įsitikinęs: tai jis, garbingasis tėve. Ar dabar gausiu savo atlygį?

Sandras nekreipė į jį dėmesio.

– Ar tai tik ne... man rodos... negali būti.

Sandras skubiai nudūmė laiptais, liuoksėdamas žemyn iškart per dvi pakopas. Taip lakstyti prietemoje skendinčiais įvijais laiptais buvo labai neprotinga – jis tučtuojau paslydo. Paskutinę akimirką jam pavyko abiem rankom įsitverti sienos ir nenusiristi stačia galva laiptais – galbūt tai netgi išgelbėjo jį nuo mirties. Net neatsikvėpęs jis nuskubėjo žemyn.

„Jeigu tai būtų tiesa, – sukosi mintys. – Jeigu tai tikrai pasirodytų esanti tiesa..."

Jis taip skubiai pastūmė laiptinės duris, kad šios atsimušė į sieną, ir per visą katedrą nuaidėjo duslus smūgis. Netoli durų sėdėję delegatai atsigręžė ir pervėrė jį piktais žvilgsniais, tačiau tai buvo jam visiškai nesvarbu. Jis tiesiu taikymu patraukė į Bruno nurodytą vietą, prasibrovė pro kėdžių eiles, pastūmė kanauninką, netyčia užmynė arkivyskupui ant kojos, net neatsiprašė ir, nekreipdamas dėmesio į garsiai besipiktinantį dvasiškį, apėjo ratu Mykolo Arkangelo statulą, peržengė per visą rietuvę pergamentų, vos jų nesuplėšydamas, ir galiausiai atsidūrė ten, iš kur labai gerai galėjo matyti vyriškį, stovintį už stulpo.

Matas įbedė į jį tokį pat pasipūtėlišką žvilgsnį kaip paprastai, tačiau Sandro jis nė kiek neįbaugino. Nuo senų laikų jie galėjo susikalbėti be žodžių. Paprastai tik apie įsimylėjėlius sakoma, kad jie supranta vienas kitą be žodžių, tačiau neapykanta buvo toks pat stiprus jausmas kaip ir meilė. Matas slėpė kažkokią paslaptį – ir nūnai jis suprato, kad Sandras tai žino.

Sandras pajuto didžiulį palengvėjimą, kurio nebuvo galima priskirti vien tik sėkmei, pagaliau aplankiusiai jį tiriant jam pavestą bylą. Čia buvo šis tas daugiau. Jis pasijuto esąs viršesnis už Matą. Dabar jis galėjo jam įsakinėti.

Sandras tučtuojau nusigręžė ir patraukė prie laiptinės durų, kur jo laukė Brunas.

– Ar esi įsitikinęs, kad tai iš tiesų buvo tas vyriškis? – paklausė jis.

– Visiškai įsitikinęs.

– Ar tu negalėjai apsirikti?

– Ne, ne.

– Tuomet eik į mano kabinetą ir lauk ten manęs, nesvarbu, kad ir kiek laiko aš užtrukčiau.

– O kaip mano...

– Eik... – Sandras pertraukė jį taip piktai, kad Bolcas krūptelėjo ir neatsikalbinėdamas pakluso jo įsakymui.

Sandras atsisėdo ant šaltų grindų. Valandžiukę kiūtojo, užsidengęs veidą rankomis, o kai vėl jas atitraukė, jo veide švietė šypsena. Tai buvo pašaipi, nebyli šypsena, kuri neturėjo nieko bendra su pramoga – ji išniro iš pačių tamsiausių jo sielos gelmių. Kažkas jo sieloje paėmė viršų, pamynęs ir užgožęs visa kita lyg niūrus mėnulio diskas, kartais uždengiantis saulę ir šviesiausią dieną paverčiantis juodžiausia naktimi. Jis pajuto po savo abitu, tiesiai po smarkiai besidaužančia širdimi, švelniai besiglaudžiantį pergamento ritinėlį, kurį jam šiandien iš ryto įteikė pasiuntinys: tai buvo jo paskyrimo vizitatoriumi oficialus patvirtinimas. Nuo šiol jam buvo leista viskas.

Matas priklausė nuo jo malonės. Praėjusius šešerius metus viskas buvo atvirkščiai. Netikėtas Mato pasirodymas Romoje ir su jo atvykimu susijusios pasekmės apvertė aukštyn kojom visą Sandro gyvenimą. Jeigu ne Matas, jis niekuomet nebūtų tapęs nusikaltėliu. Jei ne Matas, jis niekuomet nebūtų tapęs jėzuitų vienuoliu. Jei ne Matas – kokia likimo ironija – Sandras niekuomet nebūtų galėjęs pateikti jam įtarimų, susijusių su vyskupo Bertanio žmogžudyste, kurią jis tyrė. Kaip greitai jie apsikeitė vaidmenimis: Sandras – dar vakar buvęs kaltinamasis – šiandien jau pats atstovavo įstatymui, o įstatymas leido jam tardyti Matą. Vyskupo kurfiursto kareiviai vykdė Sandro įsakymus – jis tai pastebėjo, kai prieš pat Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymą keturis iš jų pastatė sargyboje priešais katedrą. Jis palauks, kol Matas sugrįš į *Casa Volterra,* o tuomet, pašaliniams nematant, lieps jį suimti.

Šypsnys Sandro lūpose užgeso, kai jį nusmelkė nerami mintis. O kas bus, jei pasirodys, jog Matas tąnakt visai nebuvo atėjęs pas Bertanį? Kas bus, jei Brunas suklydo arba sumelavo?

Sandras atsistojo ir užkopė laiptais porą pakopų aukštyn, paskui – vėl nulipo, blaškydamasis kaip plėšrūnas narve. Bet kuri

bylos tyrime padaryta klaida galėjo sukelti sunkias pasekmes, tačiau tokia kaip ši – tiesiog pasibaisėtinas. Jis apkaltintų sunkiu nusikaltimu svarbiausią protestantų delegatą, Viurtembergo hercogo pasiuntinį, o paskui, nepasitvirtinus įtarimams ar apsirikus, tiesiog sumurmėtų porą atsiprašymo žodžių. Matas skaudžiai smogtų jam atgal. Jis sukurstytų patį dangų ir pragarą, norėdamas sumalti Sandrą į miltus. Be to, ar tuomet jį užtartų kad ir tas pats Madrucas?

Jis buvo vienišas. Dar niekuomet per visą savo gyvenimą Sandras nesijautė toks vienišas. Išskyrus Luisą, neturėjo nė vieno artimo žmogaus, tačiau jis pats paprašė Luiso laikytis nuo jo atokiau.

– Labas rytas, broli Karisimi.

– Antonija!

Nepaprastai nustebęs dėl netikėto jos pasirodymo, Sandras pavadino ją vardu tarytum savo maldoje.

Ji lėkė laiptais aukštyn it jauna mergaitė, linksma ir nerūpestinga, o jos lūpose švietė žavinga šypsena, ilgi plaukai buvo atsainiai sukelti į viršų, o suknelė lengvai plaikstėsi aplink rankas ir kojas. Apskritai Antonija atrodė daug jaunesnė nei vakar ateljė, kur ji pasirodė jam esanti labai sutrikusi, išsigandusi ir rimta.

Ji šelmiškai pakreipė galvą į šoną.

– Vienas žmogus parūpino man leidimą į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą. Turintis puikių pažinčių žmogus. Tikiuosi, kad dėl to manęs nesuimsite.

– Prieikite prie lango, štai prie šito, iš čia viskas ypatingai gerai matyti.

Tuo metu, kai ji žvagėsi po katedrą, jis stebėjo jos profilį.

– Ar Jūs, žvelgdamas iš viršaus, ieškote žudiko? – paklausė ji.

– Galbūt aš jį jau suradau.

– Taip greitai? Jums puikiai sekasi, broli Karisimi.

Pagyra, nors ir pernelyg anksti ištarta, paglostė jam savimeilę. Jis dar nebuvo suradęs žudiko, turėjo tik įtariamąjį, kurio dar nė karto nebuvo apklausęs, taip, dargi net nebuvo apsisprendęs, kad tai padarys. Jis neturėjo ničnieko, tik savo abejonę ir nežinią. Tačiau nors trumpą akimirką jis norėjo pasijusti nugalėtoju.

– Taip, įtariamasis yra vienas iš delegatų.

– Neįtikėtina! Negaliu įsivaizduoti, kad tokį nusikaltimą būtų padaręs visiškai normalus žmogus, su kuriuo pagarbiai sveikinamasi gatvėje.

– Blogis gana dažnai pasirodo prisidengęs neišvaizdžia, kasdieniška kauke.

Šie žodžiai nuskambėjo taip, lyg juos būtų ištarusios inkvizitoriaus lūpos, ir tai jį supykdė.

Ji šūktelėjo:

– Pažvelkit! Matas Hagenas eina prie pakylos.

Sandras, žvelgdamas pro Antonijos petį, pamatė, kaip jo netikras brolis braunasi pro delegatų minią. Kaip paprastai, jo eisena buvo labai tvirta ir netgi didinga, atrodė, lyg jis koptų į sostą.

– Ar Jūs jį pažįstat? – nustebęs paklausė.

– Jis yra mano... Pažįstu jį dar iš Ulmo laikų, tame mieste jis buvo savotiškas mano gynėjas, o vėliau... Tai ir buvo ta priežastis, dėl kurios aš atėjau į katedrą. Norėjau pasiklausyti kaip jis kalbės.

Sandras bejėgiškai stovėjo laiptinės prietemoje, o tuo metu Antonija įdėmiai klausėsi Mato kalbos. Ganėtinai puikios kalbos, – nenoromis turėjo pripažinti Sandras. Matas vaizdingais žodžiais nupiešė savąją bažnyčios susivienijimo viziją. „Vėl galėtų atgimti ordinai, – kalbėjo jis, – visur pridygtų naujų ordinų, būtų atgaivinti senieji vienuolynai, galėtų sugrįžti pabėgę prelatai, vėl būtų mokama dešimtinė*, į Romos katalikų bažnyčios glėbį sugrįžtų vienas milijonas po kito, baigtųsi religiniai karai, vėl kartu sugaustų susivienijusių bažnyčių varpai, žmonės kartu melstųsi, nesantaika nuskęstų užmarštyje..." Trumpai tariant, prabėgus trims su puse dešimtmečio nuo tos dienos, kai Liuteris Vitenberge parašė savo įžymiąsias tezes, reformacija baigtųsi.

Ši išeitis buvo pernelyg viliojanti, kad būtų įmanoma nepasiduoti jos žavesiui. Mato kalbą laiks nuo laiko pertraukdavo nuostabos murmesys, netgi retkarčiais pasigirstantys susižavėjimo kupini šūksniai. Kiti protestantų delegatai – Saksonijos ir Brandenburgo

* Valstiečių mokestis bažnyčiai, kurį sudaro dešimtoji derliaus ir gyvulių prieauglio dalis.

pasiuntiniai – laikėsi santūriai, taigi galėjai daryti išvadas, kad Matas išsakė ir jų mintis.

Nupiešęs idealų susivienijusios bažnyčios paveikslą ir sušvelninęs net šaltai mąstančių žmonių protus, jis nepamiršo įlašinti į šį rojaus gėrimą ir karčių nuodų lašą. Svarbiausias protestantų reikalavimas buvo įteisinti vyskupams nuolatinę ir privalomą rezidavimo vietą, nes vyskupo rezidencija nesąs aklas atsitiktinumas – ją skiriąs pats Dievas. Taigi nuo šiol vyskupai būtų priversti likti savo vyskupijose ir ten atlikti sielos ganytojų pareigas, ir negalėtų kaip anksčiau – gavę popiežiaus leidimą – metų metus keliauti į įvairias šalis ir lepintis Romoje, Paryžiuje arba Kelne. Taip pat neliktų ir poreikio turėti tiek daug vyskupų, taigi nereikėtų išleisti daugybės pinigų, susijusių su šia pareigybe.

Maždaug tris varpo dūžius užtruko neramus delegatų bruzdesys – kai kurie pasipiktinę atsistojo ir plūdosi, tačiau galiausiai jų burbuliavimą nustelbė audringi plojimai. Daugelis su palengvėjimu atsiduso – juk buvo baiminamasi, kad pasipils tikra reikalavimų kruša, kuri paleis niekais visas geras užmačias ir jau nudirbtus darbus. O dabar – tik privaloma rezidencija ir viskas. Tai buvo labai nemalonus dalykas, tačiau, palyginti su galimybėmis, kurios atsivers vėl suvienijus bažnyčią... Visų pirma buvo sužavėti kanauninkai ir ordinų dvasiškiai, kurie ir šiaip negalėjo keliauti taip laisvai kaip prelatai. Protestantai, atėję kaip priešai, iš karto tapo derybų partneriais, o daugelio delegatų, kurie vos prieš valandą netikėjo susitaikymu, galvose įvyko tikras perversmas. Matas padarė viską, ką galėjo padaryti mirtingasis, dar daugiau – jis padarė mažą stebuklą, ir jam lipant nuo pakylos daugelis delegatų pritariamai arba su dėkingumu linksėjo jam. Netgi Luisas pritariamai, nors ir santūriai, linktelėjo galvą.

– Jis puikiai kalbėjo, ar ne tiesa, broli Karisimi? – tyliai paklausė Antonija. Jos balsas skambėjo kaip mažo susižavėjusio vaiko.

Sandras sukando dantis.

– Taip, – pratarė jis.

Ji pažvelgė į Sandrą, ir jis pamanė, jog ji permatė jį kiaurai, o tuo tarpu jis taip ir nesugebėjo įskaityti jos minčių.

– Na, man jau metas, – tarė ji. – Ačiū, kad leidote stebėti pro langą. Buvote man labai malonus.

Vos tik ji nulipo laiptais žemyn ir pradingo jam iš akių, jis nebyliai, bejėgiškai švystelėjo rankomis, galiausiai sugniaužė kumščius ir trinktelėjo į sieną. Jis atrėmė galvą į mūrą, užsimerkė ir meldėsi, nors ir žinodamas, kad tai, ko jis meldžia, prieštarauja Dievo prigimčiai. Su kairiąja abito rankove persibraukė akis, lyg šluostydamasis ašaras, ir įsikniaubė veidu į alkūnės linkį. Ūmai jis pajuto, kad mintys tapo visiškai nepavaldžios jo valiai it kažkios savarankiškos būtybės. Jo viduje nuo grandinių nutrūko kažkoks žvėris.

Pasigirdęs šurmulys liudijo, kad prasidėjo pirmojo Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdžio pertrauka. Žinoma, dabar visi aptarinėjo Mato kalbą.

Matas, Matas, Matas. Jis buvo visur. Luisas išreiškė jam pagarbą, delegatai apdovanojo aplodismentais, Antonija Bender dievino jį. Buvo tiesiog neįmanoma jo nepastebėti. Jis sugebėdavo prasiskverbti į kitų žmonių gyvenimus bet kokiu pavidalu – vilties arba kliuvinio. Sandro gyvenime jis visuomet buvo tik kliuvinys.

Nuo pat pirmojo savo susitikimo su Eliza Karisimi Matas nuolatos vadino ją tik Elize, taip atimdamas iš Sandro dalelę mamos, iš pradžių tik mažutėlę – viso labo vieną raidelę, kurią jis pakeitė kita raide. Sandras dar nesuvokė, kad nuo šiol jam reikės dalytis ja su nepažįstamuoju, atvykusiu iš kito pasaulio ir kito laikmečio. Matas įžengė į Karisimių *palazzo* jam būdinga ceremoninga eisena, atsinešdamas savus prisiminimus bei potyrius, ir sunaikino Sandro širdyje susikurtą motinos paveikslą, kuriame šalia jos buvo tik vienas vienintelis vyras – jis, negailestingai į skutelius suplėšė naivų Sandro įsitikinimą, kad mama priklauso jam vienam ir tik menkučiai trupinėliai – jo seserims.

Iš pradžių Matas elgėsi padoriai. Jis klausinėjo tų pačių dalykų, kurie būtų rūpėję ir Sandrui, jei mama būtų jį palikusi: „Kodėl taip padarei?“ „Kodėl man niekados nerašei, kodėl neatsisveikinai, kodėl palikai mane vieną?“ Elizą taip smarkiai sukrėtė toks netikėtas jos praeities sugrįžimas į dabartį, kad ji net nesugebėjo deramai jam atsakyti. It suakmenėjusi sėdėjo fotelyje, tvirtai įsitvė-

rusi ranktūrių ir nedrįsdama pažvelgti į akis kitiems savo vaikams. Nerišlūs sakiniai, kuriais ji bandė apsiginti ir pateisinti savo poelgį, buvo keisti ir neaiškūs, o galiausiai ją ištiko silpnumo priepuolis. Iš pradžių Matas net neketino išeiti, tačiau, kai Sandras švelniai paėmė jį už rankos ir išsitempė iš kambario, jis galiausiai pasidavė. Kitą ir dar kitą dieną Matas nuolatos prašėsi įleidžiamas pas motiną, tačiau šioji maldavo Sandro jokiu būdu jo pas ją neleisti. Kaipgi Sandras galėjo jai paprieštarauti? Įsikabinusi į kryžių ant savo kaklo, sunkiai gaudydama orą, išbalusi ir visiškai palūžusi, ji silpnu balsu jam šnabždėjo, kad jai viso to esą per daug. Per savaitę Matas atėjo prie jų durų slenksčio net tris kartus, tačiau Sandras nė karto jo neįsileido.

Galiausiai Sandras susiprotėjo: nors ir labai nemėgdamas Mato – jo pastirusios it mietas laikysenos, pasipūtėliško žvilgsnio ir evangelisto manierų – jis puikiai suvokė, kaip šis turėjo jaustis. Jis susitiko su juo padorioje smuklėje ir pateikė jam pasiūlymą: jis, Sandras, pabandysiąs savo mamą – čia Matas pertraukė jį: „Ji yra *mūsų* mama“, – pataisė jis Sandrą, – taigi pabandysiąs *jųdviejų* mamą, – toliau tęsė Sandras, užkalbinti apie jos praeitį ir viską, ką jam pavyksią iš jos sužinoti, papasakosiąs Matui. Kai tik Eliza – „Elizė“, – pertarė jį Matas, – kai mudviejų mama, – toliau kalbėjo Sandras, – susitaikys su naująja situacija, ji, aišku, daugiau nesispyrios ir susitiks su Matu.

Tai buvo labai nemalonus, priverstinis dviejų netikrų brolių pokalbis, ir Sandras nepaprastai džiaugėsi pagaliau išėjęs iš smuklės ir patraukęs namo.

Jis ketino sąžiningai įvykdyti savo pažadą, tačiau motina kategoriškai atsisakė kalbėtis su juo apie praeitį. Ji nepratarė nė žodžio, ir kuo atkakliau ją bandė iškvosti Sandras, tuo smarkiau ji duso, skundėsi galvos skausmais ir išsekimu... Dabar ji meldėsi penkis kartus per dieną mažoje koplytėlėje priešais jų rūmus, apsivilkusi tokiu plačiu juodu drabužiu ir šydu, lyg būtų norėjusi už jo pasislėpti. Išpažinusi nuodėmes ir atlikusi atgailą, ji keletą valandų tapdavo tokia pati kaip ir anksčiau – akys žvelgdavo švelniai, o lūpos meiliai šypsodavosi – tačiau tai trukdavo neilgai, paskui

jos sielą vėl apimdavo nerimas, o ranka sugniauždavo po kaklu kabantį kryžių.

Galiausiai Sandras suprato, kad beprasmiška versti ją daryti tai, ko ji pati nenori. Motina vyto nuo jo klausimų it gėlė, iš saulėtos vietos netikėtai persodinta į ūksmingą pavėsį. Matas, nors ir gerai žinodamas, kad jis tikrai turi teisę pasikalbėti su mama apie praeitį, elgėsi supratingai – vis kantriai tebelaukė, tačiau galbūt atsakyti į Matą taip dominusius klausimus būtų galėjęs ir Sandro tėvas, kuris po šešių ar aštuonių savaičių turėjo grįžti iš kelionės po Neapolį, Palermą ir Valenciją, kur tvarkė savo prekybinius reikalus. Sandras dar kartą susitiko su Matu smuklėje, tačiau šįsyk Matas atsisakė priimti jo pasiūlymą.

– Nenoriu kalbėtis su tavo tėvu. Kam man reikalingas tavo tėvas? Ji yra mano motina. Ji buvo mano motina. Norėčiau iš jos pačios lūpų išgirsti, kodėl dabar taip nebėra.

– Suprantu, tačiau...

– Tu visiškai nieko nesupranti. Juk tu dar beveik vaikas. Tavo amžiaus berniukui motina atrodo tyra kaip angelas. Tu klysti. Ji tau meluoja. Apsimetinėja, kad jai skauda širdį, o iš tiesų nori pabėgti nuo savo gėdos.

– Nekalbėk šitaip apie ją, girdi?

Matas nusijuokė. Pirmą kartą Sandras išgirdo savo įbrolio juoką.

– O kas gi man uždraus? Tu?

Jis nusijuokė dar kartą, ir Sandras pajuto, kad iš pradžių Matą kankinusi širdgėla, kurią jis atsinešė į smuklę, staiga pavirto pasitenkinimu. Visa ši situacija buvo tikras balzamas jo širdžiai.

Kitą rytą Sandras stebėjo savo mamą – matė, kaip ji išėjo iš namų ir perėjo į kitą gatvės pusę. Žiūrint pro rūmų langus bažnyčios durys atrodė kaip juoda skylė, ir Sandrą, išvydusį joje pranykstančią mamą, apėmė prasta nuojauta. Jis nusekė paskui. Ir iš tiesų: vos tik jo pečius apgaubė Dievo namų vėsa, vis dar neapsipratęs su čia viešpataujančia prietema, tokia netikėta jo akims, atėjus iš akinančios saulės nutviekstos gatvės, jis išgirdo jos balsą.

– Kodėl tu mane persekioji? Jeigu aš tyliu, tai tik norėdama tau gero.

– Aš įžengiau į šią Dievo prakeiktą netikėlių koplyčią ne dėl to, kad ir toliau klausyčiausi tavo išsisukinėjimų. Aš pats sprendžiu, kas man blogai, o kas ne.

– Tu jau praradai savo motiną. Dabar nori prarasti dar ir tėvą.

– Tėvas miręs.

– Galima prarasti netgi mirusį tėvą. Bet jeigu tu šito taip nori, žinok: Bertoldas mane nuolat persekiojo su tuo savo protestantizmu, jis buvo apsėstas kaip kraujo ištroškęs medžioklinis šuo, užuodęs būsimos aukos pėdsakus. Jis nedavė man ramybės, nuolat ragino mane atsiversti į savo tikėjimą, pradėdavo pamokslauti nuo pat ankstaus ryto ir pamokslaudamas vakare ateidavo į lovą. Nebuvo nė dienos, kad jis nebūtų manęs dėl to įžeidęs arba net audringai priekaištavęs. Sekmadienis būdavo ypatingai prasta diena – jis grįždavo iš savo bažnyčios, kur jų pastorius nuolatos pliekdavo liežuviu Romos katalikų tikėjimą. Jis įvarė mane į visišką neviltį, ir kažkada – dabar tiksliai net neprisimenu, kada tai nutiko, – aš prabudau naktį ir pajutau, koks jis man koktus. Tegu man atleis Dievas, bet aš neprisiverčiau ir toliau mylėti tavo tėvo, juo labiau – jo gerbti. Porą dienų aš dar valdžiausi, bet paskui viską jam pasakiau tiesiai į akis. Jo veidas baisiai paraudo, ant kaktos iššoko kraujo pritvinkusios gyslos ir jis atšovė man, jog mušiąs mane tol, kol aš atsiimsiu šiuos savo žodžius ir atsiversiu į reformatų tikėjimą. Atsakydama į tai aš pakišau jam po nosimi kryžių – tą patį kryžių, kuris kabo ant mano krūtinės – ir ištariau, kad jis tik užsitrauksiąs ant savo galvos nuodėmę ir nieko nepasieksiąs. Bet jis vis tiek mane primušė.

– Tu buvai baisi kietakaktė.

– Ne didesnė už jį. Jis turėjo savo tikėjimą, o aš – savo. Niekas jo nevertė tapti protestantu. O, kad jis būtų galėjęs tai suprasti.

– Bet juk tu pati nusprendei anuliuoti santuoką. Tai tu išėjai ir palikai mane vieną.

– Tiesa. Aš neištvėriau, tiesiog negalėjau ilgiau viso to kęsti. Jo smūgiai ir įtūžio priepuoliai buvo menkniekis, palyginti su tuo, ką turėjau iškentėti, žiūrėdama, kaip jis po truputį verčia tave savo kūriniu – tai buvo ne mano jėgoms.

– Kūriniu? Ką gi tu čia pliauški?

– Jis kiekvieną dieną skaitė tau pamokslus ir mėnesis po mėnesio tu vis labiau juo tikėjai. Žinoma, kai sveikas obuolys nukrinta šalia supuvusio, veikiai ir jis...

Matas sugriebė Elizą už rankų riešų ir stipriai suspaudė.

– Tu... Tu praradai bet kokią teisę priekaištauti.

Eliza pažvelgė jam tiesiai į akis.

– Lygiai taip pat atrodė ir tavo tėvas, kai po mūsų santuokos anuliavimo sugniaužė man riešus ir uždraudė dar kada nors su tavimi pasimatyti. Jis pagrasino mane užmušiąs, jei aš neklausysiu jo įsakymo, o pastebėjęs, kad manęs taip lengvai neįbaugins, jis suriko užmušiąs ir *tave*.

– Melagė!

– Jeigu tau nepatinka mano teisybė, gali ir netikėti. Bertoldas verčiau būtų sutikęs pamatyti tave negyvą, nei atiduoti katalikei. Aš turėjau prisiekti prieš Dievą, kad daugiau niekados su tavimi nesikalbėsiu. Kaip stebuklas dar tą pačią dieną į mano gyvenimą įžengė Karisimis, greitai mes susituokėme ir aš iškeliavau su juo į Romą. Kas nutiko toliau, tu jau žinai. Na, o dabar palik mane ramybėje. Dabar jau pernelyg vėlu viską pradėti iš pradžių. Tu esi mano sūnus ir vis dėlto – ne mano. Tu esi savo tėvo kūrinys. Aš negaliu tavęs mylėti. Negaliu mylėti tavęs kaip savo tikro vaiko.

– Meilė! Atvykau čia ne ieškodamas tavo meilės!

– Manau, kad tu kalbi netiesą.

– Tavo meilė – mėšlo krūva, Elize, ji dvokia ir yra nieko verta. Esi baisi veidmainė, išgalvoji istorijas, kuriomis galiausiai ir pati patiki, norėdama save pateisinti. Karisimis pasirodė tavo gyvenime ne tą dieną, kai tu anuliavai savo santuoką. Neseniai, viešėdamas tavo rūmuose, mačiau jo portretą: su šiuo vyru tu susitikai likus dar kelioms savaitėms iki išsiskyrimo su tėvu, tiksliai tai prisimenu. Susitikai su juo, laikydama mane ant rankų. Paskui aš buvau lauke, o tu su juo – vežime. Esi kekšė, Elize, purvina, mėšlina, bedievė...

– Pakaks! – sušuko Sandras ir žengė į šviesą iš tamsaus kampo, kur slapčiomis klausėsi jų pokalbio. Jis priėjo prie Mato ir ryžtingai pareikalavo palikti mamą ramybėje. Jie stovėjo vienas prieš kitą

viduryje koplyčios. Matas buvo puse galvos aukštesnis už jį, plačių pečių ir šalto, kone ledinio žvilgsnio.

Tuomet jo širdin pirmąkart ir įsismelkė šis jausmas, kuris nuolatos išnirdavo iš sielos gelmių, vos tik jis išvysdavo savo įbrolį arba netgi kai apie jį pagalvodavo, jausmas, kad Matas yra kliūtis – didžiulis griozdiškas akmens luitas jo gyvenime. Sandras niekuomet nepajėgė jo įveikti.

Iki pat šiandien.

Sandras žiūrėjo, kaip iš burnos į šaltą laiptinę veržiasi šiltas garas. Jis apsisprendė.

Neskubėdamas nulipo įvijais laiptais ir įsimaišė tarp besišnekučiuojančių delegatų, kurie, pasklidę po visą didžiulę katedrą, būriavosi mažomis juodomis arba skaisčiai raudonomis grupelėmis. Vyskupas kurfiurstas Madrucas kalbėjosi su Luisu ir iš atsargių jų žvilgsnių buvo galima suprasti, kad jie šnekasi apie jį. Luisas porą kartų gūžtelėjo pečiais.

Sandras stebėjo, kaip per katedrą eina Matas, veikiau – sėlina, nes jis buvo panšus į plėšrią laukinę katę, atidžiai ieškančią sau aukos. Atrodė, jog jis traukia tiesiai prie dviejų prelatų: arkivyskupo Vilefrenšo, oraus pietų prancūzo, kuris niekam nenorėjo patikėti savo pažiūrų, ir Gasparo de Kespedeso, inkvizitoriaus iš Sevilijos. Vilefrenšas ir Kespedesas laikė rankose kažkokį popiergalį, kalbėjosi apie jį ir retkarčiais nusijuokdavo.

Tačiau Sandras suklydo. Matas praėjo pro juos ir pasisveikino su atokiau nuo kitų stovinčiu vyru. Kardinolas Roulandsas buvo ištremtas iš Anglijos, vos tik ši įkūrė atskirą bažnyčią. Tai buvo griežto, prakaulaus veido vyriškis, truputėlį panašus į Cezario biustą. Per paskutiniąją konklavą* jis vos nebuvo išrinktas popiežiumi. Dabartinis popiežius Julius III, anksčiau vadinęsis Džovaniu del Monte, nugalėjo jį viso labo tik dviejų balsų persvara.

Sandras atsistojo porą žingsnių atokiau ir paslapčiomis klausėsi jų pokalbio.

– Jūsų kalba, mielas Hagenai, buvo tiesiog nuostabi. Tikiuosi, kad iš tiesų nemanote, kad nuolatinės vyskupo rezidencijos pareigos

---

* Konklava (lot. *conclave* – užrakinamas kambarys) – kardinolų susirinkimas, kurio metu renkamas naujas popiežius; uždara patalpa, kurioje renkamas naujas popiežius.

įvedimas turėtų būti vienintelis bažnyčios reformos šalininkų reikalavimas. Tiesiog Jūs buvote labai atsargus, ar ne? Gerai. Jūs pasielgėt gudriai. Iš tiesų bažnyčiai reikia didelės reformos. Protestantai yra visiškai teisūs, sakydami, kad tuo, kuo mes esame, mus padaro mūsų tikėjimas. Geri darbai, šedevrai, šlovinantys Dievą, įvairūs menai, kūrybiškumas nepadės mums išprašyti iš Dievo nuodėmių atleidimo. Štai kodėl jie nieko neverti. O tuo tarpu tikėjimas yra viskas. Ar pritariat mano nuomonei, Hagenai?

– Savaime suprantama.

– Bertanio mirtis sudavė mums galingą smūgį, – toliau kalbėjo Roulandsas. – Man patiko Bertanis. Jis buvo bet kokių apsimetinėjimų ir diplomatinių mandagybių priešininkas ir visuomet drąsiai išrėždavo savo nuomonę pašnekovui tiesiai į akis. Dabar, kai jo jau nebėra, mes tikriausiai prarasime septynis, aštuonis ar net dešimt balsų. Todėl mes turėtume padvigubinti mūsų pastangas. Mums labai padės Jūsų išmintinga kalba. O ekscentriškas popiežiaus elgesys taip pat atneš mums naudos. Tai, kad jis paskyrė savo „benkartą“ kardinolu – o dar tokį lengvabūdį pramogų ištroškusį gatvės berniūkštį, kurio protelis ne didesnis už virtuvės tarakono, – tikrų tikriausias skandalas. Ar žinot, kaip jis vakar atvyko į Tridentą? Jis atjojo į katedros aikštę, kai Dievo namuose skambėjo *Requiem* už mūsų brangųjį Bertanį.

– Bet vis dėlto jis atjojo be palydos, – paprieštaravo jam Hagenas, – taigi, labai kukliai. Juk tai pagirtinas elgesys.

– Ffff, paprasčiausias spektaklis, norint įsiteikti liaudžiai. Prasčiokų riksmai buvo girdėti net katedros viduje. Gedulingas mišias jis pavertė tikru balaganu.

Jų pokalbio besiklausantis Sandras staiga pastebėjo, kad yra nebe vienas. Jis neišgirdo, kaip prisiartino Luisas – kartais jis žengdavo tyliau už katę, tačiau Sandrui į sprandą dvilktelėjo rašalu atsiduodantis vėjo gūsis.

– Kaip tau sekasi?

– Ką manai apie Hageno kalbą?

– Ką?

– Ar ji tau padarė įspūdį, ar nustebino?

– Ar tau viskas gerai, Sandrai?

– Netgi labai. Ruošiu tau ir Madrucui staigmeną. Na, tai kaip vis dėlto tau patiko Hageno kalba?

– Visų pirma ji buvo labai pavojinga. Man buvo aišku, kad jis nenorėjo iš pat pradžių pulti, šaudydamas iš visų patrankų – jis ruošia pasalą. Labai rafinuotas manevras yra tai, kad svarbiausia reforma jis paskelbė privalomą vyskupų gyvenimą savo rezidencijoje. Tačiau daugelis bukagalvių taip ir nepajėgė suvokti vieno labai svarbaus dalyko: jeigu manysime, kad vyskupo rezidencija nėra aklas atsitiktinumas, o Dievo valios pasireiškimas ir noras, kad vyskupas būtent tik toje vietovėje užsiimtų sielovada, vadinasi, egzistuoja tiesioginis ryšys tarp Dievo ir vyskupų. Taigi Visuotinis Bažnyčios susirinkimas – vyskupų sueiga – yra daug reikšmingesnis nei Šventasis Tėvas. Visų blogiausia tai, kad jam gali pavykti įgyvendinti šį reformos punktą. Šiaurės italai ir vokiečiai tam pritarų, o vidurio ir pietų italai bei ispanai prieštarautų. Tuomet viską lemtų prancūzų žodis, ypač arkivyskupo Vilefrenšo, jų idėjinio vado. Jeigu man pavyks pritraukti jį savo pusėn, Hagenas patirs nesėkmę, tačiau jei Hagenas įtikins Vilefrenšą savo teisumu... Kurgi tu eini? Sandrai! Kas nutiko? Kur tu eini? Sandrai!

Sandras nekreipė dėmesio į jo šūksnius, jis jų negirdėjo – dabar jis jau nieko nebegirdėjo. Šiuo metu egzistavo tik jis ir Matas, kaip ir anuomet, mažoje koplytėlėje kitoje jų gatvės pusėje, kur jie susimušė išgąstingai rėkiančios jųdviejų mamos akivaizdoje. Tądien Sandras pralaimėjo. Kai jis atsipeikėjo, virš jo buvo palinkusi mama ir šluostė jam iš nosies bėgantį kraują švęstame vandenyje suvilgyta nosinaite.

– Sargyba! – sušuko jis.

Sargybinių viršininkas Forlis buvo šiurpą keliantis galingas vyras giliai įkritusiomis tamsiomis it akmens anglies šachtos akimis, nors ir švariai nuskustus, jo skruostus ir veidą gaubė tamsus šešėlis. Trumpi plaukai styrojo ant galvos it ežio spygliai.

– Kas yra, tėve? – paklausė jis, net nebandydamas slėpti susierzinimo, jog privalo klausyti įsakymų liesučio vienuolio, beveik dvigubai jaunesnio už save patį.

– Štai tas vyras – ten, – pasakė Sandras ir parodė į Matą. – Jis – Matas Hagenas.

– Ir?..

– Norėčiau, kad jis būtų suimtas. Tučtuojau.

Sargybinių viršininkas nieko neklausinėdamas davė ženklą keturiems kareiviams, budintiems prie katedros vartų. Jie nusekė paskui Sandrą, žvangėdami antkrūčio šarvais ir šalmais, lydimi nustebusių dvasiškių žvilgsnių. Dabar jau nebebuvo kelio atgal, ir Sandras kažkodėl prisiminė žodžius, kuriuos jis kadaise kažkur skaitė – štai taip atrodo pragaras: vieta, iš kurios nėra išėjimo.

Forlis uždėjo savo plaukuotą leteną Matui ant peties.

– Matai Hagenai. Jo Šventenybės Vizitatoriaus įsakymu Jūs suimamas.

Sandras sugniaužė kumščius.

Karlota krūptelėjo, kai labai netikėtai jai nudiegė krūtinę ir ji pajuto dūrį tiesiai į širdį. Buvo nuostabiai gražus rytas, o ji su Jeronimu vaikščiojo pievomis tarp Adidžės upės ir kalnų, kurių šlaitus puošė rudeniškomis spalvomis nusidažę vynuogienojai, išsirikiavę it gvardiečiai. Saulė, pakilusi virš rytinių viršukalnių, nutvieskė visą slėnį stebuklinga šviesa ir atrodė, lyg Dievas ką tik sutvėrė visą šią grožybę. Regėjos, jog jie vaikštinėja po pirmapradį rojų, o visame pasaulyje nėra nei skausmo, nei nuodėmių, nei kančių, nei mirties.

Porą trumpučių akimirkų Karlota jautėsi esanti nepaprastai laiminga. Laimė: šis jausmas jai atrodė esąs panašus į artimą draugą, kuris ilgus metus klaidžiojo po pasaulį ir niekas jau nesitikėjo, kad jis kada nors sugrįš. Ji pasikeitė, toji laimė – ji paseno, tačiau netgi po tiek daug metų Karlota ją atpažino. Ji sustojo ir griebėsi už širdies.

– Kas nutiko? – paklausė Jeronimas? – Ar tau negera?

– Atvirkščiai, – pasakė ji ir jie nužingsniavo toliau.

Laimė ėjo šalia jos, ji įsikibo jai į parankę ir patraukė kartu su ja pasivaikščioti po kaštonmedžiais. Saugumo jausmas, savitarpio supratimas, švelnumas – visi šie žodžiai buvo laimės sinonimai, o Jeronimas padėjo šias dovanas jai po kojomis. Tai ir buvo viskas, ką jis turėjo. Jeronimas nebuvo aistringas meilužis ir visuomet liesdavosi

prie jos taip atsargiai, lyg ji būtų buvusi padaryta iš be galo trapaus stiklo ir bet kurią akimirką galėjo sudužti jo rankose. Nebuvo jis nė turtingas, jis netgi nebuvo tikras, ar po dvejų trejų metų vis dar sugebės dirbti. Jeronimo ranka buvo šilta ir tvirta, tačiau kartais šlubčiojanti, nelygi jo eisena išduodavo, jog prie jo sparčiai artinasi senatvė. Ir vis dėlto ji su juo jautėsi esanti saugi. Jeronimas nemušė jos taip kaip Bertanis, jis nežiūrėjo į ją iš aukšto, kaip daugelis kilmingų, turtingų jos klientų su purvinomis sielomis. Jeronimas ją mylėjo.

O ji? Mintyse – vakarais, kai ji viena, tik su Inesa, atsiguldavo lovon – ji regėdavo save, sėdinčią su Jeronimu po medžiu plačiomis šakomis, apibertą saulės zuikučių, tvyksčiojančių pro medžių šakas, nuo kurių ant jų kelių krito geltoni lapai. Paskui ji kietai ir ramiai miegodavo.

Ar tai buvo meilė? Ar buvo galima mylėti kitą žmogų vien tik už tai, kad jis suteikia tau trupinėlį laimės? Tai kodėl gi ji neprisiversdavo apie jį galvoti, kai vidurnaktį bandydavo užmigti vėl iš naujo, nes Inesa, dejuodama ir mataruodama rankomis, ją pažadindavo? Arba tuomet, kai ji būdavo su klientu? Jeronimas buvo jai it naujo gyvenimo galimybė. Tačiau vis dėlto kažkas nuolat lyg atplėšdavo ją nuo jo. O blogiausia buvo tai, kad ji mėgavosi abiem šiais dalykais: ji mylėjo Jeronimą ir jai žadamą laimę lygiai taip pat stipriai, kaip ir žadamą kerštą.

„Galbūt, – tokiomis akimirkomis galvodavo ji, – galbūt aš galėsiu gauti abu šiuos dalykus.“

Praėjusią naktį ji surado slaptą koridorių, kuris iš apgriuvusių rūmų rūsio vedė į kitų požeminių tunelių labirintą. Šis atradimas nebuvo vien tik aklas atsitiktinumas – ji sąmoningai jo ieškojo. Likus keturioms savaitėms iki Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymo dienos ji pasistengė gauti kambarį apgriuvusiuose *Palazzo Rosato* rūmuose, tačiau prieš tai kruopščiai išsniukštinėjo, kur seniau galėjo būti senieji Tridento „linksmybių namai“, kol vyskupai kurfiurstai dar nebuvo įsakę jų uždaryti. Žinoma, visa tai ji darė nepaprastai atsargiai: truputį pakeitė išvaizdą ir iškamantinėjo girtuoklius smuklėse – žmones, kurie jai nekėlė įtarumo ir kurie, šiaip

ar taip, niekados neįstengtų jos prisiminti. Visi vienbalsiai nurodė jai senuosius rūmus – *Palazzo Rosato*, rožinius rūmus, nors jie ir buvo perdažyti mėlyna spalva. Vos tik pradėjusi juos apžiūrinėti, ji sutiko Jeronimą, kuris turėjo ten atelje. Tada netikėtai atsirado net dvi priežastys, dėl kurių jai buvo verta stengtis išsinuomoti kambarį šiuose rūmuose. Pirmoji priežastis buvo troškimas būti netoliese vyriškio, kuriam nuo pat pirmos akimirkos ji pajuto labai šiltus jausmus ir simpatiją, o antroji priežastis – slaptojo koridoriaus paieškos, nes „linksmybių namuose" tiesiog privalėjo būti slaptasis įėjimas ir išėjimas – jie buvo neįsivaizduojami vienas be kito kaip virtuvė be puodų. Rūmų rūsyje, pačiame atokiausiame, tamsiausiame, senais trantais užverstame kampe ji ir surado šį koridorių. Ne itin smarkiai nustebusi Karlota pamatė, kad jis veda į tikrą požeminių tunelių knibždėlyną ir kad beveik kiekvienas prabangių Tridento namų šeimininkas seniau turėjo įsirengęs savo miegamojo sienoje slaptą išėjimą, pro kurį jis niekieno nepastebėtas galėdavo prasmukti į tunelį ir po žeme nukeliauti tiesiai į kekšių namus. Karlota kone iki ryto aušros praklaidžiojo tarp voratinklių, pelėsių ir ant aslos telkšančių balų, kol surado išėjimą į namą, kur šiuo metu buvo apsistojęs Inocentas.

– Karlota, – staiga prabilo Jeronimas, – aš visuomet buvau tau atviras. Kai ko aš tau garsiai nesakiau, nes mes abu puikiai supratome, kad visai nebūtina to daryti. Aš žinojau, kokiu būdu tu užsidirbi pinigus, ir iki šiol tam neprieštaravau, tačiau... Aš norėčiau, kad tu priklausytum tik man vienam, Karlota.

– Man su tavimi labai gera, – pasakė Karlota ir staiga jai atėjo galvon mintis, kad apskritai pasaulyje yra tik du žmonės, su kuriais jai iš tiesų gera – Jeronimas ir Antonija. Jai niekados nebūdavo gera su Inesa – tai prisipažinusi ji tučtuojau pajuto sąžinės graužimą.

– Mes neatsitiktinai nuklydome taip toli nuo miesto, – tarė Jeronimas. – Norėjau surasti gražų gamtos kampelį ir pasakyti tau kai ką svarbaus. Karlota, ar nenorėtum...

– Tššš, – pasakė ji ir pridėjo pirštą jam prie lūpų. – Ne dabar, Jeronimai.

– Ko gi mums laukti?

– Būk truputėlį kantresnis.

– Tu pernelyg mažai man apie save pasakoji, kad galėčiau būti kantrus. Kaip tu tapai kurtizane? Kodėl gi tu nenori kaip galima greičiau mesti šį amatą? Galbūt kas nors siūlo tau tinkamesnį sandėrį? Gal tu myli vieną iš savo gerbėjų? O gal kažkas tau grasina? Jeigu kas nors tave muša, aš...

– Liaukis, Jeronimai, kodėl gadini sau ir man nuotaiką šitokią puikią dieną?

– Tik norėdamas, kad tokios pat nuostabios dienos šypsotųsi mums ir ateityje, Karlota. Kiek laiko tu dar būsi Tridente? Visuotinis Bažnyčios susirinkimas nesitęs visą amžinybę – kiekvieną dieną jį gali nutraukti koks nors netikėtas skandalas arba net ir pats popiežius. O kas tada? Tada visi tavo klientai išsivažinės. Ką gi tu tuomet darysi, Karlota? Ar tokiu atveju pasiliktum su manimi, ar grįžtum į Romą?

Ji padvejojo prieš atsakydama, tačiau ne norėdama sugalvoti, ką jai čia geriau pameluoti, o tiesiog pati mėgindama suvokti tiesą.

– Prarasti tave man būtų pats baisiausias dalykas pasaulyje, Jeronimai.

Vien tik apie tai pagalvojus širdį jai pervėrė skausmas.

Jis giliai atsidūsėjo ir galiausiai linktelėjo galvą.

– Tuomet nieko blogo ir neatsitiks, Karlota. Prisiekiu viskuo, kas man brangu ir šventa, kad mes būsime kartu. Aš pakentėsiu. Aš lauksiu. Nors ir nesuprantu ko.

Jis pabučiavo ją, uždengęs savo skrybėle, nors aplinkui nebuvo nė vieno žmogaus, kuris į juos spoksotų. Toks jau jis buvo, tas Jeronimas: viena vertus, jis mylėjo kekšę, o kita vertus, buvo nepaprastai drovus.

– Prašau išduoti man nors trupinėlį tiesos, – maldaujamai sušnabždėjo jis. Jie buvo taip arti, kad lietėsi jų nosių galiukai. – Įrodyk, kad manimi pasitiki. Prašau, pasakyk man, kas toji mergina tavo kambaryje.

10

Durys girgždėdamos atsidarė, ir Karlotai prieš akis vėl atsivėrė tas pats beviltiškai niūrus vaizdas kaip ir visuomet. Kairė Inesos ranka buvo nusėta mėlynomis ir raudonomis dėmėmis. Naktį ji vėl beprotiškai gestikuliavo ir iš visų jėgų trenkė ranka į lovos kraštą. Tačiau neatrodė, kad būtų pajutusi skausmą. Visas jos kūno sugebėjimas kentėti ir jausti skausmą liko ten, kur ji patyrė tiek baisybių – tolimoje praeityje. Dabar skausmas jai neberūpėjo.

– Tai ji, – sukuždėjo Karlota. – Tai Inesa.

– Ji atrodo tokia taiki, – pasakė Jeronimas. – Lyg nuo piktavalių nukentėjusi auka. Po to, ką man papasakojo Antonija, aš įsivaizdavau ją esančią visiškai kitokią.

– Antonija netyčia padarė kažkokį jai nepatinkantį judesį.

– Jai nereikėjo savavališkai įeiti į tavo kambarį. Kartais begalinis smalsumas nugali jos sveiką protą. Nepyk ant jos.

– Tai man reikėtų atsiprašyti Antonijos. Man jūs abu esate lyg šeimos nariai. Aš pati turėjau papasakoti jums apie Inesą. Sustok. Verčiau nesiartink prie jos, ji nemėgsta nepažįstamų žmonių, o ypač – kai šie ją liečia.

Jeronimas sustojo kambario viduryje, per dvi ištiestas rankas nutolęs nuo Inesos, ir Karlota pastebėjo jo akyse užuojautą.

– Kas jai nutiko? – paklausė jis, o žodžiai sunkiai it švinas sunkėsi jam pro lūpas.

Šią akimirką Karlota jau neabejojo, kad iš tiesų myli Jeronimą. Jis buvo geras vyriškis, ir galbūt jam netgi pasiseks išvaikyti Karlotos sielos gelmėse tūnančią tamsą. Jeigu ir buvo pasaulyje žmogus, kuriam būtų verta papasakoti šią graudžią istoriją, tai, be jokios abejonės, ir buvo šis vyras, turintis pakankamai jautrią sielą. Karlota buvo pasiruošusi jam viską papasakoti, išpažinti savo nuodėmes ir paprašyti išrišimo, bet visi žodžiai, kurie atėjo jai į galvą, buvo melas. Jos sieloje plačiai išsikerojo keršto troškimas. Jeigu ji pasakytų Jeronimui teisybę, tai reikštų, jog ji atsisako įvykdyti savo kerštą, nes tokios tamsios prigimties jausmai buvo pasmerkti pražūčiai, vos tik

pasidalytum jais su išties geru žmogumi. Ji nenorėjo atsisakyti nei Jeronimo, nei savojo keršto. Ji troško jų abiejų.

– Inesa yra mano pusseserės dukra, – pamelavo ji. – Jos tėvai žuvo labai tragiškomis aplinkybėmis, dėl šio įvykio Inesai pasimaišė protas. Nuo to laiko aš ir rūpinuosi šia nelaimingąja.

– Ar daug turi su ja vargo?

– Ir daug, ir ne, – atsakė ji, šįkart pasakydama tikrą tiesą. – Ji sugeba pati apsirengti, valgyti ir gerti, tačiau aš turiu jai viską paduoti, o ji niekados neprataria nė žodžio ir visai nereaguoja į tai, kas jai sakoma.

– Kodėl gi nepapasakojai man apie ją iš karto?

– Daugelis žmonių, vos pamatę Inesą, daugiau nebenori apie mane net girdėti. Jie mano, kad tai – užkrečiama liga, ar kažką panašaus.

Jeronimas paėmė Karlotos ranką ir prispaudė ją prie šiurkštaus savo skruosto.

– Dabar, kai sužinojau teisybę, tapai man dukart brangesnė nei anksčiau. Bijojai, kad galiu tave palikti tik dėl to, kad esi tokia kilniaširdė ir nuoširdžiai rūpiniesi našlaite? Kvailute! Po tavo prašmatnia šukuosena, storu dažų sluoksniu ir viliokiškais apdarais slepiasi nepaprastai padorus, jautrios sielos, gailiaširdis žmogus. Dėl to aš tave ir myliu.

Aaronas atsidavė dviem savo mėgiamiausiems užsiėmimams iš karto: valgė spurgas ir drauge laikė ausį prispaudęs prie durų, klausydamasis, kas vyksta vizitatoriaus kambaryje. Pokalbis priminė jam susikryžiuojančias špagas: aštrus it metalas skambesys ir į visas šalis lekiančios žiežirbos.

Jis buvo alkanas ir smalsus – taip jam nutikdavo labai dažnai. Vos tik kas nors išdrįsdavo jam dėl to papriekaištauti, jis per gerą delną pasistiebdavo aukštyn, išpūsdavo krūtinę ir ištardavo:

– Labai ačiū.

Nes be saldumynų pasaulis jam taptų panašus į pragarą. Nebūdamas smalsus, jis tikrai netaptų protingesnis, o jis mėgo būti pranašesnis už kitus, bet tai leisdavo pastebėti tik tiems žmonėms, kurie

buvo to verti. Pasipūtusiems, savimi patenkintiems žmogėnams ir kvailiams jis tebuvo storas žydų berniukas. Jis skaitė ir mokėjo susišnekėti trimis kalbomis – italų, prancūzų ir hebrajų, skaičiavo geriau už bet kurį muitininką ir, nors dar tik penkiolikos metų, jau buvo spėjęs permiegoti su dviem septyniolikmetėmis merginomis (žinoma, ne su abiem iš karto). Jis nuolatos noriai talkindavo ir savo dėdei gydytojui, ir tėvui – pinigų keitėjui, ir mamai, kuri kiekvieną laisvą valandėlę dirbo vargšų ir mirštančiųjų ligoninėje. Visi šie darbai įgalino jį tapti tikru žmogiškosios sielos žinovu, nes žmonės niekados nebūdavo atviresni nei tuomet, kai susidurdavo su liga, pinigais ir mirtimi.

Jis apsižvalgė aplinkui, norėdamas įsitikinti, kad niekas jo neseka. Nors koridoriuje buvo žmonių, jis jų visiškai nesibaimino. Už keleto metrų nuo jo ant grindų susėdę sargybiniai azartiškai lošė kauliukais. Šią nuošalią miesto komendantūros vietą retai tikrindavo sargybos viršininkas, o brolis Sandras tebuvo vienuolis – štai dėl šių dalykų sargybinių ketveriukė, turėjusi budėti prie durų, visiškai prarado budrumo jausmą ir pamiršo discipliną. O Brunas Bolcas, sėdintis dešinėje Aarono ant suoliuko, atrodė sustingęs it akmeninė statula. Jo veidas buvo pilkas, lyg padengtas pelenų sluoksniu, ir tik dvi nemalonios raudonos dėmės ant skruostų liudijo, kad jo gyslomis tebeteka kraujas. Aaronas atpažino šiuos simptomus – dėdė pasakojo jam apie tai. Tokius žmones kaip Brunas nuolatos kamuodavo tai prakaitavimas, tai šaltis, kartais jie būdavo nervingi, o kartais visko bijodavo, pradėdavo siautėti, apimti įtūžio priepuolio, o paskui nugrimzdavo apatijon ir, jei Aaronas neapsiriko, šiuo metu Bruną kaip tik buvo apėmusi gili apatija, o ji Aaronui atrodė esanti pati priimtiniausia iš visos atgrasios girtuoklio būsenų puokštės.

Aaronas prispaudė ausį prie medinių durų.

– Tau brangiai kainuos, kad įsakei mane išvesti visų aukštų pareigūnų akivaizdoje! – šaukė Matas Hagenas. – Aukštai kilęs, žemai pulsi.

– Turėjau pakankamai rimtą priežastį tave areštuoti.

– Na, ir kokią?

– Buvai pas Salvatorę Bertanį tą valandą, kai jis buvo nužudytas.

– Tai... tai baisus melas! – sušuko Matas Hagenas. – Juk manęs net nebuvo Tridente, kai tai nutiko.

– Žinau. Tu buvai nakvynės namuose į vakarus nuo miesto. Mes apklausėme tavo tarną.

Pasigirdo garsus atstumiamos kėdės brūkštelėjimas per grindis.

– Koks įžūlumas! Tu dar pasigailėsi dėl šito, Sandrai. Aš esu pasiuntinys hercogo fon...

– Sėskis į vietą! Ar negirdėjai, ką pasakiau? Tučtuojau sėskis!

Aaronas nustebo, išgirdęs tokį šiurkštų brolio Karisimio balsą. Iki šiol vizitatorius buvo malonus arba bent jau pakankamai kantrus su visais žmonėmis, taip, jis netgi toleravo jo, Aarono, ironiškas pastabas ir tik švelniai iš jų pasišaipydavo. Aaronui patiko brolis Karisimis, nes jis nebuvo tuščiagarbis ir nejautė priešiškumo žydams. Visų labiausiai Aaronui patiko tai, kad kartais brolis Karisimis atrodydavo esąs mažumėlį nerangus ir bejėgis, tačiau ši jo yda buvo beveik nepastebima, todėl netgi miela. Ji suteikdavo jam truputį žmogiškumo, jis laikėsi visai kitaip, nei daugelis kitų dvasininkų, kurie visuomet elgdavosi taip, lyg rytais ir vakarais it arbatą iš puodelių būtų siurbę išmintį, teisuoliškumą ir išsimokslinimą. O štai toks žmogus kaip brolis Karisimis, kuris taip baisiai nesipūtė, pelnė nuoširdžią Aarono pagarbą.

Tačiau kad ir kaip Aaronas jį mėgo ir gerbė, šiandien brolis Karisimis pasirodė jam esąs gerokai suirzęs. Tai atsispindėjo jo akyse, kurios – nuo to laiko kai buvo suimtas Matas Hagenas – įgavo kažkokią nevaldomą išraišką.

– Tai, kad nebuvai Tridente tuo metu, kai buvo nužudytas vyskupas Bertanis, dar nieko neįrodo, – aštriai atrėžė jam brolis Karisimis. – Nors ir atvykai į Tridentą tik išaušus kitos dienos rytui, kur tave priėmė vyskupas kurfiurstas, tau buvo vieni niekai nakčia išjoti iš nakvynės namų, atvykus prie miesto nulipti nuo arklio ir likusį kelią įveikti pėsčiomis.

– Teoriški išvedžiojimai! Lygiai taip pat ir aš galėčiau tvirtinti, kad tu išslinkai iš savo kambario ir nužudei vyskupą.

– Išskyrus tai, kad ne mane, o tave matė prie vyskupo namų.

– Ką? – paklausė Matas Hagenas, tačiau jau nebe taip agresyviai. Balsas pritilo, jame pasigirdo dvejonė, o tuo tarpu brolio Karisimio balsas sugaudė it fanfaros.

– Tau nepasigirdo, Matai! Tave kai kas atpažino.

Aaronas išsitiesė, prarijo paskutinį spurgos kąsnį ir atsistojo greta Bruno, būdamas įsitikinęs, kad jį tučtuojau pakvies užeiti į kabinetą. Ir iš tiesų durys atsivėrė ir brolis Sandras paprašė Aarono atvesti liudininką.

Aaronas padėjo Brunui atsikelti ir įvedė jį vidun. Brunas atrodė prastai. Jis svyravo, galbūt kaip tik dėl to, kad negavo išgerti. Jis paklusniai sustojo kambario viduryje, stebeilydamas pusiau pramerktomis akimis. Buvo tiesiog slogu į jį žiūrėti, nes atrodė, kad jam iš už nugaros vaiposi pati mirtis.

Aaronas pasijuto labai nejaukiai, pamatęs, kaip apgailėtinai atrodo Brunas, svirduliuojantis kambaryje, o pažvelgęs į brolį Karisimį pastebėjo, jog jis jaučiasi lygiai taip pat.

Tik Mato veidas prašviesėjo.

– Tai šitas alumi permirkęs lavonas ir sakosi mane atpažinęs? Jeigu prikištum jam prie burnos smalėką, jis tučtuojau užsidegtų.

Brolis Karisimis paniekinamai dėbtelėjo į Matą Hageną.

– Jis matė tave būdamas blaivus, o dabar jis taip pat yra blaivus. Brunai, ar ko nors gėrei?

Brunas tris kartus žioptelėjo ir tik tada įstengė atsakyti. Jo gerklė buvo išdžiūvusi ir šiurkšti it gabaliukas anglies.

– Ne, garbingasis tėve.

– Ir tu tvirtini, kad šis vyras ir yra tas pats žmogus, kurį matei priešais vyskupo Bertanio namus jo nužudymo naktį?

– Manau, kad tai jis, – pasakė Brunas.

Matas tik pasijuokė iš jo žodžių.

– Kvaily! – sušuko jis Sandrui. – Niekas nenorės tikėti šio pasibjaurėtino žmogaus pavidalą praradusio gyvio svaičiojimais ir parodymais, kad aš esu susijęs su Bertanio žmogžudyste. Tik tu, žinoma! Tau tai pasirodė esą labai paranku, taip, kas žino, galbūt tu netgi ir pats įkalbėjai šį girtuoklį pasakyti tai, ką ir norėjai išgirsti.

Matas kreipėsi į Bruną:

– Ar tau bus atsilyginta?

Brunas brūkštelėjo purvina rankove per lūpas.

– Man duos alaus ir degtinės.

– Darosi vis įdomiau! – sugriaudėjo Matas.

Sandras išsigando.

– Brunai, bet juk tai netiesa!

– Jūs pažadėjot man atlygį.

– Aš tau viso labo pasakiau, kad veikiausiai vyskupas kurfiurstas tau atsilygins, jei padėsi išaiškinti šią žmogžudystę...

– Kur mano atlygis? – staiga riktelėjo Brunas ir sudrebėjo. – Galų gale noriu gauti pinigus, kurie man priklauso! Tučtuojau man juos duokite, tėve – čia ir dabar. – Jis nustvėrė Sandrą už rankų ir pradėjo purtyti. – Aš atpažinau šį vyrą. Šitas, ant kėdės, ir yra tas žmogus. Esu visiškai tuo tikras. Noriu gauti savo atlygį. Kas man darbo tas jūsų – ponų ginčas? Kas man darbo, kas toks nužudė vyskupą? Aš nebegaliu ilgiau laukti, tėve, supraskit pagaliau – aš *nebegaliu.*

Brunas visiškai išskydo ir verkšlendamas išsitiesė ant grindų, praradęs savitvardą ir bet kokį padorumo ir gėdos jausmą. Tiesą pasakius, dabar jis buvo visiškai bejėgis it mažas nuogut nuogutėlis vaikas.

– Ir šį apgailėtiną mėšlo gabalą tu it pagalį kaišioji man į ratus? – tyčiojosi Matas. – Tu ir pats nesupranti, nei ką darai, nei su kuo galynėjies...

Aaronas ir brolis Karisimis susižvalgė ir pagalvojo tą patį. Trumpą akimirksnį Matas Hagenas jiems visiškai nerūpėjo.

– Aaronai, – iškankintu balsu pratarė Sandras, – prašau nuvesti Bruną pas savo dėdę. Tegu jis tinkamai juo pasirūpina. Tegu nuprausia ir pavalgydina. Jo Šventenybės bažnyčia už visa tai jam sumokės, perduok tai savo dėdei. O šiandien vakare man praneši, kaip sekasi Brunui. Ar sugebėsi tai padaryti?

Aaronas linktelėjo galvą – taip, kaip draugas linkteli draugui.

– Galite manimi pasitikėti, broli Karisimi.

Kai Aaronas, paremdamas Bruną petimi, nusigavo prie durų ir jas atvėrė, priešais jį stovėjo nepažįstama moteris.

– Pas Jus svečiai! – sušuko jis ir antrą kartą per šią dieną pastebėjo dvasiškio akyse jam nebūdingą nuostabą.

Sužinojusi apie Mato suėmimą, Antonija tučtuojau metė visus darbus. Ji buvo užsilipusi ant pastolių *Santa Maria Maggiore* bažnyčioje ir rengėsi išmatuoti langus, norėdama vėliau kuo tiksliau supjaustyti vitražų stiklus. Staiga gatvėje kilo baisus sujudimas. Pro lango kiaurymę ji pamatė, kaip keletas susijaudinusių prelatų, smarkiai gestikuliuodami rankomis, bėga gatve, o po akimirkos per miestą it kulka ant arklio nuzvimbė imperatoriaus pasiuntinys. Ji nugirdo dviejų altaristų, apačioje tvarkančių bažnytinius reikmenis, pokalbio nuotrupas. Jie po kelis kartus paminėjo vardus „Hagenas" ir „Karisimis".

Antonija nulipo nuo pastolių žemyn. Ant bažnyčios laiptų ji susitiko tėvą ir tučtuojau suprato, kad jis neatėjo čia tik norėdamas pasižiūrėti, kaip jai sekasi dirbti su langų vitražais.

– Sandro Karisimio įsakymu buvo suimtas Matas, – ilgai negaišdamas pranešė jis. – Sklinda gandai, jog jis kažką žino apie Bertanio mirtį.

– Bet, tėve, juk tuomet, kai nužudė Bertanį, jis net nebuvo atvykęs į miestą.

– Žinau. Kai kurie žmonės spėja, kad iš tiesų jo suėmimo priežastis visiškai kita, o tiksliau – jie mano, kad jis buvęs suimtas dėl to, jog jo kalba buvusi pernelyg gera. Vizitatorius – jėzuitas, o jėzuitai yra ištikimiausi popiežiaus šalininkai. Supranti?

„Matas nepadarė nieko blogo", – nusprendė ji. Bet jeigu jį kuo nors apkaltins, – kad ir kažkokiais prasimanytais dalykais, – tuomet jis gali būti išsiųstas į Romą, kur toks menkas pasiuntinėlis kaip jis amžiams pradings popiežiaus kalėjimo rūsiuose.

Ji leidosi bėgti. Stori debesys, kurių iš pradžių net nebuvo pastebėjusi, susitelkė virš katedros, paskandindami sutemose visą miestą. Ant grindinio nukrito pora lašų. Į nugarą pūtė galingo vėjo šuorai, lyg stumdami ją pirmyn, o nuo medžių nukritę rudeniški lapai pralenkdami ją strimgalviais lėkė *Palazzo Pretorio* link. Žmonės ieškojo prieglobsčio netoliese esančiose arkadose, uždarinėjo namų

langines. Antonija nesutiko savo kelyje nė vieno žmogaus. Vos tik jai spėjus pasiekti rūmus, dangus susimaišė su žeme.

Atsivėrė kabineto durys. Priešais ją žengė vaikinas, ramstydamas petimi žmogėną, kurio akys buvo kupinos nevilties it Judo, nusprendusio pasikarti.

Tuomet ji galų gale išvydo Matą ir Sandrą. Jai pasirodė, jog įžengė į kambarį, kuriame ant grandinių plėšėsi du pasiutę šunys, geidžiantys kibti vienas kitam į gerklę.

– Netikri broliai?

Ištartą žodį nustelbė galingo griaustinio dundesys.

Antonija pakartojo:

– Netikri broliai? Jūs abu? Tos pačios motinos sūnūs?

Ji atsisėdo, Matas ir Sandras stovėjo jai iš kairės ir iš dešinės pusės. Antonija truputėlį suglumo, kad taip arti prie jos yra abu šie vyrai.

Vėl sudundėjo griaustinis, tačiau nė vienas iš čia esančiųjų nesijudino, nė vienas nesiryžo prabilti. Lietaus lašai kalte kalė į lango stiklą, šis sudrebėjo, atsivėrė, ir į kambarį įsiveržė vėjo gūsis. Galiausiai Sandras atsipeikėjo, uždarė langą ir langines. Degdamas žvakę, jis nedrąsiai bandė sugauti akimis Antonijos žvilgsnį.

– Tai tiesa, – Matas dar kartą patvirtino savo žodžius ir atsisėdo ant kėdės šalia Antonijos. – Ne kas kita, vien tik šis faktas ir yra mano suėmimo priežastis. Mažasis pavainikis apšmeižė mane, nes aš, matote, nesu apie mudviejų motiną tokios puikios nuomonės kaip jis. Bet kaip galima gerbti moterį, kuri leidžiasi jodoma iš kažkur atsibasčiusio romiečio?

Sandras žingtelėjo prie Mato.

– Tučtuojau liaukis ją įžeidinėti, kitaip...

– Kitaip? Kitaip pasielgsi kaip anuomet? – Matas pašoko. – Aš tau taip pat galiu pasakyti, ką tuomet padarysiu *tau*.

– Gali tuos savo grasinimus susikišti...

– Maniau, – pertraukė jį Antonija, – kad mes susirinkome čia, nes Matui pateikti įtarimai. Objektyvūs įtarimai.

Sandras nusibraukė nuo kaktos plaukus.

– Jis buvo pas Bertanį.

– Nebuvau! – plykstelėjo pykčiu Matas.

Antonija nuramino jį, uždėdama jam ant plaštakos delną.

– Kuo remiasi šis Jūsų tvirtinimas, broli Karisimi?

– Yra liudininkas.

– Girtuoklis! – sušuko Matas ir perkreipė veidą, lyg būtų užmynęs ant gličios sraigės. – Dvokiantis girtuoklis, neturintis kišenėje nė skatiko ir besitikįs gauti už tai atlygį! Tu ką tik jį matei, Antonija. O dabar pasakyk: argi normalu tikėti to galvijo, o ne mano žodžiais? Nė vienas protingas žmogus to nedarytų. Tačiau štai *šitas* – nėra protingas. Jis labai agresyviai nusiteikęs mano atžvilgiu, jis nekenčia manęs. Jis net pageltęs iš pavydo, nes mano kalba, pasakyta Visuotiniame Bažnyčios susirinkime, buvo tikras triumfas, o jis nori į šią mano pergalę šiūptelėti visą kastuvą druskos. Be to, jam juk verkiant reikia atpirkimo ožio. Juk galų gale kažkas nužudė Bertanį, o to ***kažko*** mūsų puikusis vizitatorius niekaip nesugeba surasti.

Sandras ketino jam atsikirsti, tačiau Antonija aplenkė jį. Švelniu rankos judesiu ir žvilgsniu ji paprašė jo susitvardyti, ir jis tučtuojau jai pakluso.

– Broli Karisimi, – romiu balsu prabilo ji, – galbūt Jūsų – kaip čia man tinkamiau pasakius – neigiamas požiūris į Matą trumpam aptemdė Jūsų sugebėjimą priimti teisingus sprendimus. O ar negali būti taip, kad Jums liudininko parodymai atrodo teisingi vien tik todėl, kad Jūs *norite*, jog jie būtų teisingi? Aš įsitikinusi, kad to žmogaus, kuris sakosi matęs Matą, nevertėte taip liudyti...

– O štai aš visai nesu tuo tikras! – įsiterpė Matas.

– ...bet galbūt, – nesuglumusi tęsė ji toliau, – Jūs pernelyg smarkiai juo pasitikite. Man jis pasirodė esąs nepastovaus charakterio ir nepatikimas. Negalėčiau patikėti, kad ir Jūs pats to nepastebėjote. Štai todėl abipusės santaikos vardan norėčiau pateikti Jums tokį pasiūlymą: tučtuojau paleiskite Matą, o šis savo ruožtu prižadės Jūsų viešai dėl to nekaltinti. „Įvyko nesusipratimas", – pasakysite Jūs, taip pat ir tai, kad jis buvo apklaustas viso labo tik kaip liudininkas, o ne kaltinamasis. Matas tai patvirtins ir, be to, paaiškins, kad su juo buvo elgiamasi nepaprastai pagarbiai. Tai bus pati geriausia išeitis ir Jums,

ir jam – tuomet niekas nenukentės. Esu įsitikinusi, kad atsiras ir kitų tikrojo žudiko pėdsakų. Pavyzdžiui, kad ir tas skydas. Aš parašiau apie šį skydą vienam iš žymiausių pasaulio vitražistų – jis yra puikus savo dalyko meistras, o, be to, tikra vaikščiojanti enciklopedija. Šiuo metu jis apsistojęs Turine, taigi aš greitai turėčiau gauti jo atsakymą apie šio simbolio reikšmę.

– Skydas? – paklausė Matas ir suraukė antakius. – Vadinasi, jis įpainiojo tave į savo tyrimą? Jūs *bendradarbiaujate?*

Antonija prieš atsakydama truputėlį sudvejojo.

– Toks pasakymas pernelyg drąsus, Matai. Paprasčiausiai brolis Karisimis paprašė manęs patarimo.

– Galėjo paklausti ir tavo tėvo.

– Bet nepaklausė.

– Klausimas – kodėl?

– Bet juk dabar tai visiškai nesvarbu, – atšovė ji ir pastebėjo, kokiu priešišku žvilgsniu Matas dėbtelėjo į savo netikrą brolį. – Svarbiausia, kad brolis Karisimis apsvarstytų mano pasiūlymą. Kuo greičiau baigsis ši apklausa, tuo geriau bus mums visiems ir tuo blogiau tikrajam žudikui.

Sandras apsuko keletą ratų aplink stalą, panarinęs galvą ir nervingai sunėręs pirštus. Jam tereikėjo priimti Antonijos pasiūlymą – ir viskas vėl grįžtų į savo vėžes, tačiau kažkas jo širdyje iš visų jėgų kliudė tai padaryti. Galbūt Visuotinis Bažnyčios susirinkimas ir patikėtų Antonijos pasiūlyta versija, tačiau visi trys čia esantys žmonės žinotų tikrąją tiesą, o tiesa būtų tokia, kad Sandras nusileido ir pasidavė. Jis ir vėl atsidurtų pralaimėjusiojo vietoje.

Jis pasilenkė virš stalo, atsirėmė į stalviršį ir įbedė akis į savo netikrą brolį.

– Neleisiu tau taip paprastai išeiti, verčiau tegu mane sudrasko šunys. Žmogžudystės naktį tu buvai Tridente. Bet nė vienas žmogus apie tai nežinojo. Tu apmulkinai savo tarną, taip pat ir nakvynės namų šeimininką. Miesto sienos nėra ypatingai sandarios, taigi tu kažkur pririšai savo arklį ir prasmukai į miestą. O tada nuėjai pas Bertanį.

– Jis niekaip negali nusiraminti, – pasakė Matas.

– Tu nepažįsti italų, – tęsė Sandras. – Jie mėgsta žiūrėti pro langą į gatvę. Jie nuolat taip daro. Naktimis jie ginčijasi ir vienas iš besikivirčijančiųjų atvėsina savo pyktį prie lango. Naktimis jie mylisi, ir kuris nors iš jų paskui prieina prie lango, norėdamas įkvėpti į krūtinę gaivaus oro gurkšnį. Jie negali užmigti ir kiūto prie lango. Aš būtinai surasiu žmogų, kuris tave atpažins, Matai, dar ką nors, be Bruno, ne girtuoklį. Kažin kas, kamuojamas nemigos, tikrai matė žmogų, dėvintį tokiu pačiu apsiaustu, kokį aprašė Brunas Bolcas. Kažkas matė ir tavo veidą, kur nors mieste, galiu prisiekti, o tada, Matai, tu pateksi į didelę bėdą, nes melavai paties popiežiaus vizitatoriui. Na, o tuomet – tepasigaili tavęs Dievas.

Įsisiautėjusi vėtra bandė atplėšti langines, lauke griaudėjo perkūnas, bet kambaryje buvo tylu kaip kapinėse.

Matas griebėsi sau už kaklo ir pradėjo pirštais maigyti odos raukšlę.

– Na, gerai, – pasakė jis. – Aš ten buvau. Aš buvau pas Bertanį.

Sandras užsimerkė. Lengviau atsidusęs, jis atsisėdo – pirmą kartą nuo pat tardymo pradžios. Jis smarkiai rizikavo – ir nugalėjo. Pirmą kartą nugalėjo.

– Toliau, – pratarė jis.

Matas žvelgė ne į jį, o į Antoniją.

– Mano vizito priežastys buvo grynai diplomatinės. Gana smarkiai paplitęs reiškinys – aplankyti aukštą pareigūną tokią valandą, kai jis nebūna apsuptas gausaus interesantų būrio. Norėjau pasikalbėti su Bertaniu, pasitarti su juo.

– Dėl ko pasitarti?

– Dėl bendros mūsų taktikos ir poveikio priemonių, žinoma. Jis troško reformos, ir aš troškau reformos. Reikėjo viską suderinti tarpusavyje.

– Vadinasi, slaptos derybos, kurių tikslas – surengti pasalą Visuotiniam Bažnyčios susirinkimui.

– Kuo mane kaltini? Mes nedarėme nieko uždrausto! Būčiau niekam tikęs diplomatas, jei nepasinaudočiau pagalba ir palaikymu, kurį man siūlo. Bertanis norėjo užmegzti su protestantais draugiškus

ryšius, jis buvo tikrų tikriausias mano sąjungininkas. Su jo mirtimi neturiu nieko bendra, man iš visos širdies jo gaila.

– Tai kodėl man melavai?

– Nes, – iškošė Matas pro dantis, – aš nenoriu, kad visi sužinotų apie mano slaptas derybas.

– Kvailas argumentas, – truputį iš aukšto pastebėjo Sandras. Jis nugalėjo šią dvikovą ir norėjo, kad Matas pajustų savo pralaimėjimą. – Kaip pats sakei – jis buvo tavo sąjungininkas. Visiems buvo pakankamai gerai žinoma Bertanio pozicija bažnytinės reformos atžvilgiu, taigi niekas nebūtų pasipiktinęs, jei išaiškėtų, kad tu buvai su juo susitikęs.

– Ar tu asilas, ar žąsinas? – įžūliai atkirto jam Matas. – Tas faktas, kad Bertanis buvo nužudytas dar tą pačią naktį, po slapto mudviejų pokalbio, leistų kai kuriems delegatams padaryti išvadą, jog kažkas nužudė jį, *nes* jis vedė su manimi derybas. O tai būtų man labai pakenkę. Tai turėtų suvokti net toks vėpla kaip tu.

– Įspėju tave, Matai, šis pokalbis nėra asmeniškas – tu kalbiesi su Jo Šventenybės atstovu.

– Prašau man atleisti, kad nedrebu kaip lapas. O ar žinai kodėl? Tu esi nevykėlis. Tu nieko doro nesugebi, esi tipiškas antragimis, niekam tikęs šmikis. Tu buvai vienintelis turtingo pirklio sūnus, jo turtų paveldėtojas, na, o dabar? Ištisas dienas tūnai dulkėtose bibliotekose ir esi vidutinių gabumų retoriko padėjėjas. Pasakyk man bent vieną dalyką, kurį pasiekei savo atkaklių pastangų dėka!

Sandro veide trūktelėjo raumenys.

– Aš apgyniau savo motinos, kurią tu įžeidei, garbę.

Matas nusijuokė.

– Turiu pastebėti – ne itin sėkmingai. Kibai man į atlapus it pasiutęs toje mažoje Romos koplytėlėje.

– Turėjau tam rimtą priežastį! – sušuko Sandras. – Pavadinai mano motiną mėšlina šliundra, o jos meilę tau – dvokiančio mėšlo krūva.

Antonija, visą tą laiką nesikišusi į ginčą, suglumusi pasižiūrėjo į Matą.

– Pavadinai savo motiną *šliundra*?

– Na taip, apimtas įsiūčio.

– Tai kodėl dar vakar vakare man sakei, kad nė karto jos nematei nuo to laiko, kai ji išvažiavo iš Ulmo?

Matas taip ilgai delsė, nesiryždamas atsakyti į šį klausimą, kad jį aplenkė Sandras.

– Puikiai suprantu, kodėl jis nutylėjo ir nepapasakojo Jums apie savo apsilankymą Romoje. Mat ten jis švaistyte švaistėsi priekaištais, pramanais apie mudviejų mamą ir visą mūsų šeimą. Jis parodė ten tokią savo asmenybės pusę, kurią nuo Jūsų veikiausiai kruopščiai nuslėpė.

Matas prisimerkė.

– Lažinuosi, kad lygiai taip pat ji nepažįsta ir kai kurių tavo būdo bruožų. Ir kas gi galėtų įtarti, kad už tokio nekalto veidelio slepiasi nuožmus žmogžudys!

Šis žodis aidėjo visiškoje tyloje ištisą amžinybę užtrukusį akimirksnį. Žaibas ir griaustinis liovėsi trankęsi taip pat staiga, kaip ir buvo užgriuvę. Tik tolumoje pasigirstantis grumėjimas vis dar priminė ką tik praūžusią audrą. Tamsoje ramiai smilko žvakės liepsna.

– Žmogžudys? – paklausė Antonija. – Brolis Karisimis – žmogžudys?

– Ko gero, taip.

Matas atsistojo, atsisagstė apsiaustą, išsitraukė iš kelnių marškinius ir apnuogino krūtinę. Rausvas randas driekėsi nuo bambos iki pat klubo, antrasis – per šonkaulius. Dar ir šiandieną, prabėgus nemažai laiko, kiekvienas, pamatęs šiuos randus, galėjo pajusti skausmą, kurį teko iškentėti tokias žaizdas patyrusiam ir jas išsigydžiusiam žmogui. Atrodė, kad šie randai pulsuoja ir dega, o kai Matas perbraukė juos pirštu, Antonija net krūptelėjo.

Sandras nusisuko.

– Yra dar trečias – virš širdies, ketvirtas – apačioje ant juosmens, o ant dešinio žasto – dar vienas mažas randelis, – pasakė Matas. – Koplyčioje mano brolelis aiškiai suprato, kad fiziškai yra už mane gerokai silpnesnis, ir tuomet šis nekaltas avinėlis griebėsi kitų kovos priemonių. Kitą dieną jis patykojo manęs su pora savo draugužių,

šie nusitempė mane atokiau, o tada... penki peilio kirčiai. Paskui jie pabėgo, jis – taip pat. Jis norėjo nužudyti mane iš pasalų, nė kiek tuo neabejoju, ir įvyko tikras stebuklas, kad aš po viso to išgyvenau. Po to, kai visi tie bailiai paspruko, aš sugebėjau surasti savyje jėgų ir vargais negalais nušliaužti į gatvę, kur susmukau. Mane nugabeno į ligoninę. Dvi savaites mano gyvybė kabojo ant siūlo galo, tačiau mane išgelbėjo tvirta valia ir Dievo malonė.

Matas kreivai nusišaipė.

– Sandras ir tąsyk pralaimėjo. Nes jam lemta amžinai pralaimėti.

– Norėčiau, – sukuždėjo Sandras, – kad tuomet tu būtum numiręs.

– Tačiau aš nemiriau. Ir todėl man tikras malonumas dar kartą priversti tave patirti pralaimėjimą. Aš tikrai negalėjau būti vyskupo žudikas. O kodėl? Todėl, kad aš nebuvau paskutinis žmogus, matęs Bertanį gyvą. Kai aš atėjau, pas jį buvo moteris. Nors aš ir beldžiausi, niekas neatidarė man durų. Aš kostelėjau, tuomet Bertanis išėjo į priimamąjį, tačiau, slapčiomis pažvelgęs į miegamąjį, vis dėlto spėjau pastebėti tą moterį, – be jokios abejonės, tai buvo parsiduodanti moteris. Kai aš išėjau, ji vis dar ten tebebuvo.

– Kodėl nepapasakojai man apie tai iš karto?

– Patį geriausią dalyką aš visuomet palieku pabaigai, – tulžingai atrėžė jam Matas.

– Tuomet turiu pranešti tau blogą žinią, – Sandras taip pat tučtuojau pakeitė intonaciją. – Tai, ką tu pasakei, gali sugalvoti bet kuris žmogus, tai nepanaikina tau pareikštų įtarimų. Kol nenustatyta tos moters asmenybė...

– Bet aš *galiu* nustatyti jos asmenybę, – tarė Matas ir taip greitai nusivaipė, kad tik Sandras spėjo pastebėti šią pasitenkinimo kupiną grimasą. Paskui Matas apsimetė susikrimtęs, atsisuko į Antoniją ir prispaudė jos ranką sau prie krūtinės. – Atleisk, mieloji, kad dabar esu priverstas tai pasakyti, tačiau moteris, kurią tąnakt regėjau pas vyskupą Bertanį, yra toji pati, kuri tądien, kai aplankiau tave ateljė, ėjo pasivaikščioti, susikibusi už rankų su tavo tėvu.

11

Trys dienos. Jeigu viskas klostytųsi labai blogai, Sandrui liktų tik trys dienos, per kurias jis turėtų žūtbūt susidoroti su savo užduotimi. O jeigu jis vis dėlto jos neįvykdys – neaišku, kas jam nutiks.

Kartu su sargybos viršininku ir keturiais sargybiniais jis vyko į *Palazzo Rosato*, ketindamas ten apklausti tą kurtizanę. Nutolę nuo jo vos per dešimtį žingsnių, greta vienas kito ėjo Matas su Antonija. Lyg išgėrus priešnuodžio nuo kūną apkvaitinusių nuodų, Sandrui ir vėl sugrįžo sveikas protas ir jis pamažu su siaubu pradėjo suvokti, kokioje baisioje padėtyje atsidūrė. Jis leidosi užvaldomas jausmų ir aklo pavydo. Matydamas, kaip visi žarsto Matui aplodismentus, žavisi juo, dalija jam liaupses ir garbina, jis tiesiog apako ir nepastebėjo to, kas buvo tiesiog akivaizdu: išraižytas odoje skydas, dingęs žiedas, galų gale visiškai neaiškus motyvas: niekas, išskyrus Bruną Bolcą, neliudijo, jog Matas galėjo nužudyti vyskupą. Būtų pakakę apklausti Matą, pernelyg neviešinant šio fakto, ir niekas dėl to taip smarkiai nesijaudintų. Užuot tai padaręs, Sandras, norėdamas pasimėgauti akimirką trukusiu pergalės prieš savo netikrą brolį jausmu, pats save pastūmėjo į labai dviprasmišką padėtį. Sujudo visas Visuotinis Bažnyčios susirinkimas, imperatorius, aišku, dėl to smarkiai užsirūstins, ant visų jėzuitų kris įtarimo šešėlis, kad jie nori sužlugdyti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, kartu su jėzuitais kaip nesantaikos kurstytojas bus apkaltintas ir pats popiežius, o šis tikrai tuo neapsidžiaugs.

Paskutines naujienas perduodantys pasiuntiniai, jojantys ant pailsėjusių žirgų, nukakdavo iš Tridento į Romą per pusantros dienos ir atgal parjodavo per tokį pat laiko tarpą. Po trijų dienų galėjo nutikti visko. Popiežius galėjo leisti Sandrui veikti savo nuožiūra – tai buvo pats neįtikinamiausias variantas – arba jį įspėti, arba pašalinti iš einamų pareigų, o galbūt labai mandagiai su palyda nugabenti į Romą, kur Sandras pradingtų be žinios. Julius III buvo nuotaikos žmogus – ilgai negalvodamas jis galėjo bet kurį žmogų prakeikti, išaukštinti arba suteikti jam malonę.

Trys dienos.

Jam beliko tik trys dienos surasti žudiką, nuraminti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, patenkinti popiežių. Trys dienos, kad pagaliau ir jis atliktų kažką rimta, kažką savarankiška, ką būtų sugalvojęs ir įvykdęs pats vienas. Nes Matas pasakė teisybę – Sandras tikrai nebuvo pergalės lydimas žmogus. Viską, ką jis turėjo, jam dovanojo palankus likimas: garbingą Karisimių pavardę, pinigus, tėvų meilę. Netgi dėl moterų jam nereikėdavo stengtis: užtekdavo tik pasirodyti bet kurioje šventėje arba viešame susibūrime, tučtuojau žavingų jaunų damų akys nukrypdavo į jį. Jo draugužiai, su kuriais jis tuščiai leido laiką, buvo tokie patys kaip ir jis: vengiantys bet kokios veiklos ir atsakomybės, besitraukiantys iš kelio bet kokiam pavojui. Kadangi nereikėjo dėl nieko stengtis, nebuvo būtinybės nugalėti sunkumus, tai nebuvo ir pergalių, taip pat ir pralaimėjimų. Kol nepasirodė Matas. Tuomet ir toliau nebuvo pergalių, bet pasipylė begalė pralaimėjimų. Iš Sandro buvo išplėšta dalelė mamos, dalelė jo išskirtinumo ir didžiulė dalis savimeilės. Staiga jis įsigijo netikrą brolį, kurio gyslomis tekėjo ir jo kraujas, kuris buvo energingas, bebaimis ir su kuriuo jis nori nenori buvo priverstas palyginti save. Koplyčioje įvykusios muštynės buvo viso labo tik išorinė išraiška kovos, kuri iki to laiko vyko kitu lygmeniu: gestais, žvilgsniais ir garsiai neištartais žodžiais. Kai sumuštas Sandras gulėjo ant koplyčios grindų, tas pašaipus ir paniekinamas žvilgsnis, kuriuo Matas, netardamas nė žodžio, iš aukšto žiūrėjo į jį, stovėdamas greta jųdviejų motinos, buvo baisiausias pažeminimas jo gyvenime.

Paskui jis jau nebebuvo savo paties kūno ir minčių valdovas. Jo mintys tik ir sukosi apie tai, kaip čia jam atkeršijus – arba kaip čia jam atsikovojus motinos pagarbą, nes jis įsikalė sau į galvą, kad ją prarado. Jis troško, kad viskas būtų taip, kaip anksčiau – prieš pasirodant Matui.

Tiesą pasakius, nužudyti Matą buvo ne jo mintis – ją jam įpiršo bičiulis. Kaip paaiškėjo, kai kurie iš jų tarpo kažkada jau buvo nužudę žmogų, taigi po ilgos abejonių ir svarstymų nakties Sandras leido įžengti į savo širdį tamsai – jis pritarė šiam pasiūlymui. Jam

atrodė, kad tai galutinai išspręs visas problemas. Penki draugai, penki peilio dūriai. Paėmęs ginklą ir galvodamas apie Matą, jis miklindavo ranką, badydamas peiliu šiaudų prikimštą maišą, tuomet jį užplūsdavo savo galios suvokimo saldybė, nors jis anksčiau net neįtarė, koks žvėris tūno jo viduje. Jis taip apsvaigo nuo šio pojūčio, lyg būtų išgėręs tris sklidinus stiklus vyno.

Tačiau tą akimirką, kai pirmasis draugas dūrė Matui peiliu ir pasipylė kraujas, Sandro sielos gelmėse prašneko kažkoks balsas ir neleido jam smogti peiliu iš visų jėgų. Kilus sumaiščiai ir tekant kraujui niekas net nepastebėjo, kad Sandras savo netikram broliui sužeidė viso labo tik ranką – tai buvo pati nepavojingiausia iš visų penkių žaizdų.

Koks tai galėjo būti balsas? Sąžinės balsas, gėrio, slypinčio jame, balsas? O galbūt paprasčiausiai tai buvo amžino bailio balsas?

Eliza greitai sužinojo apie šį pasikėsinimą: Romoje paslaptys buvo lyg cukrus – jomis miestelėnai saldindavo savo kasdienybę, todėl ir jų patvarumas buvo toks pats kaip gėrime tirpstančio cukraus. Elizą vėl ištiko silpnumo priepuolis ir namiškiai iškvietė gydytoją. Dar tuomet, kai šis ją slaugė, ji liepė atvesdinti pas ją Sandrą. Kai jis įžengė į kambarį, ji pasikėlė nuo lovos, nepaisydama mediko prieštaravimų, ir paklausė:

– Ar tai tiesa?

Romoje kiekvieną dieną buvo užpuldinėjami žmonės. Eliza tikrai negalėjo žinoti teisybės, tik nujausti. Jeigu jis būtų jai pamelavęs, visas jo tolesnis gyvenimas veikiausiai būtų susiklostęs visiškai kitaip.

Tačiau, užuot tai padaręs, jis pratarė:

– Taip.

Jis pernelyg smarkiai ją mylėjo, kad būtų galėjęs sumeluoti.

Tuomet ji trenkė jam antausį – tokį stiprų, kad nuo smūgio jam tučtuojau pabalo ir nutirpo žandas. Ji pirmąkart trenkė savo sūnui antausį.

– Melskis, – pasakė ji ir daugiau nepratarė nė žodžio.

Kitą dieną ji ir vėl nuėjo į koplyčią, apsirengusi dar platesniais ir juodesniais drabužiais nei paprastai – bent jau taip pasirodė Sandrui. Dabar ji tik meldėsi ir meldėsi – net septynis kartus per dieną.

O jis? Jis taip pat meldėsi, bet ne tiek už savo brolio pasveikimą, kiek už save patį, savo paties išganymą, nors tokiu stebuklu ir pats netikėjo. Jeigu Matas mirtų, Sandrą visą gyvenimą graužtų sąžinė, be to, jis amžinai prarastų motinos meilę. Jeigu netikras jo brolis išgyventų ir pasakytų teisėjams nusikaltėlio vardą, Sandras supūtų kalėjime arba būtų atiduotas budeliui. Visą savaitę Karisimių namus it sunkus kilimas slėgė niūri tyla.

Vieną naktį Eliza įžengė į Sandro kambarį. Ji atsisėdo ant jo lovos kraščiuko, kaip buvo pripratusi dar nuo tų laikų, kai jis tebebuvo mažas berniukas, ir prakalbo į juodą tamsą. Ji žinojo, kad jis nemiega ir girdi kiekvieną jos ištartą žodį.

– Tu įvykdei patį baisiausią iš visų nusikaltimų – Kaino nusikaltimą, ir reikia dėkoti Dievui, kad tau nepavyko iki galo įgyvendinti savo užmačios. Tai ženklas, paties dangaus ženklas tau, kad paskirtum savo gyvenimą Dievui ir tarnystei vienuolių ordine. Tik taip dar galėsi išgelbėti savo sielą, bet tik tuomet, jei tučtuojau duosi visus įžadus. Padaryk tai, Sandrai. Labai prašau. Daugiau aš tavęs jau nieko neprašysiu.

Ji pasilenkė prie jo, pabučiavo į abu skruostus ir – lyg atsisveikindama – į kaktą. Ant veido jam nukrito motinos ašara.

– Tepadeda tau Dievas, – pasakė ji ir išėjo iš kambario.

Kitą rytą – Eliza nepasirodė prie pusryčių stalo, pasiskundusi prasta sveikata, – jis pranešė savo seserims norįs tapti jėzuitu. Šios apstulbo. Sandras – toks lengvabūdis ir gyvenimo džiaugsmo kupinas jaunuolis – taps vienuoliu! Jos įkalbinėjo jį palaukti, kol iš kelionės grįš tėvas, susijaudinusios beldėsi į motinos duris, tačiau ši jų neatvėrė. Sandras jau tą pačią dieną atsisveikino su seserimis. Jis daugiau taip ir neišvydo savo motinos, netgi tuomet, kai gatvėje atsigręžė ir pažvelgė į jos kambario langą. Prie lovos į nakties sutemas sklindantis motinos balsas jo ausyse nuskambėjo paskutinį kartą, o jos šešėlis miegamajame buvo paskutinis jo regėtas motinos vaizdas.

Kreivakojė triumfavo, galėdama pademonstruoti savo išmintį. Ji sakėsi visuomet žinojusi, kad ta kekšė nėra tik paprasta kekšė – ji

rėkė tai iš visų jėgų, kai kareiviai bandė išlaužti Karlotos kambario duris. Niekas nesiklausė jos pliauškalų, kai ši, nutaisiusi reikšmingą veidą, išpasakojo viską, ką žinojo apie Karlotą, be to, dar ir tai, ko visiškai nežinojo, o tik išsigalvojo. Ji vadino Karlotą tai šnipe, tai vagile, tai ragana.

Antonija stovėjo koridoriuje kiek atokiau nuo Karlotos durų. Ją buvo apėmusi tokia keista būsena, kokios ji dar niekuomet nebuvo patyrusi. Antonijai krūtinę draskė tiek daug prieštaringų jausmų, kad ji niekaip negalėjo susikaupti. Matas stovėjo greta, laikydamas jos ranką, ir žiūrėjo, kas dedasi aplinkui, bet atidžiau nei visus kitus jis stebėjo Sandrą. Šis vėl abejingai žvelgė į lauką pro apdulkėjusį koridoriaus langą, pro kurio plyšius į vidų veržėsi šalto vėjo gūsiai, plaikstydami jo apsiaustą. Tai buvo kažkoks netikroviškas vaizdas: kuoktelėjusi senė, šarvuotas sargybos viršininkas, raginantis savo vyrus dar labiau pasistengti, durys, niekaip nenorinčios pasiduoti sargybinių atakoms, nebylus vienuolis, vyriškis greta jos ir galų gale ji pati – Antonija, stebinti šį keistą spektaklį. Ir visas šis rytas buvo kažkoks keistas ir netikroviškas – audra lauke ir audra kambaryje, du priešiškai vienas kito atžvilgiu nusiteikę broliai, pirmiausia įtarimai žmogžudyste pateikti Matui, o štai dabar – Karlotai... Viskas atrodė ir glaudžiai susiję, ir kartu – nelabai tikėtina. Tai buvo tikrai beprotiškas rytas ir apskritai – beprotiška diena.

Sargybiniai taip ir neįstengė sutrupinti durų – griausmingai pokšėdamos jos įgriuvo vidun. Dulkių debesyje pasirodė siluetas.

– Štai ji! – suriko kapitonas. – Suimkite ją!

– Čia ne ji! – sušuko Kreivakojė, o Antonija, kad ir kaip būtų keista, jai pritarė.

Vakarykštį rytmetį matyta mergina vėl sėdėjo ant kėdės. Jos kūnas ritmingai siūbavo pirmyn atgal, pirmyn atgal, o tuščios akys buvo įbestos į grindis. Iš jos gerklės sklido lyg keistas niurzgėjimas, lyg dejonė, šie garsai vis stiprėjo, kai prie jos it prie nuodingos gyvatės atsargiai pradėjo sėlinti sargybiniai. Mergina trumpai žvilgtelėjo į juos, paskui vėl įbedė žvilgsnį į grindis, ir pradėjo dar garsiau niurzgėti ir dejuoti.

– Ragana, – sukuždėjo Kreivakojė.

Veikiausiai sargybiniai pagalvojo tą patį. Žingsnis po žingsnio jie slinko prie jos, atstatę ietis. Nė vienas iš jų nežinojo, kas gali nutikti.

– Ko gi jūs delsiat? – paragino juos sargybos viršininkas Forlis. – Negi nepajėgsite susidoroti su silpnaprote mergina?

Sandras žengė į kambarį. Kilus suirutei visi buvo jį visiškai pamiršę, bet dabar jis prasispraudė pro sargybos viršininką į kambario vidurį.

– Nelieskite jos. Ar girdit, traukitės nuo jos!

– Ką gi tai reiškia? – šiurkščiai paklausė sargybos viršininkas Forlis, sugriebė Sandrą už rankovės ir atsuko į save. – Reikia suimti tą pamišėlę. Ji įtartina.

– Kodėl?

– Jūs dar klausiat? Ji sėdi kekšės kambaryje. Ir jai tikrai ne visi namie.

Sandras, nekreipdamas dėmesio į sargybos viršininką, pakartojo savo įsakymą.

Lengviau atsikvėpę kareiviai atsitraukė nuo merginos per žingsnį, tuo metu Sandras lėtai artinosi prie jos. Jis susigūžė, norėdamas pasirodyti mažesnis, nei iš tiesų buvo.

– Ar tu mane girdi? Aš nežinau, ar supranti, ką tau sakau. Jeigu supranti – duok ženklą.

Mergina nedavė jokio ženklo, tik nenumaldomai lingavo pirmyn atgal.

– Aš vardu Sandras. Atėjau tavęs aplankyti.

Jis suklupo ant kelių ir centimetras po centimetro slinko į priekį.

– Mes turime jį nuo jos patraukti, – sukuždėjo Antonija Matui. – Vakar man teko susidurti su šia mergina – čia pat, šiame kambaryje, – ir aš priėjau pernelyg arti. Ji nėra tokia jau nepavojinga, kai nežinai, kaip su ja elgtis. O galbūt ji netgi turi ginklą, kas žino?

– Sandras pats kaltas, kad apsimetinėja didvyriu, – atsakė Matas ir tvirčiau suspaudė Antonijai ranką. – Reikėjo leisti sargybiniams dirbti savo darbą.

Niekas nepratarė nė žodžio. Sargybos viršininkas, sargybiniai, Kreivakojė – visi jie netekę amo spoksojo, kaip Sandras priartėjo prie merginos per ištiestos rankos atstumą.

– Aš vardu Sandras, – pakartojo jis.

Antonija dar niekuomet nebuvo girdėjusi taip švelniai skambančio balso.

– Atėjau čia, norėdamas tau padėti. Šie vyrai tau nieko blogo nepadarys. Aš jiems įsakysiu nieko tau nedaryti. Jie negalės tavęs paliesti net pirštu.

Sandras mostelėjo sargybos viršininkui, įsakydamas jam išeiti iš kambario. Šis pakluso, kažin ką piktai bambėdamas sau po nosim. Visi sustojo prie durų ir ištiesę kaklus bandė pažvelgti į vidų, taip pat ir Antonija.

– Matai, – pasakė Sandras, – jie tau tikrai nieko blogo nepadarys. Jie negali tau nieko padaryti, aš uždraudžiau jiems. Pažvelk į mane. Kuo tu vardu? Aš esu Sandras. Tavo draugas.

Mergaitė net nepažvelgė į Sandrą. Niekas nepasikeitė, tik ji vis dažniau dirsčiojo į duris.

– Visi nusigręžkit! – šūktelėjo jiems Sandras. – Pageidauju, kad jūs visi nusigręžtumėte.

Labai nenoriai jie pakluso šiam keistam įsakymui. Pirmiausia – kareiviai ir Antonija, paskui – sukandęs dantis – sargybos viršininkas, galiausiai – Kreivakojė. Tik Matas nenusigręžė.

– Visi! – sušuko Sandras, tačiau Matas nusileido, tik pamatęs Antonijos jam rodomus ženklus.

Antonija išgirdo, kaip Sandras garsiai atsikvėpė. Ji pastebėjo, kad iš jo balso pradingo virpulys ir baimė.

– Matai, jie manęs klauso. Gal dabar norėtum man pasakyti, kuo tu vardu? Nenoriu kreiptis į tave „mergaite“. O galbūt nori, kad aš į tave taip kreipčiausi? Galbūt tavo vardas Margarita? Koks gražus vardas – Margarita. Viena mano pusseserė vardu Margarita. Ji tokia linksma, toji Margarita. Ji nuolat pokštauja, ji man labai patinka. Kartą ji užmetė man ant galvos sepiją. Sepija buvo visai neseniai parnešta iš turgaus, o pusseserė nučiupo ją tiesiai iš virtuvės, užlindo už kambario durų ir pasilypėjo ant taburetės, o kai aš įžengiau vidun,

užmetė man ant galvos tą moliuską – jo čiuptuvėliai pakibo man ant veido ir sprando. Žinoma, aš baisiai išsigandau, bet paskui mes sprogome juokais iš šio jos pokšto. Susitaikymo vardan ji mane pabučiavo – štai čia, tiesiai čia.

Antonija paslapčiomis žvilgtelėjo per petį į kambarį. Sandras rodė pirštu sau į skruostą, o mergaitė liovėsi dejuoti ir linguoti pirmyn atgal. Ji nurimo. Paskui dvejodama ir trūkčiodama – taip, kaip nuleidžiamas pakeliamasis tiltas, – pasuko galvą ir pagaliau pažvelgė į jį. Jos veide nebuvo nė lašelio priešiškumo. Ji atidžiai tyrinėjo jo veidą, jos žvilgsnis keliavo juo lyg kraštovaizdžiu, pasislėpusiu po rūko skraiste. Dabar jis buvo visiškai arti jos, jis šypsojosi. Jis nesiliovė jai šypsotis.

Staiga tamsios jo akys prisipildė begalinio švelnumo. Jų žvilgsnis buvo nepaprastai giedras. Mergaitė ištiesė ranką – liauną, blyškią, virpančią ranką. Ji palietė jo veide tą vietą, kurion jį pabučiavo Margarita. Mergaitės ranka palietė jo skruostą ir, jaukiai įsitaisiusi, nurimo. Ji liovėsi virpėti. Jie žiūrėjo vienas į kitą – labai ilgai, o paskui bereikšmiu, visiškai bejausmiu mergaitės veidu perbėgo jaudulys, ji nebyliai sujudino lūpas. Mergaitė pravėrė burną ir blykstelėjo dantys – ji šyptelėjo labai trumpai, taip, kaip kartais šypsosi naujagimiai, kai kas nors juos linksmai pakalbina, o paskui ir vėl tampa rimti ir smalsūs. Nebyli šypsena tučtuojau pranyko, tačiau jos ranka dar valandžiukę lietė Sandrui skruostą.

Tai buvo gražiausias dalykas iš visų, kokius kada nors buvo regėjusi Antonija.

Luisas nepasibeldęs įžengė į Sandro kabinetą, kaip ir buvo įprasta tarp ordino brolių kolegijoje. Nuo pat Mato suėmimo katedroje jie dar nebuvo susitikę. Luiso veide buvo galima įskaityti viso labo tris sakinius: 1. Na ir prisidirbai! 2. Reikėjo pasiklausti mano patarimo! 3. Et, kad būtum girdėjęs mano kalbą Visuotiniame Bažnyčios susirinkime!

Jo kalba iš tiesų buvo nuostabi. Ji susilaukė tokio dėmesio, kad netgi labai rimtai konkuravo su skandalu, kurį sukėlė Mato suėmimas ir paleidimas į laisvę, ir netgi aplenkė jį. Konservatoriai

nenorėjo liautis ploję, o daugybė vis dar neapsisprendusių dvasiškių, kurie iš ryto plojo Hagenui, po pietų apdovanojo tokiais pat karštais aplodismentais Luisą de Sotą. Jis trumpai drūtai visiems išaiškino tikruosius Mato kėslus – kodėl jis taip norėjo įpareigoti vyskupus nuolat gyventi savo rezidencijose – ir galiausiai įspėjo, kad nė vienas dvasiškis susitaikymo su protestantais vardan nesumenkintų tikrojo tikėjimo – tokio, kurį skleidė apaštalas Petras. Tai buvo daug kovingesnė ir griežtesnė kalba nei rafinuotas Mato gražbylystės šedevras. Luisas nesigriebė kontrargumentų, tiesiog nuolat citavo apaštalų, šv. Augustino, šv. Bernardo Korleoniečio ir Tomo Akviniečio žodžius. Taigi jis labai sumaniai pateikė bažnyčios, gyvuojančios jau tūkstantį penkis šimtus metų, galybę ir nejučiomis palietė sentimentalius čia susirinkusių dvasiškių jausmus. Pabaigoje jis netgi nusiplėšė nuo kaklo kryžių, atkišo jį susirinkimo dalyviams prieš akis ir sušuko: „Mes negalime leisti, kad mūsų Išganytojas būtų dar kartą parduotas. Judas neturi nugalėti!“

Taigi Luiso kalba buvo ne mažiau emocinga ir rafinuota nei Mato. Ši kalba buvo spąstai, Luisas iš tiesų buvo spąstų spendėjas, o ne oratorius. Ši kalba dar labiau padidino prarają tarp skirtingų Visuotinio Bažnyčios susirinkimo dalyvių, užvirė arši kova dėl būsimos bažnyčios reformos.

– Šiandien posėdis baigtas, – tarė Luisas, nusišypsojo ir susidėjo rankas sau už nugaros. – Aš priverčiau delegatus kaip reikiant susimąstyti. Jie dar ilgai negalės užmigti, svarstydami tai, ką šiandien pasakiau.

Sandras nekomentavo jo žodžių. Pats nesuprasdamas kodėl, šįkart jis nebuvo nusiteikęs leistis į kalbas su Luisu apie šio asmenybę.

– Taigi, – prabilo Sandras, – aš taip pat turiu rūpestį, kuris trukdo man miegoti.

– Jei nebūtum pats pasakęs, būčiau tau tai priminęs.

Sandras atsiduso.

– Žinau, kad būtum priminęs, todėl prašnekau apie tai pirmas. Jeigu ketini man priekaištauti – maloniai prašom, tuomet viskas greičiau baigsis.

– O, Sandrai! Priekaištai! Aš ir priekaištai? Priekaištauti – ne mano būdui.

„Ne, – pagalvojo Sandras. – Tau būdinga dalyti patarimus, tūkstančius patarimų, kurių kiekvienas – sunkus kaip akmuo, sviedžiamas į vargšą nusidėjėlį."

Sandras vargais negalais prisivertė nusišypsoti.

– Kaip puiku, kad yra žmogus, kuris manimi rūpinasi.

Luisas atsisėdo ant vienos iš čia esančių girgždančių kėdžių, užmetė koją ant kojos ir sukryžiavo ant kelių rankas.

– Papasakok man, kas nutiko.

Tiesą pasakius, Sandras visai neturėjo noro viską jam išpasakoti, tačiau pastarosiomis dienomis jis pernelyg dažnai it įkyrią musę ginė nuo savęs Luisą, taigi ilgiau nebegalėjo šitaip elgtis.

– Papasakosiu viską labai trumpai: kai kas regėjo Matą Hageną Bertanio nužudymo naktį prie jo namų. Tačiau Hagenas negali būti žudikas, nes jis matė pas Bertanį laisvo elgesio moterį, kuri vis dar tebebuvo jo miegamajame, kai jis rengėsi išeiti, – bent jau jis taip tvirtina.

Sandras veltui laukė iš Luiso nors menkiausios liaupsės. Juk vis dėlto jis buvo teisus, manydamas, kad Bertanis nebuvo priešiškai nusiteikęs meilės reikalų atžvilgiu.

– Ar įsakei suimti tą kurtizanę? – paklausė Luisas.

– Niekas negali jos surasti. Jos kambaryje mes aptikome tik silpnaprotę mergaitę, veikiau – jauną moterį. Nežinia, kas ji tokia.

– Na, tai paklausk jos.

– Aš juk sakiau – ji ne viso proto. Ji neprataria nė žodžio.

– Bet juk tu įsakei ją suimti?

– Ne. Nenorėjau išplėšti jos iš įprastinės aplinkos. Paprašiau Antonijos Bender retkarčiais pažiūrėti, kaip jai sekasi, ir nunešti pačių būtiniausių dalykų, kol išaiškės tiesa.

– Kas gi toji Antonija Bender?

– Vitražistė, kurios ateljė yra *Palazzo Rosato*. Ji ir jos tėvas bičiuliaujasi su Karlota da Rimini.

– Tai ta pati vitražistė, su kuria kalbėjaisi katedroje?

Nejaugi Luiso balse suskambėjo lengva nepatiklumo gaidelė?

– Taip, – patvirtino Sandras.

– Leidi saugoti šios kurtizanės bendrininkę vitražistei? Tai, kuri bičiuliaujasi su įtariamąja? – Luisas kilstelėjo antakius, tačiau paskui nusprendė daugiau į tai nesigilinti. – Ar apžiūrėjot kurtizanės kambarį?

– Aš pats asmeniškai tai padariau, beje, labai atsargiai, kad neįbauginčiau Margaritos.

– O kas gi toji Margarita?

Sandras nusišypsojo.

– Aš pats pavadinau šiuo vardu tą mergaitę ir manau, kad tai jai patiko.

Luisas giliai atsiduso.

– Ar suradai ten ką nors svarbaus?

– Neradau nei ginko, nei plano – nieko, kas galėtų leisti pareikšti įtarimus kurtizanei, suteikusiai savo paslaugas vyskupui Bertaniui.

– O vitražistų ateljė? Juk vis dėlto tie žmonės yra pažįstami su kurtizane.

– Sargybos viršininkas Forlis norėjo atlikti ten kratą, tačiau, kadangi Matas Hagenas tam audringai paprieštaravo, aš atsižvelgiau į jo protestą, nes nenorėjau su juo susipykti, be to, galėjau nieko doro ten nerasti. Šiai dienai man jau pakaks ir vienos klaidos. Antonija man prisiekė, kad jos ateljė nėra nė gyvos dvasios. To man pakako.

– Tačiau sargybos viršininkui – ne. Jis laiko tave pernelyg skystu.

– Sargybos viršininkas Forlis tučtuojau pakeis savo nuomonę, jei tik Hagenui atsiras dar viena priežastis pateikti skundą. Pastačiau *Palazzo Rosato* sargybinius, be to, visame mieste zuja patruliai.

– O kodėl Hagenas turėtų pateikti skundą? Kas jam darbo?

Sandras truputį sudvejojo prieš atsakydamas į jo klausimą – pirmą kartą per visą šį pokalbį.

– Jį su Antonija sieja meilės ryšiai – bent aš taip manau.

Luisas džiugiai pasiūbavo koją.

– Matas Hagenas ir vitražistė? Kaip įdomu. Labai įtartini dalykėliai.

– Nesuprantu, ką bendra gali turėti jo sužadėtuvės – dar net neįvykusios sužadėtuvės – su mano byla.

– Ne su *tavo byla*, kaip tu pats pavadinai, bet su *mano*. Tai, kad aukštas pareigas užimantis protestantas Visuotinio Bažnyčios susirinkimo metu prašo katalikės tapti jo žmona, yra labai reikšmingas ženklas, Sandrai. Šis klastingas protestantų šliužas nori susimedžioti kiek galima daugiau jam palankių balsų. Bent keletas jautrios sielos dvasiškių būtinai užkibs ant šio taikos paliaubas žadančio triuko.

Sandras nebuvo labai geros nuomonės apie Matą, tačiau tikrai netikėjo, kad jis rėžė sparną aplink Antoniją vien tik dėl šios priežasties. Vis dėlto jam buvo nemaloni ši tema, be to, buvo labai nejauku, kad Luisas visą laiką jį stebi, lyg norėdamas perskaityti jo mintis.

Luiso akys žybtelėjo, tada jis tarė:

– Na, o dabar pakalbėkime apie tave ir *tavo bylą*. Žinau, jog tu nepageidauji, kad kiščiausi į tavo reikalus, ir jeigu nori, kad prikąsčiau liežuvį, tučtuojau man tai pasakyk. Bet galbūt vis dėlto leistum man duoti tau vieną vienintelį patarimą – pasakyti, ką aš dabar daryčiau būdamas tavo vietoje?

Dar visai neseniai Sandras tyliai niršo dėl nuolatinių Luiso patarinėjimų, bet dabar turėjo prisipažinti, kad jo siela šaukte šaukiasi pagalbos. Jis iš tiesų labai rimtai ketino savo jėgomis susidoroti su jam pavesta užduotimi, žiūrėdamas į ją lyg į egzaminą, kurį būtina išlaikyti. Ir vakar jam sekėsi netgi labai neblogai. Juk, šiaip ar taip, jis surado liudininką, be to, jis pats asmeniškai išgelbėjo popiežiaus sūnų Inocentą nuo pasikėsinimo į jo gyvybę. Šiandien viskas pasikeitė: Matas vis dėlto įrodė savo nekaltumą ir buvo paleistas į laisvę, kurtizanė pasislėpė, o Visuotinis Bažnyčios susirinkimas ir miestelėnai buvo labai sunerimę. Vyskupui kurfiurstui ir popiežiui visa ši istorija veikiausiai nelabai patiks. O jeigu dar paaiškės, kad Karlotos da Rimini jau ir pėdos spėjo atšalti, jis atsidurs pradžių pradžioje – po viso ilgo, tris dienas užtrukusio žmogžudystės tyrimo.

– Man reikia daugiau laiko. Visų pirma aš nerimauju dėl popiežiaus.

Luisas suglaudė abiejų rankų pirštų galus „stogeliu“ ir žvilgtelėjo į lubas – iš jo pozos Sandras suprato, kad ordino brolis dabar jaučiasi esąs savo stichijoje.

– Taip, suprantu, – pasakė Luisas. – Beje, mano patarimai tau padėtų ir vėl sustiprinti savo pozicijas, kurias tu pats susilpninai neatsargiu savo elgesiu. Popiežiaus širdį suminkštinti nebūtų labai sunkus darbas.

– Jeigu galėtum padėti man tai padaryti. Parašyti jam laišką ir...

– Tai nėra gera mintis, Sandrai.

– Kodėl?

– Tu gerokai pervertini mano įtakingumą.

– Esu įsitikinęs, kad...

– Siūlau tau kai ką kita. Padaryti gerą įspūdį Juliui III labai lengva. Jis gana paviršutiniškas žmogus, vertinantis tik akivaizdžius dalykus. Gali net nebandyti artintis prie tokio žmogaus, neaiškiai lemendamas savo „galbūt“ ar „jeigu“. Jam atgrasios spėlionės, dvejonės ir ilgas svarstymas. Jis vertina tik drąsius veiksmus ir aiškiai ištartus žodžius. Žinoma, tai turi būti tinkamai pasirinkti veiksmai ir žodžiai.

– Nesuprantu, kur tu lenki.

– Na, juk turi tą pabėgusią kurtizanę, kurios kambaryje gyvena silpnaprotė mergaitė. Be abejonės, tai labai įtartinos žmogystos.

– Nebūtinai.

– Nebūtinai, bet jos atrodo labai įtartinai, ir tik taip tu gali išsisukti iš šios keblios situacijos. Nusiųsk Šventajam Tėvui ataskaitą, kurioje parašysi, kad apklausdamas Hageną tu aptikai labai įtartinos ypatos – Karlotos da Rimini pėdsakus.

– Ir to užteks, kad popiežius nusiramintų?

– Vien tik to – ne. Vos tik ją suradęs, privalai kuo griežčiausiai ištardyti.

– O kaip tu manei, ką aš ketinu su ja veikti? Dainuoti lopšines? Aišku, kad aš ją ištardysiu.

– Aš kalbėjau apie iš tiesų griežtą tardymą. *Skausmingą* tardymą.

Sandras net išsižiojo. Jis atsistojo ir įsistebeilijo į Luisą, vildamasis, jog neteisingai suprato jo žodžius, galiausiai nusigręžė ir giliai atsidūsėjo. *Skausmingas tardymas* – tai reiškė kankinimą. Jis niekuomet nebuvo dalyvavęs nė viename kankinime, nebuvo matęs nė vieno kankinamo žmogaus. Buvo kankinamos raganos, eretikai, valstybės išdavikai ir sunkūs nusikaltėliai, o tokių žmonių jis nepažinojo. Vis dėlto jis nujautė, kas dedasi kankinimų rūsiuose. Vienas iš jo Romos laikų bičiulių – teismo kaltintojo sūnus – gavo iš savo tėvo leidimą apsilankyti vienoje iš daugelio vadinamųjų „tardymo" kamerų. Buvo vėlus vakaras, rūsyje nebuvo žmonių, jis buvo sutvarkytas ir išplautas, tačiau Sandras visu savo kūnu pajuto, kad čia dar visai neseniai vyko kažkas baisaus. Čia tvyrojo keistas kvapas, kurio kilmės Sandras niekaip negalėjo suprasti. Aplink buvo išmėtytos virvės, kai kuriose vietose labai nusidėvėjusios. Viename pravirame lagamine fakelų šviesoje sublizgo metaliniai strypai ir kastetai. Nuo lubų it pakaruokliai ant virvių kybojo dygliuoti rutuliai. Kai Sandras atsisėdo ant kankinimų suolo, šis gailiai sucypė. Visiems jo draugužiams buvo labai linksma: jie žaidė su visais šiais įnagiais, paikiodami rėkė, stenėjo, vartaliodami akis, ir tąsė įvairius prietaisus, apie kurių paskirtį galėjai tik spėlioti: kažkoks įnagis, panašus į veržlių raktą, priekalai, replės, užgesęs židinys, pilnas anglių... Tuomet Sandrui pasirodė, jog kažkas užgniaužė jam gerklę, pritrūko oro. Sandrui vaidenosi riksmai – tikri, nesuvaidinti riksmai – jis girdėjo geležinių sklendžių džeržgėjimą. Sandras priverstinai nusišypsojo, kai į jį nustebęs pažvelgė vienas iš draugų, nes nenorėjo su jais kvailioti, tačiau iš tiesų visų labiausiai troško kuo greičiau pasprukti iš rūsio.

– Žinoma, – pasakė Luisas, nutaisęs apgailestaujantį veidą, – skausmingi tardymai yra siaubingai nemalonus dalykas. Tačiau tokiu savo žingsniu tu įtikinamai pademonstruosi, jog esi tvirtai pasiryžęs negailėdamas paskutinių jėgų išnarpalioti visą šią painią bylą. Tik toks poelgis suminkštintų Šventajam Tėvui širdį.

Sandras sunkiai nurijo seiles.

– Pamiršti, kad ji pabėgo.

„Pabėgo" – ūmai šis žodis pasirodė jam esąs toks mielas, paguodžiantis, šis tas, už ko jis galėjo nusitverti.

Luisas gūžtelėjo pečiais.

– Kol ji atsiras, gali tardyti silpnaprotę mergaitę, o jeigu ši nieko nepasakys, tardyk ją *skausmingai*.

– Nenoriu to daryti.

– Dabar tu jau nebeturi kito pasirinkimo.

– Tačiau šitas man nepriimtinas. Netardysiu mergaitės.

Luisas lėtai pakilo nuo girgždančios kėdės.

– Na, kaip sau nori. Tai tavo paties sprendimas. Tikėsimės, kad po kurio laiko nesigailėsi dėl jo taip smarkiai, kaip dėl šio ryto sprendimo. Julius gali būti nepaprastai dosnus, kai žmogui sekasi, tačiau lygiai toks pat negailestingas patirtos nesėkmės atveju.

Luiso žodžiai pakibo Sandrui virš galvos lyg grėsmingai švytuojantis Damoklo kardas, ir jį akimirksniu apėmė siaubinga baimė.

– Bent jau kurtizanę – vos tik ją sučiups – ištardyk *nepaprastai* griežtai, – patarė jam Luisas. – Na, o jeigu tu to nepadarysi – ką gi, tuomet tikrai nenorėčiau atsidurti tavo vietoje.

Paties gražiausio vitražo kompozicija buvo panaši į choralą, o kiekviena figūrų eilė jame – į natų puslapį. Pro vitražą bažnyčios vidun besiliejanti šviesa savo poveikiu panėšėjo į muziką – ji smelkėsi žmonėms tiesiai į širdis, suminkštindama jas, darydama jautresnes ir gebančias užjausti, tačiau lygiai taip pat galėjo sukrėsti, atnešti į žmogiškąją sielą sumaištį ir netgi sukelti ekstazę. Antonija matė, kaip Šartre stotingi vyrai, apimti dievobaimingumo, suklupdavo priešais vitražais išpuoštus katedros langus, o Tolede pamaldžios matronos, išvydusios stiklo mozaikas, imdavo dusti, griebdavosi už gerklės ir palaimingai užmerkdavo akis, lyg ką tik būtų buvusios pamalonintos lovoje. „Šviesos muzika", – taip vadino Antonija šį fenomeną. Šviesių spalvų poveikis buvo toks pat, kaip ir skaidrūs, aukšti tonai – žvalino ir skatino pakilti į aukštybes. Tuo tarpu tamsios spalvos sunkiai it smilkalai driekėsi per Dievo namų erdves, apsupdamos žmones paslaptingu šydu.

Iki šiol Antonija buvo išbandžiusi savo jėgas tik kurdama siaubo kupinus vitražus: ji vaizdavo apokalipsę, pragarą, viską naikinančią

ugnį ir Paskutinįjį Teismą. Ji buvo kūrėja, tačiau sugebėjo perteikti tik vieną vienintelę žmogaus sielos būseną – baimę.

Norėdama tapti kažkuo daugiau, nei paprasta vitražiste, norėdama tapti tikra vitražų valdove, ji turėjo gebėti savo kūriniuose perteikti pačius įvairiausius jausmus taip, kad jie vienas kitam neprieštarautų, bet suliptų it dvi monetos pusės. Pasaulyje nebuvo baimės be vilties, sielvarto be džiaugsmo, saulės be nakties. Kadaise Dievas pasakė, kad šviesa turinti būti atskirta nuo tamsos, bet žmogaus sieloje taip ir liko susivienijusios ir šviesa, ir tamsa, taigi ši vienybė turėjo išlikti ir žmogaus kūriniuose, meno šedevruose.

Tik šiandien ji rimtai apie tai susimąstė ir nusprendė, kad vis dėlto jai pavyks sukurti kažką panašaus. Ji įsivaizdavo katedrą, paskendusią raudonai ir mėlynai mirguliuojančios šviesos virpesyje – tai buvo dvi stebuklinga tarpusavio sąveika užburiančios, mistiškos spalvos, kurios susilies su akmeniniais skliautais, ir taip atsiras darnus šviesos ir iš žilos senovės atkeliavusios materijos raizginys, priversiantis užkąsti žadą kiekvienam, įžengusiam į Dievo namus.

Antonijos dienoraštis

Supratau! Štai kas visų svarbiausia! Priversti žmogų netekti žado iš nuostabos ir nuščiūti! Šiandien jis privertė mane netekti žado ir nuščiūti. Kiek daug meilės ir švelnumo gali slypėti vienam vieninteliam judesyje, tyloje. Aš tiesiog įsimylėjau tylą, tvyrojusią tarp jo ir mergaitės, tą ranką ant jo skruosto, jo akis, kai mergaitė nusišypsojo... Tikriausiai aš visai išprotėjau – aš įsimylėjau šią sceną.

„Nuostabi tema vitražui“, – mąstė ji. Vitražui, kuriame yra tik vienas motyvas. Mirštanti mergaitė ir angelas. Mergaitė liečia angelo veidą, patikliai atsiduoda jo globai. Ji nebijo – angelas atėmė iš jos baimę.

Angelas atėmė iš jos baimės jausmą. Šis sakinys ir vėl aidi man galvoje. Bet juk šis angelas yra kažkuo panašus į žudiką. Grožis ir siaubas – šalia vienas kito, tikra šviesos ir tamsos sąjunga. Myliu ne tik šią sceną, myliu ir šios scenos herojų. Aš myliu angelą.

Ji švystelėjo šalin plunksną, su kuria rašė dienoraštį. Jos širdis daužėsi it pašėlusi. Giliai įkvėpusi septynis aštuonis kartus, ji vėl skubiai čiupo į rankas plunksną.

Aš myliu Matą. Aš myliu seną, vėl iš naujo atgimusią svajonę, vardu Antonija Hagen. Aš nesiliauju kartojusi: Antonija Hagen, Antonija Hagen.

Ji dar kartą numetė plunksną ant stalo, o paskui – net ant grindų.

– Prakeikimas! – šaukė Antonija. – Prakeikimas, prakeikimas, prakeikimas!

Ji ilgėjosi Mato, jo tvirtų rankų, valingų lūpų, akių, lyties. Ji troško gulėti ant jo arba po juo. Galų gale užvaldyti jį visą – šį kūną, šią seną svajonę – tai buvo pats karščiausias jos troškimas.

Bet vis dėlto jos mintyse nuolat išnirdavo Sandras Karisimis, ta scena su mergaite, tas nuostabus žavesys. Kas tai, ką gi visa tai reiškė?

Antonija buvo suglumusi ir sudirgusi. Jos protas reikalavo ramybės, tvarkos ir kokio nors užsiėmimo. Išsivaduoti iš šios būsenos ji galėjo tik trimis būdais: rašyti dienoraštį, pasimylėti arba dirbti su stiklu. Pirmąjį būdą ji jau gana nesėkmingai išbandė, o antrasis būdas šiuo metu buvo tiesiog neįmanomas.

Antonija nustūmė šalin dienoraštį ir plunksną, atsistojo, židinio liepsnoje įkaitino aštrų geležinį rėžtuką ir uždėjo jį ant rubino raudonumo stiklo plokštės, kuri gulėjo ant didelio kvadratinio stalo. Savo pirmajam nebe apokalipsinės temos paveikslui jai visų pirma reikėjo purpurinio dangaus, kurį jau buvo nupiešusi ant stiklo. Ji atsargiai vedžiojo aštriais įkaitintos geležies ašmenimis per stikle nupieštus kontūrus ir tiksliai apskaičiuotose vietose stiklas atsidalydavo. Tas ausį rėžiantis garsas panėšėjo į verveklio, panardinto į karštą vandenį, šnypštimą. Antonijai patiko šis garsas. Neaiškūs vaizdiniai, iki šiol egzistavę tik jos galvoje, pradėjo įgauti formas, ir tai buvo nepaprastai geras jausmas. Dirbdama ji pamiršdavo vyrus – visus vyrus. Čia buvo tik Antonija ir stiklas. Tik vieną vienintelį kartą per

visą valandą jos mintys mažumėlę nuklydo nuo darbo – ji pagalvojo apie Karlotą.

Kur ji dabar yra? Kodėl ji melavo dėl Bertanio, sakydama, kad tąnakt nebuvo su jokiu vyriškiu? Negi ji iš tiesų įtarinėjama ne be reikalo?

Paskui Antonija vėl atsidavė tik darbui. Angelas ir mergaitė – ji norėjo dar šiandien užbaigti pjaustyti stiklą šiam vitražui.

Atsivėrė ateljė durys. Liokajus pasitraukė į šalį ir pagarbiai praleido į vidų žengiantį prelatą. Antonija tučtuojau jį atpažino: ji kūrė jo portretą stikle ir niekuomet nebūtų galėjusi pamiršti šios keistos į kriaušę panašios galvos: Žanas Žakas Vilefrenšas, Tulūzos arkivyskupas, buvo aukštas sunkiasvoris vyras su keliais menkais paskutinių likusių plaukų kuokšteliais ant kaktos ir virš ausų. Jis ėjo net sulinkęs nuo savo paties kūno svorio, nuolat sukiodamas galvą tai kairėn, tai dešinėn ir tik labai retai ilgėliau įsižiūrėdamas į savo sunkios kelionės tikslą. Netoliese pamatęs suoliuką, jis tučtuojau nusičiupo šią auką. Baldelis garsiai sutreškėjo, tačiau jis nekreipė į tai dėmesio.

– Jūs turėti būti Antonija Brecher, ar ne tiesa? Jeronimo Brecherio duktė. Kaip teko išgirsti, Jūs pati sukūrėte kai kuriuos stiklo šedevrus, o ne Jūsų tėvas, dėl to aš it kankinys užlipau šiais pasibaisėtinais laiptais. Kas Jus įkišti į šią apgailėtiną ateljė? Madrucas? Na, panašu, kad tai jis, senas nagas. Elgiasi su menininkais neką geriau nei su sargybiniais. Manau, kad reikėtų rimčiau žiūrėti į žmones, kurie turi ką pasakyti.

– Bender, – pataisė ji.

– Ką Jūs pasakėte?

– Antonija Bender, Jūsų Ekscelencija.

Jis ištiesė ranką, arba, tiksliau pasakius, tik šiek tiek kilstelėjo – taigi, norėdama pabučiuoti jo žiedą, ji turėjo žemai pasilenkti. Kol ji lenkėsi, arkivyskupas spėjo apžvelgti visus čia esančius užbaigtus, pusiau užbaigtus vitražus ir brėžinius. Jis paėmė popieriaus lapą ir įsižiūrėjo į jį.

– Jūsų piešinys? Koks keistas motyvas! Angelas ir mergaitė. Pamačiau Jūsų Apokalipsę katedroje ir tiesiog apstulbau. Tai bent

pragaras! Tiesiog neįtikėtina, kad tai sukūrė moteris. O koks gi čia piešinys?

– Nupiešiau jį vos prieš valandą, tučtuojau po to, kai užbaigiau angelą su mergaite.

– Dar vienas keistas motyvas! Kankinys, mirtinai sužeistas, susmunka ant žemės, pervertas durklo. Ji suteikė jo apdarui vyskupo purpuro spindesį, o šis veidas primena man kažkokį žmogų, kurį aš pažinojau. Prie jo kojų guli nuvytusi lelija, liudijanti, kad nuvyto jo tyrumas. Bertanis, ar ne?

– Tik kuklus bandymas įamžinti visai neseniai nutikusį įvykį, Jūsų Ekscelencija. Jokiu būdu nemanau, kad kada nors sukursiu štai tokį vitražą.

– Drąsi ir protinga mintis, ką čia bepridursi. Ji labai dviprasmiškai pavaizdavo vyskupą. Be to, tai visai ne biblinė tema. Nepaprastai įžūlu. Vadinasi, vargšo Bertanio mirtis tam tikra prasme buvo ne visai blogas dalykas – na, nors jis pats į tai, be abejo, pažiūrėtų visiškai kitaip. – Vilefrenšas kikendamas prisidengė burną nosinaite. – Bertanis nevertino meno. Be jokios abejonės, jis buvo tikras politikos genijus, tačiau, deja, visiškai ignoravo meną ir nesuprato jo – kaip ir daugelis mano kolegų. Bet aš esu mecenatas, meno kūrinių kolekcionierius ir dar daugiau: aš ir pats truputėlį piešiu.

Jis spragtelėjo pirštais ir liokajus padavė jai piešinį: prisikėlęs iš numirusiųjų Jėzus Kristus pasirodo Marijai Magdalietei. Piešinys buvo nupieštas techniškai nepriekaištingai, tačiau kupinas bereikalingo patoso.

– Šis kūrinys nepaprastai įspūdingas.

– Ji labai pastabi, – pagyrė jis Antoniją. – Galbūt aš netgi leisiu Jums pasinaudoti keliais savo piešiniais, kai kursite naujus vitražus Tulūzos katedros langams.

– Aš?

Jis nukreipė į ją truputį pavargusį žvilgsnį.

– Žinoma! O gal Jūs manote, kad aš visą laiką kalbuosi su viena iš Jūsų stikle atvaizduotų figūrų? Vos tik baigtis Jūsų kontraktas Tridente, Jūs tučtuojau keliauti į Tulūzą. Jūs gauti puikus atlygis,

apartamentai ir šilta ateljė. Pačios geriausios medžiagos, žinoma. Tebūnie taupios tik voverės.

Iš Vilefrenšo lūpų it iš fontano trykšte tryško gausios žodžių ir seilių čiurkšlės, todėl jis nuolat šluostėsi lūpų kampučius nosinaite.

– Be abejo, Jūsų menas kartais prieštarauja tradiciniam Biblijos aiškinimui, bet juk reikia mąstyti praktiškai, ar ne tiesa? Jeigu dėl tokių nepaprastai didelės meninės vertės vitražų ir teks susitaikyti su pora mielų akibrokštų, ką gi – aš sutinku. *Ars triumphans* – menas nugali. Bet Jūs parodyti man projektus, prieš perkeliant juos ant stiklo.

– Aš dar nepriėmiau Jūsų pasiūlymo, Ekscelencija. Iš pradžių privalau pasikalbėti su savo tėvu, be to, gali būti, kad aš greitai ištekėsiu.

– Nesąmonė, – pasakė jis, lyg ji būtų vaikas, sugalvojęs kažką visiškai absurdiška. – Ji yra pirmoji moteris, kuriai suteikiama tokia didelė garbė. Jūs tik įsivaizduoti: Jūs tapti įžymybė, visiškai naujas reiškinys. Naujienoms būna lengva, nes jos visuomet susilaukia didžiulio dėmesio. Be to, menininkai gyvena pas mane Tulūzoje kaip kancleriai. Jūs gauti dvi asmenines tarnaites ir tris pameistrius, kurie padės Jums dirbti. Sutartis dvejiems metams. Visa tai aš jau aptariau šiandien iš ryto.

– Su kuo? – paklausė ji.

Vilefrenšas, įpratęs uždavinėti klausimus, o ne atsakinėti į juos, vangiai nusišypsojo ir tokiu pačiu atsainiu judesiu kaip ir anksčiau ištiesė ranką.

– Jūsų tėvas, – tarė jis, – paaiškins Jums viską, ko nesuprantat.

Sandro malda

Tu mane skaudini. Mano užduotis jau iš pat pradžių buvo pernelyg sunki. Užuot man padėjęs, Tu nuolat spendi mano kelyje spąstus. Tu kurstai mane daryti tai, ko aš nenoriu ar tiesiog neturėčiau daryti, ir nesvarbu, ką benuspręsčiau, paskui mane it geležiniai svarmenys, prirakinti prie kojų, velkasi prastos pasekmės. Ką gi tai galėtų reikšti? Dieviškąją komediją? Tai neteisinga. Tu pernelyg daug iš manęs rei-

kalauji. Aš negaliu nugalėti žudiko, o drauge ir savęs. Štai kad ir tas kurtizanės kankinimas. Kodėl verti mane rinktis ir svarstyti, kas geriau: ar užsitarnauti Tavo arba Tavo vietininko Žemėje priešiškumą, ar paaukoti save patį arba kitą žmogų? Vizitatoriai tam tikra prasme yra tarnautojai, o tarnautojai neužsiima kankinimu, turėtum tai žinoti. Jeigu esi man palankus, leisk pabėgti šiai kurtizanei į Angliją arba į Kiniją, tegu ji išnyksta visiems iš akių. Nematomų žmonių neįmanoma kankinti. Taigi byla būtų laikoma baigta. Arba padaryk taip, kad kuo greičiau išaiškėtų, jog ji nekalta. Arba, jeigu ji kalta, tegul kuo greičiau prisipažįsta.

Jeigu Tu tai padarysi, tuomet ir aš surasiu savyje jėgų išlaikyti kitą egzaminą: čia aš apie Antoniją Bender. Negi Tau atrodo padoru tokiomis sunkiomis mano gyvenimo dienomis atsiųsti man moterį – moterį, nors po Beatričės aš nesusitikinėjau nė su viena?

Pamiršk paskutiniąją mano pastabą, Antonija ne tokia kaip Beatričė. Aš stovėjau Palazzo Rosato šalia jos ir liečiau ją – ne rankomis, ne kūnu. Aš liečiau ją savo mintimis. Ši vienintelė galimybė būti greta jos buvo kartu ir labai paguodžianti, ir liūdna.

Aš žinau! Tavo įsakymai man pažįstami taip pat puikiai, kaip ir mano vienatvė. Dirbdamas Luisui aš truputį primiršau abu šiuos dalykus. Neseniai savo sieloje pajutau atgimstant tą jausmą. Tu manęs galbūt nesuprasi, jei pasakysiu, kad nubudimas yra nepaprastai slogus jausmas. Viena vertus, pačią pirmą akimirką žmogus apsidžiaugia, kad yra gyvas, vėl gali mąstyti ir veikti, gali daryti viską, ko negalėjo daryti miegodamas. Kita vertus, jau kitą akimirką žmogus suvokia sunkumus, kuriuos jam ruošia ši diena. Pabudimas, Viešpatie, truputį panašus į nuodėmę: kartu ir bijoma, ir mėgaujamasi.

12

Pirma, ką pajuto Karlota, išėjusi iš slaptojo koridoriaus ir įžengusi į Inocento namus, buvo neįprasta, maloni šiluma. Ji praleido daug valandų skersvėjo perpučiamuose požeminiuose tuneliuose ir, nors ir buvo apsitūlojusi storu šaliku, siaubingai sušalo. Tūnodama už slaptųjų durų ji klausėsi besiruošiančių tarnų šurmulio – jie išvėdino, sutvarkė kambarį, užkūrė židinius ir galiausiai pasišalino. Karlota buvo labai atsargi, dar valandžiukę palaukė ir tik tuomet ryžosi praverti slaptąsias duris. Jos buvo paslėptos po lengvu kilimu, kabančiu ant sienos, kurį ji kilstelėjo ir lėtai įslinko į kambarį.

Karlotą tučtuojau apglėbė iš trijų židinių sklindanti šiluma. Kurį laiką ji stovėjo it įbesta ir jautė, kaip jos kūną it pūkinis apsiaustas pamažu jaukiai apgaubia maloni kaitra. Kambarys buvo daug mažesnis, kuklesnis ir labiau asmeniškas, nei ji tikėjosi. Jau Inocento romėniškuose rūmuose jai krito į akis tai, kad jaunasis popiežiaus sūnus akivaizdžiai bodėjosi didžiulėmis, prašmatniomis ir todėl beveidėmis, beasmenėmis patalpomis ir vertino jaukų šeimynišką, intymų stilių – galbūt tai buvo susiję su jo jaunyste, praleista vargšų kvartale, kur nė su žiburiu nebūtum galėjęs surasti didelių, tuščių patalpų. Keturios skrynios, lova su baldakimu, trys senamadiški foteliai, dvi otomanės*, odinis kamuolys, žaidimas su kauliukais ir popieriais apkrautas rašomasis stalas liudijo, kad Inocentas mėgdavo čia būti, o likusiomis apartamentų patalpomis naudodavosi retai arba iš viso ten nebuvodavo.

Pro geltona ir rožine spalva nudažytus langus į kambarį besiveržiantys popiečio saulės spinduliai apakino Karlotą. Ji sumirksėjo ir vos susitvardė nenusišypsojusi, nes spalvota šviesa, besiliejanti į kambarį, sukūrė tokią jaukią nuotaiką, kad ji visų mieliausiai būtų atsisėdusi, pamiršusi visus savo rūpesčius ir planus bei išgėrusi puodelį žolelių arbatos.

Tačiau šis noras truko neilgai – ji prisiminė, ko čia atėjo: dienos šviesoje apsižvalgyti, kad paskui patamsyje be vargo surastų Ino-

* Otomanė – žema sofa.

cento miegamąjį ir jo lovą. Ji atliko šią užduotį. Tai buvo labai lengva – netgi be fakelo ar žvakės – išlįsti iš už kilimo, prieiti prie lovos ir...

Ji užmerkė akis, lyg pajutusi lengvą svaigulį, o kai vėl jas pramerkė, jos žvilgsnis užkliudė didelį šunį, gulintį po rašomuoju suolu. Iš pradžių kūną nutvilkiusi baimė pradingo, nes, nors šuo ją ir pastebėjo, bet beveik nekreipė dėmesio – nusižiovavo, sučepsėjo ir tik retkarčiais pažvelgdavo blankiomis, nuo senatvės prigesusiomis akimis. Jis buvo vienas iš tų šunų, kuriems tučtuojau pajusdavai simpatiją ir gailestį, nes tai buvo seni ir ištikimi gyvūnai. Ji pasilenkė prie jo.

– Na, geruti, kuo tu vardu? – pašnekino ir paglostė jam galvą. Jis nesipriešino jos glamonei.

Jo kailis buvo tamsiai pilkas, išpuoselėtas, bet daugybė senų randų bylojo, kad taip buvo ne visuomet – kadaise jam yra tekę patirti ir šilto, ir šalto. Paprastai šunys buvo laikomi aptvaruose lauke, arba bent jau virtuvėse. Tai, kad šiam šuniui buvo leidžiama būti miegamajame, liudijo apie glaudų jo ir šeimininko ryšį.

Šuo lėtai padėjo galvą ant grindų, ir Karlota prieš atsitiesdama dar kartą jį paglostė. Tuomet šalimais nukrito popieriaus lapas. Ji pakėlė jį ir norėjo vėl padėti atgal į vietą, tik netikėtai susidomėjo mergaitiška rašysena, panašia į jos dukters Lauros. Tai nebuvo ta pati rašysena – ji tučtuojau tai pastebėjo – tačiau stilius labai panašus. Laiške nebuvo kreipinio, tačiau jis buvo adresuotas Inocentui ir kupinas aistringo ilgesio. Nors stilius buvo negrabus ir pilnas klaidų, tačiau žodžiai labai nuoširdūs. Atrodo, kad jaunasis kardinolas buvo smarkiai kritęs į širdį tokiai pačiai jaunai merginai kaip ir jis.

Ji niekados net nebuvo pagalvojusi, kad Inocentas gali turėti mylimąją. Daugelis dvasininkų turėjo mylimąsias, tai nė kiek jos nestebino, tačiau ji nenumatė tokios tikimybės – labai sąmoningai jos nenumatė. Ji nenorėjo, kad jis turėtų mylimąją, o dar tokią, kuri rašytų jam aistros kupinus laiškus; ji nenorėjo, kad jis turėtų šunį, kuris miega prie jo lovos ir džiaugsmingai jį pasveikina, vos tik jam įžengus pro duris.

Jai reikėjo ateiti į šį kambarį, tačiau ji padarė klaidą, pernelyg ilgai čia užsibūdama. Šiluma, saulė, odinis kamuolys, žiovaujantis šuo, meilės laiško čežėjimas rankose – visa tai buvo smulkmenos, kurios iškilo tarp jos ir keršto it mūro siena – ir kuo daugiau jų buvo, tuo labiau toji siena didėjo. Jau dabar ji pati save kamantinėjo, ar teisinga žudyti žmogų, kuris nieko blogo jai nepadarė – žaidė kamuoliu, buvo mylimas ir geidžiamas, kuris buvo visiškai nekaltas dėl jai nutikusios tragedijos ir lyg pačios lemties paženklintas nekaltybę reiškiančiu vardu.

– Prakeiktas šuo, – sumurmėjo ji, žvairuodama į gyvūną. – Prakeiktas laiškas!

Karlota tučtuojau padėjo popieriaus lapą.

Čia, tarp krūvos laiškų ir pergamentų, ji pamatė įspūdingą popiežiaus antspaudą, popiežiaus herbą. Ir iš tiesų: Julius III rašė savo sūnui. Tai buvo asmeniškas laiškas. Jau pats kreipinys *Mano mylimas Inocentai* aiškiai liudijo, kad čia rašė ne popiežius, bet tėvas.

Prašau tavęs dar kartą: būk atsargus. Ir kodėl gi aš tave išleidau į Tridentą? Tavo menką misiją galėjau pavesti atlikti kitiems žmonėms iš savo artimiausios aplinkos. Romoje būčiau galėjęs tave apsaugoti. Visuotiniai Bažnyčios susirinkimai yra panašūs į gyvačių duobes. Būdamas mano sūnus, tu esi tokioje padėtyje, kuri visiems užkliūva. Daugelis bandys tave išnaudoti, kai kurie – pakenkti, norėdami pakenkti man. Mano pečius slegia siaubingai sunki užduotis – aš turiu valdžią, esu tikinčiųjų ir menų valdovas, ir vis dėlto, jei tau kas nors nutiktų, visa tai būtų tik menkas niekas. Ką man reiškia tie kiti? Tu esi vienintelis mano vaikas.

Niekuo nepasitikėk. Saugok save.

Šie žodžiai buvo it potvynio bangos, paskandinusios Karlotą – taip pat ir sieną, atsiradusią tarp jos ir kruvinojo plano. Ką reiškė vien tik pažvelgti į šį raštą, laikyti savo rankose *jo* ranka rašytą laišką... Džovanis Marija del Montė, šiandien – Julius III. Karlotai jis buvo ne Šventasis Tėvas, bet vis dar Siponto arkivyskupas, žudikas.

Savo vyskupijoje jis buvo labai gerbiamas. Karlota ir jos vyras Pjetras taip pat priklausė gausiam Siponto miesto tikinčiųjų būriui, besidžiaugiančiam, kad galų gale turi arkivyskupą, kuris rūpinasi paprastų žmonių reikalais. Del Montė buvo baigęs universitete teisės mokslus – galbūt šis išsilavimas įgalino jį blaiviau žiūrėti į kai kuriuos dalykus nei jo pirmtakus, kuriems dažniausiai rūpėdavo tik bažnyčių gražinimas ir savo galios stiprinimas. Pasinaudodamas savo įtaka jis pagerino Siponto uostamiestyje higienos reikalus ir praplėtė uostą. Jis laikė Šv. Mišias ne tik per didžiąsias metų šventes, bet dar šešis kartus per metus.

Karlotos vyras Pjetras Peca buvo karštas arkivyskupo del Montės gerbėjas. Tarp kitko, tai buvo susiję su Pjetro pareigomis – jis dirbo vyskupijoje raštininku. Jis uždirbdavo pakankamai, kad galėtų sau leisti kartu su šeima nuomotis visą aukštą švaraus namuko, stovinčio pačiame Siponto pakraštyje. Jiems sekėsi gerokai šauniau nei didžiajai daugumai miestiečių, nors jie ir nepriklausė miesto diduomenei. Jie gyveno ramų pasiturinčių miestelėnų gyvenimą, kupiną mažų rūpesčių, be jokių didelių norų, ir Karlota jautėsi puikiai it saugiame lizde. Savo vyro ir dukters pašonėje ji buvo susikūrusi sau jaukų ir patogų gyvenimą ir galvojo, kad toks jis liks iki pat jos dienų pabaigos.

Kai arkivyskupas, patenkintas Pjetro darbu, padidino jam algą, šie papildomi pinigai įgalino Karlotą ir Pjetrą išsiųsti mokytis į vienuolyną savo vienintelę dukrą Laurą, kuriai tuomet sukako dešimt metų. Iš pradžių Karlota smarkiai priešinosi, nenorėdama patikėti savo dukters svetimiems žmonėms.

– Aš norėčiau, kad ji pasiliktų Siponte. Už tuos pinigus, kuriuos mums reikėtų mokėti už mokslą vienuolynui, mes galėtume pasamdyti dukrai asmeninį mokytoją, – prieštarvo ji.

Pjetras niekados nieko nedarydavo be žmonos pritarimo, bet jam pavyko išsklaidyti jos abejones. Jis pasakė, kad geras išsiauklėjimas ir išsilavinimas ateityje suteiktų Laurai galimybę sėkmingiau ištekėti, be to, vienuolyne ji bendrautų su mergaitėmis iš kilmingų šeimų. Kartą po mišių bažnyčioje Karlota buvo pristatyta arkivyskupui del Montei, ir šis galutinai įtikino ją patikėti Laurą pranciškonėms

klarisietėms. Taigi, ji apsilankė vyskupo rekomenduotame vienuolyne. Jis buvo netoliese Siponto ant kalvelės, nuo kurios atsiverdavo puikus vaizdas į jūrą, o vienuolės buvo nepaprastai apsiskaičiusios ir garsėjo savo atsakingu požiūriu į joms patikėtas auklėtines. Be to, jeigu jau pats vyskupas jas rekomendavo... Diena, kai Karlota sutiko leisti Laurą mokytis į šį vienuolyną, pakreipė jos gyvenimą kita vaga.

Karlota ilgėjosi dukters, bet ji žinojo, kad Laurai ten gerai, ir kiekvieną vakarą meldėsi už ją, taip pat ir Laura minėdavo savo maldose motinos vardą. Net per didelį atstumą išliko jų sielas jungiantis ryšys. Abi parašydavo viena kitai per savaitę po laišką.

Laura lengvai apsiprato su nauja aplinka. Ji buvo linksma, gyvenimo džiaugsmu trykštanti mergaitė, nė truputėlio nebaikšti ir greitai susidraugaujanti su naujais žmonėmis. Užuot liejusi graudžias ašaras dėl išsiskyrimo su tėvais, ji sugebėjo pamatyti šioje situacijoje ir teigiamų dalykų: santūrios, draugiškos vienuolės, neįkyriai lavinančios mergaites; puikus oras – daug geresnis, nei žuvimi atsiduodančiame Siponte; naujos draugės, tačiau visų pirma – našlaitė, vardu Inesa, su kuria ji gyveno vienoje vienuolyno celėje. Lauros laiškai, kuriuos gaudavo Karlota, visuomet buvo linksmi ir liudijo apie puikiai leidžiamą laiką.

– Tai buvo geras sprendimas, – veikiai ir Karlota pritarė savo vyrui.

Vieną kart per metus Laura du mėnesius praleisdavo namie, kur išdidžiai parodydavo, ką per visą tą laiką išmoko. Jos balsas buvo gražus ir puikiai išlavintas, ji be vargo dainuodavo nuostabias dainas, o jos rankraštis buvo tikras meno kūrinys. Tačiau visų mieliausiai ji mėgdavo pasakoti apie Inesą.

– Aš kiekvieną dieną galvoju apie ją, – šnekėjo Laura. – Ji yra viena iš tų nedaugelio mergaičių, kurios neturi nieko, pas ką galėtų nuvykti pasisvečiuoti. Ji turi dėdę, kuris moka už jos mokslą ir pragyvenimą vienuolyne, tačiau tik dėl to, kad jos atsikratytų.

– O kodėl gi tu nepasikvieti jos pas mus, tos savo Inesos? – pasiūlė Karlota. – Jei ji nieko neturi, tai galėtų praleisti vasarą pas mus.

– Aš kviečiau, mama. Aš pasiūliau jai atvykti pas mane paviešėti, tačiau Inesa mano, kad ji mums įkyrės.

Pirmąsias dvi vasaras Laura atvykdavo viena. Trečiaisiais metais Karlota nusiuntė geriausiai savo dukters draugei pakvietimą.

Inesa buvo baikšti mergaitė, visai kitokia nei Laura, ir iš visų jėgų stengėsi atrodyti labai neprieinama. Savo kuklią išvaizdą ji pabrėždavo santūriu apdaru ir mažai kalbėjo.

– Kai mudvi liekame vienos, – pasakė Laura, – ji būna daug atviresnė. Ji tikras lobis, mama.

Karlota tai nujautė. Kai Inesa nusišypsodavo, – o tai nutikdavo retai, – Karlota matydavo, kokia gera ir šilta mergaitės siela. Nors ir būdama nepaprastai tyli, Inesa buvo padori, paslaugi ir ištikima draugė. Karlota mėgo Inesą.

Per tris vasaras jos vis artimiau viena kitą pažino ir per tą laiką pradėjo viena kita pasitikėti. Pjetras taip ir nesurado su Inesa bendros kalbos, bet jis buvo vyras, o Inesą suprasti veikiausiai galėjo tik moteris. Ji niekuomet neturėjo žmogaus, kuris būtų ją mylėjęs – vos tik jai gimus, abu jos tėvai mirė nuo karštligės, o Laura ir Karlota pirmos jai suteikė kažką panašaus į tai, ką žmonės vadina šeima. Jos prieraišumas virto švelnumu. Veikiai ir ji kiekvieną savaitę atsiųsdavo Karlotai po laišką, o Karlota kiekvienąkart parašydavo jai atsakymą.

Vieną dieną – tai buvo 1545 metų birželis, ir Karlota jau džiūgavo, kad ją aplankys abi penkiolikmetės mergaitės – ji gavo laišką, kuris buvo kitoks nei visi laiškai, kuriuos jai iki šiol buvo atsiuntusi Laura.

Miela mama,

Čia nutiko kažkas keista. Vienai vienuolei, sesei Andželai – nedraugiškai, kitų ne itin gerbiamai ypatai – pasirodė Švenčiausioji Dievo Motina. Abatė įsakė seseriai Andželai tylėti, tačiau sesers vizija kartojosi kiekvieną naktį, o vakar dar viena sesuo, pati jauniausia, vardu Hortenzija, regėjo tą patį apsireiškimą. Niekas nesupranta, ką visa tai galėtų reikšti.

Visos labai susijaudinusios. Tu tik įsivaizduok: Dievo Motina buvo vos už poros celių nuo manęs! Argi tai neįdomu? Pranešiu Tau visas naujienas. Po trijų savaičių mes ir vėl būsime kartu. Mudvi su Inesa nekantraujame apkabinti Tave ir tėtį.

Tavo karštai mylinti dukra
Laura

Perskaičius šį laišką, Karlotą apėmė prasta nuojauta. Jis apsigyveno jos širdyje ir diena iš dienos vis stiprėjo. Jai niekaip nepavykdavo užsimiršti atliekant namų ruošos darbus, jos galvoje nenumaldomai aidėjo Lauros žodžiai. Ji nujautė artinantis kažkokią baisią nelaimę, bet kartu ramino pati save, kad visa tai tik jos vaizduotės vaisius.

Kitą savaitę nesulaukusi iš Lauros laiško, Karlota *suprato*, kad kažkas atsitiko, nes Laura niekuomet nebuvo praleidusi nė vienos savaitės. Inesa taip pat jai neparašė.

Ji palaukė dar dvi dienas iki sekmadienio – dvi siaubo kupinas dienas – ar vis dėlto neateis laiškas. Tik tuomet ji nuėjo pas Pjetrą ir papasakojo jam apie savo baimes.

– Tu be reikalo jaudiniesi, – ramino jis. – Galbūt ji buvo nubausta, nes iškrėtė kažkokią eibę, dėl to jai kurį laiką ir buvo uždrausta rašyti laiškus.

– O Inesa? Ne, aš tau sakau – kažkas nutiko.

– Ir kas gi ten galėjo nutikti?

– Aš taip pat to nežinau.

– Galbūt ji susirgo, ir mes veikiai gausime apie tai žinią.

Karlota niekaip negalėjo nurimti ir kartu su Pjetru dar tą pačią dieną iškeliavo į vienuolyną. Atvykę vakare, jie rado užsklęstus vartus ir niekas neatsakė į jų šūksnius. Pjetrui pavyko perlipti tvorą ir iš vidaus atverti vartus. Vienuolyne nebuvo nė gyvos dvasios. Ant pultų gulėjo atverstos knygos, virtuvėje virš ugniakuro kabančiame katile telkšojo apipelijusi daržovių sriuba, perpus perpjautos morkos kartu su peiliu gulėjo ant stalo, daržo lysvėje stirksojo ravėti skirti įnagiai. Atrodė, jog prasivėrusi žemė vieną po kitos prarijo visas

vienuolyno gyventojas. Vienuolyną apgaubė tamsa, atėjo naktis. Karlota surado Lauros ir Inesos miegamąjį ir atsigulė ant dukters lovos, ant kurios buvo padėtas rožių vainikas. Ji pravirko, nes jau tuomet nujautė, kad daugiau niekuomet nepamatys savo vaiko, kurį atvedė į šį pasaulį.

„Šiandien, – galvojo Karlota, nežinia kelintą kartą skaitydama popiežiaus laišką, – Laurai būtų maždaug tiek metų kaip ir Inocentui." Ir ji tučtuojau išvydo prieš akis savo linksmą besijuokiančią dukrą – prisiminė, kaip mergaitė bėga per aukštą žolę, kaip klausosi jos ir Pjetro sekamų pasakų, kaip sėdi prie žvakės ir skaito knygą. O dar kitą akimirką ji išvydo skausmo perkreiptą Lauros veidą, išgirdo jos klyksmą: mama, mama! Klyksmą, kurio Karlota iš tiesų niekuomet nebuvo girdėjusi, kuris atsklido iš Niekur – iš ten, kur pradingo Laura.

„Džovanis Marija del Montė, – nuskambėjo atsakymas į klausimą, kas kaltas dėl Lauros ir Inesos dingimo. Grįžęs į Sipontą, Pjetras, norėdamas sužinoti, kas nutiko, sukėlė ant kojų visą miestą. – Džovanis Marija del Montė ir inkvizicija."

Pirmąkart geradario vyskupo vardas buvo paminėtas drauge su vardu institucijos, kurios Italijoje visi baisiausiai bijojo, ir nuo tos akimirkos Karlotos atmintyje jie liko vienas su kitu amžiams susiję.

– Niekas nenori paaiškinti man viso to išsamiau, – paaiškino Pjetras, – visi labai nekalbūs. Šis atvejis priskiriamas slaptų atvejų kategorijai.

– Koks atvejis, Pjetrai? Pasakyk galų gale, kas nutiko.

– Buvo pranešta apie apsėstąsias vienuoles. Po to, kai dviem vienuolėms ir vienai novicijai pasirodė Dievo Motina, buvo pradėtas tyrimas ir išsiaiškinta, kad šis apsėdimas buvo ne dieviškos, bet velniškos kilmės.

– O Dieve!

– Visas vienuoles ir vaikus nugabeno į inkvizicijos rūmus. Aš tai sužinojau tik todėl, kad pravėriau langines, kurių neturėjau teisės praverti.

– Kur ji? Kur Laura?

– Nenugirdau. Išgirdau tik tiek, kad arkivyskupas del Montė aktyviai pritarė šiam bylos tyrimo metodui.

– Kaip jis galėjo? Juk jis tave pažįsta. Tu esi vienas iš geriausių jo sekretorių. Juk jis puikiai žino, kad mūsų vaikas neturi nieko bendra su velniu. Kodėl jie nepaleidžia Lauros ir netardo tik vienuolių? Laura nėra nei vienuolė, nei novicija. Ji yra...

– Mokinė, – užbaigė jos sakinį Pjetras. – Ji yra vienuolių mokinė, štai kur visa bėda.

– Pjetrai, negi manai, kad Laura...

– Žinoma, kad ne! Ji nėra apsėsta velnio, tai visiška kvailystė.

– Tuomet eik ir pasakyk tai arkivyskupui.

– Manau, kad tai nieko nepadės. Del Montė pastaraisiais mėnesiais smarkiai pasikeitė. Norėdamas sparčiau pakilti karjeros laiptais, jis bando susibičiuliauti su keletu Kurijos kardinolų, o kai kurie iš jų yra karšti raganų ir eretikų medžioklės šalininkai.

– Bet tu galėtum bent jau pamėginti.

– Jeigu aš tai padarysiu, rytoj inkvizicija suims ir mane.

– Bailys! – sušuko ji. – Tu esi niekingas bailys.

Karlota jau nebegalėjo blaiviai mąstyti. Atrodė, kad širdis jos krūtinėje plyšta į tūkstantį dalelių. Ji išplūdo Pjetrą paskutiniais žodžiais ir daužė kumščiais jam į krūtinę.

Po siaubingos nakties, kupinos skausmo ir priekaištų, Pjetras jai nusileido ir pažadėjo pasikalbėti su arkivyskupu, o kitą vakarą negrįžo namo. Jis pradingo, kaip buvo pradingusios Laura ir Inesa.

Mažas Karlotos pasaulėlis visiškai sudužo. Per keletą dienų pradingo visi jai brangūs žmonės. Pirmąkart per visą savo gyvenimą ji liko vienui viena. Dieną ji vos neišprotėjo iš sielvarto, o naktį apkaltino save dėl visko, kas nutiko: jeigu ji nebūtų išsiuntusi Lauros iš namų, jeigu būtų ją pasiėmusi iš vienuolyno, vos gavusi tą keistą jos laišką, jeigu nebūtų įkalbėjusi Pjetro...

Karlota apsilankė Inkvizicijos Teismo rūmuose, arkivyskupo rezidencijoje, rašė prašymus, tačiau nesulaukė jokio atsakymo. Kartą jai pavyko prasibrauti prie arkivyskupo del Montės pakankamai arti, kad jis galėtų ją išgirsti, tuomet ji paprašė jo paaiškinti, kas nutiko jos artimiesiems, tačiau šis nusisuko ir liepė vyti ją šalin. Tris

ilgas savaites ji klaidžiojo nuo vienos valdžios institucijos prie kitos, klausinėdama, kur dingo jos vaikas ir vyras, ar jie sveiki, ar dar gyvi. Tris savaites ją kamavo silpnumo priepuoliai ir krėtė karštis. Ji beveik nieko nevalgė. Per viso labo dvidešimtį dienų iš gražios, gyvenimu patenkintos moters paliko tik vargana paliegėlė.

O paskui vieną rytą, kai ji, nepaisydama siaubingų galvos skausmų, atsikėlė ir nuslinko į virtuvę, ten sėdėjo Pjetras. Jis beveik nepasijudino ją pamatęs – lyg būtų ne žmogus, o dvasia. Jis buvo toks pats išblyškęs ir liesas kaip ir ji, nors iš pažiūros atrodė esąs visiškai sveikas.

Ji puolė prieš jį ant grindų, apkabino jam kojas, paskui – kūną, bučiavo jį.

– Ką jie tau padarė, Pjetrai, mielasis? Ką gi jie tau padarė?

Praėjo visa amžinybė, kol jis įstengė jai atsakyti:

– Nieko.

Nieko – ir vis dėlto labai daug. Pjetras labai lėtai, lyg turėdamas visai kitokį laiko pojūtį, jai papasakojo ištisas tris savaites praleidęs vienutėje be lovos ir be menkiausio daikto. Niekas su juo nesikalbėjo. Vienąkart per dieną pro durų langelį jam paduodavo duonos, kopūstų lapų ir puodelį vandens. Jo niekas netardė. Niekas jo nei kaltino, nei teisė. Tiesiog tris savaites paliko jį be šviesos, be žmogaus balso skambesio, be popieriaus, drabužių ir be visų kitų daiktų. Jis beveik atprato mąstyti. Tuomet, ničnieko nepaaiškinę, jį išleido į laisvę.

Po keleto dienų jis truputėlį pailsėjo, atsigavo ir pamažu pradėjo atgauti kalbos dovaną, tačiau jau nebebuvo toks kaip anksčiau, o blogos žinios apie Laurą jį visai pribaigė. Jis galėjo, bet nenorėjo išeiti iš namų. Tuo metu, kai Karlota vėl atgavo viltį – trys iš šešių mokinių viena po kitos buvo sugrąžintos tėvams – Pjetras visiškai nugrimzdo į pesimizmo ir pasyvumo liūną.

Karlota bandė pasikalbėti su namo paleistomis mergaitėmis – visos jos buvo iš labai turtingų šeimų, tačiau jų tėvai neleido jai to padaryti, jų širdžių nė kiek nesuminkštino graudžios Karlotos ašaros. Veikiausiai jiems buvo labai aiškiai pasakyta, kokių pasekmių galėtų turėti tylėjimo įžado sulaužymas.

Praėjus septyniolikai dienų po Pjetro sugrįžimo įvyko antrasis stebuklas: parėjusi namo po eilinio bandymo nors šį tą sužinoti apie Laurą, Karlota rado Inesą, sėdinčią priešais jų namų duris ant laiptų. Jos rūbai buvo tiesiog pasibaisėtinos būklės, suskretę ir nudriskę, ji pati buvo sudžiūvusi kaip kauliukas, o kūnas – sėte nusėtas žaizdų, kurios, tiesą pasakius, buvo jau beveik užgijusios. Ypatingai sužalota oda buvo ant riešų, kulkšnelių ir kaklo.

Karlota manė, kad apalps iš didžiulės laimės – ji apkabino Inesą ne mažiau širdingai nei Laurą, jei ši būtų stovėjusi prie durų jos vietoje. Ir vėl atgimė didžioji Karlotos viltis. Kitaip nei iš Pjetro, kuris sugrįžęs sugebėjo pasakyti bent porą žodžių, iš Inesos lūpų negalėjai išgauti nė garso. Ji leido daryti su ja ką nori – prausti, šukuoti, guldyti į lovą, kelti iš miego, bet ji nekalbėjo. Kartais jai užeidavo priepuoliai – tuomet ji pereidavo tikrą pragarą. Karlota įsivaizdavo, kaip atrodė Inesos pragaras: tempimo suolų girgždėjimas, baimės kvapas, tvyrantis ore ir tūnantis sieloje, žvilgsnis fanatikams į akis – ir jų žvilgsnis į nekaltas primestą kaltę pripažįstančios aukos akis, odinis diržas, vis smarkiau ir smarkiau veržiantis aukai kaklą, kol jai pritrūksta oro... Inesa buvo visiškai palūžusi, o jos žvilgsnis – užgesęs. Ji regėjo kažką nepaprastai baisaus. Ir Karlota niekaip negalėjo išmesti iš galvos siaubingo įtarimo, kad tai, ką išvydo Inesa, buvo klykianti, mirštanti Laura. Nes Laura taip ir negrįžo namo.

Kai praėjus keturiems mėnesiams nuo Inesos pasirodymo galutinai paaiškėjo, kad daugiau stebuklų neverta laukti, Pjetras nusižudė. Jis buvo rastas ant kranto prie Siponto toje vietoje, kur seniau drauge su Karlota ir Laura mėgdavo vaikščioti.

Karlota manė pasiekusi patį gyvenimo dugną – ji prarado savo vaiką ir vyrą, o jos globotinė buvo pamišusi, tačiau ji dar kartą – ir ne paskutinį – suklydo. Dėl bedieviškos Karlotos vyro savižudybės vyskupija atsisakė mokėti jai našlės pensiją. Tuomet Karlotai neliko nieko kita, kaip dar truputėlį pagyventi iš savo menkų santaupų, kurias ji buvo atsidėjusi juodai dienai. Ji pardavė visus baldus ir sukneles, netgi Lauros drabužius, kad galėtų prasimaitinti pati ir pavalgydinti Inesą bei susirasti kuklų būstą. Jos prašymai, rašyti arkivyskupui del Montei, taip ir liko be atsako, o visi bandymai pas jį

patekti žlugo. Kai jos pravalgė visas santaupas, į šipulius sudužo netgi šie paskutiniai jos egzistencijos ramsteliai. Karlotos gyvenimas buvo nušluotas lyg smėlio pilis nuo jūros kranto, taip, jai iš tiesų atrodė, kad ji kapanojasi galingo, viską aplinkui niokojančio potvynio bangose. Pirmiausia ji liovėsi tikėjusi Dievo bažnyčia, o paskui liovėsi tikėjusi ir pačiu Dievu. Tuomet jai jau nebuvo taip sunku žengti dar toliau: savigarba, viltis, išdidumas tapo tuščiais žodžiais. Tuštuma, kuri tvyrojo Inesos akyse, viešpatavo Karlotos širdyje.

Ji tapo parsiduodančia moterimi: tai padaryti ją privertė finansinė padėtis, o grožis įgalino ją verstis šiuo amatu. Keista, kad jos išvaizda visiškai nenukentėjo nuo baisaus sielvarto, bet ji tarė sau, kad net ir rožė, nupjauta nuo krūmo, dar kurį laiką žydi, nors iš tiesų jau seniai mirusi.

Karlota daugiau nebegalėjo vadintis savo senąja Peca pavarde – kurtizanei ji paprasčiausiai netiko. Pasivadinusi Karlota da Rimini, ji atkeliavo į Romą, kur iš savo amato prasimaitindavo pati ir pavalgydindavo Inesą. Būdama kekše ji turėjo taikstytis su blogomis turtingų klientų nuotaikomis ir jų beprotybėmis, jiems paliepus privalėjo juos bučiuoti ir rangytis tokiomis pozomis, apie kurių egzistavimą ji seniau net nebūtų įtarusi, ir kiekvienam, kuris tik panorėdavo, apnuogindavo savo krūtis.

Ilgus metus ji, nepaisant visko, nejautė jokio troškimo atkeršyti vyrui, kurį kaltino dėl visų savo nelaimių, tačiau, kai Džovanis Marija del Montė 1550 pavasarį labai netikėtai buvo išrinktas popiežiumi, Karlota galutinai liovėsi tikėjusi, kad pasaulyje egzistuoja teisybė, kurią valdo visagalio Dievo ranka. Jos gyvenimas buvo visiškai sužlugdytas, kai tuo metu del Montė, atidavęs į inkvizicijos nagus nekaltus vaikus, apšmeižęs ir pražudęs Pjetrą, o jai, jo našlei, ciniškai atsisakęs mokėti pensiją, atsisėdo į Šv. Petro Sostą.

Atrodė, lyg ji būtų atsipeikėjusi iš svaigulio – dabar Karlota nusprendė pati pasirūpinti teisingumu.

Kiekvienas žmogus turėjo savo silpnybių, nesvarbu, kokio luomo jis būtų. Įžymiausias dailininkas bijojo prarasti regėjimą, didis karvedys – savo pareigas. Niekas nebuvo toks didis, kad būtų pajėgęs nugalėti likimą, netgi pats popiežius. Pažeidžiama Juliaus III

vieta buvo jo sūnus. Moteris, pagimdžiusi Inocentą, Juliui mažai terūpėjo, bent jau niekas negirdėjo, kad jis kada nors būtų davęs jai ką nors daugiau nei pinigų. Bet Inocentas buvo jo kūnas ir kraujas! Nustebusi Italija stebėjo, kaip Šventasis Tėvas įsileido šį jaunuolį į savo gyvenimą. Inocentas buvo jo favoritas – jis lepino jį įvairiais turtais, titulais ir mažomis auksinėmis statulėlėmis. Inocento rūmai buvo įrengti kaip imperatoriaus, o ten vykstančios puotos savo prabanga priminė senąsias Romos cezarių puotas. Jei kartais Inocentas pernelyg smarkiai perlenkdavo lazdą, popiežius darydavo viską, kad tik užglaistytų šį reikalą. Jis išpildydavo visus be išimties jo norus.

Be abejo, del Montė mylėjo savo sūnų: Inocentas buvo pats brangiausias jo turtas – taip, kaip kadaise Karlotai pati brangiausia buvo jos Laura.

Nuo to laiko ji pasigviešė atimti Inocentui gyvybę. Jai buvo nesvarbi Inocento asmenybė – jai jis buvo viso labo tik keršto objektas. Karlota iki šiandien niekuomet nebuvo apie jį bent kiek ilgiau pagalvojusi. Ji galvojo tik apie neviltį, į kurią įstumtų popiežių Julių. Jis turėjo patirti, ką reiškia prarasti vienintelį savo vaiką.

Jausmus, kuriuos jai sukėlė Inocento asmeniniai daiktai, be gailesčio sunaikino popiežiaus laiške perskaityti žodžiai. Tik labai trumpai, vos keletą akimirkų, ji išvydo Inocentą kaip žmogų. Dabar jis jai jau nebebuvo žmogus. Jis neturėjo šuns, neturėjo kamuolio, neturėjo mylimosios.

Vienintelis, ką jis turėjo, buvo jo tėvas.

Prieš atsikeldamas jis paglostė šalia savęs gulintį jauną kūną. Šis kūnas buvo it šiltas kraštovaizdis su menkučiais nelygumais: šonkauliai it nedidukės kalvelės, bamba kaip mažas ežeriukas, krūtų speneliai kaip dvi kietos uolos atplaišos. Koks švelnumas. Jis šypsosi, liesdamas šį kūną. Jis laimingas. Per pirštų galiukus į jo kūną liejasi laimė.

Jis labai nenoriai palieka šiltą lovą. Grindys šaltos, o židinys vos rusena. Jis pasiima žvakigalį ir pasišviesdamas juo žengia per kambarį. Atsargiai praveria duris – labai lėtai, stengdamasis, kad jos negirgždėtų. Nors saulė nusileido visai neseniai, jis elgiasi taip, lyg

dabar būtų vidurnaktis. Visą savo gyvenimą jis stengėsi atsižvelgti į kitus žmones.

Kai atsitupia ant naktipuodžio, jį nukrato šiurpas – atrodo, kad metalinis naktipuodžio kraštas lyg aštrus ir šaltas varveklis įsigręžia į jo kūną. Jis nekenčia garso, kurį sukelia šlapimo srovė, čiurškianti į puodą. Nori kuo greičiau sugrįžti atgal į lovą ir džiaugiasi pagaliau atlikęs savo gamtinius reikalus.

Jis grįžta atgal tuo pačiu keliu, kuriuo ir atėjo – ir šįsyk yra nepaprastai atsargus. Kuo arčiau žengia prie miegamojo, tuo plačiau jo lūpose skleidžiasi šypsena.

Priėjęs prie paskutiniųjų durų ir atsargiai suėmęs jų rankeną, lyg tai būtų švelnus kūnas, kurį jis paliko gulintį lovoje, kažką pajunta savo nugaroje. Iš pradžių skausmą ir neapsakomą šaltį. Bet dar vėliau, vos po akimirkos, patiria tai, ko dar niekada nebuvo išgyvenęs: krūtinę užlieja galinga šilumos banga ir jam labai gera. Atrodo, jis kuoktelėjo. Suvokia, kad kažkas sužeidė jį į nugarą, bet sekundėlę tai neturi jokios reikšmės – jam iš tiesų labai gera.

Neatsisukdamas įsvyruoja į miegamąjį. Kojos panėšėja jo kūną dar porą žingsnių, o paskui jis nugrimzta į tamsą. Paskutinis garsas, kurį dar spėja sugauti klausa – siaubo kupinas riksmas, sklindantis iš lūpų, kurias vos prieš keletą minučių jis švelniai bučiavo. Paskutinis vaizdas, kurį spėja išvysti, – baimės kupinos akys. O paskutinis pojūtis, kurį dar spėja patirti, – karštas skystis, tekantis jam per smakrą.

Antonija paliko ateljė ir leidosi į kelią per *Palazzo Rosato* koridorius, norėdama pasižiūrėti, kaip laikosi Inesa. Tėvas papasakojo jai viską, ką žinojo apie Inesą, ir visą popietę jie kartu rūpinosi mergaite. Kad ir kaip būtų keista, dabar Antonija visai nesinervino. Nuo to laiko, kai pamatė, kaip Inesa šypsosi, ir pasinaudojusi šios mergaitės įkvėpta idėja ėmė kurti savo naująjį vitražą, ji visiškai prarado baimę, kurią iš pradžių jai jautė, ir dabar Antonijai nieko nereiškė nueiti pas ją vienai.

Jeronimas prieš dvi valandas – po to, kai jie susiginčijo, – išėjo pasivaikščioti. Ji papriekaištavo jam, kad jis jai nežinant susitarė

dėl darbo Tulūzoje; o jis savo ruožtu jautėsi įžeistas, kad ji galimą santuoką su Matu vertina labiau nei sutartį su arkivyskupu Vilefrenšu.

– Jeigu tau pasisektų Tulūzoje, priešais tave atsivertų visų bažnyčių durys: Reimso, Kelno, Strasbūro. Ir viso to tu nori atsisakyti vien tik dėl to, kad Matas Hagenas veikiausiai tam nepritartų? O Viešpatie švenčiausiasis, padėk man! Atrodo, kad vėl pildosi Bertoldo prakeikimas, kuriuo jis mane apdovanojo mirdamas.

– Meilė – ne prakeikimas.

– Tu myli stiklą, Antonija. Tu jauti mūsų menui aistrą, kokią gali pajusti tik retas meistras. Tai, kad esi moteris, ir yra pati didžiausia tavo stiprybė.

– Kitais metais man sueis trisdešimt. Vien tik stiklas nesuteikia gyvenimui prasmės.

– Iki šiol tu sugebėdavai padaryti jį prasmingą, o aš visados tai suprasdavau, nes kaip ir kiekvienas žmogus, tu turi savo asmeninių poreikių.

Užuomina apie jos meilės nuotykius liudijo, kad šįkart jų pokalbis bus daug atviresnis nei paprastai.

– Matas, – pasakė ji, – priklauso visai kitokiai vyrų rūšiai. Aš mylėjau jį visą gyvenimą, o dabar jis čia. Jis grįžo. Aš nenoriu dar kartą jo prarasti.

– Ar jis tau suteikė viltį, jog tave ves?

– Taip.

– Na, man jis apie tai dar nieko neužsiminė, o aš nelabai norėčiau atiduoti tave protestantui, priversiančiam tave atsisakyti vitražų kūrimo meno.

– Kitas tėvas džiaugtųsi, kad pasiturintis, perspektyvus vyras peršasi jo dukrai.

– Bet kiti tėvai neturi tokios dukters kaip aš. Aš mačiau visą tavo kūrybinį virsmą – tu jau seniai mane pralenkei. Tavo vitražai labai ekspesyvūs ir pasižymi stulbinama išraiškos jėga, o jeigu tau vieną dieną pasiseks sukurti kažką įdomesnio už apokalipses, tu tapsi pačia iškiliausia mūsų gildijos meistre.

– Tai... tai labai glosto man savimeilę, bet tu gerokai perdedi.

– Jeronimo Benderio žodžiai tokie pat tikri, kaip ir jo vardas bei pavardė. Prisiekiu Dievu, tu turi talentą. Tulūzoje tu pati tai suprasi. Neseniai mačiau tavo naujausius piešinius: mergaitę, angelą ir mirštantį vyskupą. Šis mirštančios mergaitės švelnumas: tiesiog neįtikėtina! Ir tai, kaip ji žvelgia į angelą – lyg mylėtų jį už tai, ką jis daro. Visi žavėsis tavimi, jei sukursi štai tokį vitražą, Antonija. Tu jau pradėjai dirbti, šis vitražas jau gyvena tavyje! Kaip ilgai aš laukiau tos dienos, kai tu liausiesi kūrusi siaubingas pasaulio pabaigos scenas ir leisi įžengti į savo širdį kai kam daugiau – neaprėpiamam jausmų pasauliui. Ko gi tu lauki? Dirbk! Mesk visus savo darbus Tridente – aš vienas pasirūpinsiu *Santa Maria Maggiore*. Kurk, Antonija, kurk Tulūzai!

Antonijai atėmė žadą ir keletą akimirkų ji net nežinojo, ką atsakyti. Atrodė, jog tėvas pasakoja jai apie jos ateitį. Apie tūkstančius figūrų, kurios apsigyvens Europos katedrų langų vitražuose, apie siluetus, kurie užgimdavo jos vaizduotėje ir kuriuos atgaivindavo Dievo šviesa. Toledas, Notrdamas Paryžiuje, Šartras – šios trys pačios įspūdingiausios katedros... Staiga jai pasirodė, kad jos svajonė gali virsti tikrove. Jeronimas palietė silpną dukters vietą ir jis puikiai tai žinojo: apie Šartrą ir Toledą Antonija svajojo beveik tiek pat ilgai, kiek apie Matą.

Pasinaudodamas jos nuostaba Jeronimas kalbėjo toliau, net nelaukdamas, ką ji atsakys. Ji labai norėjo ant jo supykti, bet negalėjo. Jis priminė jai, kad ji – menininkė, ir kad pati privalo suprasti, ko turėtų atsisakyti, jei išsipildytų jos svajonė – tapti Antonija Hagen.

Be to, jos tėvas nepaprastai jaudinosi dėl Karlotos, tačiau vengė apie ją kalbėti. Jis nervinosi ne tik dėl kritusio įtarimų šešėlio, bet ir dėl to, kad Karlota praleido naktį su kitu vyru. Tiesą pasakius, žinant, kad ji kurtizanė, tai nebuvo ypatingai didelė staigmena, tačiau tiesioginė akistata su įvykusiu faktu yra daug skaudesnis dalykas nei šiaip žinojimas. Antonija nenorėjo lįsti jam į širdį. Jis visuomet pats susidorodavo su savo bėdomis – ir su savo žmonos, Antonijos motinos, mirtimi, ir su savo stiklo vitražų figūrų žūtimi Ulmo katedroje 1531-aisiais. Jeronimas slėpė savo širdį – savo plačią, nuostabiai gerą ir jautrią širdį – už aukštos mūro sienos.

Buvo aišku tik viena: jis mylėjo Antoniją, mylėjo ir Karlotą. Jis norėjo gero joms abiem.

Karlotos kambaryje Antonija pašiurpo nuo čia viešpataujančio šalčio. Inesa sustingusi sėdėjo priešais atvirą langą – pernelyg menkai apsirengusi ir net neužsimetusi ant pečių šalio. Antonija atsargiai praslinko pro ją ir uždarė langą. Paskui ji rūpestingai apkamšė apklotu mergaitei kojas ir ištiesė jai kriaušę, porą džiovintų slyvų ir duonos riekę su sūriu, taip pat taurę vandens, saugodamasi, kad netyčia prie jos neprisiliestų. Porą kartų Antonijos kūnu nuslydo mergaitės žvilgsnis – jos akyse nebuvo nieko kita, išskyrus begalinį abejingumą visam ją supančiam pasauliui. Ji judėjo it lėlė, varoma kažkokios nematomos jėgos. Jos judesiai buvo visiškai beasmeniai, bevaliai. Inesai turėjo būti maždaug dvidešimt, tačiau Antonija būtų jai davusi viso labo keturiolika ar penkiolika metų. Jos kūne nebuvo jokių moteriškumo požymių. Atrodė, jog ji sustojo tam tikrame savo gyvenimo taške arba kažkas ją ten sustabdė. O kas gi dėjosi jos viduje? Ar labai smarkiai suniokota buvo šios jaunos merginos siela?

Padėjusi ant lovos naktinius marškinius ir atklojusi anklodę, Antonija staiga pajuto, kad už jos kažkas stovi.

Sandras laukė jaunojo kardinolo Inocento del Montės prie jo rūmų, norėdamas paprašyti jo pagalbos. Kaip pasakytų Romos *ragazzi** – Inocentas buvo skolingas Sandrui už savo gyvybę – taigi dabar šis tikėjosi sulaukti už tai jo dėkingumo. Sandrui reikėjo užtarėjo. Taip pat jam buvo būtina surasti galimybę, kaip, pernelyg smarkiai nerizikuojant savo gyvybe, būtų galima išvengti įtariamųjų vyskupo nužudymu asmenų kankinimo.

Iš tamsos išniręs kardinolas Inocentas del Montė buvo apsuptas keisto būrelio bendraamžių vyrukų. Vienas iš Inocento palydovų buvo apsirėdęs kalvio drabužiais, kitas buvo virėjo padėjėjas, o trečiasis – paprastas miesto sargybos eilinis su pasvirusiu ant šono, lyg laivas per audrą, šalmu ant galvos. Jie kvatojo ir glėbesčiavosi,

* Vaikėzai *(it.)*.

o virėjo padėjėjas netgi drįso atsiremti kardinolui į petį, dėl ko šis visiškai nesupyko. Nuo linksmosios kompanijos tvokstelėjo rūgštaus vyno tvaikas.

– Jūsų Eminencija, – pasisveikino Sandras ir nusilenkė, bet šitoks jo elgesys sukėlė viso labo tik audringo juoko pliūpsnį.

– Jis pavadino tave „Jūsų Eminencija", – kikeno jaunasis kalvis. – Eminencija. O aš visuomet maniau, kad tai – kažkas valgoma.

– Tai n-nevalgoma, – vos apversdamas liežuvį suvapėjo virėjo padėjėjas. – Bet galima būtų ir paragauti.

Visi nusikvatojo. Sandras taip pat šyptelėjo. Jo visiškai neglumino jaunojo kardinolo elgesys, priešingai – priminė jo paties iškylas su draugais, kurie taip pat visuomet šėliodavo ir kvailiodavo it laukiniai. Vis dėlto Sandras nebuvo nei kardinolas, nei Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatas ir juo labiau – ne popiežiaus sūnus. Pirklio sūneliui dar buvo atleistinas toks elgesys. Tuo tarpu dvasiškiui taip elgtis buvo galima tik pakankamai artimų žmonių rate.

– Norėčiau su Jumis pasikalbėti akis į akį, Jūsų Eminencija. Tai nepaprastai svarbus reikalas.

– Ar girdit, jūs?! – sušuko Inocentas. – Jo Šventenybės vizitatorius atėjo pas mane ne su svarbiu reikalu, bet su *nepaprastai* svarbiu reikalu. Jeigu jis būtų tik svarbus, aš liepčiau jam traukti savais keliais. Bet dabar... Žmonės, prašau man atleisti.

– Už ką? – suburbuliavo kareivis ir nusijuokė. – Kad pakišai koją *Cigno* smuklininkui? Ar už tai, kad pastatei girtuokliui Brunui dvylika bokalų alaus, bet atsisakei pavaišinti jį tryliktu?

– Žmogau, – suvapėjo virėjo padėjėjas. – Inocentas norėjo pasakyti, kad dabar mums reikia pasitraukti.

Kareivis pamėgdžiojo pučiamo trimito garsą.

– Traukiamės. Slėpkitės apkasuose. Išsitraukite ietis.

Keturi jaunuoliai dar valandžiukę kvailiojo, o Sandras kantriai laukė ir tuo pačiu metu galvojo apie Bruną Bolcą. Aaronas pranešė, kad Brunas jau atsigavo. Aarono dėdė sugirdė jam kūną stiprinančio toniko, davė išgerti daug vandens ir privertė suvalgyti keturias riekes duonos su sūriu. Galiausiai jis sumaitino jam gabalą medaus pyrago. Tuomet Bruno veidas atgavo spalvą. Jis jau nebedrebėjo, pradėjo

blaškytis kaip pasiutęs ir vis prašėsi išleidžiamas namo. Sandras leido jam išeiti. Žinoma, jis suprato, kad Brunas nepasveiko, bet nebuvo prasmės ilgiau jo laikyti. Matas prisipažino, jog iš tiesų svečiavosi pas Bertanį, taigi Brunas liovėsi buvęs svarbiu liudininku. Gydytojas įdavė jam toniko butelį, duonos ir sūrio likučius. Kaip išaiškėjo, Brunas daug labiau vertino kitokios rūšies vaistus ir surado žmogų, kuris jam už juos sumokėjo.

Galiausiai jie pasiliko su Inocentu dviese. Jo palydovai susibūrė šaltame rūmų vestibiulyje ir vaišinosi vynu iš keturių ąsočių. Inocentas nusivedė Sandrą į gana nedidelį šiltą kambarį su židiniais, baldais, degančiomis žvakėmis ir maloniais niekučiais, prie kurių galėjai priskirti ir šunį, kuris gailiai cypdamas nuvargusiu žingsniu atsliūkino pasitikti savo šeimininko.

– Bokačai, – ištarė Inocentas ir priklaupė prie jo. Jis paglostė šunį, apkabino jį, o galvą valandžiukei priglaudė Bokačui prie ausies. – Kaip tau sekasi? Ar ir vėl nieko neėdei? Tu toks liesas, senasis drauguži, siaubingai liesas. Argi ne likimo ironija? Seniau mes abu beveik neturėdavom ko užkrimsti, o tuos menkus maisto trupinius, kuriuos mums vargais negalais pasisekdavo susimedžioti, tučtuojau godžiai prarydavom. Apipuvusios kopūstų galvos tekdavo man, o žiurkės – tau. O dabar, kai aš esu turtingas kardinolas ir mes galime rinktis pačius geriausius valgius, tu esi per senas, kad deramai tai įvertintum. – Ir tyliai pridūrė: – Puikiai tave suprantu.

Bokačas nulingavo atgal prie savo patiesalo. O Inocentas palydėjo jį liūdnu žvilgsniu.

– Jūsų šuo, – pastebėjo Sandras, – pavadintas labai neįprastu vardu. Ar taip pavadinote jį keturiolikto amžiaus rašytojo garbei?

– Taip. O ar žinot, kad šunelis į jį panašus?

Sandras šyptelėjo.

– Kuo?

– Jūs tik pažvelkite į jį, – pasakė Inocentas. – Mano Bokačas taip pat pasakoja savo istoriją, kupiną meilės ir liūdesio. Apie gyvenimą skurde, apie patyčias, persekiojimus. Visų ujamas, lazdomis sudaužytas, rimbais nučaižytas, niekur nelaukiamas beveislis gatvės valkata. Man buvo dešimt metų, kai jį suradau, o tikriau – kai jis pas

mane priklydo. Nuo to laiko mes neišskiriami. Mes mylime vienas kitą. Apskritai šioje žemėje aš myliu tik dvi būtybes.

Ūmai nepaprastai niūri ir melancholiška nuotaika dingo it dūmas, nupūstas vėjo. Tiesiu taikymu Inocentas patraukė prie vyno ąsočio. Nors greta stovėjo brangios taurės, jis įpylė vyno į du paprastus molinius puodukus ir vieną iš jų padavė Sandrui. Išgėrė savo vyną vienu ypu, įsipylė antrą ir nusišluostė apsiausto rankove lūpas. Sudribo į fotelį, sutabalavo kojomis ir pasiūlė Sandrui sėstis ant patogios sofos.

– Kas gi Jus čia atvedė, Karisimi? Kaip matote, aš vis dar gyvas. Kuo galėčiau Jums dar pasitarnauti?

– Šįkart, Jūsų Eminencija, atėjau čia dėl *savo* gyvybės. Kaip žinote, aš areštavau Viurtembergo pasiuntinį.

– Taip, tai buvo vienintelis įdomus dalykas, nutikęs per tą nuobodų Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymo posėdį.

– Areštas buvo nepagrįstas.

– Tikrai?

– Taip, turėjau vėl paleisti Matą Hageną į laisvę.

– Tai bent naujiena, – nuobodžiaujančiu tonu pasakė Inocentas ir ištuštino puoduką.

– Tik Jums. Delegatai tik ir kalba apie šį įvykį.

– Manęs ne itin domina derybos ir intrigos, šnabždesiai ir paskalos, aš Jums tai jau sakiau. Po pietų aš apskritai nepasirodžiau Visuotiniame Bažnyčios susirinkime – užuot tai daręs, susiradau keletą draugužių. Dabar nors truputėlį linksmiau.

– Bet nepaprastai pavojinga, Jūsų Eminencija. Aš Jūsų maldavau visuomet vaikščioti nors su vieno kareivio palyda.

– Aš taip ir padariau. Juk Jūs jį matėt.

– Tas – pats girčiausias?

– Tai aš jį privaišinau. Jis vardu Rinaldas. O galbūt Rodžeris? Robertas? Bent jau pirmoji jo vardo raidė tikrai „R“.

Pusiau prisimerkęs jis dar giliau nugrimzdo į fotelį.

– Kažką kalbėjote man apie savo gyvenimą. Kas gi nutiko?

– Sukėliau sąmyšį Visuotiniame Bažnyčios susirinkime ir Jo Šventenybė labai dėl to supyks.

– Tai jau tikrai, – patikino Inocentas. Jam dar nesipynė liežuvis, tačiau šneka jau pradėjo darytis lėtoka. – Jis labai dosnus ir kilniaširdis, kai viskas klostosi pagal jo planą, tačiau tučtuojau įniršta kaip žvėris, vos tik kas nors atsistoja jam skersai kelio arba nevykdo to, ką jis liepia. Galėčiau Jums daug apie tai papasakoti: juk aš esu jo sūnus.

Jis trečiąkart įsipylė į puoduką vyno ir vienu ypu iki pusės jį ištuštino.

– Norite, kad Jus užtarčiau? Pasakysiu štai ką: aš parašysiu savo mylimam tėtušiui laišką. Ir dar kokį laišką! Parašysiu jam, kad Jūsų globojamas aš jaučiuosi esąs visiškai saugus, taip, kad Jūs dieną naktį mane saugot ir kad Jums mano gyvastis svarbesnė už viską. Kad Jūs žiūrite į Jums patikėtas pareigas taip rimtai, kaip į Švč. Sakramentą. Ar toks palyginimas leistinas, ar pernelyg šventvagiškas? Jeigu kam nepatinka – aš esu Jėzaus vietininko Žemėje sūnus.

– Dievo vietininko, – kantriai pataisė jo žodžius Sandras.

– O aš maniau, kad tai vienas ir tas pats. Na, bet nesvarbu. Aš parašysiu popiežiui Juliui, kad man nieko blogo nenutiko ir kad aš Jumis visiškai pasitikiu. Taip, aš padarysiu tai Jūsų labui. Jūs išgelbėjot man gyvybę, o aš atsilyginsiu Jums tuo pačiu. Amžini draugai. Jūs esate malonus vaikinas ir nežiūrite į mane iš aukšto dėl to, kad aš esu neišsilavinęs, netašytas ir įkaušęs vaikėzas iš vargšų kvartalo. Pamažu išmokau suvokti tokius dalykus. Kuo tu vardu, bičiuli? Pamiršau tavo vardą.

Dabar Inocentui liežuvis pradėjo kaip reikiant pintis.

– Sandras, Jūsų Eminencija. Tačiau būtų geriau, jei mes...

– Sandras! Sandras! Susiradau naują draugą – protingą, garbingą draugą, kuris mane saugo ir kurį aš saugau. Mes saugojame vienas kitą. Tu rūpiniesi, kad aš rytoj neatsistočiau priešais Dangaus vartus, kur Petras, niūriai dėbtelėjęs, pasiųstų mane prie kitų vartų, o aš pasirūpinsiu, kad tau netektų uostyti Romos kalėjimo rūsių tvaiko. Tučtuojau iš ryto nusiųsiu tėvui laišką, juk, šiaip ar taip, jis visuomet laukia mano laiškų, net nežinau kodėl. Aš nieko iš jo nenoriu, bet jis vis tiek mane myli. Galbūt jis mane myli ir apipila pinigais, *nes* aš nieko iš jo nenoriu. Tik šiandien, šiandien aš vis dėlto kai ko iš

jo noriu. Jis privalės tau atleisti. Luktelk, mano drauge Sandrai, aš tučtuojau, dabar pat parašysiu jam laišką.

Jis pakilo iš fotelio, vos nenuvirto ant žemės, nusvyravo prie rašomojo stalo ir puolė raustis popierių krūvoje.

– Štai čia pergamentas – ypatingai gražus. O čia – rašalas. Plunksna, plunksna, plunksna, kurgi ta... A, štai kur ji. Ką gi mes rašysim? „Mano mylimas Šventasis Tėve." Ne. „Jo Šventenybei Tėtukui."

Sandras priėjo prie Inocento iš už nugaros ir uždėjo jam ranką ant peties.

– Verčiau prigulkite, Jūsų Eminencija. Laišką galėsite parašyti ir rytoj.

– Ne, ne. Ir nevadink manęs „Eminencija", vadink mane Inocentu. Nenoriu būti kardinolu, Sandrai, tiesiog nenoriu būti niekinamas už tai, kad... kad mane...

Jo galva lėtai nusviro ant stalo, o akys užsimerkė.

– Tiesiog noriu būti žmogumi, ir kad visi mane tokiu laikytų, – murmėjo jis, – paprastu vaikinu – nei blogu, nei geru. Nenoriu būti pajuokos objektu. Kur Farnezės – aš užmušiu juos! Kur dingo purvini skersgatviai? Bokačai! Kur mes atsidūrėm, Bokačai? Ar tik nepasiklydom? Džina, prilaikyk mane. Kur tu, Džina? Aš myliu tave. O mama, kur mano mama? Mama mirė. Likai man tik tu, Džina, tu ir Bokačas. Man reikia tavęs, Džina. Noriu, kad būtum šalia.

Jau beveik nieko nesuvokdamas jis apgraibomis susirado ant stalo moters laišką ir pabandė jį apglėbti. Tačiau rankos jau nebeklausė. Jis kažką neaiškiai suniurzgė ir pagaliau visai nutilo.

Sandras giliai atsiduso ir papurtė galvą. Iš pradžių Brunas, paskui Inesa, o štai dabar – Inocentas. Pasaulis buvo pilnas nelaimėlių. Neapolio ligoninėje jis prisižiūrėjo daug didesnių nelaimingųjų nei šis. Žmonių pūliuojančiomis žaizdomis ir sielomis, kurie buvo pasmerkti pražūčiai. Tuo metu, kai pirkliai džiaugėsi, kad pasaulis tapo didesnis, kai poetai šlovino naują – daug laisvesnę epochą, siuvėjai kūrė rafinuotus apdarus, muzikai – nuostabius šokius, architektai projektavo platesnes gatves daugybei karietų, – vargšų

kvartalo skersgatviuose bastėsi netekę tėvų, atstumti, apleisti vaikai, o visiškai išsekę nuo sunkaus gyvenimo žmonės susmukdavo dvokiančiuose nuotekų grioviuose.

Tai buvo neteisingas, kupinas priešiškumo pasaulis, kuriame daugybė žmonių kraupiu daugiabalsiu choru rėkė apie savo skurdą ir prašėsi pagalbos. Sandras tapo jėzuitu, o ne dominikonu arba cistersu, nes jėzuitai rūpinosi švietimu ir vargšais. Jis norėjo padaryti kažką naudinga, norėjo sušildyti žmonėms širdis ir atnešti nors truputį šviesos į mirštančias jų sielas. Tylos gaubiamuose skriptoriumuose, kuriuose jis dirbo būdamas Luiso padėjėju, Sandras beveik užmiršo, kad pasaulis vis dar kupinas bėdų. Neseniai sutikta Inesa prižadino jame noviciato dienų ilgesį.

Jis pakėlė Inocento galvą nuo stalo ir vargais negalais paėmė iš jo laišką, parašytą mergaitišku raštu; šalia gulėjo ir jo atsakymas, ir kai Sandras jį skaitė, širdį jam apėmė begalinis troškimas ir pačiam kada nors parašyti kažkam štai tokį laišką.

Džina, ilgiuosi tavo plaukų, kurie mane švelniai kutendavo. Ilgiuosi tavo balso, sužeistos paukštės balso. Pasigendu tavo rankos, besiilsinčios man ant nugaros, rytmečio aušros ir laimės nutviekstų mudviejų veidų, trokštu vėl regėti tave sode prie šulinio, pasigendu rimto tavo žvilgsnio, kai duodi man patarimą, taip, aš pasigendu netgi tavo ašarų dėl mudviejų nelaimės. Žinau, kad tu kiekvieną dieną daugybę kartų galvoji apie mane, taip pat kaip ir aš kasdien galvoju beveik vien apie tave.

Sandras pastebėjo popieriaus skutelius, išbarstytus aplinkui, ir pagalvojo, kad tai – laiškų juodraščiai, tačiau iš tiesų tai buvo popieriūkščiai, išjuokiantys Inocentą. Palengva jam širdį užplūdo neapykanta žmonėms, kurie niekaip nenorėjo palikti ramybėje jaunuolio, kuris jau ir pats nebežinojo, kur jo vieta.

Jis nunešė girtutėlį Inocentą į lovą. Šis buvo lengvas lyg plunksnelė, ir Sandras dar kartą įsitikino, koks jaunas, dar beveik vaikas buvo popiežiaus sūnus, – o jau toks nelaimingas. Galbūt šiam berniukui čia labai stigo draugo – ne sugėrovo, o tikro draugo. Ino-

centas daugybę kartų taip į jį kreipėsi: „drauge“. Ir Sandras iš tiesų pasijuto toks esąs.

Sandras jau beveik negalvojo apie laišką, kurį Inocentas turėjo parašyti, užtardamas jį, tik staiga įėjo tarnas – kaip tik tą akimirką, kai Sandras užklojo girtutėlį Inocentą. Pamatęs Sandrą, tarnas stabtelėjo ir nusilenkė. Paskui palietė Inocentui petį.

– Pone, – pasakė jis ir lengvai papurtė jį už peties.

– Jis miega. – Sandras mostelėjo ranka į tuščią puodelį.

– Suprantu, – pasakė tarnas, lyg teismo sekretorius, jau šimtąjį kartą protokolavęs tą patį teiginį. – Tuomet nieko nebus. Gerai, kad čia esat, garbingasis tėve.

– Nedaug ką nuveikiau. Gal tik truputį pasiklausiau, ką jis šneka, ir nunešiau į lovą. Štai ir viskas.

– Ne tai turėjau galvoje, garbingasis tėve. Tiesą pasakius, ketinau tai pranešti tik kardinolui, tačiau dabar, kai Jūs čia... Ši naujiena daug svarbesnė Jums.

– Apie ką čia kalbi?

– Areštuotas žmogus. Miesto sargyba sučiupo kurtizanę, nužudžiusią vyskupą Bertanį.

Ketvirtoji dalis

13

1551metų spalio 12-oji, trečioji
Visuotinio Bažnyčios susirinkimo diena

Antonija beveik nuoga stovėjo priešais vitražą. Kadangi patalpoje tvyrojo šalta tamsi naktis, ji užsimetė ant pečių lininį apklotą, pasiėmusi jį nuo savo lovos, tačiau pro jį šmėžavo nuogas, net pašiurpęs nuo šalčio kūnas. Priešais ją, dviejų žvakių, pastatytų už stovo, bei židinio ugnies apšviestas, tviskėjo angelas. Jai patiko angelai, nes jie buvo kaprizingos būtybės, iš kurių galėjai sulaukti visko. Jie nebuvo tokie šalti ir racionalūs kaip šventieji. Bevardis angelas buvo dar nuogesnis nei ji. Jo klubus dengė vien siaura audeklo juosta ir atrodė, jog jis ką tik ja prisidengė. Jo kūnas buvo jaunas, gražus ir nepaprastai grakštus – tokio kūno ji dar niekada nebuvo pažinusi, nes visi jos akmentašiai, skulptoriai ir kareiviai buvo nepaprastai raumeningi. Raumeningas buvo ir Matas. O štai šis angelas – ne, jis buvo visiškai kitoks – lengvas ir grakštus.

Antonija pamirkė teptuką į lydyto tamsaus švino stiklo dažus ir nepaprastai atidžiai įsižiūrėjo į tą vietą, kur turėjo būti pradėtas tapyti angelo veidas. Tai visuomet būdavo ypatinga akimirka, nes tik veidas suteikdavo figūrai gyvastį – suteikdavo jai charakterį ir nepakartojamą savitumą. Per daugybę metų ji buvo spėjusi įamžinti stikle tūkstančius veidų. Kai kuriuos iš jų ji tapė su didžiuliu užsidegimu ir įkvėpimu, tuo tarpu kitus kūrė tik prisiversdama. Bet su šiuo angelu viskas buvo šiek tiek kitaip. Kurdama jam veidą ji nejautė nei įkvėpimo, nei malonumo, vis dėlto ji nesuteikė jam šalto ir bejausmio veido. Atvirkščiai. Galbūt ji dar niekuomet nebuvo taip smarkiai triūsusi, kurdama vieną stiklo figūrą.

Kai ji vėl padėjo teptuką, į ją sužiuro Sandro akys. O mergaitės, esančios greta, veido bruožai buvo panašūs į jos – Antonijos. Mer-

gaitė lietė kaire ranka jo skruostą, o jos dešinė buvo uždėta jam ant krūtinės – ten, kur plaka širdis. Šiame paveiksle nebuvo nė lašelio siaubo, panikos, žlugimo – čia viešpatavo tyla ir ramybė. Jis atėmė iš mergaitės baimę.

Šiąnakt nebuvo nei Mato, nei Inesos, nei Dievo – nieko, kas būtų stovėjęs tarp jų. Buvo tik Antonija ir Sandras, ir nieko daugiau. Šis vitražas buvo it stikle parašytas jos dienoraščio puslapis, ir tik jis vienintelis iš visų jos kūrinių sušvytėjo naktį, nors ir nebuvo jam gyvybę suteikiančios dienos šviesos. Jis nebuvo skirtas pasauliečių akims – taip pat, kaip ir jos jausmai Sandrui. Stiklinis Sandras niekuomet nežėrės nei *Santa Maria Maggiore*, nei jokioje kitoje bažnyčioje, nesvarbu, kad ir kas ateityje tarp jų įvyktų, – jis nebuvo skirtas svetimoms akims.

Kai Antonija baigė dirbti, už lango jau brėško aušra, o ji pasijuto esanti visiškai išsekusi, bet kartu įgavusi nepaprastų galių. Jos kūnas norėjo miego, bet siela vis dar buvo apimta euforijos, beveik apsvaigusi ir nenorėjo susitaikyti su brėkštančio ryto nešama realybe. Galų gale ji susigriebė, kad Sandrą – angelą, verčiau reikėtų paslėpti nuo pašaliečių akių. Suvyniotas į audinį jis taps niekam nematomas. Galbūt įdėti jį į skrynią? Į patalynės dėžę? Ji pasijuto maždaug taip, lyg būtų ieškojusi vietos lavonui paslėpti.

Kažkas pasibeldė į duris, gana nedrąsiai. Antonijos tėvas, miegantis gretimais esančiame kambarėlyje, nuo tokio beldimo tikrai neatsibustų. O jeigu ji būtų miegojusi savo kambaryje, greičiausiai irgi nebūtų nieko išgirdusi. Kažkas beldėsi ir toliau – taip pat nesmarkiai, iš pradžių tris kartus, paskui – keturis, o galiausiai – šešis kartus. Kažkas buvo pernelyg mandagus, kad pultų garsiai daužytis, bet taip pat ir pernelyg užsispyręs, kad pasitrauktų nuo durų.

Ji skubiai nusiėmė apklotą nuo pečių ir užmetė jį ant stovo su angelo vitražu. Nors dabar jis buvo uždengtas, bet ji pati stypsojo kambaryje nuogut nuogutėlė, taigi – nelabai vykęs sprendimas.

Kažkas pasibeldė keturis kartus iš eilės.

Ji nuskubėjo iš ateljė į savo kambarį. Ten vis dar miegojo ir per sapnus blaškėsi Inesa. Merginos kūnas tai susiriesdavo, tai išsitempdavo, ji apsiversdavo ant šono, trumpam pasikeldavo, o paskui vėl

susmukdavo į lovą it negyva. Taip ji miegodavo ir anksčiau, todėl Antonija, kurią nuolat pažadindavo lyg sužeistas paukščiukas lizde besiblaškanti Inesa, vidurnaktį nusprendė aprašyti visa tai dienoraštyje, o paskui suteikti šiai niūriai realybei veidą. Dabar ji pamatė, kad ir praslinkus keliolikai valandų Inesa vis dar tebemiegojo tokiu pačiu neramiu miegu.

Į duris pasibeldė jau šešis kartus. Antonijai neliko laiko apsirengti. Ji stvėrė keletą audeklų, į kuriuos buvo įvyniotas į ateljė atneštas stiklas, ir persimetė juos per pečius ir klubus lyg Salomėja, šokdama su šydais. Nurūko į ateljė ir atvėrė duris.

Kaip ji ir nujautė – tai buvo *jis*. Jo veidas buvo neskustas ir išvargęs. Antonija pakvietė jį vidun, ir kai jis praėjo pro ją į ateljė, paskui abitą it šleifas nusidriekė gaivus nakties dvelksmas. Sandras patraukė tiesiai prie uždangstyto stovo, lyg nujausdamas, kad po audeklu paslėptas jo paveikslas, tačiau nepriėjęs stabtelėjo ir atsisuko į Antoniją.

– Jūs atėjote dėl Karlotos? – paklausė ji, ir tą pačią akimirką Tridento miestą supančių kalnų viršūnes nutvieskė tekančios saulės spinduliai.

Jis linktelėjo galvą.

– Girdėjau, kad Jūs buvote ten, kai ją sučiupo.

– Aš kaip tik buvau užėjusi pas Inesą, kai Karlota sugrįžo į savo kambarį. Net nespėjau pasakyti, kad jos ieško, nes ji įtariama vyskupo Bertanio nužudymu, kai į vidų įsiveržė kareiviai ir suėmė ją.

– Viena šių rūmų gyventoja pranešė sargybiniams, kad ji grįžo...

– Kreivakojė. Ji dar gerą valandą bėgiojo po rūmus, dėdamasi, kad padėjo sulaikyti žmogiškąjį pavidalą įgavusį šėtoną.

– Kur Inesa?

– Miega gretimais esančiame mano kambaryje. Vakar vakare tučtuojau atsivedžiau ją pas save, o tuo tarpu mano tėvas nuėjo į miesto kalėjimą ir maldavo leisti jam pasikalbėti su Karlota. Tačiau tas pikčiurna kapitonas jį išvarė ir net nepanoro atsakyti į jo klausimus. Jis rengėsi šiandien eiti pas Jus. Dabar jam nereikės to daryti, nes, ačiū Dievui, Jūs pats pas mus atkeliavot.

– Nes man reikia *Jūsų* pagalbos. Karlota da Rimini tyli. Ji net nenori man paaiškinti, kur buvo vakar po pietų ir vakare.

– Galbūt ji buvo pas vieną... vieną iš savo... – ji nutilo, nenorėdama užbaigti šio sakinio.

– Neapsirikite, žvelgdama į mano abitą. Ne visuomet buvau vienuolis. Žinokit, kad aš esu jau didelis berniukas ir suprantu, ką toji da Rimini gali veikti svetimuose namuose.

Antonija pagalvojo, kad nuovargis jam tinka. Jis suteikė jam atvirumo ir drąsos.

Ji kaip galima atsargiau pasistengė atsistoti tarp Sandro ir stiklinio jo dvynio, prie kurio šis pernelyg pavojingai priartėjo.

– Ji galėtų man be baimės prisipažinti, – pasakė jis, – kad tuo metu buvo pas klientą. Bet ji nei neigia jai metamus kaltinimus, nei prisipažįsta. Šis jos tylėjimas niekam nepadės – nei panaikins kaltinimų, nei įrodys jos kaltę. Tiesiog toks jos elgesys kelia bereikalingų įtarimų, o tai – visų blogiausia, kas jai gali nutikti.

– Ką turite galvoje tai sakydamas?

– Dabar tai nesvarbu. Ji klausinėjo apie Jus. Būtent apie Jus, o ne apie Jūsų tėvą. Viliuosi, kad sugebėsite prakalbinti ją.

Antonija neilgai tesvarstė.

– Aš tučtuojau einu. Aš tik... – ji apsižiūrėjo save, – apsivilksiu ką nors kita.

Jis tučtuojau linktelėjo galvą.

– Tai patys keisčiausi moteriški naktiniai marškiniai, kokius aš kada nors esu regėjęs.

Antonija išėjo į gretimais esantį savo kambarį. Per tą laiką Inesa buvo spėjusi nubusti ir sėdėjo ant lovos krašto. Ji beveik nereagavo į Antonijos buvimą kambaryje, tik trumpai dirstelėjo į ją, o paskui vėl įbedė žvilgsnį kažkur į tuštumą. „Kaip keista, – tarė sau Antonija, – kad žmogus, taip smarkiai blaškęsis lovoje naktį, dieną beveik nejuda."

Antonija nusimetė nuo savęs audeklus ir užsisegė apatinį sijoną. Paskui ji skubiai užsitempė suknelę, ištaršydama plaukus.

Ji atsargiai žvilgtelėjo į ateljė. Sandras suko ratus aplink stovą su jos pastarosios nakties darbu.

Dar niekuomet Antonija nebuvo taip pykusi dėl nesuskaičiuojamos galybės savo suknelės kilpelių. Nugaroje, priekyje, apačioje – be galo, be krašto. Ji tyliai plūdosi sau po nosim.

O Inesa spoksojo į tuštumą.

Dar vienas žvilgsnis į atelję. Sandras stovėjo priešais uždengtą angelą. Jis nedrąsiai ištiesė ranką prie audeklo, tačiau vėl ją nuleido, kone palietęs pirštų galiukais medžiagą.

Antonija susipainiojo, raišiodamasi ant nugaros virveles.

Sandras vėl ištiesė ranką.

Antonija nuskubėjo į atelję.

– Prašom neliesti! – sušuko ji.

Tą pačią akimirką audeklas nuslydo ant grindų.

Skersvėjis užpūtė dvi žvakes ir plonyčiai nuo jų dagčių pasklidę dūmeliai nusidriekė tarp Sandro ir Antonijos aukštyn. Jau buvo prašvitę. Saulės šviesa atsispindėjo languose, ant namų sienų ir iš visų pusių liejosi į atelję. Angelas ir mergaitė sužėrėjo saulės spinduliuose. Sandras ir Antonija stovėjo vienas priešais kitą, apšviesti raudonos ir mėlynos spalvos vitražo spindesio. Jo akys jau nebebuvo nepermatomos it juoda bedugnė – jos nieko neslėpė. Iš šių akių pradingo visos dvejonės, visas santūrumas, ir Antonija pajuto, koks meilužis būtų Sandras – jis būtų panašus į angelą – švelnus ir mielas, atkaklus ir truputėlį padykęs, pernelyg gerai apie save manantis, išmoningai besinaudojantis visomis gundymo meno paslaptimis.

Ilgai patylėjęs jis tarstelėjo:

– Eime?

Jis žengė į priekį – lėtai, ryžtingai, net neatsigręždamas, įsitikinęs, kad jos žvilgsnis įbestas jam į nugarą.

Karlotą nepaprastai apstulbino suėmimas. Juk ji dar nieko nepadarė, o jos minčių niekas negalėjo įskaityti. Aišku, ji žinojo, kad visi, kurie buvo pas Bertanį jo nužudymo naktį, tapo įtariamaisiais, todėl pastarosiomis dienomis tylėjo ir netgi Antonijai pamelavo, sakydama, jog nepažįsta Bertanio. Įtarimas, kad ji galėjo nužudyti Bertanį, būtų labai pakenkęs jos planuojamai Inocento žmogžudystei. Taip ir nutiko. Jeigu neįvyks stebuklas, jos keršto planas

visiškai sužlugs. Džovaniui del Montei vėl pavyko išsisukti, o karti likimo ironija lėmė, kad tiesioginis jo įgaliotinis – vizitatorius, pats to nežinodamas, sukliudė įvykdyti jai žmogžudystę, kuri buvo dar tik planuojama, įtardamas ją nusikaltimu, kurio ji nepadarė.

Supratimas, kad jos keršto planas žlugo, prieš akis iškilęs besijuokiančio popiežiaus paveikslas tiesiog suparalyžiavo ją nuo pat suėmimo pradžios. Bertanis jos nė truputėlio nedomino. Ji įstengė mąstyti vien apie tai, kad šiandien vakare nebegalės prasmukti į Inocento rūmus, kaip buvo planavusi, ir nužudyti popiežiaus sūnaus. Visa kita jai buvo nesvarbu. Tai jos pasaulėlyje neegzistavo ir jai nerūpėjo. Svarbi buvo Pjetro mirtis. O Lauros mirtis buvo jai viskas.

Dėl to į jaunojo vizitatoriaus klausimus Karlota atsakė tyla. Buvo pavargusi, be galo pavargusi. Dabar, kai jau nebegalėjo įvykdyti savo tikslo, jai atrodė, lyg būtų sueižėjęs kiautas, kuriame ji tūnojo. Sąnariai nusilpo, ji kiūtojo arba visiškai užsimerkusi, arba pusiau praviromis akimis. Karlota prarado laiko nuojautą ir veikiai jau nebesuvokė, kiek valandų praleido vienutėje.

Kai atėjo Antonija, ji nusišypsojo. Nenorėjo, kad Jeronimas ją čia pamatytų – tokios būsenos, tokioje aplinkoje. Nors vizitatorius skyrė jai pačią erdviausią ir švariausią vienutę visame kalėjime, tačiau belangė visuomet lieka belange. Ji turėjo šlapintis ir tuštintis ant šiaudų krūvos lyg kiaulė, rankos ir kojos pajuodo nuo purvinų mūro sienų ir grindų. Jeronimas būtų kentėjęs, išvydęs tokią apgailėtiną jos būklę, o tai kartu būtų privertę kentėti ir ją. Antonija buvo draugė, moteris, vienintelis žmogus, su kuriuo ji dabar dar galėjo kalbėtis. Iš visų žmonių jai iš tiesų beliko tik ji viena.

Su ja atėjo ir vizitatorius. Bėgant metams, Karlota jau buvo išmokusi suvokti jaudulį, ir tučtuojau pastebėjo, kad juos abu lyg aura supa kažkokia keista įtampa.

Karlota ir Antonija apsikabino.

– Ačiū, kad atėjai, – tarė Karlota.

Jos balsas dusliai nuskambėjo kalėjimo vienutėje, sugeriančioje kiekvieną garsą. Įdomu, kiek žodžių jau buvo paslapčiomis prarijusios šios mūro sienos?

– Kaip tau sekasi? – paklausė Antonija.

– Dabar aš jau nesirūpinu dėl savęs, tik dėl Inesos. Jai reikia namų šilumos, reikia ją mylinčių žmonių. Ar jūs ją prižiūrite?

– Na, žinoma – jai viskas gerai. Ji netgi vienąkart nusišypsojo.

Karlota apstulbo.

– Nusišypsojo? Ji niekuomet nesišypso. Kaip tai įvyko?

Antonija pagarbiai pažvelgė į vizitatorių.

– Vėliau, Karlota. Dabar papasakok man, kaip čia su tavimi elgiamasi.

– Įvairiai. Vieni žiūri į mane kaip į raganą, kiti – kaip į niekšingą žmogžudę, o dar kiti – kaip į lengvai prieinamą moterį. – Ji pažvairavo į vizitatorių. – Jis yra išimtis iš jų visų – jis žiūri į mane „tik“ kaip į įtariamąją.

– Jūs ir *esate* įtariamoji, Karlota da Rimini, – paprieštaravo jai Sandras.

– Įtariamoji? Tik dėl to, kad buvau pas Bertanį?

Vizitatorius patenkintas pažvelgė į ją, ir ji suvokė ką tik pateikusi pirmąjį prisipažinimą.

– Jūs nenorėsite manimi tikėti, – pasakė ji.

– Jums nėra ko prarasti, – atšovė jis. – Aš atvedžiau Jums Antoniją, kaip ir prašėt. Dabar – Jūsų eilė.

Karlota giliai atsiduso ir atsirėmė į sieną. Taip sėdėdama ji galėjo matyti pro lubose esantį grotuotą langelį katedros bokšto smaigalį, kurį šį rytą apšvietė saulės spinduliai.

– Bertanis buvo apie mane girdėjęs, – prabilo Karlota beveik pašnibždomis, neatplėšdama akių nuo lango. Jai buvo nemalonu prisiminti šį nūnai negyvą vyrą ir šnekėti apie jį. Nenoromis, lyg būtų priversta dar kartą kartoti jau tūkstantį kartų porintą istoriją, ji tęsė: – Kažkas jam papasakojo, kad aš esanti sumani kekšė: paklusni ir vis dėlto protinga – ne viena iš tų, kurios nemoka dorai suregzti nė vieno sakinio ir kurioms Dantė tėra tik karininko, su kuriuo jos kažkada permiegojo, pavardė.

– Net neįsivaizdavau, kad tiems ponams galėtų rūpėti tokie dalykai, – nusistebėjo Antonija.

– Pasitenkinimas, kuris apima užvaldant protingą žmogų, yra didesnis nei tas, kai užvaldai visišką kvailį. To ir norėjo Bertanis:

valdžios, smurto – susenęs jo kūnas troško kankinti sveiką kūną. Visos kekšės žinojo, koks tai žmogus. Taigi, Bertanis išgirdo, kad aš esu šiame mieste, ir susižinojo, kur gyvenu. Jis atsiuntė pas mane žmogų, kuris perdavė man jo kvietimą atvykti.

– Tai kodėl Jūs sutikote pas jį eiti? – paklausė vizitatorius. – Juk puikiai žinojote, kad vyskupas – smurtautojas, taigi galėjote atsisakyti jo kvietimo.

Tai buvo gana nemalonus klausimas: jeigu ji papasakotų, kad nuėjo pas Bertanį tik todėl, kad norėjo gauti leidimą, turėtų paaiškinti ir tai, kam gi jai buvo reikalingas tas dokumentas.

– Toks mano amatas, – išsisuko ji. – Pakantumas yra mano dalia. Kai atėjau, tarnų ten jau nebebuvo – bent jau aš nė vieno nesutikau. Buvau pas Bertanį maždaug tris valandas, tik vieną kartą per visą tą laiką mums sutrukdė lankytojas, kurio aš nemačiau, tačiau jis veikiausiai mane regėjo.

– Ar jis Jus mušė? – paklausė vizitatorius. Karlota galėjo ir suklysti, bet jai pasirodė, jog jo balse ji išgirdo užuojautos gaidelę. Per visą savo gyvenimą ji dar niekuomet nebuvo sulaukusi užuojautos iš dvasininko.

– Taip, – pasakė ji ir perbraukė pirštu per beveik užgijusią žaizdą. – Taip, jis mane mušė. Ir mėgavosi tuo, kaip kiti mėgaujasi pyragaičiu. Jam į galvą ateidavo pačios absurdiškiausios idėjos, tačiau anuomet jos man visiškai neatrodė absurdiškos. Aš nepasilikau pas jį iki ryto. Tai man taip pat labai įprasta. Dauguma prelatų nepageidauja, kad tarnai išvystų juos su moterimi, nes kiltų bereikalingų kalbų. Taigi, gavę ko norėjo, jie išstumia mus į gatvę. Tik labai retai kurtizanėms pavyksta praleisti naktį šiltoje lovoje. Taip nutiko ir naktį iš aštuntosios į devintąją spalio. Bertanis išmetė mane už durų. Nežinau net, kelintą valandą tai nutiko, bet tikrai po vidurnakčio. Jis man užmokėjo – ir viskas.

– O vyras, kuris pertraukė meilės naktį?

Jis pakartojo šį klausimą dar kartą, tik jau kitokiais žodžiais, nes tučtuojau suvokė savo cinizmą:

– Atleiskit. Vyras, kuris atvyko į vyskupo Bertanio apartamentus – ką galėtumėt apie jį pasakyti?

– Tik tiek, kad juodu su Bertaniu susiginčijo. Arba jis pranešė blogą žinią. Šiaip ar taip, po pokalbio su juo Bertanis buvo daug prasčiau nusiteikęs nei prieš tai.

– Tikrai?

– Taip. Jis nepatenkintas kažką murmėjo sau panosėje, bet aš negalėjau suprasti – ką. Tačiau visa jo povyza bylojo, kad jam tai buvo labai nemalonus susitikimas.

Sandras kažką išsitraukė iš po abito skverno.

– Ar atpažįstate šį simbolį?

Ji tik vargais negalais susitvardė nekrūptelėjusi arba dar kokiu nors būdu neišsidavusi. Žinoma, ji atpažino šį simbolį.

– Ne, – tarė. – Niekados nesu jo mačiusi.

– Ačiū. – Jis vėl paslėpė popierių tarp savo abito klosčių ir išsitraukė dar kažką. – O ar atpažįstate šį durklą?

– Jis mano.

– Turėjote jį suėmimo metu.

– Visuomet nešiojuosi su savimi ginklą. Apsauga nuo įvairaus plauko girtuoklių ir plėšikų.

– Jūs sugebate apsiginti?

– Taip, – tarė ji. – Aš sugebu apsiginti.

– Ir Jus sumušė.

– Ir mane sumušė. Bet vis tiek aš jo nenužudžiau.

Valandžiukę jie abu tylėjo.

– Na, o toliau? – paklausė ji. – Ar pakaks, jei aš pasakysiu: „Tai buvau ne aš“, ir Jūs paleisite mane į laisvę? O gal prasidės antroji tardymo dalis? Aš nesuklydau, ar ne tiesa? Jūs tiesiog negalite manęs paleisti.

Jis persibraukė ranka per plaukus ir iš nuovargio užsimerkė.

– Ne, negaliu.

– Ką tai reiškia? – paklausė Antonija. – Kodėl gi jai draudžiama išeiti į laisvę? O ką reiškia ta „antroji dalis“?

Karlota nusijuokė, tačiau šiame juoke nuskambėjo ne džiugesys, o neviltis, sumišusi su panieka.

– Ką gi tai galėtų reikšti? Kankinimą, aišku. Argi tu tiki, kad inkvizicija kada nors būtų išteisinusi nors vieną žmogų?

– Jis ne inkvizitorius.

– Jis dvasininkas, ieškantis nuodėmės, taigi, vis dėlto jis yra inkvizitorius, ir visai nesvarbu, kokios jo pareigos. – Ji atsisuko į Sandrą. – Aš prisipažinsiu. Žinoma, aš prisipažinsiu, pasakysiu viską, ko tik Jūs iš manęs pareikalausit. Ir Jūs pats tai žinot.

Jie žvelgė vienas į kitą. Karlotai patiko jo simpatiškas veidas: smulkus, išvargęs, padorus. Jis nebuvo iš tų žmonių, kuriems viskas atrodo labai paprasta. Bet kada nors jis palūš, kadangi daugelis žmonių – tarp jų ir ji pati – nebuvo pikti iš prigimties ar dėl to, kad buvo kažkieno suklaidinti: tiesiog jie nepajėgė ryžtingai pasipriešinti blogio jėgoms. Jie paprasčiausiai pralaimėdavo šią nelygią kovą – štai ir viskas. Šiame neteisingame pasaulyje buvo neįmanoma išlikti doru žmogumi – anksčiau ar vėliau kiti tave vis tiek suės.

Antonija švelniai palietė jam ranką.

– Broli Karisimi? Pasakykite man, kad Karlota suklydo. Pasakykit, kad ji gali eiti, kad jai nieko nenutiks. Prašau Jūsų.

Jis tylėjo, o Karlota pastebėjo, kad jis labai susigėdo.

Kai atsivėrė vienutės durys ir pro jas įžengė sargbinis bei pranešė, jog už durų laukia vyskupas kurfiurstas, norėdamas su juo pasikalbėti, Sandras lėtai nusigręžė nuo Antonijos ir išėjo pro duris.

– Broli Karisimi! – pašaukė Antonija. – Broli Sandrai, prašau Jūsų!..

Jis neatsisuko. Antonija sekė jį akimis, kol ir vėl užsitrenkė durys.

Vyskupas kurfiurstas Madrucas atrodė panašus į didelį sunkiasvorį šunį, priverstą palikti jaukią vietelę už krosnies ir pernelyg ilgam išvestą pasivaikščioti šaltame ore. Jis sėdėjo kukliame kapitono kambarėlyje, įsisupęs į prašmatnų apsiaustą, su kankinio išraiška veide. Sandras nematė Madruco nuo to laiko, kai šis pranešė jam apie jo paskyrimą į vizitatoriaus pareigas. Kelias, vedantis į tvirtovę, buvo status ir tolimas, o Sandras turėjo daug svarbesnių reikalų, nei teikti ataskaitas.

Kapitonas Forlis laukė Sandro priešais kambarėlį.

– Na, Karisimi, atrodo, gausite pylos.

– Visų pirma, – atšovė Sandras, – kreipkitės į mane arba „broli Karisimi“ arba „broli vizitatoriau“, o antra, kalbėkite aiškiau.

– Mielai, *Karisimi*, – pasakė Forlis ir plekštelėjo liežuviu. – Pirmiausia Jūs suimate niekuo dėtą žmogų, paskui vaidinate tos išprotėjusios mergaitės tėtį, o galiausiai elgiatės su kekše lyg su princese. Na, o šiandien Jums tiesiai ant galvos nukrito dar vienas lavonas. Nudurtas taip pat, kaip ir Bertanis.

Sandras trumpam užsimerkė.

– Kas jis?

– Prelatas, žinoma, toks pats kaip ir Bertanis.

Sandras paklausė dar kartą, pabrėždamas kiekvieną žodį:

– Kuo jis vardu?

– Gasparas de Kespedesas. Jis buvo rastas savo apartamentuose priešais Teismo rūmus.

Sandras persižegnojo, tačiau tai buvo tik mechaniškas, per ilgus vienuolystės metus į kraują įaugęs gestas.

– Sevilijos inkvizitorius.

Forlis pliaukštelėjo Sandrui per petį ir nusijuokė.

– Būdamas toks talentingas žmogžudysčių tyrėjas, Karisimi, veikiai liksite paskutinis gyvas dvasiškis Tridente. Ar žinot, kur Jūsų bėda? Esate pernelyg „minkštas“. Tai Jus pražudys.

Sandras susierzinęs dėbtelėjo į Forlį, tačiau nieko neatsakė ir žengė pro jį į kabinetą. Vyskupas kurfiurstas Madrucas sunkiai atsisuko į jį.

– Laukiame Jūsų čia jau siaubingai ilgai, broli Karisimi.

– Atleiskite, Jūsų Ekscelencija, aš dalyvavau tardyme.

Sandras pabučiavo vyskupui žiedą. Kadangi vyskupas kurfiurstas nedavė jam ženklo sėstis, Sandras ir toliau stovėjo priešais jį.

– Ar žinote, kas nutiko praėjusią naktį, broli Karisimi?

– Man ką tik apie tai pranešė.

– Kespedesas buvo autoritetingas ir sumanus dvasininkas šalies, kurią valdo imperatorius Karolis. Bertanis... na, gerai, į jo mirtį dar galėjai pažiūrėti pro pirštus, nes popiežius negalėjo jo pakęsti. Bet Kespedesas – pastarųjų metų vasarą jis praleido Romoje ir užmezgė ten daugybę pažinčių su pačiomis įtakingiausiomis šeimomis. Be

to, jis turėjo tapti Didžiuoju Inkvizitoriumi! Užmuštas būsimasis Didysis Ispanijos Inkvizitorius! Mano mieste! O ką veikiate Jūs? Stovite čia ir nieko nedarote.

– Nes liepėte man pas Jus ateiti, Jūsų Ekscelencija.

Madrucas nekreipė dėmesio į šią pastabą.

– Kaip sekasi tardyti tą abejotinos reputacijos moteriškę?

– Ji neneigia buvusi pas vyskupą Bertanį, tačiau ginasi nužudžiusi jį.

– Vadinasi, ji vis dėlto buvo pas Bertanį. O tuo metu, kai buvo nužudytas Kespedesas, jos niekur negalėjai surasti. Suėmimo metu pas ją rado durklą. Ir jos kambaryje rasta nepaprastai keista mergina.

– Visa tai tiesa.

– Sargybos viršininkas kapitonas Forlis laiko ją kalta.

– Pripažįstu, kad jis turi daug daugiau patirties šioje srityje nei aš.

– Brolis de Sotas taip pat laiko ją kalta.

– Brolis de Sotas, be jokios abejonės, pasižymi aštriu protu.

– Vadinasi, Jūs taip pat laikote ją kalta.

– Nesu tuo tikras, Jūsų Ekscelencija.

– Jūs nesate... – Vyskupui kurfiurstui užgniaužė kvapą. – Ar tik Jūs nepamišote, broli Karisimi?

– Sutinku, kad Karlota da Rimini yra įtartina asmenybė. Bet kažkas čia vis dėlto ne taip. Jeigu leistumėt man Jums paaiškinti...

Madrucas trenkė lazdos smaigaliu į grindis, lyg norėdamas sutraiškyti šlykštų vorą.

– Aš buvau nepaprastai kantrus, broli Karisimi. Kai Jūs – su manimi net nepasitaręs – liepėte suimti Viurtembergo pasiuntinį ir tokiu savo poelgiu vos nesukėlėte diplomatinio skandalo, aš Jums dar atleidau. Aš kenčiau ir nieko nesakiau, kad Jūs neinformuojate manęs apie nusikaltimo tyrimo eigą. Bet dabar... – Jis tris kartus giliai įkvėpė, iškišęs liežuvį. – Bet dabar, – jau lėčiau tęsė, – žmogžudystė pasikartojo, o tai yra visų blogiausia, kas tik begali nutikti vyskupui kurfiurstui, globojančiam savo mieste *du šimtus* dvasiškių. Visuotiniame Bažnyčios susirinkime kils baisus sąmyšis, imperato-

rius pareikalaus pasiaiškinti, Šventasis Tėvas pareikalaus pasiaiškinti. O Jūs, – jis tarė kiekvieną atskirą žodį taip lėtai, kad jie it smilkalų dūmeliai sklaidėsi kambaryje, – Jūs nesate tuo tikras.

Sandras pajuto, kaip jo veidą užlieja raudonis. Prieš įžengdams į šią patalpą jis pasižadėjo būti teisingas. Šiuo metu jis nelaikė Karlotos nei kalta, nei nekalta. Tačiau visi faktai bylojo jos nenaudai. Ir vis dėlto – vos tik jam pabandžius žiūrėti į Karlotą kaip į žmogžudę ir pritaikyti šiai teorijai visas detales, kažkas buvo ne taip. Jis dar nebuvo iki galo įsitikinęs Karlotos kaltumu. Tai ir buvo visa teisybė. Dabar, kai jis stovėjo priešais vyskupą kurfiurstą ir turėjo apginti savo tiesą, jo galva degė, o širdį buvo užgulęs sunkus akmuo.

– Jeigu nesate tuo tikras, – toliau tęsė Madrucas, – tai būkite toks malonus: įsitikinkite savo spėlionių tikrumu. Turite tam visas reikiamas priemones. Tridentas turi kuo puikiausius prietaisus tardymui su kankinimais atlikti.

Sandrui užkando žadą.

– Aš... aš norėčiau šį metodą taikyti tik pačiu būtiniausiu atveju, Jūsų Ekscelencija.

– Nužudyti du prelatai! Tai kada gi dar, Jūsų manymu, bus tas kraštutinis atvejis? Kai katedroje nebeliks nė vieno žmogaus, nes visi nudurti gulės savo lovose?

– Pavesiu kapitonui Forliui pastatyti priešais kiekvieno dvasininko apartamentus po sargybinį.

– Aš jau įsakiau jam tai padaryti. Tai ar Jūs pagaliau pradėsite naudoti kankinimus apklausdamas tą įtartiną moteriškę, ar ne?

– Apklausiami su kankinimais žmonės visuomet prisipažįsta, bet ne visuomet tai būna tiesa.

– Galėsite pademonstruoti savo išmintį asmeniškai pačiam Šventajam Tėvui, kai jis atvyks į Tridentą.

Sandras net suakmenėjo.

– Šventasis Tėvas atvyks čionai?

– Galbūt.

– Nuo Romos iki Tridento kelionė karieta užtruks mažų mažiausiai penkias dienas, bet veikiausiai – septynias arba aštuonias. Iki to laiko...

– Popiežius dabar ne Romoje, – pertraukė Madrucas. – Julius III jau keletą dienų vieši Feraroje, nuo kurios iki čia kelionė tetrunka vieną dieną, o su pailsėjusiais arkliais, esant geram orui, galima spėti atkakti ir per keliolika valandų. Tikiuosi, kad Jūs pajėgsite padaryti iš viso to tinkams išvadas, jei Jumyse liko nors truputėlis sveiko proto.

Jeigu popiežius atvyktų į Tridentą, Sandras visiškai priklausytų nuo jo malonės, tuomet jam neliktų laiko ilgai svarstyti ir ieškoti teisingo sprendimo. Geriausiu atveju jis būtų tik paklusnus Juliaus III įsakymų vykdytojas, o pačiu blogiausiu – galbūt netgi ir pats taptų tardymo auka.

– Man taip pat nebūtų labai malonus šis Šventojo Tėvo vizitas, – pasakė Madrucas, – nes privalėčiau jam pasiaiškinti, kodėl būtent Jus paskyriau į šias pareigas. Tuo tarpu de Sotui labai pasiseks. Aš jau gailiuosi, kad neseniai atmečiau jo paties pasiūlymą skirti jį vizitatoriumi.

Sandras suraukė antakius.

– Ką? Aš maniau, kad brolis de Sotas pasiūlė šioms pareigoms *mane*.

– Jis ir pasiūlė, bet iš pradžių šią žmogžudystę norėjo tirti jis pats. Tačiau, kadangi Visuotiniame Bažnyčios susirinkime jis buvo vienas iš pačių svarbiausių popiežiaus derybininkų, o nužudytasis buvo popiežiaus priešininkas, man pasirodė, jog bus geriau pasirinkti kitokį sprendimą, kuris – kaip dabar matau – buvo prastas sprendimas.

Luisas nė žodeliu neužsiminė apie tai, kad pats norėjo tirti šią bylą.

Sandrui smilkiniuose lyg plaktuku kalė pulsuojantis kraujas. Jis buvo pavargęs, suglumęs ir sunerimęs. Visų labiausiai dabar būtų norėjęs prigulti.

Staiga vyskupas kurfiurstas gana lengvai pakilo iš krėslo. Jis priėjo visiškai arti Sandro ir sukuždėjo:

– Mums reikia tyrimo rezultatų, broli Karisimi, ir tučtuojau. Jums jų reikia – man jų reikia. Jeigu Jūs man jų nepateiksite, aš imsiuosi savų priemonių.

14

– Koks gražus vyras, – pasakė Karlota, nepaprastai suglumindama Antoniją, vos tik Sandras spėjo išeiti iš celės. – Puikiai suprantu, kodėl juo susižavėjai. Ar jau leidai jam tai suprasti?

– Ir kaip tau galėjo ateiti į galvą tokia mintis?! – sušuko Antonija.

– Mieloji, galėtum ir neapsimetinėti. Aš iš karto pastebiu, kada moteriai patinka vyras.

– Mes dabar iš tiesų turime daug didesnių bėdų ir privalome pasikalbėti apie kur kas svarbesnius dalykus, nei apie mano neaiškius jausmus.

– Šią akimirką tavo neaiškūs jausmai yra pats maloniausias dalykas niūriame mano gyvenime, o žmogus džiaugiasi, mėgaudamasis maloniais dalykais. Ką jis pasakė?

– Apie ką?

– Ar tu dar su juo nepasikalbėjai? Tu, Adidžės Kleopatra? Suvedžiotoja *par excellence**?

– Viskas yra visiškai ne taip, kaip tu manai. Na gerai, kai kas jame mane iš tiesų žavi, pavyzdžiui, jo balsas, akys, nekalbumas... Aš sukūriau vitražą su jo atvaizdu, su jo ir savo pačios atvaizdais.

– Mieloji, tik tau ir tegali ateiti į galvą mintis krūvą stiklo skeveldrų paversti subtilia erotine užuomina. Ar tos stiklo šukės – falo formos, ar dar kažkas panašaus?

– Aš tau jau pasakiau: viskas ne taip, kaip tu įsivaizduoji.

– O tuomet kaip?

– Nežinau – kitaip.

– Ir kas gi tuo patikės? Tu jį myli.

– Ne! – karštai sušuko Antonija. O paskui, jau tyliau, pratarė: – Ne, aš myliu Matą. Užteks apie tai kalbėti. Karlota, mums reikia pasišnekėti apie tavo reikalus.

Karlota sulaikė ašaras ir nusisuko.

– Bet aš nenoriu apie save kalbėtis – man tai nemalonu. Aš noriu juoktis. Kas gali būti linksmesnio už baikštaus vienuolio ir

* Pati geriausia.

menininkės nimfomanės meilę? Būtų galima sukurti apie tai pjesę. Ji tikrai susilauktų didžiulio pasisekimo.

– Kodėl tu sumelavai? – paklausė jos Antonija, ryžtingai nusprendusi pakeisti pokalbio temą.

– Kodėl žmonės meluoja? Nes nenori, kad kažkas sužinotų tiesą. Jeigu aš prieš keletą dienų būčiau tau prasitarusi, kad žmogžudystės naktį viešėjau pas Bertanį, ant manęs būtų kritęs įtarimo šešėlis, o tu taip pat būtum įtraukta į šį reikalą.

– Aš kalbėjau ne apie tą melą.

– Aš visiškai nenusiteikusi minti mįslių. Aiškiai pasakyk, ko iš manęs nori, tuomet aš tau ir atsakysiu.

– Tas simbolis, Karlota! Kai Sandras tau jį parodė, tu sumirksėjai. Lygiai taip pat, kaip ir tuomet, kai sumelavai man apie Bertanį.

– Tavo vienuolis manimi patikėjo.

– Ką gi reiškia šis tuščias skydas?

Karlota atsirėmė į purviną kalėjimo vienutės sieną. Ji stipriai suspaudė sunertų rankų pirštus.

– Tai garbę praradusių moterų – kekšių – simbolis. Senais laikais, prieš šimtus metų, įniršę miestelėnai pažymėdavo juo kekšių namus, o ant išvarytų iš miesto paleistuvių krūtų išdegindavo tuščią skydą. Paskui, maždaug prieš septyniasdešimt metų, viena kekšė tokiu pat būdu atkeršijo savo skriaudikams – nudūrė juos ir paliko šį simbolį ant nužudytųjų kūnų. Moterį sučiupo ir nuteisė sudeginti ant laužo, apkaltinę, jog ją apsėdo velnias. Nuo to laiko visos kekšės laiko šį tuščią skydą savo simboliu, ir ne tik Romoje. Aš girdėjau, kaip kekšės pasakojo mačiusios tokį ženklą ir Florencijoje, Genujoje, Venecijoje ir Neapolyje, veikiausiai šis simbolis turėtų būti žinomas ir Prancūzijoje, Ispanijoje bei Pietų Vokietijoje. – Karlota sugriebė Antoniją už rankų. – Ar supranti, kodėl buvau priversta sumeluoti? Kadangi tavo vienuolis paklausė manęs apie šį simbolį, aš nusprendžiau, kad jis gali būti kažkaip susijęs su Bertanio mirtimi.

– Jis buvo išrėžtas ant jo kūno.

– Jokiu būdu nepasakok savo vienuoliui apie šį simbolį. Jeigu manęs nepaklausysi – aš pražuvus.

– Tavo atvirumas priverstų jį patikėti, kad neturi ko slėpti.

– Ne, ne, ne, – pasakė Karlota ir susijaudinusi apsuko porą ratų pirmyn atgal. – Tu nieko nesupranti, meilute. Jeigu jie sužinos, ką reiškia šis simbolis, tučtuojau pradės elgtis su manimi ne kaip su paprasta žudike, bet kaip su apsėstąja. Pirmiausia jie kankindami varys iš manęs velnią, o galiausiai sudegins arba amžiams supūdys belangėje. O paskui sučiups Inesą.

– Aš tuo netikiu! – išsigandusi sukliko Antonija. – Sandras niekuomet negalėtų padaryti šitokios niekšybės.

– Padarys!

– Jam patinka Inesa. Jis kalbėjosi su ja, privertė ją nusišypsoti. Jeigu jis jai ką nors padarytų – arba tau, – taptų nusikaltėliu.

– O pasielgęs priešingai – kvailiu. Jis tiesiog priverstas pasirinkti, kuo jam būti: nusikaltėliu ar auka. O manoji alternatyva – žudikė arba apsėstoji. Tuomet aš verčiau jau būsiu žudike.

– Tu nekalta!

Ji puolė Karlotai į glėbį ir tvirtai ją apkabino. Jos stovėjo apsikabinusios ir suglaudusios ašarotus veidus.

– Niekas šiame pasaulyje nėra nekaltas, meilute, – murmėjo Karlota. – Galbūt dangus baudžia mane už kitą nuodėmę. Galbūt aš iš tiesų tam tikra prasme esu apsėsta.

Antonija nesuprato, ką šneka Karlota. Veikiausiai ji buvo puolusi visiškon neviltin.

– Aš įrodysiu, kad tu esi nekalta, – tarė Antonija.

Karlota nusišypsojo it mirštanti kankinė.

– Ir kaipgi tu ruošiesi tai padaryti, brangute? Ne, tau nepavyks, tik pati papulsi į didžiulę bėdą. Aš jau daug metų esu vieniša ir bus geriau, jei ir toliau tokia liksiu.

– Ne tau spręsti, Karlota. Nepamiršk, kad dabar esi kalėjime. Taigi man nesutrukdysi tau padėti.

Kai įėjo Sandras, jos lėtai paleido viena kitą iš glėbio. Antonija pastebėjo, kaip jis kankinasi. Valanda po valandos jis atrodė vis prasčiau.

– Praėjusią naktį buvo įvykdyta dar viena žmogžudystė, – prabilo jis.

Jie valandžiukę patylėjo – atrodė, kad juos ne tik dabar, bet ir anksčiau siejo ta pati rūsti lemtis.

Paskui Sandras ištarė:

– Karlota da Rimini, aš privalau sužinoti, kur Jūs buvot vakar vakare iki tos akimirkos, kai Jus suėmė.

Galbūt Antonijai taip tik pasirodė, o gal iš tiesų praėjo visa amžinybė, kol Karlota prabilo.

– Sakykime, – pasakė ji, – kad mano buvimo vietoje nebuvo jokių liudininkų. Kas tada? Ar Jūs manimi patikėsite? Ar mane...

Ji neištarė to žodžio, tačiau jis buvo čia, kaip ir daugelis kitų dalykų, kurių negalėjai apčiuopti. Kadaise Antonijai motina sakė, kad kiekvieno žmogaus gyvenime pasitaiko akimirkų, kai jis gali išvysti savo ateitį – ne kaip sapną ar viziją, bet veikiau kaip kryžkelę, kurioje besikryžiuojantys keliai driekiasi toli už horizonto, o tikslai, į kuriuos jie veda, parašyti ant skydų, stovinčių kryžkelėje: nusivylimas, meilė, praradimas, kerštas, sielvartas, sėkmė... Susižvalgiusi su Sandru Antonija pajuto, kad nūnai ir yra tokia akimirka. Nes nuo to, kaip jis reaguos, ką atsakys, jos gyvenimo upė pasisuks viena arba kita vaga.

Feraros pilis.

Popiežius Julius III tąryt buvo nekalbus. Paprastai jam patikdavo triukšmingi pasilinksminimai ir šventės. Besiklausant melodingos dviejų mandolinų muzikos, žiūrint į šokančią moterį arba išgėrus taurę raudonojo vyno jam atsigaudavo širdis. Tačiau bežodė tyla sukeldavo šiurpą. Iš pat ankstaus ryto jis susikviesdavo draugus, giminaičius arba pavaldinius, kad tik nebūtų vienas, ir visą dieną praleisdavo jų draugijoje. Svarbiausia buvo juokas. Kai jis juokdavosi, demonai neidavo artyn.

Šįryt jis buvo vienas, nes praėjusią naktį labai prastai miegojo. Kai kada jam taip nutikdavo dėl per didelio išgerto vyno kiekio arba pernelyg sunkaus maisto. Bet ne šįkart. Dabar jis sapnavo prastą sapną – regėjo savo sūnų, gulintį ant grindų, jam iš žaizdos liejosi kraujas. Inocentas rėkė. Jie abu rėkė – ir Inocentas, ir jis pats, jų riksmai susipynė į vieną baisų klyksmą. Siaubingai nemalonus sapnas. Kraupus. Pabudęs jis įsitvėrė lovos skersinio ir sunkiai

gaudė orą, visiškai praradęs laiko pojūtį. Galiausiai popiežius atsikėlė, užsimetė apsiaustą ir viduryje nakties pro žvitriai jam pagarbą atiduodantį gvardietį nuskubėjo į kitame Feraros pilies gale esančią koplyčią. Ten jis meldėsi taip aistringai, kaip dar niekuomet nebuvo meldęsis. Net jo asmeninis sekretorius, brolis Masa, kuris nuskubėjo paskui jį, baisiai sunerimo.

– Galbūt Jums kažko reikėtų, Jūsų Šventenybe? – paklausė jis.

– Dievo, – ilgai nemąstęs atsakė popiežius.

Naktis jau seniai baigėsi, tačiau tamsūs šešėliai vis dar nenorėjo pasitraukti. Apniukusį rytą pažvelgęs pro langą jis pamatė beveik vienu metu į kiemą įjojančius du pasiuntinius, nešančius rankose užantspauduotus popierių ritinėlius, ir jo širdis smarkiai suspurdėjo.

– Masa! – sušuko.

Durys tučtuojau atsivėrė – atrodė, lyg brolis Masa visą dieną būtų stovėjęs čia pat prie durų ir laukęs, kol jį pašauks jo ponas. Juliui brolis Masa atrodė esąs ištikimas lyg šuo, todėl jis juo pasitikėjo.

– Ko Jūsų Šventenybė pageidautų?

– Atvyko du pasiuntiniai. Noriu tučtuojau gauti jų atgabentus laiškus.

Brolis Masa nusilenkė taip žemai, lyg nuo to priklausytų jo gyvybė, ir vėl uždarė duris.

Julius pabandė įsivaizduoti, kaip į jo rankas atkeliaus šie laiškai. Šveicarų gvardietis paims juos ir perduos sargybos karininkui. Šis savo parašu patvirtins laiško gavimą, vėl atiduos jį šveicarui ir lieps jam eiti į pilį. Šveicaras užlips laiptais į viršutinį aukštą, kur buvo Juliaus apartamentai, ir perduos juos broliui durininkui, sėdinčiam už stalo ir visą mielą dieną neveikiančiam nieko kita, tik priiminėjančiam siuntinius ir, priklausomai nuo jų adresato ir paskirties, perduodančiam juos kitam broliui. Tuomet laiškai patekdavo į popiežiaus apartamentų prieškambarį, kur brolis Masa – asmeninis sekretorius ir brolis Numerio – valstybės sekretorius kaip visuomet susiginčydavo, kuris iš jų atsakingas už raštų perdavimą į popiežiaus rankas. Julius mėgavosi jų rietenomis. Tuomet jis buvo tikras, kad nė vienas iš jų nėra pernelyg įtakingas.

Jis beveik tiksliai atspėjo laiką, kada laiškai įveiks paskutinę kliūtį ir pateks jam į rankas. „Dabar", – pagalvojo jis, pažvelgė į duris, ir iš tiesų – jos atsivėrė. Į kambarį skubiai įėjo abu sekretoriai – kiekvienas nešėsi rankoje po ritinėlį.

Brolis Numerio, mitrus vyras, buvo greitesnis – jis ištiesė ranką ir padavė Juliui laišką.

– Nuo Luiso de Soto, Jūsų Šventenybe. Žygūnas sakė, kad jis išjojo juo nešinas vakar vakare.

Viskas, apie ką rašė de Sotas, pastarosiomis dienomis turėjo būti laikoma didžiausioje paslaptyje, todėl Julius pats nuėmė nuo laiško antspaudą, o tuo metu Masa atnešė drabužius, norėdamas padėti popiežiui apsirengti. Laiško turinys kartu ir nuramino, ir kėlė daug rūpesčių. Nerimą sužadino de Soto aprašyti audringi vakarykštės dienos įvykiai Tridento mieste, kurių patys nemaloniausi buvo Vokietijos pasiuntinio suėmimas ir paleidimas į laisvę, todėl de Sotas primygtinai siūlė atleisti iš vizitatoriaus pareigų tą skandalą sukėlusį Karisimį, motyvuodamas, jog šis esąs pernelyg emocingas, neryžtingas ir atsainiai žiūrintis į jam patikėtą darbą. Visuotinio Bažnyčios susirinkimo dalyviams po senovei gresia pavojus. De Sotas nuolankiai prašė popiežiaus leisti jam pačiam tirti žmogžudystes. O visa kita, rašė jis, vyksta tiksliai pagal planą.

Viskas pagal planą. Julius ir nesitikėjo, jog bus kitaip. De Sotas buvo nepaprastai gabus – kitaip popiežius nebūtų pavedęs jam atlikti tokios atsakingos užduoties. De Sotas daro viską, kas įmanoma, o tuo metu šitam Karisimiui užteko kvailumo sukelti imperatoriaus įtūžį ir įstumti jį, popiežių, į baisią neviltį. Karisimio nekompetentingumas daro jį pavojingu žmogumi, o tokiems žmonėms, jo nuomone, yra tik dvi pakankamai saugios vietos šioje Žemėje: Romos belangė ir kapinės.

Jis pajuto, kaip prie jo artinasi demonai – šlykštūs jausmai, kuriems nuolatos pasisekdavo jį nugalėti. Tada jis su didžiuliu pasitenkinimu skaudindavo kitus žmones, netgi tuos, su kuriais paprastai mėgdavo smagiai kvatotis. „Karisimis" buvo viso labo tik žodis. Jį sunaikinti buvo vieni juokai.

– Man reikia tučtuojau nusiųsti atsiprašymą imperatoriui, – grieždamas dantimis pasakė Julius sekretoriui Numerio. – O paskui aš nusiųsiu į Tridentą įsakymą suimti Karisimį.

Per tą laiką Masa spėjo aprengti jį raudona sutana ir užsegti paskutiniąsias iš keturiasdešimt aštuonių sagų. Paprastai popiežiaus sutanoje buvo trisdešimt trys sagos, simbolizuojančios trisdešimt trejus Jėzaus Kristaus gyvenimo šiame pasaulyje metus, tačiau Juliaus kūno apimtys privertė praplatinti popiežiaus apdarą. Dabar Masa apgaubė jo pečius *mozetta* – trumpa, tik žastus dengiančia pelerina.

– Masa, – kreipėsi į jį Julius. – O kur kitas laiškas? Duokš jį man.

Masa padavė jam pergamentą.

– Nuo kardinolo del Montės.

Julius su didžiuliu palengvėjimu užsimerkė ir padėkojo Dievui. Laiškas buvo parašytas ankstų šios dienos rytmetį. Inocentas buvo gyvas ir sveikas, jam puikiai sekėsi, taigi viskas buvo tik blogas sapnas. Kita vertus, galbūt šis sapnas buvo ateities pranašas... Inocentas laiške gyrė Karisimį. Jis rašė, jog prieš keletą dienų Karisimis išgelbėjęs jam gyvybę, todėl jis juo pasitikįs ir prašąs, kad ir jis, Julius, taip pat juo pasitikėtų. O apskritai, rašė jis, viskas vyksta tiksliai pagal planą.

– Kardinolo pasiuntinys, – pridūrė Masa, – perdavė dar vieną naujieną, kurią jis sužinojo prieš pat išvykdamas: ji apie Sevilijos inkvizitorių, Jūsų Šventenybe. Jis buvo rastas nužudytas.

Masa, kurio veide negalėjai įskaityti nė menkiausio susijaudinimo, užkabino jam ant krūtinės *pectorale* – kryžių. Julius tučtuojau abiem rankomis tvirtai įsikibo į jį, lyg tai būtų buvęs paskutinis jam likęs koziris.

Kespedesas! Kas, dėl Dievo meilės, dedasi tame Tridente? Ir vienas, ir kitas rašė jam, kad viskas klojasi pagal planą, bet vis dėlto nuojauta popiežiui kuždėjo, kad iš tiesų taip nėra, kad dėl šių žmogžudysčių viskas susijaukė, visas žaidimas – kaip mėgdavo sakyti de Sotas. Kaip šios žmogžudystės buvo susijusios su šiuo „žaidimu“?

Inocentas, de Sotas, Madrucas, Karisimis: kam gi dar jis galėjo patikėti šią nežmoniškai sunkią užduotį? Juk tai buvo glaudžiai susiję su tolesniu Šv. Petro Sosto išlikimu ir galios išlaikymu.

Du laiškai, du vienas kitam prieštaraujantys patarimai: vieną iš jų davė gerbiamas, o kitą – mylimas žmogus.

Tik pats išmintingius Saliamonas galėtų įminti šią mįslę.

Julius užsimovė *campagi* – veršiuko odos batus.

– Skubiai išsiųskit žygūną į Tridentą, – nurodė jis Numerio. O Masai: – Viską suruošk mano išvykimui.

Lavonas išsikėtojęs tysojo ant akmeninės aslos, nuogas, kaip ir velionis Bertanis, gydytojo pridengtas audeklu, kad nesimatytų jo gėdos. Jei Bertanis net po mirties atrodė įžūlus ir karingas, tai šis prelatas – jį pamačius Sandrui atėjo į galvą tik vienas žodis – darė malonų įspūdį. Sandrui pasirodė, jog jis mato velionio lūpų kampučiuose sustingusią šypseną, tačiau ši išvada buvo labai drąsi, nes jo lūpos buvo kruvinos, o ir apskritai aplinkui telkšojo kraujo klanai.

Jis užmerkė Kespedesui akis, nors jose jokiu būdu neatsispindėjo nei siaubas, nei neviltis – jos neatrodė panašios į akis žmogaus, susigrūmusio su mirtimi. Atvirkščiai – buvo sklidinos švelnumo, lyg paskutinis dalykas, kurį jos regėjo šiame pasaulyje, buvo kažkas gražaus, galbūt netgi dieviško, arba dar nežinia kas, Kespedeso gyvenime užėmęs ne mažiau svarbią vietą kaip Dievas.

– Beveik tokia pati žmogžudystė kaip ir pirmoji, – pastebėjo gydytojas. – Toks pats braižas, toks pats ginklas, tokia pati mirtis. Uždusο užspringęs savo paties krauju.

Gydytojo nepasitikėjimas savimi, kuriuo spinduliuote spinduliavo visa jo esybė prieš keletą dienų, dingo be pėdsakų. Ant jo kaktos nebuvo matyti prakaito lašelių, jis be reikalo nesilankstė ir nemikčiojo. Dabar jis be jokių įmantrybių, kone nenoromis pateikė tik sausą, preciziškai suformuluotą informaciją.

– Mirė tarp šeštos ir devintos valandos.

– Ar negalima būtų tiksliau? – paklausė Sandras, tačiau iš gydytojo sulaukė ne atsakymo, o tik išraiškingo antakių kilstelėjimo ir tylos.

– Nesurasite nė vieno, kuris gebėtų pasakyti Jums dar tikslesnį laiką, – kone įsižeidęs pareiškė gydytojas. – Apskritai aš dar kartą norėčiau pabrėžti, kad ir čia buvo panaudotas *moteriškas* ginklas.

– Prieš tai Jūs minėjote, kad ši žmogžudystė – beveik tokia pati kaip ir pirmoji. Kodėl paminėjote žodelį *beveik*?

Gydytojas pažvelgė į Sandrą, o paskui nepaprastai spėriai susivyniojo darbo įrankius į audeklą ir paslėpė juos savo atsineštame krepšyje.

– Niekur, – pasakė jis po geros valandžiukės, kuri kone peržengė mandagaus elgesio ribas, – niekur ant velionio odos neradau išrėžto simbolio, kuris buvo ant vyskupo Bertanio kūno. Taigi, *aš* savo darbą atlikau, – pridūrė jis ir virvele užveržė krepšį.

Žinoma, Sandras puikiai suprato, kas čia vyksta. Įžūlūs kapitono žodžiai, vyskupo kurfiursto įspėjimas ir nemandagus gydytojo elgesys – jis liovėsi buvęs arkangelu ir tapo panašus į marą. Dar vakar visi jo prisibijojo, nes jo asmenyje matė paties Šventojo Tėvo atstovą, o šiandien jo baiminosi dėl to, kad jo asmenyje matė nemalonėn patekusį Šventojo Tėvo tarną, o tokių žmonių reikėjo saugotis, kad krisdami į bedugnę jie nenusitemptų su savimi ir kitų.

– Man reikia eiti, – tarė gydytojas. – Įsakysiu tučtuojau išnešti lavoną.

– Ne, – paprieštaravo Sandras. – Man reikės jį apžiūrėti nusikaltimo vietoje maždaug valandą laiko, ir pageidaučiau, kad niekas netrukdytų.

– Nešikai jau laukia už durų ir šąla.

– Gali sau laukti ir toliau, – atkirto jis pabrėžtinai atšiauriai, nors tokia intonacija paprastai nebuvo jam būdinga. Tačiau Sandras turėjo pasitelkti paskutinius autoriteto, kurį teikė jo pareigybė, likučius, kitaip jam būtų tekę tučtuojau kapituliuoti.

Likęs vienas apsižvalgė kambaryje. Jis buvo visiškai kitoks nei Bertanio – margaspalvis ir papuoštas audeklais. Langai buvo ištapyti pasaulietiškais motyvais: šokiai, šventės ir puotos, linksmos gyvenimo akimirkos lyg pasityčiodamos sukosi aplink negyvėlį. Sandras priėjo prie rašomojo stalo – tikro preciziško tvarkingumo pavyzdžio. Visi popieriai buvo kruopščiai sudėlioti viena kryptimi,

lyg paklusdami kažkokiam nežinomam architektūros dėsniui. Ant stalo švietė raudonas kaip besileidžianti saulė per pusę perlaužtas imperatoriaus antspaudas. Tačiau šalia jo nebuvo jokio laiško ar dokumento. Protingi žmonės tučtuojau sunaikina pernelyg pavojingus dokumentus.

Netvarkingai suveltos antklodės akivaizdžiai liudijo apie meilės naktį. Krito į akis skirtingos spalvos ir ilgio plaukai ant pagalvių: ilgi juodi, kurie, be jokios abejonės, priklausė Kespedesui, kaip nusprendė Sandras, žvilgtelėjęs į velionio plaukus; trumpi rudi plaukai, tokie trumpi ir taip tankiai išsibarstę ant pagalvės, kad tikrai negalėjo būti kokios nors moters. Šioje lovoje šalia Kespedeso gulėjo vyras.

Kokie bendri bruožai siejo Bertanį ir Kespedesą? Vienas mylėjo moteris, o kitas – vyrus, vienas buvo reformatorius, o kitas – konservatorius, vienas buvo šiurkštus ir netašytas, kitas – švelnus ir elegantiškas, vienas italas, o kitas – ispanas. Šiuos vyrus siejo tik jų neapykanta celibatui. Jeigu būtent tai ir buvo žmogžudystės motyvas, tuomet tai įvykdžiusiam žmogui moralė turėjo būti nepaprastai svarbus dalykas – taip, netgi svarbesnis už visa kita. Tačiau nejaugi tai iš tiesų buvo tikrasis motyvas? Kodėl vienai savo aukai jis išraižė ant odos tą simbolį, o kitai – ne?

Staiga Sandro dėmesį patraukė krebždesys tolimiausiame apartamentų užkaboryje. Jis ant pirštų galiukų nutykino per miegamąjį, drabužinę ir vonią. Vonioje dar telkšojo panaudotas vanduo, toks purvinas, kad jokiu būdu nepatikėtum, jog taip puoselėjantys savo kūną žmonės kaip Kespedesas arba Karlota da Rimini išsimaudę būtų galėję palikti vonioje tokias nešvarias srutas.

Jis ir vėl išgirdo krebždesį – atrodė, lyg katė krapštytųsi nagais. Sandras pastebėjo siauras duris, o už jų – siaurutėlius stačius laiptus, kurie vedė žemyn. Jie baigėsi prie dar vienų durų, pro kurių plyšį apačioje į vidų smelkėsi Tridento gatvės triukšmas. Kažkas bandė iš lauko pusės įsibrauti į apartamentus. Ant sienos kabojo raktas. Sandras įkišo jį į spyną ir atplėšė duris.

Jis išvydo priešais save pasilenkusią Antoniją su plaukų smeigtuku rankose.

Sandras pasigailėjo Karlotos, taigi Antonija ir toliau galėjo mėgautis jam jaučiama simpatija. Ji neapsiriko dėl jo. Jis nebuvo nei nusikaltėlis, nei inkvizitorius, nei silpnuolis, pasiduodantis, vos tik jo pečius viena po kitos užgriūva nelaimės. Jis buvo stiprus, stipresnis nei kiti, nors iš pirmo žvilgsnio ir nebūtum galėjęs to apie jį pasakyti. Šis herojus kovojo tyliai. Kovojo su jam įskiepytu nuolankumu, su savo noru patikti. Kovojo su ja.

Iš ryto jis nė žodeliu neužsiminė apie vitražą ir kalbėjosi su ja tik apie pačius būtiniausius dalykus. O ką jis darė dabar? Tą patį. Jis apsisuko ir tylėdamas nuėjo į apartamentus.

Antonija nusekė paskui jį, taip pat ji sekė kruvinais pėdsakais, kuriuos paliko Tridento miesto žudikas. Juk jai rūpėjo ne tik Karlotos gyvybė, bet ir Jeronimo laimė.

– Tiesą pasakius, aš norėjau įeiti pro pagrindinį įėjimą, – paaiškino ji. – Bet manęs neįleido sargyba. Taigi, tylutėliai apėjau namą ir suradau štai šį pasiuntinukams skirtą tarnybinį įėjimą. Ar man ir vėl uždaryti duris?

– Kodėl čia atėjot? – be užuolankų paklausė jis.

– Noriu Jums padėkoti.

– Už ką?

– Ne kiekvienas būtų patikėjęs Karlotos teigimu, kad vakar po pietų ji vaikštinėjo prie Adidžės upės. Džiaugiuosi, kad pasitikite Karlota taip pat kaip ir aš.

– Aš ja netikiu.

– Atsiprašau, ką Jūs pasakėt?

– Aš pasakiau, kad netikiu ja. Jos pasiaiškinimas mažai įtikėtinas. Pasivaikščiojimui prie upės spalio mėnesį ji buvo pernelyg menkai apsirengusi: užsimetusi tik šalį, nevilkėjo palto. Be to, dabar kaip tik skinamos vynuogės, taigi kas nors tikrai būtų ją pastebėjęs. Ji buvo kažkur kitur, tačiau nenori paaiškinti kur. Todėl aš ir įsakiau vis dar nepaleisti jos iš areštinės.

– Bet juk kalėjime sakėte, kad nelaikote Karlotos Bertanio ir Kespedeso žudike. Tai pasakęs, Jūs mitriai it driežas sprukote iš vienutės. Taip pat greitai, kaip ir dabar. Beje, kalbėdama apie driežo mitrumą aš pernelyg jam pataikauju. Jūs esate daug greitesnis.

Sandras sustojo viduryje laiptų, vedančių aukštyn, ir pasisuko į ją šonu. Jis nežiūrėjo į ją, tardamas šiuos žodžius:

– Arba žudikas veikė šaltakraujiškai, viską iš anksto suplanavęs, arba jis tai padarė apimtas panikos. Neatrodo, kad Karlota da Rimini galėtų taip elgtis. Koks motyvas galėjo paskatinti ją nužudyti Bertanį? Godulys? Ne, nes ji nepavogė jo brangių žiedų. Galbūt ji buvo pasamdyta nužudyti vyskupą? Nelabai įtikėtina, nes tuomet ji taip pat būtų pavogusi žiedus ir kitas brangenybes, norėdama, kad visi galvotų, jog vyskupą nužudė plėšikai. Kerštas? Visiškai įmanomas dalykas, nes mes nežinome, ar jie anksčiau pažinojo vienas kitą. Bet kodėl tuomet paskui buvo nužudytas Kespedesas? Jeigu ji veikė apimta panikos – o tai būtų visiškai įtikinamas dalykas, nes Bertanis šiurkščiai su ja elgėsi, – vargu ar būtų galėjusi šitaip tiksliai įsmeigti durklą vyskupui tarp menčių. Neįtikėtina, kad tai galėtų padaryti žmogus, paniškai besiginantis nuo savo skriaudiko. Bet netgi jei visa tai ir tiesa, kodėl gi ji tuomet išraižė savo aukos odoje tą simbolį? Jeigu aš būčiau apimtas panikos – tik ir žiūrėčiau, kaip greičiau iš ten paspnukti. Bet įvykdžiusi antrąją žmogžudystę, kurią ji taip pat turėjo iš anksto suplanuoti, Karlota negaišo brangaus laiko. Kažkas čia ne taip. Daugiau faktų liudija, kad ji nekalta, o ne atvirkščiai.

– Tik pamanykit, – pasakė ji. – Koks Jūs protingas.

Nekreipdamas dėmesio į jos komplimentą Sandras užlipo laiptais aukštyn ir per vonios kambarį nuėjo į drabužinę, o ji sekė jam pavymui.

Pamačiusi ant grindų gulintį kruvina aureole pasipuošusį Sevilijos inkvizitoriaus kūną, Antonija užsidengė rankomis veidą ir susverdėjo, vos neužgriūdama ant Sandro. Ji dar niekuomet nebuvo mačiusi negyvėlio, gulinčio savo paties kraujo klane. Būdama menininkė ji buvo pripratusi vaizduoti mirtį – taip, vitražų kūrybos procese mirtis buvo jos partnerė ir draugė. Ji buvo – anot jos pačios – gabi mirčiai. Tačiau tikrovės atspindys nėra pati tikrovė, o piešti mirties portretą yra ne tas pats, kas susidurti su ja akis į akį, kai ji nusiima savo kaukę. Čia buvo pati šiurpiausia mirties forma: tai, kas šildė kūną, kas suteikė jam gyvybės, dabar buvo ne jo viduje, bet išorėje. Ji atėjo staiga, toji mirtis, užklupo netikėtai, nesuteikusi

progos atsisveikinti su artimaisiais. Ten buvo lova, kur inkvizitorius šildėsi, meldėsi, svajojo, puoselėjo viltis, kūrė planus, o nepažįstama ranka per vieną akimirką visa tai pavertė niekais. Mirtis nuo kito žmogaus rankos atrodė esanti kažkokia šiurpi. Dieviškoji tvarka pažeista. Atrodė, lyg Dievas būtų kažkur pasišalinęs. Taip, piršosi būtent tokia išvada. Žmogžudystė liudijo, jog Dievo nėra.

Būsimuose savo kūriniuose ji būtinai atsižvelgs į šią mintį.

Jos kakta glaudėsi prie Sandro peties. Ji dar niekuomet nebuvo taip arti jo – kone lietė jo smakrą, Adomo obuolį. Metams bėgant jo oda įgavo abito kvapą, o abitas atsidavė mira ir bažnyčios smilkalais. Ji jautė jo krūtinę, šonkaulius, raumenį prie pažasties, jo širdies plakimą. Ant jo smilkinio pulsavo maža kraujagyslė. Antonija jautėsi jo glėbyje saugi. Ji buvo rami, nors netoliese nebuvo stiklo, o greta jų tysojo lavonas. Sandras apkabino ją netvirtai – tai buvo prisilietimas žmogaus, liečiančio kažką trokštama, bet tuo pačiu metu ir pavojinga.

Jis buvo truputį aukštesnis už Antoniją ir žvelgė į ją iš viršaus.

– Jums reikia eiti, – ištarė Sandras.

– Ne. – Ji nenorėjo išeiti. – Papasakokit man apie šią žmogžudystę, – paprašė.

– Kam?

– Aš noriu padėti Karlotai. Aš noriu padėti Jums. Todėl čia ir atėjau.

– Aš taip ir pamaniau, – pasakė jis. – Bet Jums nieko neišeis. Nuo šiandien visi, kurie man padeda, užsitraukia sau mirtiną pavojų.

– Aš nebijau.

– Milijonai bebaimių žmonių pirma laiko pakišami po velėna.

– Jeigu taip, tai manęs jau laukia iškasta kapo duobė. Aš iki ausų įklimpusi į Jūsų tyrimą: mačiau purviną vonią, sujauktą lovą ir lavoną. Kaip ir visi menininkai, aš esu labai pastabi. Aš to pati noriu, Sandrai Karisimi. Jūs taip pat to norite, kitaip būtumėt manęs neįsileidęs. Jūs norite su manimi pasidalyti savo rūpesčiais.

Stojo pati ilgiausia tyla, kokią ji kada nors buvo patyrusi vyro draugijoje. Ji nežiūrėjo į jį – jam reikėjo viską ramiai apsvarstyti.

Užuot spoksojusi į jį, nukreipė žvilgsnį į langus, ištapytus pasaulietiškais motyvais. Ten šoko, puotavo nebylios figūros ir atrodė, jog visi tie ant langų atvaizduoti žmonės tučtuojau atsiduos meilės glamonėms. Viena moteris lietė savo suknelę ties petim, lyg ketindama ją nusimesti; kita sėdėjo ant stalo kraščiuko lyg ant lovos, tarsi ruošdamasi gultis; trečiosios ranka gniaužė žvakę, o lūpos buvo perkreiptos, lyg ji patirtų erotinį pasitenkinimą.

Sandras pažvelgė į ją. Įdomu, į kiek dar moterų jis šitaip žiūrėjo? Kiek moterų buvo pakliuvusios į jo meilės tinklus, kiek jų jis glėbesčiavo? Be jokios abejonės – jų būta nemažai. Taip žvelgia tik tūkstančius meilės nuotykių patyrusios akys. Jaunystėje Sandras Karisimis, be abejonės, buvo tikras moterų numylėtinis, vyriškosios lyties kekšė – toks, kaip Karlota. Ir ji, Antonija.

– Kespedesas, – pasakė jis, praslinkus visą amžinybę užsitęsusiai akimirkai, – buvo nužudytas tokiu pat būdu kaip ir Bertanis. Bet ant jo odos nėra simbolio. Aš klausinėju pats savęs – kodėl? Aš netikiu, kad nusikaltimą įvykdė du žmonės, nes tuomet antrasis žudikas būtų turėjęs žinoti, kaip žmogžudystę įvykdė pirmasis nusikaltėlis. Tik labai mažai žmonių tiksliai žinojo, kaip buvo nužudytas vyskupas Bertanis.

– Galbūt, – pasakė ji, – nėra dviejų skirtingų nusikaltėlių, o tik du skirtingi motyvai.

Jis pažvelgė į ją taip, lyg ji ką tik būtų atskleidusi didžiulę paslaptį.

– Aš labai protinga, ar ne? – pasakė ji šypsodamasi.

– Taip.

Kurį laiką jis net neįstengė pajudėti. Paskui atsitraukė nuo jos, lyg jį būtų atstūmęs stiprus vėjas, o jo akys vėl virto miglotomis tamsiomis bedugnėmis.

– Yra lova, – pasakė jis, – kurioje gulėjo du vyrai, vonia, kurioje maudėsi nešvarus žmogus, durtinė žaizda, nuo kurios Kespedesas, kaip anksčiau – Bertanis, užspringo savo paties krauju.

– Taip pat, – pridūrė ji, – ant Bertanio kūno yra išraižytas simbolis – kekšių, keršijančių savo kankintojams, ženklas.

Dabar ji visiškai juo pasitikėjo, ir jis tai pajuto. Todėl ir neklausė, iš kur ji tai sužinojo.

– Sakysime, – svarstė jis, – kažkas bando suversti Karlotai kaltę, tačiau kodėl žudikas buvo toks neprotingas ir neišrėžė ant Kespedeso kūno tokio paties simbolio? Tuomet mes ir vėl atsiduriame priešais du žmogžudystės motyvus. Vadinasi, Kespedeso mirties priežastis buvo visiškai kitokia negu Bertanio.

– Politinė?

– Gali būti.

– Kam galėtų būti naudinga Kespedeso mirtis?

– Būtent tai ir yra neaišku. Kespedesas buvo konservatyvus. Taigi, protestantai arba imperatoriaus šalininkai galėjo bandyti palenkti jį į savo pusę.

– Aš suprantu – Jūs ir vėl įtarinėjate Matą. Negi Jums tai dar nenusibodo – aš kalbu apie abipusę judviejų neapykantą. Elgiatės taip, lyg būtumėt pirmieji netikri broliai per visą žmonijos istoriją. Jau Edipo santykiai su šeima buvo labai sudėtingi: savo netikrų brolių jis susilaukė nuo savo tikros motinos – šios tragedijos akivaizdoje jūsų bėdos atrodo tiesiog juokingos. – Ji ilgai žvelgė į jį. – Ar negalėtumėt padaryti man paslaugos? – paklausė.

– Tai priklausys nuo to, kokia tai paslauga.

– Pasikalbėkit tarpusavy. Susitaikykit.

– Kodėl? – pasiteiravo jis. – Ar tik ne todėl, kad veikiai mudu su Jumis tapsime svainiais?

– Galbūt.

– Tuomet būkite pasveikinta atvykusi į pačią baisiausią šeimą iš visų, kokias tik man teko pažinti.

– Ar Jūs tai padarysit? Dėl manęs?

Antonija pati nežinojo, kodėl jai tai buvo taip svarbu. Ji buvo turėjusi tiek daug vyrų, kurių vakare troško, o kitą rytą pamiršdavo, vakare jie jai atrodydavo gražūs, o iš ryto – nekeliantys nė menkiausio geismo, kad dabar neįstengė susigaudyti savo jausmuose. Ji niekuomet neturėjo su jais nieko bendra – ji paprasčiausiai išspausdavo juos it citrinas, pasinaudodavo jais. Dabar ji turėjo pati sau

prisipažinti, kad jausmai jai – kaip neatrasta žemė, kraštas, kuriame nepaprastai lengva paklysti.

Jai buvo aišku tik viena: netikėtai abu šie vyrai tapo jos gyvenimo dalimi.

Sandras paliko rūmus, nieko jai neatsakęs, net negrįžtelėjęs į ją, o ji nusekė paskui, truputį nuo jo atsilikusi. Gatvėje jų keliai išsiskyrė.

Luisas savimi pasitikinčiu žingsniu įėjo į vyskupo kurfiursto priėmimų salę. Jis žinojo, kodėl buvo čia pakviestas, arba, tiksliau pasakius, jis buvo visiškai įsitikinęs, kad tai susiję su laišku, kurį jis nusiuntė popiežiui. Ir iš tiesų – jis pamatė Madruco rankoje pergamento ritinėlį su popiežiaus antspaudu. Akivaizdu, kad Julius ilgai negaišo laiko.

Jis santūriai, vos linktelėdamas pasisveikino su vyskupu kurfiurstu.

– Mano paskyrimas Jo Šventenybės vizitatoriumi? – paklausė ir nelaukdamas, kol Madrucas įteiks, tiesiog paėmė ritinėlį jam iš rankų.

– Iš kur Jūs tai žinote? – pasiteiravo Madrucas. Šiandien jį ypatingai smarkiai kamavo dusulys, jis buvo nepaprastai iškankintas, atrodė, kad net kalbėjimas reikalauja didžiulių valios pastangų. Vyskupas kurfiurstas smurgsojo savo krėsle it bejėgė, pajudėti neįstengianti auka.

– Aš pats tuo pasirūpinau, – atvirai atsakė Luisas. Dabar Madrucas jam buvo viso labo tik nieko nevertas pėstininkas. – Mano žodžiai labai veiksmingi – turėjote tai žinoti. Aš darau didelę įtaką ne tik Visuotiniam Bažnyčios susirinkimui, bet ir popiežiui. Turiu didžiulį talentą, supraskite tai pagaliau. Vienintelis žmogus, kurio aš nesugebėjau tuo įtikinti, buvote Jūs, vyskupe kurfiurstai. Jūs atsisakėte paskirti mane nusikaltimo tyrėju. Taigi padarėte nemenką kvailystę.

Madrucas vos tvardėsi nepratrūkęs pykčiu, bet Luisas mokėjo ne tik mikliai žongliruoti žodžiais, bet ir taip žaibuoti akimis, kad žodžiai atrodė tikrai grėsmingi. Sunkiai gaudydamas orą Madrucas vos

neiškvėpė iš kūno dvasios, jį kankino siaubingi nugaros skausmai. Be jokios abejonės, tai buvo viena iš pačių klaikiausių akimirkų jo gyvenime.

– Per anksti džiaugiatės, – galiausiai pratarė jis. – Jūs esate vizitatorius, tiesa, bet atlikdamas šias pareigas Jūs privalote surasti žudiką. O jeigu Jums nepavyks...

– Dėl to galite būti visiškai ramus. Nesu nei toks nerangus, nei toks jausmingas kaip brolis Sandras. Jis pražiopsojo savo galimybę ir dabar jam galas. O žudikė dar šiandien prisipažins esanti kalta.

– O jeigu pasirodys, kad tai padarė ne ji, ir žudikas smogs dar kartą?

– Tokiu atveju aš jau dabar žinau, ką darysiu.

– Ką?

Į pilį prasiskverbė duslus katedros varpų skambesys. Luisas vyptelėjo. Šiandien jis ir taip buvo pernelyg šnekus.

– Atleiskite, vyskupe kurfiurstai, tuojau įvyks pagrindinių Visuotinio Bažnyčios susirinkimo dalyvių posėdis, kuriame aš privalau būti, kitaip šis sunkiai prognozuojamas protestantas Matas Hagenas dar prispjaudys man į sriubą.

Jam nepasirodė esą labai svarbu dar kartą nusilenkti. Net neatsisveikinęs jis nusigręžė ir patraukė durų link. Čia jį pasivijo Madruco balsas, kuriame akimirką suskambo nebe kančia, o pasitenkinimas:

– Pasakysiu, kol dar nepamiršau, broli de Sotai: Jūsų ordino broliui Karisimiui, kurį Jūs taip vertinat ir mylit, toli gražu ne galas. Šventasis Tėvas nepašalino jo iš pareigų, tik įsakė, kad nūnai žmogžudystę tirtų du vizitatoriai.

Paprastai Luisas visuomet kontroliuodavo savo jausmus, tačiau šįkart Madrucas pastebėjo, kaip baisiai jis nustebo ir sumišo, ir, nepaisydamas kamuojančių skausmų, išspaudė šypseną.

– Negi Jūs to nežinojot? O, apgailestauju! Atrodo, kad Julius klauso ne tik Jūsų. Kapitonas Forlis man papasakojo, kad neseniai Karisimis išgelbėjo nuo pasikėsinimo Inocentą del Montę. Taigi, jeigu norite pašalinti Jums trukdantį Karisimį, turėsite susigrumti su popiežiaus sūnumi. Dar kartą linkiu geros dienos – ir su Dievu, broli.

Ji nupiešė eskizą per porą minučių: Kainas ir Abelis susiginčijo, paskui Abelis nusisuko, o Kainas užmušė savo brolį. Abelis gulėjo ant žemės nuogas, iš žaizdos jam tekėjo kraujas, o Kainas stovėjo šalia, nei pernelyg smarkiai džiaugdamasis savo darbu, nei ne – taip, lyg būtų nukirtęs paprasčiausią medį. Šviesa užgeso. Dievo nebuvo. Šviesos nebuvimas kartu reiškė ir Dievo nebuvimą.

Kai atėjo Matas, ji jau ruošėsi įgyvendinti savo projektą. Jis buvo puikiai nusiteikęs – it pirklys, ką tik sudaręs gerą sandėrį – ir padavė jai pintinę, pilną obuolių ir vynuogių. Ji apsidžiaugė jį pamačiusi. Negalėjai atsispirti jo žavesiui, tankioms šviesioms garbanoms, platiems pečiams ir truputį pasipūtėliškai išraiškai, sustingusiai jo lūpose. Žydros it stikliniai rutuliukai akys suspindėjo, kai jis įteikė jai dar vieną dovaną: grandinėlę su kryžiumi. Net neklausęs jos leidimo, užsegė grandinėlę jai ant sprando ir švelniai praskleidė plaukus, kad jie neįsipintų. Matas pabučiavo jai sprandą. Rankomis tvirtai apglėbė pečius, lyg norėdamas iš visų jėgų ją suspausti. Jis jos neskaudino, paprasčiausiai užvaldė – štai ir viskas. Jis visuomet ją valdė. Kai juodu buvo jauni, ją buvo pakerėjęs jo balsas ir kumščiai, kuriais jis gynė Antoniją, jo akys, kurioms neatsispirdavo ne tik ji, bet ir visi kiti. Taip pat ir vėliau, kai jų keliai išsiskyrė, jis valdė Antoniją: jo vardas buvo it žvaigždė, įkūnijanti meilę – kažkas nepasiekiama. Tiesą pasakius, Matas niekuomet ir nebuvo niekur nuo jos pasitraukęs, jis visuomet buvo čia, valdė jos mintis ir norus. Netgi tie žmonės, kurie jo nemėgo, galiausiai turėdavo jam pasiduoti – kaip Adelaidė, turėjusi būti jam dėkinga už garbingas laidotuves.

– Aš tavęs pasiilgau, – pasakė jis. – Buvau atėjęs čia ir anksčiau, bet neradau tavęs.

– Buvau pas Karlotą.

– Ją tardo Sandras, tiesa?

– Jis ten buvo, – tarstelėjo ji.

– Ar tu su juo kalbėjai?

– Drauge ten buvome – kaip mes galėjome nesikalbėti?

– Kespedeso mirtis jį visiškai sunaikins. Manau, jog greitai iš Sandro liks tik prisiminimas.

Jai nepatiko, kad jis taip šneka, ir jis tai pastebėjo. Galbūt jis netgi pastebėjo tai, ko ji pati nebuvo suvokusi, gal skaitė jos jausmus kaip knygą, kuri buvo parašyta jam aiškia, bet jai pačiai – visiškai nesuprantama kalba.

Jis įsižiūrėjo per jos petį į atokų ateljė kampą, ir tą pačią akimirką ji susigriebė nepaslėpusi vitražo, kuriame buvo pavaizduotas angelas ir mergaitė. Piešdama Kaino ir Abelio eskizus ji buvo visiškai jį pamiršusi.

Matas labai lėtai apėjo molbertą, lyg apžiūrinėdamas aktą. Paskui žvilgtelėjo į ją ir žengė atgal.

Ji nežinojo, kas dabar bus. Kai jis priėjo prie jos, ji išsigando pajutusi, kaip ją kiaurai perveria mėlynų stiklo rutuliukų žvilgsnis. Ją žavėjo šios akys, kaip ir viskas, kas švyti, tačiau ji įžvelgė jose kažką vaiduokliška, kažką, kas ją neramino.

Matas pabučiavo ją, pažadindamas jos kūne aistrą. Jo bučinys buvo įsakmus, godus ir šaltas. Ji paklusniai atidavė jam viską, ką turėjo – savo tūkstančio bučinių patirtį.

Jis apkabino ją per liemenį.

– Atėjau tavęs išsivesti. Visiems laikams.

Jis vos neparbloškė jos – taip smarkiai liežuviu įsismelkė jai į burną. Jos suknelė perplyšo ir nupleveno ant grindų. Ji pajuto jo rankas ant viso savo kūno – ant nugaros, krūtų, šlaunų... Staiga – ji net nežinojo, kaip tai įvyko, – apsinuogino jo krūtinė. Jis nusirengė, šviesi jo krūtinės vilna pakuteno jai pirštų galiukus.

Jos aistra buvo tokia pat liepsninga kaip ir visados, kai ji atsidurdavo šalia nuogo vyro, tokia stipri, kad ji būtų atidavusi viską.

– Pasakyk, kad priklausai man amžiams, – lyg pro tirštą rūką atsklido jo balsas. – Pasakyk, kad nori manęs.

– Aš noriu tavęs.

– Kad tu už manęs ištekėsi.

– Aš ištekėsiu už tavęs.

Jis įsiskverbė į jos vidų. Jo rankos laikė ją, o raumenys skraidino į dangų.

Ji lietė liežuviu jo spenelius, juos kandžiojo – ne per smarkiai, ir ne per švelniai – ji puikiai žinojo, kaip tai daroma. Jis sudejavo,

atmetė galvą, užsimerkė, kaip ir visi vyrai, kai ji jiems tai darydavo.

– Pasakyk tai dar kartą! – sušuko jis. – Pasakyk, kad priklausai man.

Jo veidu žliaugė prakaitas, jis atrodė kaip anuomet, kai stovėjo per lietų priešais jos duris, laikydamas rankoje pinigus, o ant jo lūpų lyg lietaus lašai varvėjo ašaros.

Ji pabučiavo jam krūtinę, paskui dar keletą kartų, kol suvirpėjo jo raumenys, nusilpo rankos ir galiausiai jis susmuko ant kelių.

Ji stovėjo priešais jį – virš jo, suėmusi už plaukų atlošė jam galvą ir pabučiavo jį į lūpas. Jie susmuko ant grindų, ji atsigulė ant jo. Jis buvo visiškai išsekęs, sunkiai alsavo ir kone nejudėdamas tysojo ant nugaros.

Tačiau atrodė, kad jam kažkas nepatinka. Jis dar negavo to, ko nori. Sukaupęs visas jėgas apvertė ją, vėl paėmė valdžią į savo rankas ir dar sykį įsiskverbė į ją. Jis buvo it laukinis. Visi nugalėtojai turi savyje kažką laukinio, plėšraus, bet vis dėlto ji manė, kad Matas yra švelnesnis. Jis jau nebebuvo tas berniukas iš praeities. Ji taip pat nebebuvo toji mergaitė.

– Pasakyk tai dar kartą, – pro sukąstus dantis pareikalavo jis.

– Aš priklausau tau.

– Taip, visiems laikams! – sušuko jis, apimtas ekstazės.

Vėliau, kai ji atgavo kvapą, o aistra iš lėto nurimo lyg atslūgstantis karštis, Matas stovėjo virš jos. Jo keliai vis dar virpėjo, tačiau balsas vėl buvo tvirtas ir ryžtingas – tikro nugalėtojo balsas. Jis šypsojosi, lyg ką tik Miulbergo mūšyje būtų laimėjęs protestantams pergalę.

– Aš pasikalbėsiu su tavo tėvu. Pasakysiu jam, kad mes priklausome vienas kitam, ir paprašysiu jį tavo rankos. Kur galėčiau jį rasti?

– *Santa Maria Maggiore* bažnyčioje.

– Koks šaunus sutapimas! Vadinasi, aš atimsiu iš jo dukrą senojo tikėjimo bažnyčioje.

– Yra trys priežastys, dėl kurių tau šįkart nežinia kaip pasiseks. Pirmoji: mano tėvas nepuoselėja tau švelnių jausmų.

– O kuris gi tėvas puoselėja švelnius jausmus vyrui, atimančiam iš jo dukrą? Nė vienas to nenori, bet vis tiek žmonės tuokiasi.

– Antroji priežastis: jis rūpinasi Karlota, o jeigu jai – neduok Dieve – kas nors nutiks, tuomet per keletą dienų jis praras abu mylimus žmones. Trečioji priežastis: jis pasirašė sutartį dirbti Tulūzoje, su kuria vienas jokiu būdu nesusidoros. Jis neduos tau sutikimo.

Savo pačios nuostabai, ji ištarė šiuos žodžius taip lengvai, lyg būtų kalbama ne apie piršlybas, o apie pakvietimą pietų.

– Tulūzoje? – paklausė jis.

– Taip, tenykštėje katedroje.

Suskambo katedros varpas.

– Aš vėluoju, – pasakė Matas. – Privalau eiti į Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdį ir susitikti su tuo šlykštyne de Sotu bei pora debiliškų, riebių katalikų prelatų. Tačiau aš tau prisiekiu: viską sutvarkysiu dar šiandien.

Po to, kai jis išėjo, ji dar valandžiukę sėdėjo ant grindų – su suplėšyta suknele, pasiūlymu tuoktis ir savo svajone. Nuo dvylikos, ne, nuo penkiolikos metų ji nesuskaičiuojamą daugybę naktų visa širdimi troško šios valandos – taip smarkiai, kad ji tapo panaši į žvaigždę – tokią tolimą, kad atrodė neįmanoma ją pasiekti.

O štai dabar ši žvaigždė pati nukrito iš dangaus ant Žemės, tiesiai jai į rankas, o ji nebežinojo, ką gi su ja daryti.

Antonija nepastebėjo, kad gretimais esančio kambario durys praviros, o pro jų plyšį į ją žvelgia tuščios Inesos akys.

15

Kardinolas Marčelas Krescencijus, Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininkas ir popiežiaus legatas, atrodė panašus į mirtinai nusikamavusį paukštį, kuris nusileido ant žemės, norėdamas numirti. Prašmatnus minkštakrėslis – pačia aukščiausia atkalte iš visų čia esančių krėslų – buvo jam pernelyg didelis. Kai jis paskambino mažu varpeliu, skelbdamas posėdžio pradžią, niekas nekreipė į jį dėmesio, o jis, atrodė, tučtuojau puls dėl to į ašaras.

Nedidelis delegatų būrelis buvo sušauktas į posėdį pilyje, norint aptarti ypatingai daug ginčų tarp reformatų ir konservatorių sukeliančias temas. Žinoma, paskui buvo būtina padiskutuoti su visais delegatais, susirinkusiais katedroje, teologiniais ir liturginiais klausimais, bet prieš tai pabandžius suvienyti ar nors suartinti neformalius skirtingų religinių grupuočių lyderius, buvo tikimasi paskatinti kuo sparčiau priimti svarbiausius sprendimus. Insbruke viešintis imperatorius it mitinis Argas akylai stebėjo, kad Visuotinis Bažnyčios susirinkimas ne uždustų begaliniuose ir bevaisiuose koliokviumuose, bet leistųsi į kompromisus, kurie įgalintų protestantus sugrįžti Romos bažnyčios prieglobstin.

Sandro užimamos vizitatoriaus pareigos leido jam be jokių kliūčių dalyvauti šiame posėdyje. Jis atėjo čia, nes nežinojo, kur jam daugiau pasidėti. Bertanis ir Kespedesas buvo įtakingi reformatorių ir konservatorių grupuočių idėjiniai vadai, ir jei jie būtų buvę gyvi, veikiausiai taip pat dalyvautų šiame išrinktųjų pokalbyje.

Sandras sėdėjo greta arkivyskupo Vilefrenšo ir jau gana ilgai klausėsi niekaip nesibaigiančių jo postringavimų. Prancūzas išpeikė neišraiškingą freską ant posėdžių salės lubų, sukritikavo chaotišką pilies architektūrą ir meniniu požiūriu neišbaigtą Tridento miestą apskritai, o ypač – jo katedrą. Tik naujieji vitražai, – sakė jis, – meniškai brandūs – štai šiais didelės meninės vertės vitražais jis ir ketinąs papuošti savo katedrą Tulūzoje, pasikviesdamas į ją vitražistus. Paskui jis paskendo prisiminimuose apie Romą: visų labiausiai jį sužavėję Farnezių rūmai, kuriuos jis pavadino itališkosios estetikos

viršūne ir kuriuose jam teko garbė daugybę kartų nakvoti kaip tos kilmingos šeimos svečiui. Jis kalbėjo nepaprastai manieringai, ir toks jo kalbos tonas po kurio laiko Sandrui tiesiog mirtinai įgriso.

Dvylikos posėdžiautojų religinės pažiūros procentine išraiška buvo maždaug tapačios Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatų religinėms pažiūroms – pusė konservatorių ir pusė reformatų. Sandras nujautė, kad Vilefrenšas buvo pakviestas į posėdį dėl to, kad jį nepaprastai gerbė Prancūzijos prelatai, todėl jo nuomonė galėjo labai smarkiai paveikti balsų pusiausvyrą. Kai kurie dvasiškiai buvo įsitikinę, kad jo nuomonė galėjo būti lemtinga, nes portugalai, ispanai ir pietų italai buvo tiesiog užkietėję konservatoriai, o šiaurės italai, tremtyje gyvenantys anglų dvasininkai, kai kurie vokiečiai ir Bohemijos ganytojai buvo reformatai, tuo tarpu religinės prancūzų dvasininkijos pažiūros buvo tikra paslaptis. Taigi, jų nuomonė galėjo nulemti susirinkimo baigtį, o Vilefrenšas buvo pats įtakingiausias Prancūzijos dvasiškis.

Be Krescencijaus – Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininko – Sandras atpažino Roulandsą, aršų popiežiaus kritiką, taip pat Inocentą del Montę, sėdintį dešinėje. Jis pasisveikino su Sandru, draugiškai paspaudęs jam ranką, šis persimetė su juo pora žodžių ir Inocentas papasakojo, kad jis, kaip ir buvo žadėjęs, parašė Sandrą ginantį laišką. Paskui jaunasis kardinolas atsainiai sudribo į savo kėdę – jo laikysena nepasikeitė ir tada, kai Krescencijus aikštingai skambtelėjo varpeliu. Tarp jo ir Sandro buvo dar dvi laisvos vietos, šalimais Sandro sėdėjo Vilefrenšas, o toliau – kiti dvasiškiai.

Matas pavėlavo. Kadangi jam tekó pasirinkti – sėstis šalia Sandro arba per vieną kėdę nuo jo, jis pasirinko pastarąjį variantą. Jis net nesiteikė pažvelgti į Sandrą.

Luisas pasirodė pasktinis, atsisėdo į vienintelę likusią laisvą vietą greta Sandro ir, nužvelgęs jį kaip galėdamas abejingiau, tyliai pratarė:

– Nuo šiol mes dviese tirsime žmogžudystę.

Ir, atsisukęs į susirinkusiuosius, pasakė:

– Jo Šventenybė paskyrė mane vizitatoriumi. Privalau padėti mūsų pervargusiam broliui ir paspartinti šio nusikaltimo tyrimą, kol žudikas neišsmaigstė mūsų visų.

Daugelis dvasiškių nusijuokė, o Sandras pajuto iš senų laikų jam pažįstamą jausmą: pažeminimą. Jis nusprendė nieko neatsakyti. Bet nuo šios akimirkos jam tapo aišku, kad jo ir Luiso keliams lemta išsiskirti, ir, savo nuostabai, staiga pajuto didžiulį palengvėjimą – lyg būtų išėjęs iš pradvisusios patalpos.

Luisas ir Matas jau iš pat pradžių siaubingai susiginčijo dėl privalomos vyskupų nuolatinės gyvenamosios vietos įteisinimo. Jie apšaudė vienas kitą argumentais ir kontrargumentais, grūmėsi dėl formulių, posakių, pamokymų. Visi susirinkimo dalyviai, išskyrus Sandrą, Inocentą ir Vilefrenšą, įsivėlė į debatus. Pamatę, kad situacija aštrėja ir neįmanoma palikti šio reikalo neišspręsto, visi nutarė ieškoti kompromiso. Matui ir reformatoriams pavyko priversti konservatorius pritarti jų pageidavimui, kad vyskupai gyventų savo arkivyskupijose ir kad popiežius nebeturėtų teisės pakviesti jų kur panorėjęs. Be to, jie privertė Luisą sutikti, kad ateityje vyskupai galės atstovauti tik vienai vyskupijai, o ne kelioms, kaip anksčiau. Taip būtų pažabotas daugybės titulų suteikimas ir vyskupų viešnagės, o kartu būtų uždaryta tikra pareigybių ir favoritų kūrimo manufaktūra. Luisas savo ruožtu gavo reformatorių sutikimą, kad popiežius galės siųsti į vyskupijas pasiuntinius, kurie ten kontroliuos vyskupų veiklą ir galės bausti juos už prasižengimus. Šis kompromisas susilpnintų, bet, antra vertus, ir sustiprintų Romos ir popiežiaus pozicijas.

Buvo aptartos ir kitos aktualios temos, tačiau kiekvieną kartą po kurio laiko visi surasdavo „aukso vidurį“ arba teiginį, kuriam pritardavo ir Luisas, ir Matas. Žinoma, kai kurie posėdžiaujantys konservatoriai atmesdavo kompromisus, tai niekam nekėlė jokios nuostabos, tačiau jie sudarė tik mažumą prieštaraujančiųjų. Tik staiga visas kortas sumaišė Vilefrenšas, leptelėjęs:

– Man labai gaila, – pasakė jis, – tačiau aš neketinu pritarti nė vienam čia nuskambėjusiam teiginiui.

Kilo baisus sąmyšis, visi rėkė vienas per kitą. Roulandsas priekaištavo Vilefrenšui, kad šis visai kuoktelėjo, Vilefrenšas įnirtingai gynėsi; konservatoriai plojo. Krescencijus veltui skambino varpeliu.

Inocentas pirmasis iš visų atsistojo ir išėjo lauk. Posėdžiautojams taip ir nepavyko dėl nieko susitarti. Vilefrenšas – taigi ir dauguma Prancūzijos delegatų – neketino pritarti plačiai bažnyčios reformai, bet kartu jie neketino susivienyti ir su protestantais. Tikinčiųjų susivienijimas, vos prieš keletą akimirkų atrodęs pasiekiamas ranka, staiga vėl nutolo už horizonto. Taigi, delegatai po senovei tarsis, diskutuos, ginčysis. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas dar ilgokai užsitęs. Jeigu negalėjo susitarti priešiškai nusiteikusių tikinčiųjų partijų lyderiai, – eiliniai teologai ir kanauninkai, be jokios abejonės, paskęs įvairiuose smulkmeniškuose ginčuose. Vienas po kito posėdžių salę paliko Roulandsas, Krescencijus, Matas ir kiti. Pasiliko tik Luisas ir Vilefrenšas.

Prelatai sėdo į karietas ir išsivažinėjo savo keliais, palikę saulės nutviekstame pilies kieme tik dulkių debesis. Sandrą apgaubė šie dulkių tumulai. Inocentas kvietė jį sėstis ant savo žirgo, ir Sandras jau ketino pasinaudoti šiuo pasiūlymu, tačiau staiga pastebėjo Matą, einantį atgalios pėsčiomis, nes jo žirgas apšlubo ir todėl jam teko palikti jį pilies arklidėje. Staiga jis ir vėl prisiminė Antonijos žodžius: atviras pokalbis, susitaikymas. Galbūt iš tiesų šis dviejų brolių ginčas laikui bėgant darėsi vis labiau juokingas? Matas skaudžiai įžeidė Elizą, tačiau ir pati Eliza kadaise labai negražiai su juo pasielgė. Mato elgesys su Sandru buvo pasibaisėtinas, tačiau jis, Sandras, už tai jo vos nenužudė, kas taip pat nebuvo labai aukštos moralės požymis. Jie visi elgėsi bjauriai – visi subyrėjusios Hagenų ir Karisimių šeimos nariai, o šiandien čia tebuvo du vyrai, daugybę metų sirgę ta pačia liga ir iki šiol kenčiantys nuo jos pasekmių. Negi jie iš tiesų daugiau niekados neįstengs susitarti ir pasistengti suprasti vienas kitą, nors, tiesą pasakius, abu buvo tokie patys ligoniai? Žinoma, buvo neįmanoma per vieną vienintelį pasivaikščiojimą sugriauti didžiulę tarp jų iškilusią sieną, tačiau net nepamėginti taip pat būtų buvę gana kvaila.

Sandras kurį laiką ėjo per keletą žingsnių atsilikęs. Kartais Matas trumpam grįžtelėdavo, net nesistengdamas sulėtinti žingsnio, lyg norėdamas įsitikinti, ar iš tiesų Sandras seka jam iš paskos, o jis pats

eina priekyje it vedlys. Po to, kai Matas dar kartą žvilgtelėjo per petį, Sandras paspartino žingsnį ir juodu susigretino.

– Noriu su tavimi pasikalbėti. Tai yra – protingai pasikalbėti.

– Apie ką? – paklausė Matas.

– Apie ką pageidautum.

Jie žengė greta vienas kito – tuo pačiu ritmu, vienodai mosuodami rankomis. Nors išoriškai jie buvo visiškai nepanašūs, bet vis dėlto turėjo kažką bendra ir giminiška.

– Nežinau apie ką, – tarė Matas.

– Bet juk yra tiek daug dalykų, apie kuriuos mums reikėtų pasikalbėti.

– Kokių?

– Gerai, jeigu jau tu apsimeti kvaileliu, tuomet pradėsiu aš, ir visų pirma tavęs atsiprašysiu.

– Už ką?

– Na, liaukis pagaliau uždavinėti man tuos savo trumpučius kvailus klausimėlius! „Apie ką? Kokių? Už ką?“ Na, ir už ką gi? Už tai, kad anuomet norėjau tave nužudyti. Beje, tai aš sužeidžiau tau žastą.

Matas dar kartą stabtelėjo ir nusivaipė.

– Čia tai bent! Sliūkini greta manęs aiškindamas: atsiprašau, kad norėjau tave nudėti; beje, aš supjausčiau tau žastą.

Dabar, kai Matas pamėgdžiojo Sandro žodžius, jie nuskambėjo išties labai kvailai. Tačiau kaipgi jam reikėjo tinkamai atsiprašyti? Čia bet koks pasiaiškinimas skambėtų kvailai.

– Žinai, tuomet buvau tikras niekadėjas, – pasakė Sandras. – Žinojau, nors ir nenorėjau to pripažinti. O ir koks žmogus šioje Žemėje panorėtų nuolat sau kartoti: „Esu niekadėjas“? Kai pasirodei tu ir vėliau, kai mes susimušėme koplyčioje, staiga suvokiau, kaip smarkiai tu esi už mane pranašesnis, ir užsidegiau baisiu pavydu. Kol tavęs nebuvo, aš buvau pats vyriausias, vienintelis sūnus, o paskui staiga lioviausi juo buvęs – dar blogiau, aš pasirodžiau esąs...

– Mazgotė, – pertraukė jį Matas.

– Tu tiesiog mėgaujiesi šiuo žodžiu.

– Kažkodėl aš visuomet tai nujaučiau – kalbu apie žaizdą rankoje. Aš žinojau, kad tu esi niekingas bailys, neišdrįstantis nieko padaryti kaip reikiant. Tu nesugebi nieko doro atlikti, tu paprasčiausiai bijai. Nieko nepadarai iki galo, sukeli baisų chaosą, delsi, dvejoji, traukiesi... Tas pats ir su Antonija.

Dabar jau stabtelėjo Sandras.

– Kodėl prakalbai apie Antoniją?

– Mano mielas broleli. Nors mes ir nesame artimi, bet truputėlį, mažą mažutį truputėlį, aš galiu suvokti, ką tu jauti, – taip pat, kaip ir tu gali įspėti mano jausmus. Kraujo balsas, čia jau nieko nepadarysi. Man, be abejo, krito į akį, kad Antonija atrodo tau esanti geidžiama moteris – galbūt pavadinsime tai šitaip.

Sandras, mažumėlę padvejojęs, atsakė:

– Aš esu jėzuitas, Matai, ir niekados nelaužau vienuoliškų įžadų.

– Žinoma, kad nelaužai. Įžadai yra puiki priedanga, už kurios gali saugiai pasislėpti, kad tik nereikėtų kovoti.

– Nesuprantu, ką nori pasakyti.

– Aš permiegojau su Antonija. Šiandien. Neseniai. Prieš pat posėdį. Buvo nuostabu. Mes susituoksime. Galbūt norėtum būti mano liudininku? Tai būtų taip juokinga.

Šią akimirką pro šalį pralėkė Vilefrenšo karieta, sukeldama tumulus dulkių, kurios paskandino Sandrą ir Matą nepermatomame debesyje. Jie buvo vienut vieni ir žvelgė vienas į kitą pro gelsvą dulkių sluoksnį – du varžovai, dvi juodos bedugnės ir du mėlyno stiklo rutuliukai, Ulmas prieš Romą.

Sandras nudžiugo supratęs, kad jiems taip ir nepavyks susitaikyti. Jam atrodė, kad bus geriau, jei jie ir toliau neveidmainiaus.

Po valandžiukės, kai Vilefrenšo karieta jau pranyko, o dulkės nusėdo, Sandras patraukė toliau, o Matas stovėjo ir juokėsi.

– Ir dar kai kas, – sušuko Matas jam pavymui. – Manau, kad atėjo laikas tau tai pasakyti: anuomet, prieš septynerius metus, po tavo pasikėsinimo į mano gyvybę, aš nuėjau pas mūsų motiną ir leidau jai pasirinkti – arba ji įkalbės tave tapti vienuoliu, arba aš įskųsiu tave dėl pasikėsinimo nužudyti.

Jis dar kartą nusikvatojo.

– Tu visuomet manei, kad tokia buvo Elizos arba paties Dievo valia. Tačiau tavo gyvenime Dievas esu aš, Sandrai.

– Kai kas atėjo, – pasakė kapitonas Forlis, kai Sandras įžengė į *Palazzo Pretorio* – policijos pastatą. – Jis sakosi viešėjęs pas Kespedesą, kai šis buvo nužudytas.

– Kur jis?

– Jūsų kabinete.

Forlis kažką kramtė ir spjaudė ant grindų – ne tiesiai Sandrui po kojomis, bet labai netoli jų. Dabar jam prisiėjo turėti reikalų su dviem vienuoliais, kurie šmėžavo jam prieš akis ir smarkiai nervino – dar daugiau: galbūt tai žemino jį panašiai, kaip visai neseniai buvo pažemintas Sandras.

Eidamas į savo kabinetą Sandras negalėjo išmesti iš galvos paslapties, kurią jam atskleidė Matas. Žmogus visuomet patiria didžiulį sukrėtimą sužinojęs, kad ne jis savo likimo valdovas, kad kažkas valdo jį, tampydamas už virvučių it marionetę. Kurgi Sandras būtų dabar, jeigu Matas nebūtų privertęs Elizos įkalbėti jį stoti į vienuolyną? Sandro tėvas Romoje turėjo daug pažinčių, ir po keleto savaičių, galbūt dviejų trijų mėnesių tikrai būtų išpirkęs jį į laisvę. Tokie dalykai dėdavosi kiekvieną dieną. Papirkdavai teisėją, pretorių, miesto iždininką, parašydavai malonės prašymą ir netrukus ją tau suteikdavo. Buvo daugybė būdų, kaip atgauti laisvę. Sandras nebūtų tapęs jėzuitu ir pastarieji septyneri jo gyvenimo metai būtų prabėgę visiškai kitaip. Jis ir toliau būtų susitikinėjęs su Beatriče. Tebeturėtų senuosius bičiulius. Taip pat ir savo motiną – Elizą.

Bet nūnai visa tai buvo iš jo atimta, išbraukti septyneri jo gyvenimo metai. Būdavo dienų, kai jis niekaip negalėdavo prisiminti, kokios spalvos buvo jo motinos akys, neprisiminė, kaip juokiasi jo seserys, kaip spaudžia ranką tėvas. Visa tai pranyko, ištirpo užmarštyje, paskendo miglose kaip ir visi prisiminimai. Tai buvo nepaprastai skaudu.

Ar apskritai dar buvo likę bent kas, ko iš jo neatėmė Matas?

Jis uždraudė sau galvoti apie Antoniją.

– Prakeikimas, – plūdosi sau po nosim, bet pakankamai garsiai, kad į jį pašaipiai išsiviepęs dėbtelėtų sargybinis.

O juk anksčiau jis tikrai niekam neleido iš savęs tyčiotis ir negailėjo savęs. Tik Mato šešėlyje visiškai ištižo. Negi jis nori, kad taip būtų amžinai? Negi nori, kad Matas triumfuotų, matydamas, kaip jis baigia sugraužti pats save? Negi iš tiesų jame neliko nė lašelio išdidumo, kad suimtų save į rankas ir stotų į kovą – kaip jam liepė daryti Matas? Sandras tikrai nebuvo toks kvailas, toks bejėgis, toks negabus, kaip jis bandė pats sau įteigti. Tokių žmonių apskritai nebūna.

Jis giliai atsikvėpė ir pakėlė galvą, sukdamas už paskutinio kampo. Nujautė, ką ras savo kabinete. Nors ir nežinodamas, koks bus to žmogaus balsas, jis buvo įsitikinęs, kad jo plaukai bus rudi ir trumpi.

Priešais duris jo laukė Aaronas. Atsirėmęs į sieną jis gnaibė spurgą mažais gabaliukais ir kimšo juos sau į burną. Aarono plaukai buvo pernelyg ilgi, tad jis tikrai negalėjo būti žmogžudystės liudininkas. Sandras norėjo paklausti, ką gi jis čia veikia, kodėl nevengia Sandro kaip jo dėdė gydytojas; jis norėjo įspėti Aaroną, kad dabar jam būtų geriau laikytis nuo jo atokiau, tačiau atsidūręs priešais vaikiną ir žvelgdamas į jį, Sandras vis dėlto apsigalvojo. Užsispyrėliška išraiška Aarono veide liudijo, jog jis veikiausiai atėjo prieš savo dėdės ir tėvų valią.

– Ar tai tu jį atvedei? – paklausė Sandras.

Aaronas linktelėjo galvą.

– Jis kreipėsi į mane žinodamas, kad esu Jūsų padėjėjas. Jis mano vienmetis. Mes esame pažįstami – nelabai geri, tik šiek tiek.

– Papasakok man apie jį.

Fabricijus Skiaka buvo vienas iš septyniolikos nepaprastai vargingai gyvenančios Tridento šeimos vaikų. Nuo vienuolikos metų vaikinas dirbo spaustuvėje, kurioje ir glaudėsi su dviem kitais pameistriais. Jis retai išeidavo į miestą, nes triūsdavo nuo ankstaus ryto iki vėlaus vakaro, o kartais net iki tamsios nakties, be to, jo meistras buvo griežtas ir suktas, o būdamas vienintelis spaustuvininkas Tridento mieste nesikuklino mokėti savo darbininkams nepaprastai mažų algų. Aaronas susipažino su Fabricijumi vargšų prieglaudoje,

kurioje dirbo Aarono mama. Keturi Fabricijaus broliai ir seserys pasimirė šioje prieglaudoje nuo sunkių ligų, o Fabricijus vienintelis iš visos gausios šeimos aplankė juos prieš mirtį.

– Ar davei jam gerti? – paklausė Sandras.

– Taip.

– Tuomet dar atnešk jam ką nors pavalgyti.

– Jis atsisakė mano spurgos.

– Spurgos ne kiekvienam patinka, nors veikiausiai tai tau atrodo labai keista. – Sandras šyptelėjo. – Prašau atnešti jam ko nors šilto. Šiandien per pietus kareiviai valgė pupelių sriubą – kvapas dar ir dabar sklando koridoriuje. Jeigu liko bent šiek tiek viralo, tau tikrai duos nors samtelį. Jei kapitonas tam prieštaraus, pasakyk, kad aš griežtai įsakiau tai padaryti.

Sandras įžengė į kambarį. Ant kėdės, kur prieš tris dienas kėpsojo Brunas Bolcas, sėdėjo jaunutis vaikinas. Jis atsigręžė į Sandrą: iš lieso veido į jį sužiuro dvi didžiulės liūdnos akys, kuriose šiandien su liūdesiu buvo sumišusi ir baimė. Ant pečių jam buvo užmestas apklotas, kurį pamėtėjo Aaronas, o po juo šmėžavo nešvarus, beveik sudriskęs rūbas. Šiurkštūs rudi plaukai tebuvo nago ilgumo.

– Ar Jūs esate?..

Jis norėjo atsistoti.

– Sėdėk, Fabricijau. Aš esu brolis Karisimis. Ar gerai jautiesi?

Vaikinas pasakė „taip“, tačiau šis žodis jo lūpose nuskambėjo kaip „ne“. Jis buvo lieknas, kone liesas ir pagal savo amžių tikrai aukštas. Jis visas virpėjo.

– Tu labai drąsus ir protingas, kad išdrįsai čia ateiti, Fabricijau.

– Aš bijojau, kad kas nors pamatys mane, išeinantį iš spaustuvės. Ten budėjo naktinis sargas, kuris manęs vos nepastebėjo... Aš atėjau baimindamasis, kad žmonės nepamanytų, kad aš... kad aš...

Sandras dar kartą uždėjo ranką jam ant peties, paskui atsisėdo, bet ne už stalo iš kitos pusės, o greta Fabricijaus.

– Tu praleidai vakarą su Gasparu de Kespedesu, jo lovoje.

Fabricijų apstulbino Sandro tiesmukumas.

– Taip, bet... bet, patikėkit, tai buvo pirmas kartas, tai buvo apskritai pirmas kartas mano gyvenime, kai aš... Norėjau pasakyti, kad aš, tiesą

pasakius, nesu... to nedarau... Yra tokia mergaitė, Flora, ji tarnauja vienų ponų namuose, štai su Flora aš mielai... O tai buvo tik dėl...

– Vadinasi, jis tave įkalbėjo?

– Taip.

– Jis davė tau pinigų.

– Tiek, kiek aš uždirbu per pusę metų. Ir tokio paties dydžio sumą jis prižadėjo man už... po to. Visą metų algą! Tuomet aš būčiau galėjęs iškeliauti iš Tridento ir pasiieškoti sau ko nors geresnio.

– Taigi, tu nuėjai kartu su juo į jo apartamentus ir išsimaudei vonioje.

– Jam pasirodė, kad aš esu nešvarus.

Sprendžiant iš vonioje palikto vandens, Fabricijus iš tiesų buvo kaip reikiant nešvarus, o toks žmogus kaip Kespedesas, kvepiantis it lelija, vargu ar būtų patyręs daug džiaugsmo su purvinu dvokiančiu vaikinu.

– O paskui jūs nuėjot į lovą? – paklausė Sandras.

Ir vėl Fabricijų apstulbino tiesmukiški Sandro klausimai, kuriuose nebuvo nė lašelio paniekos ar priekaištų, bet kartu toks bendravimo būdas suteikė vaikinui truputį daugiau drąsos.

– Jis buvo man geras. Iš pradžių pavaišino obuoliu ir žiūrėjo, kaip aš jį valgau. Jis stebėjo mane. Na, gerai, tariau sau, tegu žiūri, jei jam tai patinka.

– Ar jis tau ką nors sakė?

– Tik tiek, kad ten, iš kur atvyko, jis niekuomet nebūtų išdrįsęs daryti su manimi to, ką sumanė. Ir kad jis aršiai ginsis, jeigu aš kada nors... Aš, šiaip ar taip, niekados nebūčiau to daręs – taip jam ir pasakiau. Paskui jis davė man vyno, įpylęs į krištolinę taurę – aš dar niekuomet nebuvau laikęs savo rankoje tokios grožybės. Jis pripylė mano ir savo taurę du kartus. Na, o paskui mes...

– Nuėjote į lovą.

– Taip.

– Apie tai, jei nenori, gali ir nepasakoti.

– Iš tiesų, nelabai norėčiau.

– Tuomet tęsk savo pasakojimą nuo tos vietos, kai prasidėjo įvykiai, susiję su žmogžudyste.

– Jis atsikėlė iš lovos ir išėjo iš kambario. Norėjo nusišlapinti. Paskui aš išgirdau šnaresį. O vėliau – dar kai ką: žingsnius. Ne jo žingsnius, bet aulinių kaukšėjimą.

– Toliau.

– Aš atsikėliau, apsivyniojau klubus rankšluosčiu ir tylutėliai ant pirštų galiukų prisėlinau prie durų. Ten stovėjo žmogysta, nuo manęs tik per ištiestos rankos atstumą, įsisupusi į apsiaustą su gobtuvu.

– Juodą?

– Juodą.

Sandras tučtuojau prisiminė šešėlį, persekiojusį Inocentą, kurį jis sekė iki pat Adidžės upės kranto.

– Kokio ūgio jis buvo?

– Sunku pasakyti. Dėl gobtuvo ir aulinių atrodė aukštesnis, tačiau aš nežinau kiek.

– Nematei jo veido?

– Ne, žmogysta buvo atsukusi man nugarą ir ėjo ten, iš kur sklido šlapimo srovės čiurlenimas. Ak taip, dar pamačiau, kad iš po rankovės blykčioja sidabrinis durklas. Tiesą sakant, aš išsigandau ir vėl liuoktelėjau į lovą. Po keleto akimirkų atėjo šitas Kresp... Kespe...

– Kespedesas.

– ...Kespedesas, susvyravo, apsipylė krauju ir susmuko ant grindų. Aš tučtuojau pašokau, pasigriebiau savo daiktus ir, kiek tik kojos nešė, išdūmiau lauk. Spaustuvėje aš užsitraukiau apklotą ant galvos ir gulėjau, bijodamas net krustelėti. Tą naktį aš taip ir neužmigau. Ne tik todėl, kad tapau žmogžudystės liudininku, bet ir todėl, kad... kad...

– Padarei kažką neleistina.

Fabricijus nuleido galvą ir linktelėjo.

– Todėl šįryt ne iš karto atėjau pas Jus. Bet Aaronas sakė – jis sakė, kad Jūs esate ne toks kaip kiti, kad esate teisingas, taigi aš pamaniau...

Sandras atsistojo, priėjo prie mažo langelio ir susimąstė. Jis sužinojo iš Fabricijaus labai nedaug faktų, kurie būtų galėję pagreitinti

bylos eigą, išskyrus tai, kad Bertanio bei Kespedeso žudikas ir paslaptingasis Inocentą persekiojęs sąmokslininkas veikiausiai buvo vienas ir tas pats asmuo.

Saulė buvo jau labai žemai. Netrukus ji nusileis ir baigsis ketvirtoji žmogžudystės tyrimo diena. Ar rytoj ankstyvą rytmetį vėl bus rastas dar vienas dvasiškio lavonas? Prie kiekvieno dvasiškio apartamentų durų budėjo po sargybinį. Nieko daugiau nebuvo įmanoma padaryti.

Aaronas įžengė vidun ir atnešė Fabricijui pupelių sriubos. Reikšmingai žvilgtelėjęs į Sandrą, jis pakvietė jį išeiti už durų pasikalbėti.

– Karlota da Rimini, – pasakė Aaronas, jiems išėjus iš kambario. – Luisas de Sotas ką tik išsivedė ją į skausmingą tardymą.

Jeronimas vienut vienutėlis sėdėjo atelje ir apžiūrinėjo piešinius, Antonijos eskizus. Barzda, susiraukšlėjusi kakta ir nedidukės pilkos akys darė jį panašų į filosofą, kurio veide negalėjai įskaityti jokių jausmų. Niekas, pažvelgęs į jį, net nebūtų įtaręs, kad dabar jis yra be galo nelaimingas.

Arkivyskupas Vilefrenšas tučtuojau po Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdžio atsiėmė iš jo savo kvietimą į Tulūzą. Arkivyskupas atsiuntė liokajų ir šis perdavė jo atsiprašymą, bet nenurodė jokios priežasties. Gana nemenka pinigų sumelė aptrintame pinigų kapšelyje, kurį liokajus perdavė Jeronimui, turėjo padengti žalą, patirtą nutraukus sutartį, tačiau šiuo atveju tai nebuvo labai vykęs sprendimas atlyginti nuostolius: Jeronimui Tulūza reiškė kur kas daugiau nei gerą uždarbį. Jis vylėsi, jog tai bus Antonijos meninės karjeros pradžia: saulėta įvairiaspalvė šviesa, besiliejanti į katedrą pro Benderių šeimos vitražinius langus taip, kaip kadaise liejosi pro Ulmo katedros langus, – po tos baisiosios 1531 metų tragedijos tai buvo jo gyvenimo tikslas ir pati didžiausia svajonė. Jis išsaugojo ištikimybę krikščionių Dievui, neišsižadėjo Jo net po savo vitražų sunaikinimo, lyg valkata bastėsi iš miesto į miestą, sutikdamas atlikti pačius niekingiausius užsakymus, tikrai nesuteikiančius galimybės atskleisti visų kūrybinių galių, prarado žmoną ir užaugino mielą,

gabią, bet toli gražu ne visuomet paklusnią dukrą, nesiskųsdamas žiūrėjo, kaip pamažu senka jo meninis talentas, įgūdžiai ir jėgos ir jau kadais susitaikė su mintimi, kad mirtis išsives jį iš šio pasaulio kur kas anksčiau, nei išsipildys jo viltys pamatyti Antonijos kūrybinio talento triumfą.

Tuomet Dievas prisiminė jį. Iš pradžių atsiuntė jam Karlotą, paskui – Vilefrenšą: naują meilę ir naują viltį. Tai būtų su kaupu atlyginę jam už riaušes Ulme, neapykantą žmonėms, panašiems į Bertoldą Hageną, sugriovusiems jo gyvenimą – būtų įvykdyta kažkas panašaus į teisingumą.

Tačiau Dievas buvo negailestingas. Dievas suteikė jam meilę ir viltį tik tam, kad galėtų tai vėl iš jo atimti.

„Galbūt, – tarė sau Jeronimas, – Dievas iš tiesų yra protestantas."

Jeronimas padėjo Antonijos projektus ir žvilgtelėjo į jos kambarėlį, kur ramiai miegojo Inesa. Ji nesiblaškė ir nedejavo. Taigi, Antonijai visai nereikėjo išeiti į ateljė sandėliuką gretimais, kad galėtų, kaip ji pasakė, nors kartą iki soties išsimiegoti. Jis nuėjo pas dukrą ir ilgai žiūrėjo į jos veidą, kuriame atsispindėjo visiškas abejingumas. Tokia pačia veido išraiška ji sutiko pranešimą apie Vilefrenšo sutarties nutraukimą. Antonija būtų galėjusi apsidžiaugti, kad nūnai neliko kliūčių jos santuokai su Matu; arba bent pasibaisėti ar nusivilti šia žinia. Tačiau ji atrodė viso labo tik susimąsčiusi ir galbūt truputėlį sumišusi.

Jis pabučiavo ją į kaktą, nors paprastai niekados to nedarydavo, paskui priėjo prie Inesos, pabučiavo ir ją, užsimetė ant pečių paltą ir išėjo iš ateljė.

Saulė jau buvo nusileidusi, o Adidžės upė siaustė Tridento miestą rūkų skraiste.

16

Camera della Verità – Tiesos kambarys – pernelyg gražus, netgi mistiškas pavadinimas bjauriam miesto kalėjimo rūsiui. Stačios pakopos, nuo kurių nuslydęs be vargo galėjai nusilaužti sprandą, vedė apačion, tiesiai į juodą sutemą.

Sandras su fakelu rankoje bėgo, kiek tik kojos nešė, tiesiu, be galo ilgu koridoriumi. Vos tik Aaronas pranešė jam šią žinią, tučtuojau čia atskubėjo. Jis meldėsi, kad tik nepavėluotų. Iš tolumos sklido balsai, kurių slambesį iškreipdavo aidas ir kraupus žvangesys. Retkarčiais jis pataikydavo į balą, o kartais šaltas it ledas lašas kaptelėdavo jam ant sprando arba ant tonzūros, o jis nekantriai nubraukdavo jį ranka.

Galų gale Sandras pamatė ąžuolines duris, atsiduodančias trūnėsiais, tačiau, be jokios abejonės, tokias tvirtas, kad jų tikrai nepaveiktų dar ne vienos poros šimtų metų našta.

Kai Sandras įžengė pro duris, visi patalpoje esantys žmonės atsigręžė, ir jis išvydo už jų Karlotą. Ji sėdėjo ant akmeninio luito, o priešais ją barkšojo vienas iš tų baisiųjų prietaisų. Kairioji Karlotos ranka buvo įkišta į geležinį vamzdį.

Forlis ir Luisas tučtuojau priėjo prie Sandro, ir Forlis pratarė:

– Mes jau ketinome pradėti.

– Draudžiu Jums tai daryti! – susijaudinęs sušuko Sandras.

Luisas davė ženklą raštininkui, kad šis jokiu būdu neprotokoluotų jų pokalbio.

– Eime pasikalbėti už durų, – pakvietė jis.

– Tik tuomet, jei tardymas bus nutrauktas.

Luisas tučtuojau nusileido.

– Na gerai, darome pertrauką.

Luisas ir Sandras išėjo už durų. Kartu su jais išėjo į koridorių ir Forlis, paėmė iš Sandro rankų fakelą ir kaip Galijotas sustingo tarpduryje. Tačiau neatrodė, kad jis ketintų dalyvauti šiame kivirče.

– Kada gi pagaliau, – paklausė Luisas, – atgausi sveiką protą? Juk ši kekšė yra vienintelė mūsų įtariamoji.

– Ne ji nužudė Bertanį ir Kespedesą.

– Iš kurgi tu taip gerai žinai?

– Ji ne žudikė, – užsispyrė Sandras. – Koks motyvas turėjo paskatinti ją nužudyti Kespedesą? Pažįstu žmonių, turinčių daug svarbesnių motyvų šiai žmogžudystei.

– Tikrai? Ir kas gi jie tokie?

– Pavyzdžiui, tu.

– Pajuokos vertas kaltinimas. Politiniu požiūriu Kespedesas buvo man labai artimas – jo mirtis buvo man tikras smūgis.

– Neseniai Kespedesas gavo imperatoriaus laišką, kuriame šis grasina neskirsiąs jo Didžiuoju Ispanijos Inkvizitoriumi, jeigu jis nenorės pritarti bažnyčios reformoms.

Tai buvo viso labo tik pramanas, besiremiantis sulaužytu imperatoriaus antspaudu, rastu ant Kespedeso rašomojo stalo – blefas, kuriuo taip mėgo naudotis ir pats Luisas.

– O tu apie tai puikiai žinojai, – įžūliai pridūrė Sandras. – Tą rytą, kai sutikau tave ir Kespedesą bibliotekoje, jis kaip tik papasakojo tau, kad jam nelieką kito kelio, kaip tik nusilenkti imperatoriaus valiai. Jis buvo viso labo karjeristas – toks pats, kaip ir tu.

Luisas išbalo. Jis net neprieštaravo. Retorinio meno genijus akimirkai prarado kalbos dovaną.

– Bertanis – reformatorius. Kespedesas – priverstas pritarti reformai, – it žirnius bėrė Sandras. – Tau nepaprastai naudinga jų abiejų mirtis – tuomet dauguma dvasininkų pritartų tavo nuomonei. Dabar su Vilefrenšo palaikymu tu tapsi beveik nenugalimas. Manau, kad visi šie faktai liudija tavo nenaudai.

Luiso lūpos virto dviem plonais siūleliais.

– Na, gerai, visa tai, ką sakei apie Kespedesą, – tiesa. Na ir kas? Kodėl gi būčiau turėjęs kažką dėl to žudyti? Mano ginklas yra žodis, o ne durklas, ir kiekvienas tai puikiai supranta. Niekas nepatikės tavo paistalais. Tu neturi jokių įrodymų, nes jų paprasčiausiai nėra. O tuo tarpu aš turiu Karlotą da Rimini. Ji yra apsėsta.

– Ko apsėsta?

– Apsėsta dvasiškių žudymo manijos.

– Kodėl?

– Jeigu mes tardysime ją pakankamai ilgai, tikrai sužinosim, kodėl ji tai darė. Galbūt taip elgtis jai paliepė tamsiosios jėgos. Juk buvo nužudytas inkvizitorius – karys, besikaunantis su blogio jėgomis.

Sandras giliai atsikvėpė ir papurtė galvą.

– Pamirškime kuriam laikui mūsų kivirčą ir pasikalbėkime rimtai. Aš liausiuosi kaltinęs tave, o tu liausiesi elgęsis su manimi kaip su kvailu nesubrendėliu. Sutarta?

Luisas linktelėjo galvą ir jie paėjėjo keletą žingsnių į tamsaus koridoriaus gilumą, kurioje fakelo liepsnelė atrodė tik kaip blanki mėnulio šviesa.

– Luisai, tavo žodžiais tiesiog neįmanoma patikėti, bent aš dar nė karto nesu to patyręs. Kada gi tu, norėdamas įtikinti aplinkinius savo teisumu, dangsteisi tamsybių jėgomis, demonais, raganomis arba burtininkais? Niekada! Kartais tu blefuodavai per disputus arba sąmoningai klaidindavai oponentus, tačiau niekados – tikrai niekados! – nesidangstei velniu, nes, tavo nuomone, esą pernelyg primityvu viską aiškinti velnio buvimu. Tu esi pernelyg talentingas, kad štai dabar ištrauktum jį it baidyklę iš apdulkėjusios palėpės skrynios ir gąsdintum žmones.

– Nieko tu nesupranti, – pasakė Luisas. – Tu *ničnieko* nesupranti.

– Tikra tiesa. Tuomet paaiškink man. Atsipeikėk – čia aš, Sandras, tavo brolis, kuris visuomet gindavo tave nuo piktų liežuvių, tavo draugas...

Akimirką Sandrui pasirodė, jog Luisas jau ketina patikėti jam paslaptį. Luisas įsispitrijo jam tiesiai į akis, pravėrė burną, norėdamas kažką pasakyti, bet paskutinę sekundę apsigalvojo.

– Neturiu ko tau pasakyti. Ši kekšė kaltinama burtais ir raganavimu bei velnio sukurstytomis žmogžudystėmis. Nerandu kitokio paaiškinimo.

Sandras pajuto, kaip jam į galvą plūstelėjo kraujas.

– Juk tu pats netiki, kad ji kalta, ar ne tiesa? Ji ne žudikė, bet paprasčiausias atpirkimo ožys. Kokia nesąmonė!

– Žinai, kas yra nesąmonė? Tai tavo užsispyrimas! Negi nematai, kad leki tiesiai į pražūtį? Popiežius jau keliauja į Tridentą. Reikia,

kad mums pasisektų – tiesiog būtina, kad mums kuo greičiau pasisektų.

– Netgi tuo atveju, jei dėl visų tavo paminėtų priežasčių ketini paminti po kojomis teisybę, ar pagalvojai, – o kas gi bus, jei įvyks trečia žmogžudystė?

– Žinoma! Blogis niekuomet nenurimsta, jis plinta it maras – jį reikia persekioti ir naikinti visais įmanomais būdais. Tačiau neryžtingas elgesys atveria blogiui visas duris. Nebūk užsispyręs kaip asilas, Sandrai. Tiesiog patikėk visą tardymą man, ir pamatysi, kad viskas bus gerai. Mes pasidalysime šlovę perpus.

– Šlovę?! – suriko Sandras.

Jis susinervinęs apsuko koridoriuje porą ratų. Jeigu nebūtų visiškai tikras, kad nesapnuoja, tikrai sau įsižnybtų, norėdamas atsibusti. Metų metus jis dirbo ranka rankon su žmogumi, rėmė jį, dar daugiau – žavėjosi juo, žiūrėdamas su didžiule pagarba, o dabar išaiškėjo, kad šis žmogus – antžmogis, siaubūnas, pasiruošęs pražudyti kiekvieną, kuris pasipainios jam po kojom.

– *Tu*, – sušvogždė Sandras, – tai *tu* esi apsėstasis, o ne Karlota da Rimini. Tu kliedi dėl karjeros, dėl savo reputacijos, dėl tos prakeiktos šlovės.

Jis patraukė prie durų, kur vis dar tebestovėjo Forlis.

– Ką ketini daryti? – sušuko Luisas.

– Sulaikyti tave.

Luisas tučtuojau pasivijo jį ir užtvėrė kelią.

Sandras prasispraudė pro Luisą ir kreipėsi į Forlį:

– Kapitone, įsakau nutraukti tardymą ir paleisti Karlotą da Rimini.

– Įsakymas atšaukiamas, – paprieštaravo Luisas. – Aš tęsiu tardymą, kapitone.

Forlis vos nesprogo iš juoko.

– Galbūt gerbiamieji ponai vizitatoriai malonėtų susitarti tarpusavyje?

Sandras ir Luisas tuo pačiu metu kreipėsi į Forlį, kurio veide sustingusi pašaipi grimasa aiškiau nei žodžiai parodė, ką jis mano apie šiuos susikivirčijusius vienuolius, sutanotus nususėlius. Jų įsakymai

skyrėsi kaip diena ir naktis, prieštaravo vienas kitam, ir Sandras suprato, kad yra tik vienas būdas išspręsti šią situaciją.

Labai netikėtai jis atsivėdėjo ir taip smagiai trenkė Luisui kumščiu į pasmakrę, jog šis išsitiesė ant žemės ir daugiau nebeišleido nė garso.

Sandras ir vėl atsisuko į Forlį. Jis jautė kiekvieną savo raumenėlį, jautė kūne pulsuojantį kraują kaip ir anuomet, kai Romos skersgatvyje, gniauždamas rankoje peilį, tykojo Mato. Jis sukaupė šiame smūgyje visą savo įniršį, kurio būtų pakakę be baimės susigrumti ir su pačiu kapitonu.

Forlis buvo ne iš tų žmonių, kurie leidžiasi įbauginami. Jis neskubėdamas kažką kramtė, surinko ant liežuvio lukštus ir išspjovė juos ant grindų – tačiau šįsyk ne Sandrui po kojomis, bet prie Luiso.

Jo lūpose pasirodė kreiva šypsenėlė, o paskui jis pritariamai pliaukštelėjo Sandrui per petį.

– Visai neblogai, ypač tokiam lepūnėliui, – pasakė jis ir atvėrė duris. – Prašom, Karisimi, tebūnie taip, kaip Jūs norit.

Sandras įžengė į *Camera della Verità.*

– Tardymas baigtas, – ištarė jis.

Teismo raštininkas, dar jaunas vyras, entuziastingai pašoko iš už stalo ir puolė prie jo.

– Net ir nebūtų reikėję toliau tęsti tardymo, broli vizitatoriau. Įtariamoji ką tik prisipažino.

Rūkas toks tirštas, o naktis tokia tamsi – jis porą kartų pasiklydo, kol pagaliau išgirdo upės čiurlenimą ir suprato, kad eina teisingu keliu. Dvokas rietė nosį – puvėsių ir fekalijų tvaikas, o kartais jis užmindavo kažką minkšta, ir jo veidas persikreipdavo iš pasidygėjimo, nors nebuvo matyti, kas tai. Išsitraukė nosinę ir prisidengė ja burną. Priėjęs prie storo ąžuolo, tridentiečių praminto Pakaruoklių ąžuolu, sustojo ir ėmė laukti.

Nuo upės sklinda kraupūs garsai – kraupūs tik todėl, kad nematai, kas juos skleidžia. Pliaukštelėjimą galėjo sukelti žuvis arba ūdra, o viksvose galbūt sukrebždėjo antis. Jis nusiramino, pagalvojęs apie šiuos paprastus dalykus.

Vis dėlto jam buvo nejauku. Jam apskritai buvo atgrasu visa, kas įprasta, kasdieniška ir bjauru, o čia jis iš visų pusių buvo apsuptas tos bjaurasties. Jis nebuvo nusiteikęs prieš gamtą, bet ji turėjo būti sutvarkyta ir nudailinta žmogaus rankų. Tačiau čia nebuvo jokios tvarkos. Buvo tik dvokianti upė, kurioje plūduriavo sutrūniję medgaliai, virtuvės atliekos ir paplavos, dumblinas keliukas, žmogaus ūgio meldai ir rūko apgaubtas slėnis. Čia viešpatavo chaosas.

Tuomet pasigirdo žingsniai.

– Pagaliau, – nedraugiškai ištarė jis. – Nesuprantu, kodėl mes turėjome susitikti būtent čia? Ir dėl ko? Juk viskas seniai sutarta.

Iš rūko išniro siluetas, bet tai buvo ne tas žmogus, kurio jis laukė. Jau ketino kažką sakyti, tik staiga pastebėjo durklą.

Jis tučtuojau viską suprato, apsisuko ir puolė bėgti, kiek tik kojos neša. Jam pasisekė nepaslysti ir pasprukti nuo užpuoliko. Ar tik jo niekas neseka? Jis negali to suvokti, nes klausą užgožia jo paties žingsniai, jo kvėpavimas ir pulsuojantis kraujas, šniokščiantis ausyse.

Paskui jis nuslysta nuo kelio, nusirita nuo neaukšto skardžio ir vėl pajunta po kojomis vandenį. Aplink jį siūbuoja viksvos. Kažkas sprunka nuo jo – tai paukštis, kuris plaka sparnais tankiame nendryne, bandydamas prasmukti į viksvomis neapžėlusį vandens plotą. Paukščiui pasiseka, o jį apima paikas pavydas šiam padarėliui.

Ar kažkas jį seka?

Jis grįžteli, baimindamasis išvysti smogti pasirengusią ranką. Vis dėlto jis išdrįsta tai padaryti.

Nieko.

Jis stovi nendryne, o už nugaros matyti tik jo paties nendrėse praminta brydė. Valandžiukę stypso sustingęs vandenyje, nieko nematydamas ir negirdėdamas. Paskui jam pasirodo, jog kažkas įsisiurbė į kairę, paskui ir į dešinę koją, į klubus... Jis it išprotėjęs čiupinėjasi visą kūną. Įsivaizduodamas, kad kraują jam siurbia dėlė, kone kuokteli iš pasidygėjimo.

Vargais negalais jam pavyksta išsiropšti į krantą. Klupčiodamas užsikeberioja ant nuožulnaus šlaito. Jis nesupranta kur esąs. Nežinia kur. Dar kartą apsičiupinėja kojas – ir iš tiesų, kažkas įsisiurbęs jam į blauzdą. Atplėšia gyvį ir numeta šalin.

Tuomet jis pajunta dūrį. Tai nepaprastai aštrus skausmas – atrodo, jog viduje užsidegė laužas.

„Rūkas nė neketina sklaidytis“, – pagalvojo Sandras, patį vidurnaktį traukdamas į *Palazzo Rosato*. Sandrui šis rūkas atrodė esąs kažkas daugiau, nei paprasčiausias gamtos reiškinys – jis buvo lyg metafora viso to, kas dėjosi Tridente. Vyko Visuotinis Bažnyčios susirinkimas, už kurio fasado it gyvačių kamuolys pynėsi intrigos: čia buvo Matas, suktas jėzuitų retorikas, netolimais esančioje Feraroje viešėjo popiežius, imperatorius taip pat buvo netoli – Insbruke, dar buvo kekšė, kekšių simbolis, pagaliau jis pats, buvo Antonija ir tuzinas, šimtai, netgi tūkstančiai neatsakytų klausimų, – o nuo šios nakties buvo jau nebe du, o trys nužudyti dvasininkai. Ir visa tai – kažkaip keistai susipynę tarpusavyje it siūlai į kamuolį, kur matyti tik galai, bet nematyti pačių siūlų.

Užlipęs į viršų jis pasibeldė į duris ir laukė, apimtas nejaukaus jaudulio. Su kiekvienu oro gurkšniu krūtinę jam vis sunkiau slėgė didžiulis akmuo.

Su juo buvo Karlota. Vos tik jį pažadino ir pranešė apie naują žmogžudystę, jis tučtuojau išleido ją iš kalėjimo. Niekas jam neprieštaravo. Kapitonas miegojo, Luiso ten nebuvo, o sargybiniai klusniai vykdė visus Sandro įsakymus.

– Jūs išgelbėjot man gyvybę, – tarė Karlota.

– Visa tai dar nesibaigė.

– Žinau. Dabar tardys Inesą.

– Todėl mes ir susitikom. Mums reikia paslėpti Jus ir Inesą. Apačioje laukia Aaronas – berniukas, kuris nugabens juodvi į saugią vietelę už miesto.

– Lieku Jums skolinga.

Jis pažvelgė į ją – moterį, apsisupusią plačiu juodu apsiaustu su gobtuvu. Nei jo motina, nei tėvas, nei seserys, nei draugai ar meilužės nebuvo jam sakę, jog jis padarė jiems kažką reikšminga. Ji buvo pirmoji, kuri tai pasakė.

Sandras dar kartą pasibeldė. Koridoriuje jam už nugaros atsivėrė dvejos durys ir iš už jų pasirodė galvos dviejų žmogystų, veikiausiai

ketinančių skųstis dėl triukšmo. Tačiau pamatę, kas toks tas naktibalda, žmonės tučtuojau vėl užtrenkė duris. Visi bijojo. Gyventojai jautė, kad Tridentą apgaubė slogus, kraupus mirties šešėlis, kad miesto gatvėmis klaidžioja blogis, koketuodamas su nenumaldoma lemtimi: dvasiniu teismingumu. Šie du tokie nesuderinami dalykai magiškai traukė vienas kitą ir pagaliau susiliejo tarpusavy. Blogis ir dvasininkija tapo vienalyčiu dariniu. Ir niekaip negalėjai nuo jo apsisaugoti, nepadėjo jokios stebuklingos priemonės, nuo jo negalėjai pabėgti – liko tik durys, už kurių dar galėjai tikėtis pasislėpti. Ir buvo Dievas, iš kurio galėjai išmelsti, kad Jo tarnai aplenktų tavo duris.

Atrodo, Karlota perskaitė jo mintis.

– Tai štai kuo dvasininkija pavertė išganymą, pažadėtą mums prieš tūkstantį penkis šimtus metų: iš jo beliko tik baimė.

– Būtų geriau, – jis atvėsino jos įkarštį, – jei Jūs garsiai nereikštumėt tokių savo minčių. Tai gali būti išsiaiškinta kaip puikus žmogžudystės motyvas.

Karlota nudelbė akis.

– Aš tikrai nenorėjau priskirti Jūsų prie tos purvinos dvasininkų šutvės, Sandrai Karisimi. Antonija mano, kad Jūs esate savotiškas didvyris, o dabar aš ir pati matau, kad ji neklysta.

– Ji klysta. Paskutiniai didvyriai žuvo Trojos kare.

Jis pagalvojo apie Antoniją ir tą pačią akimirką prisiminė laišką, kurį Inocentas parašė savo mylimajai. Kurį laiką netgi juto pavydą Inocentui – jis pavydėjo jaunajam kardinolui, kad šis gali mėgautis tokiais jausmais ir nieko nebodamas įsileisti juos į savo širdį.

Ateljė pasigirdo bruzdesys.

Karlota palietė jam skruostą.

– Jūs esate nepaprastai mielas.

– Tuomet elkitės taip, kad man netektų dėl to gailėtis, – pasakė jis, o tuo metu kažkas atitraukė durų skląsčius.

Jis pastebėjo, kaip ją nustebino pastarasis sakinys.

Durys atsivėrė. Jeronimas audringai apkabino Karlotą, Antonija šypsojosi Sandrui iš už įsimylėjėlių nugarų ir linktelėjo jam galvą. Pirmą kartą per visą savo gyvenimą jis pajuto padaręs kažką iš tiesų kilnaus ir gero.

Penktoji dalis

17

1551 metų spalio 13-oji,
trečioji Visuotinio Bažnyčios
susirinkimo diena, naktis

Sandro malda

Aš myliu Antoniją. Sakau tai ne taip, kaip kartais žmonės lyg tarp kitko tarsteli vienas kitam: „Aš tave myliu", kaip aš kuždėdavau Beatričei, o ji – man, kai mes buvome artimi ir norėdavom pasakyti vienas kitam kažką gražaus, kažką ne itin originalaus. Pats geriausias mano meilės įrodymas yra tai, kad aš prisipažįstu mylįs tik pats sau, Tau ir Karlotai, tačiau Antonijai – ne. Aš myliu ją. Aš sužinojau tai tada, kai Matas pasisakė su ja miegojęs. Aš sužinojau tai tuomet, kai perskaičiau Inocento laišką ir pamačiau – netgi pajutau, – kad meilė vis dar egzistuoja. Inocentas ir Džina, Jeronimas ir Karlota. Ji yra čia, toji meilė, ji yra visur, kiekviename iš mūsų. Negi su tuo kovosi, Viešpatie? Nesmerktina kovoti su meile, kol ji dar neužgimė. Tačiau kovoti su ja tuomet, kai ji jau užgimusi ir kvėpuoja, yra nuodėmė. Tu tikiesi, kad aš nužudysiu gyvą būtybę? Kaip galiu Tave mylėti, jei privalau pasmaugti savyje vos užgimusią meilę?

Jis išgirdo, kaip trinkteli paradinės katedros durys, ir nustėro. Bažnyčios tamsybėje nuaidėjo žingsniai – aulinių batų kaukšėjimas, nors Sandras neįstengė įžiūrėti juos avinčio žmogaus. Vienintelis šviesos šaltinis katedroje buvo pusiau ištirpusi žvakė, kurią Sandras laikė rankoje.

Jis pakilo.

Žingsniai sparčiai artėjo prie jo. Jis vis dar nieko nematė – atrodė, jog katedroje vaikšto ne žmogus, bet nematoma būtybė.

Kad ir kas buvo tas žmogus, jis turėjo kažkaip nemačiomis prasmukti pro kareivius, dieną naktį saugančius katedros aikštę.

Sandras užpūtė žvakę, nuo dagčio aukštyn nusidriekė plonas blausus dūmelis, kuris pamažu išsisklaidė ore. Dabar ir Sandras tapo nematomas. Kita vertus, šioje bauginančioje tamsoje deganti žvakė visuomet suteikdavo tam tikrą saugumo jausmą ir jai užgesus jis pasijuto visiškai bejėgis.

Jis apgraibomis nuslinko pirmyn, net nežinodamas, kur eina. Sandalais apautos jo kojos žengė visiškai tyliai, tačiau netikėtai jis atsitrenkė į stulpą ir suaimanavo iš skausmo.

Staiga žingsniai pasigirdo visai iš kitos pusės. Jis krūptelėjo ir atsigręžė. Tačiau tai nepadėjo. Kad ir kurion pusėn jis bandė suktis, žingsniai nuolat aidėjo jam už nugaros. Akmenys, langai, skliautai – nuo jų atsimušęs pats tyliausias garsas it griaustinis nuaidėdavo per visą didžiulę katedros erdvę.

„Bažnyčios durys“, – prisiminė jis. Jei tik neapgauna orientacija, jis turėjo stovėti prie šoninių bažnyčios durų. Jos buvo tik už poros žingsnių nuo jo. Trys keturi energingi šuoliai galėtų išgelbėti gyvybę.

Akimirką padvejojęs Sandras ryžosi veikti. Jis taip ir padarė – spruko. Jis žinojo, kur stovi kolona, jis jautė ją, jautė mūro sieną, apgraibomis apčiupinėjo kairiąją jos pusę, ir iš tiesų – ten buvo erkeris, ten buvo ir durys – mažos ir neišvaizdžios, menkos durelės, pro kurias niekas negalėtų prasmukti vidun, o tik išsiveržti į lauką.

Jos buvo užrakintos.

Kam, dėl Dievo meilės, atėjo mintis užrakinti šonines bažnyčios duris, kai tuo tarpu paradinės durys buvo atviros ir dieną, ir naktį!

Sandras sukandęs dantis nusikeikė. Bandydamas atverti duris tik išdavė savo buvimo vietą.

Jis apgraibomis grįžo atgal.

Ar tik nebus panašiai jautęsis ir Vilefrenšas, klaidžiojęs tokioje Dievo prakeiktoje tamsoje? Ar ir Tulūzos arkivyskupas bandė paspruktі nuo savo žudiko, ar jis taip pat jautė baimę, mirties baimę? Viskas bylote bylojo apie šiuos priešmirtinius velionio potyrius: daugybėje vietų įplyšęs apdaras, subraižytos blauzdos, dėlė, įsisiurbusi jam į koją. Mirtis Vilefrenšą ištiko siaubingos baimės glėbyje – visa tai Sandras išskaitė iš velionio akių. Prieš ateidamas į katedrą jis ap-

žiūrėjo lavoną nusikaltimo vietoje prie upės. Šalia Vilefrenšo gulėjo plunksna, rašomoji plunksna – lyg dovana, turėjusi lydėti jį į kitą pasaulį. O galbūt tokia pačia plunksna ant Bertanio odos ir buvo išraižytas kekšių simbolis?

Jis jau buvo beveik pasiekęs paradines bažnyčios duris, kai netikėtai atsitrenkė į kažkokį žmogų.

Tvirtos rankos stvėrė jį už pečių.

Smarkiai pasimuistęs jis tučtuojau išsivadavo iš gniaužtų, atsivėdėjo ir trenkė.

Jam suskaudo ranką.

Tą pačią akimirką susilaukė grąžos – tai buvo gerokai galingesnis smūgis nei jo antausis.

Jis nukrito ant pilvo, susitrenkė smakrą, ir daugiau jau nieko nejuto. Negalėjo net pajudėti iš vietos. Jis buvo valingas, labai valingas, tačiau neįstengė įsakyti sau neprarasti sąmonės.

Lyg migdydamasis Sandras paniro į tamsų Nieką.

18

Ten aidėjo riksmai. Drebėjo grindys. Liejosi kraujas. Nebuvo nė vieno nesužeisto žmogaus, kiekvienam teko nors po mažą žaizdelę ant rankos. Akmenys, medžio statiniai, vėzdai, plaktukai, žvakidės ir krucifiksai*: jų rankose viskas virsdavo ginklais. Taika pranyko, viskas garmėjo prarajon, viską naikino piktavalių rankos. Siautėjantis, neapykantos kupinas pasaulis Dievo namuose. Į šipulius daužomos statulos ir vitražai graudžiai verkė. Antonija, basa, dėvinti tik naktinius marškinius, verkė kartu su naikinamais meno kūriniais. Jos veidas buvo įkaitęs ir paraudęs. Niekas nekreipė į ją – mažą mergytę – dėmesio. Niekas? Ne, ten buvo kažkas, kažkokia žmogysta. Kaip ir visos kitos čia esančios būtybės, taip ir ši žmogysta buvo beveidė, lyg pasislėpusi po kauke. Toji žmogysta stabtelėjo, ir Antonija pamatė, kaip ji iš lėto ėmė artintis. Rankoje ji nešėsi paprastų paprasčiausią medgalį. Ji žengė vis arčiau ir arčiau prie jos. Antonija ištiesė ranką prie kaukės, palietė ją... Ji suriko. Tamsa.

Šviesa. Paukščių čiulbesys. Pabudusi Antonija pirmiausia išvydo vaiskią žydrynę už lango. Trobelėje, kurioje ji praleido naktį, rytmetys atrodė daug aiškesnis ir įspūdingesnis nei ateljė arba miesto butuose, kuriuose jai teko gyventi iki šiol. Virš kalnų viršūnių pora debesų supo atvėsusią saulę, o iš visų pusių vėjas šuorais nešė medžių lapus – atrodė, kad jie krinta nuo kalnų arba iš dangaus, tačiau iš tiesų vėjas juos nuplėšė nuo miško medžių, augančių ant kalno skardžių.

Šis vaizdas buvo it priešnuodis nuo klaikaus sapno, iš kurio ji neseniai nubudo. Meno vertybių sunaikinimo naktis Ulme nuolatos it klaikus košmaras įsiverždavo į ramų jos miegą, kartojosi įvairiais variantais. Kartais ji matydavo, kaip eižėja medinės skulptūros, kartais regėdavo, kaip virsta statulos, kitąsyk išvysdavo piktadarius, arba – visa tai drauge. Praėjusią naktį ji regėjo kaukes, beveidžius fantomus. Tik vienas dalykas visados būdavo toks pats: galiausiai stodavo tamsa, o ji nugrimzdavo į visiško bejėgiškumo būseną, pra-

* Prie kryžiaus prikalto Kristaus figūra.

rasdavo sąmonę kaip vaikystėje, kai atsipeikėjo krečiama baisaus karščio ir neįstengianti nieko nors kiek aiškiau prisiminti.

Kaip ir visuomet po naktinių košmarų ji greitai pašoko iš lovos, lyg jos lauktų aibė neatidėliotinų darbų. Ji ne itin smarkiai rūpinosi savo išore, tačiau šįryt – ypač menkai. Be to, ateljė – nors ir labai skurdi – buvo tikri Bizantijos rūmai, palyginti su šia pašiūre. Čia nebuvo net prausimosi dubens. Ji porą kartų persibraukė pirštų galiukais plaukus, paskui užsimetė paklodę ant pečių ir pravėrė girgždančias duris.

Pagrindinėje trobelės patalpoje jau virė gyvenimas. Storulis berniukas Aaronas, kuris vakar vakare juos visus čia atvedė, nuoširdžiai rūpinosi Inesa, apgaubė jai pečius šaliu, paskui dar vieną uždėjo ant kelių, nes buvo šalta ir neatrodė, kad oras pasitaisytų. Aaronas zujo aplinkui, darė tai šį, tai tą, atnešė krūvą į drobulę suvyniotų spurgų, pasiūlė pasivaišinti jomis Antonijai ir Inesai, bet galiausiai beveik vienas pats jas visas ir sušveitė. Aaronas paliko tik vieną vienintelį kvapnų riestainėlį, kurį jis it vaikas įdėjo Inesai į skreitą. Tačiau ji net neprisilietė prie skanėsto.

Karlota taip pat buvo jau atsikėlusi. Antonija pamatė, kaip ji lauke praėjo pro trobelės langą, ir nusprendė ją pasivyti.

Lauke pasaulis atrodė dar didingesnis. Atsidavė uoliena ir rudeniu, žolė jau buvo praradusi buvusį savo sodrumą. Tridentas buvo pasislėpęs už kalnų iškyšulio, ir apie jo buvimą galėjai įtarti tik tuomet, kai per slėnį nusidriekdavo kaminų dūmai. Pačioje apačioje, virš upės juostos, besiranganččios it blizganti gyvatė, tvyrojo rūkas, o keliose skardžio vietose jis kiūtojo pasislėpęs tarp spygliuočių arba sklaidėsi medžių viršūnėse.

Kai Antonija prisiartino prie Karlotos, šioji žvelgė į slėnį.

– Kai tai regi, – pasakė ji ir giliai atsikvėpė, – net nesinori tikėti, kad pasaulyje yra tiek daug baisybių.

Antonija įsikibo jai į parankę. Antonija dar niekados anksčiau nebuvo regėjusi savo draugės tokios paprastutės kaip dabar. Karlota visuomet būdavo išsidažiusi ir išsipusčiusi. Nieko keista – juk klientai jai mokėjo ne už natūralumą, bet už geismo ir ekstazės iliuziją. Tuo tarpu kalėjime Karlota atrodė visiškai kitaip – purvina,

uždaryta į narvą kaip laukinis žvėris. Dabar ji pirmą kartą atrodė esanti visiškai laisva, bet vis dėlto liūdna – lyg žmogus, patyręs baisią netektį. Antonija negalėjo įsivaizduoti, kas dėjosi jos širdyje dėl paprastų paprasčiausios priežasties – žmogus, niekada nepabuvęs kankinimų kameroje, neturi nė menkiausio supratimo, kaip tai atrodo iš tiesų. Kažką galėjai nujausti: baimę ir skausmą, visiškai nekontroliuojamą, tau nepavaldžią situaciją, tačiau visa tai tebuvo menki ir skurdūs žodžiai, taip pat kaip ir pragaras buvo viso labo tik žodis, keliantis šiurpą, bet nesukrečiantis iki pat sielos gelmių. Šis potyris pakeitė Karlotą, tačiau Antonija jautė, kad Karlota nenori apie tai kalbėti. Bent jau ne dabar.

– Kur tėvas? – pasiteiravo.

– Jis nuėjo atnešti vandens. Kažkur apačioje turėtų būti šaltinis. O paskui jis nori padaryti pasaitėlį skaudamai mano rankai, nors man jo visai nereikia.

– Ar tau jau nebe taip smarkiai skauda?

– Vis dar skauda, – pasakė Karlota. – Bet jau mažiau.

Iš namo atsklido Aarono balsas – jis bandė pralinksminti Inesą.

– Jis labai mielas, tas vaikinukas, – tarė Karlota. – Atrodo, kad jam patinka Inesa. Kai aš prisimenu, kaip elgiasi kiti žmonės ją išvydę... o per pastarąsias dienas ji susirado tiek daug draugų: Jeronimą, Aaroną, tave – ir Sandrą.

– Taip, atrodo, kad tai abipusis jausmas, – pritarė Antonija. – Ar pastebėjai, kad vakar Inesa net nenorėjo išsiskirti su Sandru Karisimiu?

– Ji dar niekuomet nebuvo taip smarkiai prisirišusi nė prie vieno žmogaus, netgi prie manęs. Atrodo, lyg jis būtų prikėlęs ją gyvenimui. Jis ir vėl papasakojo jai linksmą istoriją apie savo pusseserę Margaritą. Kaip manai, ar apskritai egzistuoja ta Margarita?

– Dabar – taip, – šyptelėjo Antonija. – Šiaip ar taip, Sandras turi nuostabią dovaną sužadinti pasitikėjimą.

– Tai tiesa. Pasitikėjimą ir kitus jausmus, – patvirtino Karlota ir labai reikšmingai pažvelgė į Antoniją. Ji atsisėdo į rasotą žolę ir įsižiūrėjo į slėnį. Antonija klestelėjo šalia. Virš jų galvų aukštai

danguje sklandė vanagas, retkarčiais surikdamas gūdžiu balsu, nors iš tiesų jam visiškai nebuvo liūdna: jis medžiojo.

– Tu atrodai labai susimąsčiusi, – pastebėjo Karlota, žaisdama su vystančia piene. Buvo aišku, kad ji nori pasikalbėti apie Antonijos reikalus, o ši su džiaugsmu sutiko.

– Prieš porą dienų, – prabilo Antonija, – mano gyvenimas atrodė visiškai kitoks nei šiandien: aš turėjau savo darbą, savo Apokalipsę, meilužius, monotoniškai neramų gyvenimą. Šiandien visa tai susijaukė, ir aš esu be galo sutrikusi. Manyje užgimė kažkas nauja. Tai susiję ir su mano paveikslais, naujų vitražų kūrimo idėjomis – gražių vitražų, žadinančių gerus jausmus. Bet vis dėlto atsirado ir dar kai kas...

– Meilė.

– Metų metus mano gyvenime buvo vien bernai: statulos, adoniai, herakliai, žaislai, miegantieji gražuoliai, bet ne tikri vyrai.

– O štai dabar atsirado net du iš karto, – įsiterpė Karlota. Kadangi Antonija nieko neatsakė, ji paklausė: – Ar miegojai su Matu?

– Taip. Ir pasižadėjau už jo ištekėti.

– O Dieve šventas, turbūt jis tikras eržilas!

Antonija šyptelėjo.

– Kaip ir visi vyrai, jis trokšta būti vienintelis. – Paskui ji vėl surimtėjo. – Matas – aš net nežinau, kaip tai geriau paaiškinti – yra nepaprastai pasitikintis savimi, jis visuomet randa išeitį iš kebliausios situacijos ir viskam turi atsakymą, jis viską valdo. Jei jis paimtų mane už rankos, aš pereičiau su juo lynu virš pragaro bedugnės. Tiesą pasakius, anais laikais panašiai ir nutiko: jis ir mano mama pervedė mane per mano vaikystės pragarą, gynė nuo patyčių, drąsino ir linksmino, vertino, mylėjo. Jis buvo pirmas, kurį aš norėjau turėti, ir vienintelis, kurį aš *kada nors apskritai* norėjau turėti.

– Vienintelis iki *šiandienos*, ar ne tiesa?

Antonija užmerkė akis ir pabandė visu kūnu pajusti rudeniškos saulės šilumą.

– Kaip man suprasti, kada aš geidžiu, o kada myliu, Karlota? Tai neįmanoma. Pergulėti su vyru man atrodo taip paprasta kaip pavalgyti. Esu patvirkusi ir tai man visiškai nieko nereiškia.

– Tu kalbėjai apie Mato jėgą, jo pasitikėjimą savimi... Taip, tokius būdo bruožus galima mylėti, juos galima mylėti daugybėje vyrų. Bet vis dėlto meilė yra vienintelė ir nepakartojama – ji nėra nei šaknis, ištraukta iš patrauklių būdo bruožų, nei šių bruožų, išreikštų skaitmenimis, suma, nei jų sandauga, tai – didžiulė jėga. Manai, kad Paris pagrobė Eleną tik dėl gražių jos krūtų arba dėl to, kad ji buvo puiki pašnekovė ar išdarinėjo stebuklus lovoje? Vyras be jos būtų buvęs visiškai kitas žmogus, *tai* ir yra meilė.

Antonija stvėrė draugei už rankos.

– Tuomet tu tikrai kažkada jau esi mylėjusi. Tai galima suprasti iš tavo liūdesio.

Karlota visa krūtine įkvėpė šviežio oro gurkšnį.

– Tiesa, aš mylėjau, – prisipažino ji. – Ir viską praradau. Tai, ką aš patyriau, niekuomet nepasikartos, nė su vienu vyru, net ir su tavo tėvu. Aš myliu Jeronimą, tačiau tai yra žiemiška meilė, trumpa laimė dviejų žmonių, kurių ryškiausi potyriai – jau praeityje.

– Manau, kad jis tai supranta, – tarė Antonija.

Karlota papurtė galvą.

– Ne taip aiškiai kaip aš.

Dabar jos abi nutilo. Viskas, ką galėjai pasakyti apie meilę, buvo pasakyta.

– Paskui aš nueisiu į Tridentą, – po kurio laiko pratarė Antonija.

Ji nepasakė kodėl, o Karlota jos nekamantinėjo.

Sandras atsimerkė. Jautėsi taip, lyg jį būtų pervažiavusi keturiais arkliais pakinkyta karieta. Jis jautė savo dvylika, penkiolika, dvidešimt kaulų, vis dėlto džiaugėsi net menkiausiu skausmu. Jo kūnas, nors ir užklotas, buvo toks šaltas, lyg jis kurį laiką būtų buvęs negyvas. Bet jis tebebuvo gyvas, ir netgi – kiek pajėgė suprasti – nė trupučio nesužalotas. Visų pirma jį džiugino faktas, jog tarp mentikaulių nėra žaizdos.

Tai buvo pats geriausias šiandien jam nutikęs dalykas.

O blogiausia buvo tai, kad jis nežinojo kur esąs. Sandras gulėjo ant gulto, užkloto storu šiaudų glėbiu ir užtiesalu. Abi langinės buvo uždarytos, tačiau pro skylutes ir plyšelius į vidų skverbėsi

pakankamai daug šviesos, kad galėtum įvertinti patalpos dydį, ir pakankamai daug triukšmo, kad suprastum, jog už lango verda kasdienis Tridento miesto gyvenimas.

Jis švystelėjo apklotą šalin ir pastebėjo, jog yra nuogas. Nors kambaryje buvo kėdė, ant jos atkaltės nebuvo jo rūbų. Kai Sandras pamėgino atsikelti, jam truputėlį apsisuko galva ir prireikė tuziną kartų atsikvėpti, kad vėl galėtų tvirtai atsistoti ant kojų. Grindys buvo drėgnos ir šaltos kaip ledas.

Sandras atidarė langines, ir jam prieš akis atsivėrė gerai pažįstamas vaizdas – katedros aikštė, o prieš keleto praeivių, žingsniuojančių per aikštę, akis pasirodė niekuo nepridengto Sandro kūno vaizdas: jauna moteris baisiausiai apstulbo, o du kareiviai net susiriētė iš juoko.

Sandras tučtuojau atšoko nuo lango, pasičiupo apklotą ir apsivyniojo juo klubus.

Vadinasi, jis buvo policijos pastate – ten, kur buvo ir jo kabinetas, tik kitame fligelyje.

Netrukus į kambarį įžengė kapitonas Forlis. Persimetęs per kairiąją ranką jis nešėsi Sandro abitą ir kitus drabužius, dešinėje siūbavo mažą bjaurią skrynutę, kurią padėjo ant kėdės.

– Galėjote ir truputėlį kuklesniu būdu pranešti, kad jau atsibudot, – pareiškė Forlis. – Visa laimė, kad neapalpo nė vienas praeivis aikštėje.

Jis švystelėjo Sandrui jo apdarus ir uždarė langines.

– Karnavalas bus tik kitais metais, – riktelėjo jis žiopliams.

Po akimirkos vėl įsiviešpatavo tyla. Forlis, įsisprendęs rankomis į šonus, atsistojo priešais Sandrą. Jis ir vėl kažką žiautarojo, tačiau jo žvilgsnis buvo ne toks paniekinamas kaip paprastai.

– Kas yra, Jūs nenorite apsirengti, Karisimi?

– Vadinasi, tai Jūs buvote katedroje?

Forlis nusiviepė.

– Apgailestauju, bet prieš mane ranką pakėlęs žmogus visuomet gaus iš manęs grąžos, ir kaip reikiant. Dešimt valandų prabuvot be sąmonės. – Forlis pabučiavo savo kumštį. – Pats geriausias mano įnagis numeris antras.

– Jūsų įnagis numeris antras vos nepasiuntė manęs į kitą pasaulį.

– Tuomet tikriausiai galite įsivaizduoti, ką sugeba pats geriausias mano įnagis.

Sandras pavartė akis. Neįtikėtina, su kokiais puspročiais jam tenka dirbti. Jis numetė savo drabužius ant lovos ir be jokių ceremonijų pradėjo juos tvarkyti.

– Akivaizdu, – blogai nusiteikęs pastebėjo Sandras, – kad protas nėra pats geriausias Jūsų įnagis numeris trečias. Negi negalėjote pranešti, kad ten esate Jūs?

Forlis nusijuokė.

– Kadangi Jūs turėjote drąsos man trenkti, aš nuleisiu negirdomis porą akiplėšiškų pastabų, už kurias kitas jau spjaudytųsi kraujais. Paprasčiausiai ten, katedroje, norėjau Jus pagąsdinti – štai ir viskas.

Sandrui nusibodo klausytis tuščių šio sunkiasvorio galiūno pliauškalų.

Jis apsirengė apatinius baltinius.

– Prašome išduoti man paslaptį, kodėl Jūs praėjusią naktį atėjote į katedrą?

– Mes apžiūrėjome Vilefrenšo apartamentus ir suradome štai šitą. – Forlis parodė jam dėžutę, atidarė ją, sugniaužė saujon joje esančias monetas ir vėl subėrė jas atgal.

Sandras paėmė vieną monetą ir atidžiai ją apžiūrėjo.

– Venecijos dukatai guli apačioje, – paaiškino jam Forlis. – Virš jų – sluoksnis Konfederacijos* guldenų. Tai tikras lobis.

Visos monetos buvo naujut naujutėlės, lyg ką tik atkeliavusios iš pinigų kalyklos, bet piniginė buvo sena, apibraižyta ir nevykusiai aptraukta oda. Visų pirma ji buvo labai negraži, o ją darinėjant vaitojo it mirtimi besivaduojantis ligonis.

– Ji tikrai negalėjo priklausyti Vilefrenšui, – pastebėjo Sandras. – Jis buvo pernelyg išrankus, kad nešiotųsi štai tokią neįmantrią, sutrūnijusią piniginę.

– Mes suradome ir antrąją piniginę, prašmatnų dirbinį. Ten esančiose monetose iškaltas Prancūzijos karaliaus atvaizdas.

---

* 1548 m. Karolis V sukūrė septyniolika Nyderlandų provincijų, kurios nepriklausė nei imperijai, nei Prancūzijai.

– Tuomet tą piniginę Vilefrenšas atsivežė, norėdamas užsimokėti už savo pragyvenimą šiame mieste, – pasakė Sandras. – O kita piniginė – toji, su dukatais ir guldenais – buvo įteikta jam jau Tridente.

– Aš irgi taip pamaniau, todėl ir norėjau vakar parodyti Jums piniginę. Pabrėžiu – tik Jums. Tas kitas, de Sotas, yra vienas iš pačių iškiliausių delegatų, taigi būtų visai įmanoma...

– ...kad tai jis sumokėjo Vilefrenšui?..

Forlis linktelėjo galvą.

– Tučtuojau po to, kai aš išėjau iš Vilefrenšo apartamentų, ten pasirodė de Sotas su keletu mano vyrų ir išnaršė visus kambarius skersai ir išilgai, lyg būtų ieškojęs kažkokio konkretaus daikto.

– Na, visa laimė, kad Jūs spėjote apsisukti greičiau už jį.

– Bet dabar man teks ir vėl paslėpti šią piniginę. Jūs net neįtariat, kas šiuo metu dedasi ten, mieste: de Sotas paėmė į savo rankas didesniosios miesto sargybos dalies kontrolę, jis buvo nuėjęs į Benderių ateljė, ieškojo tos nevisaprotės merginos, sukėlė ant kojų visą *palazzo*, nuolat kalbėdamas apie velnią.

– Ar Jūs tuo tikite?

– Aš esu paprastas žmogus, – atsakė Forlis. – Dar būdamas vaikas ir sėdėdamas ant motinos kelių aš prisiklausiau jos pasakojimų apie velnio apsėstuosius. Tuo tiki kone kiekvienas žmogus. – Jis nusispjovė į kampą. – *Beveik* kiekvienas. Ne, aš netikiu nei burtais, nei panašiais pramanais. Todėl, kad dar niekuomet nesu susidūręs su jokiais kerais. Bet užtat mačiau daug bailių. De Sotas tik nori nukreipti žmonių dėmesį nuo to fakto, kad trečioji žmogžudystė buvo įvykdyta tuomet, kai Karlota da Rimini sėdėjo kalėjime. Šis faktas labai nenaudingas jo reputacijai.

Sandras apsivilko platų vienuolišką abitą ir susitvarkė jo klostes.

– Didysis de Sotas visuomet būna teisus. Jis dar pasistengs Jums tai įrodyti, kapitone. Luisas ne iš tų žmonių, kurie sustoja pusiaukelėje ir sugrįžta atgalios. Aš pažįstu jį ne vienerius metus. Neprisimenu nė vieno atvejo, kuomet jis būtų prisipažinęs klydęs.

– Būtent tokie ir būna patys didžiausi bailiai.

– Ir didžiausi nusikaltėliai. Dabar, kai nužudytas Vilefrenšas, Luiso logika pataria jam dar aršiau skleisti paskalas apie velnią. Kol nebus surastas tikrasis žudikas, smarkiai padaugės velnio apsėstų žmonių skaičius – galite tuo net neabejoti.

– Jūs pernelyg sutirštinate spalvas, Karisimi. Viskas aplinkui ramu.

– O negi ne Jūs visai neseniai sakėte, kad tridentiečiai tiki burtais ir velnio pinklėmis? Kol žmonės susigaudys, kas dedasi iš tiesų, bus jau pernelyg vėlu – jie visi bus įpainioti į šį reikalą.

– Vyskupas kurfiurstas ir imperatorius sugebės suvaldyti de Sotą.

– Imperatorius pagarsėjęs savo prietaringumu. Vokietijos imperijos ir Ispanijos, kurią valdo Karolis V, inkvizicija nepaprastai apsidžiaugs, sulaukusi tokio reikšmingo palaikymo. O vyskupas kurfiurstas – negi Jūs manote, kad jis bus toks užsispyręs ir išdrįs susiremti su pačiu imperatoriumi ir popiežiumi?

Forlis įsisprendė rankomis į šonus.

– Net de Sotas negalės kontroliuoti viso miesto, esu tuo visiškai įsitikinęs. Tačiau Karlotai da Rimini ir tai mergaitei gali blogai baigtis. Kurgi Jūs jas paslėpėt?

– Aš esu ir liksiu vienintelis žmogus visame Tridento mieste, žinantis, kur jos yra, nes taip pat esu vienintelis, kuriam de Sotas negali padaryti nieko blogo. Viskas kaipmat išsispręstų, vos tik surasčiau tikrąjį žudiką.

„Tikra painiava“, – mąstė Sandras. Tos piniginės, pareigybinių paskyrimų raštai, girtuoklis, parsiduodantis berniukas, aukų pasirinkimas, simbolis, išraižytas ant Bertanio kūno, grasinimai ir papirkinėjimai – kabliukas po kabliuko, tačiau kiekvienas iš jų – tik mažutė detalė, kurią reikėjo įterpti taip, kad galų gale viskas susilietų į darnią visumą tarsi paveikslą, tačiau niekas net nenujautė, koks jis bus.

Staiga jie išgirdo balsus, susijaudinimo kupinus šūksnius, sklindančius iš aikštės. Forlis atvėrė langines. Iš katedros it audringa upė sruvo sutanoti dvasiškiai, besiskirstantys į visas puses.

– Kas čia dedasi? – paklausė Forlis.

Sandras kartu su juo žvelgė į delegatų minią.

– Štai ir prasideda, – ištarė.

Tridento mieste dėjosi kažkas keista. Gatvėse buvo mažiau žmonių nei paprastai, moterys nebeplepėjo tarpusavy, stovėdamos prie atvirų savo namų langų, sargybiniai atrodė įsitempę. Žmonės kalbėjosi tyliau, jų žvilgsniai tapo įdėmesni, kažkur pradingo nerūpestingumas.

Tridento mieste dėjosi kažkas keista. Skersgatviuose it maras plito nerimas. Kai kurie jo gyventojai baiminosi inkvizicijos antpuolių, kiti tvirtino, kad po keleto valandų turi atvykti popiežius, o tretieji manė, kad miestui bus uždėtas interdiktas* – uždraustos pamaldos, neklausoma išpažinčių, netuokiami žmonės, nekrikštijami naujagimiai, deramai nelaidojami numirėliai, kol nebus surastas ir su šaknimis išrautas čia suvešėjęs Blogis. Mirtimi besivaduojantys ligoniai bijojo, kad nūnai nepateks į rojų, nusidėjėliai – kad nebegalės gauti nuodėmių atleidimo, motinos – kad dabar Dievas nelaimins jų vaikų. Iš Tridento išvyko visi, kas tik galėjo. Pirkliai iškeliavo į Insbruką, Veroną ir Padują, nors ir neturėdami ten neatidėliotinų reikalų. Vieno numirėlio atsiradimas netgi labai pasitarnavo įvairaus plauko verslininkams, nes gandai sukvietė į miestą smalsaujančius aplinkinių miestelių gyventojus. Du numirėliai buvo jau gerokai blogesnis dalykas, tačiau niekam pernelyg smarkiai netrukdė. Trijų numirėlių buvo per daug. Ne, trys numirėliai – jau negražu.

Apie tai galvojo ir Visuotinio Bažnyčios susirinkimo dalyviai. Per rytmečio posėdį kardinolas Marčelas Krescencijus kurį laiką dar bandė laikytis numatytos darbotvarkės, tačiau greitai jo pastangas nustelbė sunerimusių dvasiškių klausimai, tylūs skundai, o galiausiai netgi neslepiamas įniršis – kaipgi galima ir toliau ramiai posėdžiauti, kai aplinkui dedasi tokie baisūs dalykai. Pasigirdo pirmieji balsai, raginantys nutraukti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą. Ne, ne Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdį, bet visą susirinkimą. Vieni ragino perkelti jį į Boloniją arba Milaną, o kiti netgi parei-

* Viena iš bažnytinių bausmių, reiškianti, kad neleidžiama gauti daugumos sakramentų, draudžiamos krikščioniškos laidotuvės.

kalavo oficialiai paskelbti apie Visuotinio Bažnyčios susirinkimo žlugimą. St. Flouro abatas ir Turino bei Kosenzos vyskupai staiga apsirgo ir atsiprašė, jog nūnai jiems teks nutraukti savo viešnagę Tridento mieste. Vėl prakalbo kardinolas Roulandsas, netiesiogiai kaltindamas popiežių dėl „visos šios situacijos", kaip jis tai pavadino. Galiausiai kilo audringos diskusijos, panašios į peštynes. Sicilijos kanauninkas ir protestantas iš Jenos išsiplūdo paskutiniais žodžiais, net nesuprasdami vienas kito kalbos, apvirto pirmosios kėdės, vieni delegatai bėgo lauk, kiti meldėsi, dar kiti rėkė, o Krescencijus susmuko į krėslą, lyg norėdamas išnykti. Taip smarkiai visų geistas ir toks neatidėliotinai svarbus Visuotinis Bažnyčios susirinkimas galėjo žlugti bet kurią minutę.

Kai Antonija įžengė į miestą, skambėjo visų bažnyčių varpai, jie vis gaudė ir gaudė, lyg bandydami išginti iš miesto blogį. Daugybė dvasininkų skubėjo gatvėmis, sklido į visas puses kaip vanduo, į kurį buvo švystelėtas akmuo, skirstėsi po visus skersgatvius, sruvendami upeliais ir susigerdami į savo namų duris it vanduo į kempinę. Užsidarė langinės, pranyko prekeivių stalai, visur sklido metalinis užstumiamų sklendžių džeržgėjimas. Pora žmonių, pasilikusių prie durų, šnabždėjosi, kad svitai, besiartinančiai prie miesto vartų, sutikti buvo nešamas popiežiaus herbas. Julius III jau už valandos turėjo atvykti į miestą ir niekas nežinojo, ką miestui atneš jo atvykimas: malonę ar negailestingą pasmerkimą.

Casa Volterra tarnas atvėrė Antonijai duris, skubiai padengė stalą ir patiekė valgius – tai buvo vyras, panašus į duobkasį. Šiandien jai apskritai viskas atrodė kitaip nei vakar. Aplinkui nesklido jokie kvapai. Laiptai nemaloniai girgždėjo. Kambaryje, į kurį ją nuvedė tarnas, ji jau buvo užkandžiavusi, bet dabar čia nebuvo nei krištolo, nei Paracelso knygų, nei poezijos – atrodė, jog kažkas išnešė scenos dekoracijas ir pakeitė jas kitomis. Negi dėl viso to buvo kalta tik niūri, pilka šviesa? Žvakių šviesos nutvieksti daiktai visuomet atrodo mielesni širdžiai – patogesni, paslaptingesni. Kodėl, laukdama Mato, ji nejučiomis nuolatos prisimindavo jo tėvo Bertoldo namus?

Ji niekados negalėjo pakęsti Bertoldo, o nuolatinis galvojimas apie širdžiai nemielus žmones it ledas stingdo visą kūną. Šis kambarys kėlė jai kažkokią žodžiais nenusakomą baimę.

Gretimo kambario durys buvo uždarytos, bet *neužrakintos*. Čia viskas atrodė truputį geriau. Didelis rašomasis stalas buvo užverstas popieriais, vis dėlto jie visi buvo surikiuoti it kareiviukai mūšio lauke. Žvilgančiu žaliu šilku apmuštas krėslas, trys pastarojo šimtmečio italų šeimų portretai, lova ir visų pirma ore tvyrantis Mato kūnui būdingas muilo kvapas šiek tiek ją nuramino.

Ji atsisėdo ant kėdės. Priešais ją – ji negalėjo jo nepastebėti – gulėjo atplėštas Viurtembergo hercogo laiškas. Jau šio laiško kreipinys sukėlė jai didžiulį smalsumą: „Mano mielas Hagenai!“ Taip kunigaikščiai kreipiasi tik į pačius artimiausius savo draugus. Arba į žmogų, kuris jiems yra nepaprastai svarbus. Bet kuriuo atveju „Mano mielas Hagenai! “ nebuvo įprastas valdovo kreipinys į kanceliarijos sekretorių.

Ji stvėrė laišką.

– Antonija!

– Matas! – Ji pakilo. – Aš... aš tenorėjau pažiūrėti, kaip tu gyveni, todėl ir... ir atėjau čia.

– Nieko tokio.

Jis atrodė taip, kaip ir visuomet – lyg pasiruošęs pergalingam paradui. Maloniai, bet tvirtai išvedė ją į kitą kambarį, uždarydamas už nugaros duris. Jis įsakė atnešti portveino, kuris aiškiai nebuvo paruoštas, ir tik dabar turėjo būti atgabentas iš rūsio į virtuvę.

Vos tik juodu pasiliko vieni, jis prisitraukė ją prie savęs ir pabučiavo taip stipriai, kad ji iškart prisiminė daugybę kitų savo meilužių, makaluojančių liežuviu jos burnoje it skalbinių kubile.

– Girdėjau, kad patekai į bėdą, – prabilo Matas. – Tu priglaudei pamišėlę, įtariamą žmogžudyste. Visa tai nelabai gerai. Pirmiausia ta kekšė, ragana, susidėjusi su tavo tėvu, o dabar dar ir išprotėjusi mergina. Laimei, diplomato statusas suteikia man tam tikrų galių, kuriomis aš mielai pasinaudosiu apgindamas tave.

– Ačiū, – sumurmėjo ji ir pasimuisčiusi šiek tiek išsilaisvino iš pernelyg tvirto jo glėbio.

– Būtų gerai, – tęsė jis, – kad praneštum tarnyboms apie dabartinę tos mergaitės buvimo vietą.

– Aš nežinau, kur ji yra.

Matas nepatikliai nusiviepė. Jis buvo pernelyg protingas, kad patikėtų jos žodžiais, tačiau daugiau apie tai neužsiminė.

– Kadangi pradingo ir tavo tėvas, aš negaliu paprašyti jo tavo rankos.

– Dabar tau bus daug lengviau gauti jo sutikimą – Tulūzos sutartis atšaukta, o Karlota – beveik išteisinta.

– Tikrai? Aš nelabai atidžiai seku pastarųjų įvykių eigą.

– Tulūza – juk tai tavo rankų darbas.

– Apie ką tu kalbi?

– Tu įkalbėjai Vilefrenšą atšaukti sutartį, ar ne tiesa?

Tarnas patiekė portveiną. Matas pasiėmė taurę, tačiau Antonija atsisakė gerti.

– Tau reikėtų išgerti, – pasakė jis. – Tai ramina.

– Vadinasi, tai tiesa. Kaipgi tau tai pavyko? Kaip, po paraliais, per dvi valandas tu sugebėjai priversti prancūzų arkivyskupą šokti pagal tavo dūdelę?

Mėlynos jo akys tapo šaltos it ledas. Jis dideliais gurkšniais gėrė portveiną iš savo taurės.

– Tu visuomet sugebėdavai kažkokiu būdu visus palenkti į savo pusę, – kalbėjo ji. – Tavimi tikėjo tavo tėvas, aš taip pat tavimi tikėjau. Bertoldui tu buvai geras sūnus, man – geras draugas. Bertoldui – protestantas, o man – laisvas nuo religinių įsitikinimų žmogus. Tik tu vienas težinai paslaptį, kaip prisivilioti bet kurį žmogų ir kaip priversti jį matyti tave tokį, kokį jis ir nori tave regėti. Nenuostabu, kad tapai diplomatu.

Ji čiupo taurę ir vienu ypu ištuštino ją.

– Tu sugebi valdyti visus. Juk mes – žmonės – esame tau lyg marionetės. Tu atėmei iš motinos Sandrą, iš Sandro atėmei motiną, taip sugriaudamas net dviejų žmonių likimus. Tu kaip žaibas įsiverži į kitų žmonių likimus, sudaužai juos arba pasisavini.

Ji išgėrė dar vieną taurę portveino.

– O aš esu dar viena tavo auka, – tęsė ji. – Tu nori mane turėti, taigi atimi iš manęs net orą, kurio man reikia, kad galėčiau kvėpuoti. Kam Antonijai reikalingi vitražai, jeigu ji gali turėti Matą?

Jis apglėbė ją per liemenį, nes ji susvyravo. Antonija pajuto jo skruostą prie savojo, užuodė muilo kvapą ir paskendo mėlynoje akių žydrynėje.

– Tu neteisi, – sukuždėjo jis, ir tai buvo labai mielas ausiai garsas – lyg balandžio burkavimas. – Negi aš kada nors palikau tave bėdoje? Negi nebuvau tavo kavalierius, tavo riteris, kuris, pasipuošęs tavo spalvomis, kovojo už tavo garbę? Negi aš tai dariau dėl savęs? Negi aš tik dėl tuščios savimeilės pešiausi su Ulmo vaikėzais? Negi man nebūtų buvę paprasčiau palikti tave vieną?

Portveinas ją apsvaigino taip pat smarkiai, kaip ir visos jo sakomos tiesos. Jis sakė teisybę. Ji negalėjo atsakyti į jo klausimus, negalėjo paprieštarauti. Kodėl gi jį taip baisiai užsipuolė? Ji ir pati dorai nežinojo, ko norėjo, kodėl čia atėjo, kodėl nuo to laiko, kai permiegojo su Matu, daugiau nebejautė jam nieko panašaus kaip anksčiau.

– Taip, aš esu neteisi, – tarė Antonija ir pajuto, kaip ją apleidžia jėgos. – Tu visuomet buvai šalia manęs, metų metus – auka prie mano šono. Tai paslaptis, kurios aš negaliu suprasti.

– Na, matai? Štai ir išseko visi tavo argumentai. Gerai, aš įkalbėjau Vilefrenšą ir padariau klaidą nieko tau apie tai nesakydamas. Negi nori mane išpeikti vien tik dėl to, kad aš tave myliu?

Kokie pasitikėjimo verti ir vėl atrodė jo žodžiai, kokie įtikinami. O juk ji ką tik sviedė jam tiesiai į veidą pačius niekingiausius kaltinimus. Ji jautėsi labai silpna – ne fiziškai, na, galbūt tik truputėlį, – bet kažkoks iš praeities šešėlių išniręs refleksas pasirūpino, kad ji tikėtų viskuo, ką jai sako Matas, viską jam atleistų, taip pat ir jo norą dominuoti. Kita vertus, ji žinojo, kad Matas buvo išskirtinis žmogus – dėl to jis ir buvo pasiųstas į Tridentą. Tokie žodžių žonglieriai kaip jis, pasitelkę hipnotizuojantį mėlynų akių žvilgsnį, galėjo priversti vaikščioti net suparalyžiuotą žmogų. Kas galėjo pasakyti, koks iš tiesų buvo Matas? Jis buvo kilęs iš šeimos, kurioje visi vaikščiojo prisidengę veidus kaukėmis.

Kaukės... šis žodis visą dieną nuolat aidėjo jai galvoje, nuo to laiko, kai ji atsibudo iš to klaikaus sapno.

Ji prigludo prie jo ir prisiminė mergaitę ir berniuką iš praeities – save ir jį.

– Nuo kada tu mane myli?

– Nuo to laiko, kai tapau tavo riteriu.

– Aš nebuvau graži mergaitė, tikrai ne. Aš buvau viso labo tik varganas paukštukas, o tu mane saugojai. Dažnai klausinėdavau pati savęs – kodėl? Ką gi tokio dar turėjo ta visų paniekinta, atstumta, neišvaizdi, sutrikusi mergaitė, išskyrus visišką atsidavimą savajam riteriui? Ar visus tuos ilgus metus, nuo to laiko, kai mes išsiskyrėm, tu mane taip pat mylėjai?

– Na, žinoma.

– O savo žmoną? Ar tu ir ją taip stipriai mylėjai?

Ji pajuto, kaip jai ant nugaros virptelėjo Mato ranka.

– Aš juk tavęs prašiau nieko apie tai neklausinėti. Man pernelyg skaudu, supranti?

– Savo vaikus taip pat praradai.

– Ji patyrė daug persileidimų.

– Kiek?

Jis sudvejojo.

– Šešis.

– Šeši persileidimai! Tiesiog protu nesuvokiama! Tikras kriminalas arba paties dangaus siunčiamas kerštas! Bent jau tau turėtų taip atrodyti.

Jis stumtelėjo ją nuo savęs ir įsipylė portveino, per taurės krašus į kairę ir dešinę pusę išsiliejo raudonos balutės, o jis jas nubraukė, pastatydamas ant jų ištuštintą taurę.

– Tavo kalbos mane nervina. Aš sakiau, kad tave myliu, ir to visiškai pakanka. Ko gi dar nori?

Tik vieną vienintelį kartą ji panoro sužinoti, ką gi jis joje myli. Ji niekuomet jos nesuprato, tos nibelungiškos ištikimybės, šio mergaitės Antonijos garbinimo. Anuomet jis paklusdavo kiekvienam savo tėvo prašymui, kiekvienam jo įsakymui: kukliai rengėsi, savo jausmus slėpė po pastoriška kauke, atsisakė svajonės studijuoti me-

diciną ir iškeitė ją į teisės mokslus... Tik jai, jai jis liko ištikimas, nors Bertoldas, aišku, bandė jam visaip ją apšmeižti. Jeigu nebūtų tos istorijos su jo motina, katalike Elize – Eliza, kurią Bertoldas prieš pat mirtį papasakojo savo sūnui, stovinčiam prie jo lovos, ji jau seniai būtų buvusi ponia Hagen. Ar jis nesigaili andainykščio savo sprendimo? O jeigu taip, tai kodėl? Ar jis iš tiesų mylėjo ją visus tuos ilgus metus, o galbūt manė, kad jį baudžia jo Dievas ir paprasčiausiai norėjo suminkštinti jo širdį, ištaisydamas kadaise padarytą klaidą?

Kaukės...

– Aš miegu su kitais vyrais, – pasakė ji. – Turėjai vakar tai pastebėti. Jau nesu nekalta mergaitė – esu patyrusi moteris.

Jis nurijo didelį gurkšnį portveino, ji taip pat.

– Nenoriu apie tai nieko žinoti, – tarė jis.

– Bet, tiesą pasakius, dabartinis Matas turėtų norėti tą žinoti. Toks dievobaimingas protestantas.

– Nesu toks jau dievobaimingas.

– Esi, kol nepasirodau aš. Visai neseniai – aną vakarą – čia buvo prašmatnu lyg Dionizo puotoje, o šiandien, kai tu nesitikėjai, kad aš ateisiu, viskas atrodo kaip pas Bertoldą Hageną – griežta, kuklu, visur kabo kryžiai su Kristaus kančia. Ir dar kai kas mane labai neramina: priešingai nei tavo pirmoji žmona, aš nesu pasiturinti – mano galimybės apsiriboja Biblijos paveikslų kūrimu. Taigi aš tikrai nesu „gera partija“.

Jis išgėrė gurkšnį portveino.

– Aš esu tik kanceliarijos sekretorius ir pasiuntinys, o ne ministras.

– Tu esi „mano mielasis Hagenas“, o tai jau šį bei tą reiškia.

Jis krūptelėjo.

– Tu skaitei mano laiškus?

Ji išgėrė taurę portveino.

– Ne.

Jam aiškiai palengvėjo.

– Aš tau sakiau, kad tave myliu ir kad ši meilė yra visa ko pagrindas. Negi taip sunku tai suprasti?

– Tuomet tapk kataliku, – pasiūlė ji.

Paprastai toks ramus Mato veidas persimainė. Kambaryje įsiviešpatavo kapų tyla. Iš gatvės atsklido šimtų arklių kanopų kaukšėjimas į grindinį bei riedančių ratų bildėjimas. Į Tridentą atvyko popiežius.

Matas vėl atgavo žadą.

– Tai... tai neįmanoma, Antonija. Hercogas būtų... visas Viurtembergas yra protestantiškas miestas, ir aš būčiau iš karto... Be to, tai juk mano paties vidinė nuostata. Katalikas – ne, tai tiesiog neįmanoma. Neįmanoma! Suprask mane teisingai, aš negaliu...

Ji nuleido galvą.

– Ne, tai iš tiesų neįmanoma, aš net nesitikėjau, kad tu sutiksi. Hagenui paprasčiausiai nelemta patirti tokią nežemišką meilę. Bertoldas – pagiežingas religinis fanatikas, pavertęs savo žmonos gyvenimą tikru pragaru. Elizė – motina, pametusi savo niekuo nekaltą sūnų ir palikusi jį auklėti tironui. Ir Matas – jųdviejų sūnus.

Ji išgėrė dar vieną taurę portveino.

– Aš buvau pasiryžusi visko atsisakyti dėl tavęs: vitražų, katedrų, katalikybės, vyrų...

Pildamas portveiną jis apvertė savo taurę.

– O Sandro? Jo – taip pat? Juk tu bėgioji paskui gražų jo veidelį.

– Tai netiesa.

Tai tikrai buvo netiesa. Sandro veidas – būtų gerai, kad dėl visko būtų kaltas tik jis!

– Veidas – tai viskas, kuo jis gali didžiuotis, – daugiau jis nieko neturi ir neturės. Jis vienuolis, marionetė ant siūlelių, kuriuos tampau aš, o jis pats – nevykėlis. Niekas, tikras nulis...

– Aš už tavęs netekėsiu, Matai.

–Tu su juo miegojai?

– Ne.

– Matai, jis net to nesugeba. Jis aklai paklūsta savo įžadams, slepiasi po sutana kaip bailus vaikiūkštis...

– Man jau metas eiti.

Jis sugriebė ją už pečių ir sulaikė. Visas jo kūne kunkuliuojantis pyktis tvokstelėjo į veidą, akis... Tik dabar ji suvokė, jog niekuomet

anksčiau nebuvo mačiusi Mato įsiutusio. Dažniausiai jis atrodydavo esąs labai valingas, ryžtingas, kartais nusivylęs, liūdnas, susimąstęs, kartais – linksmas, labai retai – supykęs arba prastai nusiteikęs. Tokio įsiutusio, lyg nutrūkusio nuo grandinės, ji jo dar nebuvo regėjusi.

O gal?

Šios akys, šios gražios dangaus žydrumo akys persimainė, staiga sužibo pasiutusio fanatizmo iškreiptame snukyje. Jis buvo priešais, jis artinosi prie jos.

– O Dieve, – ištarė ji. – O Dieve, negali būti...

Ji palietė jo veidą tarytum sapne, mėgindama kažką apčiuopti. Ji palietė įtūžį.

Ant grindų pažiro šukės, pasigirdo baisus triukšmas, lyg griūtų mūro sienos. Riksmai. Neapykanta. Ji buvo viena, o visas pasaulis drebėjo.

– Kas yra? – paklausė jis. – Kodėl taip į mane žiūri?

Ji neįstengė jam nieko atsakyti. Atrodė, kad jos atmintį apšvietė žiežirbos, o prieš akis išplaukė praeities vaizdai.

Ji stovi bažnyčioje. Regi ginklus, lazdas. Greta jos nuvirsta šventasis Kolumbanas, jo galva, grėsmingai bildėdama, nurieda pro šalį. Ji nusigręžia, jai už nugaros griūva altorius, ant sienos sutrupa paveikslas, vaizduojantis Dievo Motinos ėmimą į dangų. Tuomet pasigirsta žvangėjimas. Ji mato, iš kur jis sklinda, ir rėkia: „Ne! Ne! Ne!“ Jos šūksniai – kaip nykštukės, susidūrusios su uraganu. Niekas nekreipia į ją dėmesio. Ji atpažįsta žmonių veidus: kepėją, pas kurį Adelaidė perka miltus, nors ir mano, kad jo svarstyklės rodo neteisingai; palūkininką, kurio širdis nežino gailesčio; tris pastoriaus sūnus, kuriems nepaprastai patinka viską naikinti; du buvusius vienuolius, vos panešančius apvalius pilvus; Bertoldą Hageną, kuris sugniaužęs kumščius stovi viduryje bažnyčios navos ir kažką šneka gūdžiu balsu tarsi juodasis pranašas. Langai dūžta, o jai atrodo, kad ji dūžta kartu su jais. Ji klaidžioja po bažnyčią, klupinėja ant šukių, jos pėdos srūva krauju. Paskui ji pamato kažkokį veidą, ne, ne šiaip pažįstamo, bet labai artimo jai žmogaus veidą. Tai jis, Matas. Ji šaukia jo vardą, nes mano, kad jis atėjo, norėdamas ją susirasti ir išsivesti. Nors jis stovi tik už poros žingsnių, bet jos nepastebi. Pa-

mačiusi jo akis ji išsigąsta: Matas apimtas beprotybės – barbariškos beprotybės. Jis trupina lazda visus senovinius daiktus: akmenis, indus, paveikslus, atmintines lentas su katedros fundatorių vardais... Jis čiumpa šviestuvą ir sviedžia jį į langą. Kai šis sudūžta, iš jo gerklės išsiveržia beprotiškas juokas. Tą pačią akimirką jis žvilgteli į šalį – ir pamato ją. Tučtuojau visas persimaino, naikinimo įnagiai iškrinta iš rankų. Jis žengia prie jos. „Antonija“, – prataria, nežinodamas, ką daugiau pasakyti. Kai jis atsistoja priešais, jai aptemsta akys, kūnas užsiplieskia karščiu, ji griūva, o paskui viskas išnyksta. Tamsa. Tik po kelių dienų ji atsibunda savo namuose ir ničnieko neprisimena. Tik kaukes. Tik fantomus.

Šiandien, prabėgus dvidešimčiai metų, šis prisiminimas netikėtai išniro iš juodžiausių užmaršties gelmių ir smogė it žaibas iš giedro dangaus. Ji prarado žadą. Bet jos protas žaibišku greičiu sudėliojo į savo vietas viską, ko ji niekados neįstengė suvokti.

– Tu... – pratarė ji. – Tu leidaisi sukurstomas savo tėvo.

Jis pažvelgė į ją kaip į beprotę:

– Ką tu čia kalbi! Mano tėvas seniai miręs.

– Tu... tu bandei elgtis taip, lyg nieko nebūtų nutikę, vaišinai mane saldumynais, globojai, buvai mano... mano riteris. Visus tuos metus... Tavo ištikimybė, tavo palaikymas – tave kankino sąžinė ir degino kaltės jausmas...

Dabar jis suprato, apie ką ji kalba. Jo rankos pasidarė nebe tokios tvirtos.

– Bet juk tu buvai mano meilė, Antonija. Kai išvydau tave katedroje, man vos širdis neiššoko iš kūtinės pagalvojus, kad dabar gali pradėti manęs neapkęsti, o pastebėjęs, kad tu praradai atmintį, aš viską nutylėjau. Savo tėvui pasakiau, kad pabėgsiu iš namų, jeigu jis kada nors tau tai papasakos. Suprask, aš buvau viso labo mažas berniukas, norintis įtikti savo tėvui. Tuomet buvo kiti laikai, revoliucijos laikai, reformacijos suklestėjimo laikai – viskas vertėsi aukšyn kojom. Aš nenorėjau, kad tu pamatytum mane katedroje. Jeigu aš būčiau bent nujautęs...

Ji jau pakankamai daug prisiklausė. Jai buvo labai skaudu, tačiau kartu iš jos krūtinės dingo visi jausmai. Kažkas, ilgus metus

laikęs ją savo valdžioje, prarado materialų pavidalą ir išsisklaidė ore. Matas buvo berniukas, padėjęs jai išgyventi sunkius laikus, ir nors jis darė tai todėl, kad jai simpatizavo, tačiau, antra vertus, atgailavo už savo nuodėmę. Jis buvo jos jaunystės laikų draugas ir ilgametis aistringų svajonių objektas. Jis buvo praeitis. Jos ateityje jam nebeliko vietos.

Ji išsilaisvino iš jo gniaužtų ir išėjo. Kurį laiką jis sekė jai iš paskos, nulydėjo iki durų, žengė paskui ją dar porą metrų gatve. Jis visą laiką kalbėjo, jo balsas kaip laikrodžio švytuoklė judėjo nuo maldavimo iki priekaištų, bet ji negirdėjo ničnieko, ką jis jai sakė. Ji beveik nepastebėjo jo. Kažkodėl jis atrodė jai esantis toli, labai toli.

Ji verkė. Ne dėl Mato, bet dėl savo meilės, kurios dabar jau nebejautė, kurios galbūt net nebuvo jau ištisus dvylika metų, kuri tebuvo viso labo iliuzija – rūpestingai puoselėjama ir maitinama svetimų vyrų bučiniais. Galbūt ji ir mylėjo jaunystės laikų Matą. Dabartinio Mato tik geidė, bet nūnai jos širdyje nebeliko net šito jausmo.

Jos žingsniai tapo ritmingi – nei per greiti, nei per lėti. Ji girdėjo juos. Jie kaukšėjo pro uždaras duris ir langines tuščiomis akmenimis grįstomis gatvėmis. Vis dar tebeskambėjo varpai, tik jau lėčiau ir dramatiškiau. Priešais katedrą būriavosi keliolika novicijų baltais abitais.

19

Julius žinojo: popiežiaus atvykimas į miestą jo gyventojams būdavo ypatingos svarbos įvykis, kurio visi laukė, kupini nepaprastos pagarbos, sustingę iš baimės, lyg laukdami netrukus ateisiančios Paskutiniojo Teismo dienos. O Dieve, kiek daug buvo dalykų, kuriais galėjai neįtikti popiežiui, priimdamas jį savo mieste! Sėkmė ar nesėkmė galėjo nulemti visą tolesnę garbingą svečią sutinkančio šeimininko karjerą. Ar pasitikti popiežių su didžiule prabanga, ar geriau surengti kuklias sutiktuves? Ar reikėtų pasamdyti dailininkus, kad jie įamžintų iškilmes savo paveiksluose, ar verčiau laikytis santūriau? Ar leisti dalyvauti popiežiaus sutiktuvėse miestelėnams, ar laikyti juos atokiau? Ar leisti pamatyti Šventąjį Tėvą neaprėpiamai prašytojų ir gerbėjų miniai, o gal geriau kuo greičiau palydėti jį į apartamentus? O kokius apartamentus jam paruošti? Juose turėtų būti šilta, erdvu, prabangu, jie turėtų būti patogioje vietoje – taigi, geriausiai tiktų privati rezidencija. Bet tuomet popiežius nebūtų namų šeimininkas, o tai sukeltų tam tikrų sunkumų. Paprastai visus šiuos reikalus spręsdavo popiežiaus ir šeimininko ceremonmeisteriai ir dažniausiai siaubingai susiginčydavo dėl įvairių smulkmenų. Dažnai jie vis dar derėdavosi, nors pro langus jau būdavo matyti atvykstančio popiežiaus svita.

Tačiau ir pačiam popiežiui nebuvo lengva. Kiekviena vėliava, kiekvienas herbas, kiekvienas judesys arba pasirinktas stilius ką nors simbolizavo – arba tučtuojau galėjo būti suprastas kaip kažkoks simbolis, kiekvienas neatsargus žingsnis galėjo sukelti tikrą diplomatinių santykių katastrofą. Jeigu – pavyzdžiui, drabužiais – būdavo pabrėžiamas pasaulietinis bažnyčios viešpatavimas, galėjo įsižeisti monarchai, bet jeigu to dalyko nedemonstruosi – įbauginsi kardinolus ir pakenksi savo paties autoritetui. Jeigu atjosi ant žirgo, tučtuojau visi pamanys, kad vaidini karalių, bet jeigu atjosi raitas ant asilo – kaip Jėzus į Jeruzalę – apsirėdęs prašmatniais apdarais, ant šio trumpakojo atrodysi kaip karikatūra. Ir taip toliau. Visų

geriausia buvo apskritai niekur nekeliauti, tačiau ir šį tavo poelgį kiekvienas galėjo išsiaiškinti savaip.

Po ilgų svarstymų Julius jau ketino pasirinkti asilą, nors jam atrodė, kad šie sutvėrimai nemaloniai dvokia ir labai nenoriai vykdo netgi paties Dievo vietininko Žemėje įsakymus. Tačiau priėjęs prie asilo ir jau ketindamas jį apžergti, popiežius vis dėlto pabijojo, kad ilgaausis dar perlūš nuo jo svorio per pusę. Taigi, tolumoje išvydęs Tridentą, jis persėdo iš savo karietos ant žirgo, kuris buvo nei pernelyg aukštas, nei pernelyg baltas, kad apie tai sužinojęs Karolis V neturėtų preteksto skųstis. O rinkdamasis drabužius ir nenorėdamas susilaukti nemalonumų dėl menamo pasaulietinio bažnyčios viešpatavimo, jis apsitaisė liturginiais rūbais, lyg ruošdamasis laikyti mišias. Julius pasipuošė plačia balta kamža, ant jos užsivilko puošnų bažnytinį apdarą. Iš rankos nepaleido ganytojo lazdos – ferulos, nors ji labai trukdė joti. Julius jojo savo svitos priešakyje, o už jo driekėsi šimto penkiasdešimties kareivių, klierikų ir tarnų palyda.

Iš Tridento jų pasitikti atjojo pora diakonų ir pastorių. Jie išskleidė popiežiui virš galvos auksaspalvį baldakimą ir palydėjo pro miesto vartus.

Tai, kas jo laukė už miesto sienos, arba tiksliau – nelaukė, – tvoskė jam į veidą it troškaus oro gūsis. Gatvėse beveik nebuvo žmonių, niekas nesiklaupė ir nedžiūgavo jį išvydęs. Romoje žmonės visuomet sveikino jį džiugiais šūksniais. Mimai, šokėjai, muzikantai, akrobatai – visa ta margaspalvė minia, kurią jis subūrė aplinkui, pripildė Amžinąjį miestą karnavališko šurmulio. Romoje jo vardas buvo siejamas su linksmybėmis. Jodamas į Tridentą jis jautėsi taip, lyg jotų pasitikti mirties.

Priešais katedrą jo laukė vyskupas kurfiurstas Madrucas, apsuptas Visuotinio Bažnyčios susirinkimo aukščiausiojo luomo dvasininkų. Vienuoliai ir novicijai, pasipuošę baltais apdarais, laikydami rankose baltas žvakes, giedojo *Padaryk tai, Petrai,* – tu esi Petras ir ant šios uolos aš noriu pastatyti savo bažnyčią.

Buvo gana sunku nulipti nuo arklio, tačiau, kai su dviejų kareivių pagalba jam pagaliau pavyko tai padaryti, per visą katedros

aikštę it vėjas nuvilnijo šurmulys: šimtai dvasiškių suklupo ant kelių. Pasiramsčiuodamas valdžios lazda, Julius vis dar linkstančiomis nuo jojimo raitomis kojomis nusvyravo prie jų. Jis pamatė tarp jų Inocentą ir lengviau atsiduso. Visą šią kelionę vertėjo sukarti vien tik dėl to, kad išvystų savo sūnų gyvą, ir Julių akimirksniu apėmė nuojauta, kad jis sėkmingai susidoros su visomis problemomis. Dabar, kai jis čia, viskas bus gerai.

Jis ištiesė Madrucui ranką, ir vyskupas kurfiurstas pabučiavo *anulus piscatoris* – žvejo žiedą. Paskui jis atsistojo, o kiti dvasiškiai vis dar klūpojo.

– Kas gi čia vyksta, Madrucai? – tyliai paklausė, nors choras giedojo taip garsiai, kad jo tikrai nebūtų įstengęs išgirsti nė vienas čia esantis žmogus.

Madrucas tik bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

– Jūsų Šventenybe, aš... – Jis dėbtelėjo į pagarbiai nulenktą Luiso de Soto galvą, pasipuošusią lietaus lašeliais, krintančiais iš dangaus. – Kai kurie žmonės įtaria, jog mieste įsikūrė velnias, – paaiškino.

Julius tučtuojau viską suprato. Tiesą pasakius, jis turėjo tai suprasti jau jodamas pro miesto vartus: nebuvo žmonių šurmulio, viskas atrodė it išmirę. Tik inkvizicija gebėjo sukurti šią tylą, šią tuštumą. Jis ne iš karto pastebėjo šiuos ženklus, nes jau ilgai, labai ilgai neturėjo su inkvizicija jokių reikalų. Anksčiau, būdamas arkivyskupu, jis retkarčiais pasinaudodavo jų paslaugomis, taip, jis rėmė jų veiklą. Laikui bėgant jis skyrė jai mažai dėmesio – visų pirma dėl to, kad vos tik prisiminus šią instituciją, jam tučtuojau sugesdavo nuotaika. Su inkvizicija buvo susiję pernelyg daug siaubingų niekšybių, o jos iš karto atiduodavo jį į demonų, kurie jį iki šiol kankino, nagus.

– Aš įsikursiu kardinolo del Montės rūmuose, – ištarė jis, negalėdamas pasakyti daug paprasčiau – „įsikursiu savo sūnaus rūmuose". – Atsiųskite pas mane de Sotą. Tučtuojau.

Jis nusisuko taip energingai, kad ferula akimirką tapo panaši į ietį, ir ryžtingai nužingsniavo prie jo laukiančios karietos.

Choras vis dar tebegiedojo *Padaryk tai, Petrai.*

Rūko tumulai perpiet iš slėnio užkopė kalnų šlaitais aukštyn ir veikiai įsupo į nepermatomą skraistę visą trobelę. Iš viršaus prie žemės ją spauste spaudė ir lietumi laistė debesys. Jeronimas ir Karlota sėdėjo ant medžio rąsto po stogo atbraila ir, užsidengę apklotu, šildė vienas kitą savo kūnais. Tai buvo labai kukli pastogė ir lietus lašnojo jiems ant batų, tačiau jie tyliai mėgavosi šiuo pojūčiu. Jie nuolat nusišypsodavo vienas kitam. Jiems buvo gera dviese. Inesa buvo prižiūrėta, Aaronas išėjęs į miestą atnešti maisto.

– Būk geras, paieškok Antonijos, – jį išlydėdamas paprašė Jeronimas.

Jeronimas labai susijaudino, kad Antonija taip paprastai, nieko jam nepasakiusi, ėmė ir išėjo į Tridentą, jis išbarė Karlotą, jog ši ją išleido. Vis dėlto Karlotos rankose jis tapdavo minkštas it molis. Pakako tik poros žodžių, kad ji nuramintų jo pyktį, o paskui jie visai nedaug tesikalbėjo. Jie mėgavosi kiekvienu mažmožiu: kalnų paukščio skrydžiu, krokliuko, esančio kitoje slėnio pusėje, čiurlenimu. Kažkur apačioje – ten, kur greta viena kitos stūksojo dvi sukrypusios trobelės, vyko šermenys. Kartais vėjas atnešdavo aukštyn į kalnus vieną kitą gedulingos giesmės posmą, kurie praskriedavo pro juos ir pranykdavo kalnuose. Vėjas buvo *Requiem*.

Karlotai atrodė, kad negali būti nieko didingesnio ir gražesnio už šią akimirką. Jai atrodė, kad Tridentas buvo kitame pasaulio krašte. Ji buvo laisva.

Ji žvelgė į Šiaurę. Daugybė žmonių bandė įveikti Alpes ir patekti į Italiją – kartaginiečiai, germanai, bet ji norėjo perkopti Alpes į Šiaurės pusę, sprukti kuo toliau nuo Romos, nuo Tridento, kekšės gyvenimo, inkvizicijos, norėjo pabėgti nuo savojo keršto plano, kurio jai niekaip nesisekė įgyvendinti.

– Ar tu vis dar tebeturi savo namą Ulme? – tyliai paklausė ji srovenant lietui, nenorėdama pertraukti šios jaukios gamtos muzikos.

– Taip, – tarė jis. – Bet namas veikiausiai smarkiai apgriuvęs, o galbūt jį netgi kas nors pasisavino. Nieko apie tai nežinau: taip ir nebuvau į jį sugrįžęs. Bet mes, šiaip ar taip, negalėtume gyventi Ulme.

– Jeigu bažnyčios susivienys...

– Nepanašu, kad tai įvyks, Karlota. Mes galėjome turėti puikias gyvenimo sąlygas Tulūzoje, tačiau šis Vilefrenšas sulaužė duotą žodį ir...

Jis pernelyg įsikarščiavo, ir Karlota švelniai spustelėjo jam ranką – to užteko, kad Jeronimas nusiramintų.

– Šiaip ar taip, tam nebuvo lemta įvykti, – jau ramiau tęsė jis, – nes Vilefrenšas buvo nužudytas. Ką gi, mes gavome pinigų, nepajudinę nė pirštelio. Nemenką sumelę. Šių pinigų mums pakaks tolimos kelionės išlaidoms padengti. Kurgi tu norėtum nukeliauti?

– Į Angliją. Nors ten ir yra bažnyčių su langais, kuriuos tu galėtum išpuošti vitražais, bet beveik nėra katalikų. Kurį laiką aš nenorėčiau matyti nė vieno iš jų.

– Mes galėtume įsikurti Kenterberyje arba Kembridže, – pasiūlė Jeronimas. – Taip pat esu girdėjęs ir kitų vietovių, kuriose yra anglikonų katedrų: Lichfieldas, Linkolnas, St. Albansas...

– St. Albansas – kaip gražiai skamba, – užsisvajojo Karlota. – Atrodo, kad vietovėje su tokiu pavadinimu būtų galima gyventi ramiai ir taikiai.

Jį pralinksmino jos naivumas, tačiau tai nebuvo paniekinama, bet kupina švelnumo šypsena.

– Tuomet nutarta, – pasakė jis. – St. Albansas.

Jie ilgai tylėjo ir klausėsi laidotuvių giesmės, sklindančios iš slėnio. Dabar buvo girdėti daug garsiau, nes sustiprėjo vėjas.

Kartu su vėju atšniokštavo ir Aaronas. Pintinė, kurią jis atsinešė ant pečių, buvo pilna prikrauta kopūstų, burokų, miltų, kiaušinių, sūdytos žuvies ir daug kitų gėrybių. Jo šniokštavimas buvo it priekaištas arba prašymas pagirti jį už stropumą. Jeronimas ir pagyrė vaikinuką. O kodėl gi ne? Aaronas buvo šaunus pagalbininkas ir mėgo Inesą, jis netgi atnešė jai dar daugiau saldžių spurgų, tikėdamasis, jog jos ją pradžiugins. Karlota apsimetė nepastebėjusi, kaip vakar vakare, menkiausiai progai pasitaikius, manydamas, kad niekas nemato, jis ryte rijo akimis stamantrias jos krūtis.

– Atrodo, jog Antonija būtų prasmegusi skradžiai žemę, – pranešė jis, kai trobelėje jie išdėliojo maistą. – Neturėjau tiek laiko, kad

būčiau galėjęs jos ilgiau ieškoti, nes man reikėjo pasirūpinti maistu, o visos prekyvietės buvo išvaikytos: į Tridentą atvyko popiežius.

Karlota suspaudė rankose laikomą kiaušinį. Iš Jeronimo lūpų išsprūdo nusivylimo šūksnis, o Aaronas tučtuojau iššluostė grindis. Ji atsiprašė ir visi tučtuojau užmiršo šį nemalonų įvykį, o ji nuėjo prie durų, kur stovėjo kibiras vandens, nusiplauti rankų. Vanduo buvo šaltas kaip ledas. Iš pradžių ji nusiplovė rankas, paskui išsiprausė pažastis, kaklą ir veidą. Galiausiai dar kartą nusiplovė rankas.

Rūkas užkopė prie trobelės, apglėbė ją ir paslėpė po nepermatoma skraiste. Ant medinio rąsto buvo padėtas Aarono peilis, šalia iš medžio išdrožta palmė, kurią berniukas norėjo padovanoti Inesai. Karlota paėmė peilį ir pro langą žvilgtelėjo į trobelės vidų. Jeronimas traukė per dantį Aaroną, kad šis ir vėl valgo spurgą. Inesa sėdėjo ant kėdės ir mažais gabalėliais kimšosi į burną kepinius, kuriuos jai atnešė Aaronas. Paskui ji žvilgtelėjo pro langą. Karlota negalėjo prisiminti, kad per pastaruosius penkerius metus ji kada nors būtų regėjusi štai tokį žvalų mergaitės žvilgsnį. Vakar, kai į ateljė atėjo Sandras Karisimis, Inesa kone nusišypsojo, o jos akys tapo atidesnės. Ji netgi sučiupo jėzuitą už rankos, o kai jie išsiskyrė, ji pamojavo jam. Kuomet jis pavadindavo ją Magarita, jos akys tvykstelėdavo džiaugsmu, lyg vyriškis būtų pasakęs jai didžiausią komplimentą. Ji niekaip negalėjo atsidžiaugti Sandru Karisimiu.

Karlota davė jai ženklą, linktelėjo galvą, nusišypsojo ir pamojavo ranka. Tai buvo atsisveikinimas. Ir jai pasirodė, kad Inesa tai suprato. Jos judesys buvo labai nežymus – tik du pirštai, kuriuos ji lengvai kilstelėjo, tačiau tai buvo kur kas daugiau nei per visus tuos metus, prabėgusius nuo Siponto košmaro laikų.

Karlota žengė į rūką.

Džovanis Marija del Montė Tridente: tai buvo paties likimo ženklas, tai buvo kvietimas.

Kai Antonija įžengė į ateljė, jis sėdėjo apšviestas vitražinio lango, vaizduojančio jį ir ją. Tobula ramybė ir grožis, viešpataujantys meno kūrinyje, šaipėsi iš beviltiškos jųdviejų padėties. Jis atrodė išvargęs, o ji buvo visiškai apgailėtina ir apsiverkusi. Kai ji suklupo ant kelių

prie kėdės, kurioje jis sėdėjo, – tos pačios kėdės, ant kurios sėdėdama ji rašė savo dienoraštį, – kūną nuvėrė šiurpuliai. Čia ir vėl buvo jo akys, į kurias pažvelgus ją vis dažniau apimdavo jausmas, kad jos moka kalbėti, kreipdamosi tiesiai jai į širdį, kurioje jų dėka įsiviešpatavo laisvė.

Dabar ji būtų galėjusi jį pabučiuoti. Dažnai nutikdavo, kad ji pirmoji pabučiuodavo kokį nors vyrą, taip pat dažnai juodu pasibučiuodavo vienu metu, puldavo vienas prie kito lyg dvi priešiškai nusiteikusios kariuomenės. Šįkart ji troško, kad jis pabučiuotų ją pirmas. O jeigu jis iš tiesų tai padarytų? Kiek laiko visa tai truktų – tas jųdviejų ryšys? Visą amžinybę, visą gyvenimą, porą metų, metus, šią valandą ar tik tiek, kiek tęstųsi šis bučinys? Ji to nežinojo. Nuo to laiko, kai jai šitaip nutiko su Matu, ji nežinojo apie save ničnieko.

Jis pasielgė kitaip, nei ji tikėjosi. Jo grakščios, nežemiškai švelnios rankos palietė ir apglėbė jos veidą. Vienas iš jos meilužių kartą jai sakė, kad jos rankos truputį atsiduodančios degėsiais, ir ji iškart patikėjo, kad jos stikle sukurtų skaistyklos ir pasaulio pabaigos vaizdų kvapai įsigėrė jai į rankas. Paskui ji prisiminė, kad medžio ir augalų pelenai buvo sudėtinės stiklo dalys, tačiau jau buvo per vėlu: mintis, kad tai, kas vyko jos fantazijoje, įsiskverbė ir į kūną, niekaip nenorėjo išeiti jai iš galvos. Sandro rankos dvelkė bažnyčia, žvakėmis, smilkalais, senomis knygomis, rankraščiais, žeme, kažkuo mielu ir artimu širdžiai, meile – visais tais dalykais, kurie išlieka amžių amžius, jei tik yra tikri. Jos skleidė gyvenimo, kuriuo jis, tiesą pasakius, buvo pakankamai patenkintas, kvapą.

Jis jos nepabučiuos.

Galbūt šitaip bus netgi geriau. Per vieną vienintelę valandą dukart prarasti meilę būtų buvę pernelyg skaudu.

Jis atitraukė rankas nuo jos veido ir čiupo plunksną, kurią ką tik susimąstęs apžiūrinėjo.

Antonijos balsas virpėjo, kai ji pratarė:

– Ką, tiesą pasakius, Jūs čia veikiate?

Jo balsas taip pat virpėjo.

– Aš pamaniau, kad galbūt čia, Jūsų ateljė, mane aplankys nors viena protinga mintis. Savo kabinete aš visą laiką bijojau, kad štai

tučtuojau atsivers durys ir pro jas įžengs popiežius. Čia tokia vieta, kur manęs niekas nesuras.

– O plunksna?

– Ji gulėjo šalia Vilefrenšo lavono. Keista, ar ne tiesa? Kanceliarinė plunksna.

– Tai ne kanceliarinė plunksna, – pataisė ji jo žodžius ir apsidžiaugė suradusi dingstį truputėlį nuo jo atsitraukti. – Štai, pažvelkit – aš turiu panašią. – Antonija parodė jam savo plunksną. – Tai piešimo plunksna. Plunksnos kotas yra daug plonesnis ir judresnis. Ir pats Vilefrenšas buvo piešėjas, nors ir nelabai geras. Jis davė man kai kuriuos savo piešinius, norėdamas, kad paruoščiau pagal juos siužetus Tulūzos vitražiniams langams. Prašom, štai jie – gana paviršutiniškas menas.

Sandras išsiblaškęs vartė arkivyskupo piešinius.

– Kanceliarinė plunksna, piešimo plunksna – net nežinau, kuo mums tai galėtų padėti, – dūsaudamas pasakė jis. – Julius atvyko į miestą ir Luisas papasakos jam savo istoriją apie šėtono ataką, o aš taip ir neturėsiu jam ką pasakyti. Aš visiškai sutrikęs, iš tiesų. Kurį laiką, galbūt tik vieną dieną, aš jau buvau patikėjęs, jog esu gudragalvis ir didis detektyvas. Bet aš nežinau nieko, visiškai nieko. Po dienų dienas trukusių tyrimų ir tardymų aš žinau tiek pat, kiek ir Luisas, tik jis yra kūrybingas, o aš – ne. Būtų geriau, jei jūs visi iš čia pabėgtumėte, nelaukdami, kol Luisas paskelbs raganų medžioklės pradžią.

Kaipgi jie gali pabėgti? Kaip jis tai įsivaizduoja? Kad jie atsistoja ir išeina – kaip herojai kažkokios knygos ar istorijos, atsitiktinai pakliuvusios į rankas, o paskui atidėtos į šalį, nes nusibodo sklaidyti jos lapus?

– Jūs pernelyg smarkiai aukojatės dė kitų, – pasakė ji. – Aš nenoriu bėgti, nes tuomet atrodytų, kad Karlota iš tiesų kalta. Bet juk tai netiesa. Jeigu ji ir išvyks iš šalies, tai tik ne kaip nebūtomis nuodėmėmis kaltinama moteris. Negi ji visą laiką turės slapstytis nuo inkvizicijos? Tas pats ir su Inesa. Aš mačiau, kad Jūs gerbiate ir ją, ir Karlotą, taigi turbūt tikrai nenorit, kad jos abi būtų apšauktos nusikaltėlėmis. Be to, aš norėčiau iki galo susitvarkyti savo reikalus.

– Puiki ataskaita. O kas bus paskui?

– Aš taip pat šito nežinau. Mes turime smarkiai pasistengti. Papasakokit man, ką gi Jums pavyko išsiaiškinti. Galbūt aš sugebėsiu suprasti tai, ko nepavyko Jums.

Antonija atsisėdo ant pagalvės, gulinčios ant grindų, ir prisitraukė kojas. Ji kviečiamai pažvelgė į jį.

Jis sutiko su jos pasiūlymu, nes neturėjo ko prarasti, o į ją žiūrėjo kaip į vienintelį žmogų, kuriuo galėjo besąlygiškai pasitikėti. Sandras papasakojo jai apie Bertanį, apie jo tarną Lipį, apie girtuoklį Bolcą, apie pokalbį su jaunuoju spaustuvės darbininku, apie išrinktųjų asmenų Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdį, apie savo nepavykusį bandymą susitaikyti su Matu ir apie pinigų skrynutę, rastą Vilefrenšo apartamentuose, apie kurią jam pranešė Forlis. Jis kalbėjo ilgai ir išsamiai, kaip galima tiksliau atpasakodamas pokalbius ir nesileisdamas į bereikalingas smulkmenas.

Ji savo ruožtu papasakojo jam tai, ko jis tikrai negalėjo žinoti: apie savo viešnagę pas Matą prieš Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdį, apie tai, kad ji papasakojusi Matui apie Tulūzą, paskui – apie Vilefrenšo atsisakymą nuo sutarties, dėl kurios, be jokios abejonės, buvo kaltas Matas, nes pats pasigyrė sutvarkęs šį reikalą...

Tą pačią akimirką ji sumikčiojo, suvokusi, jog prieštarauja pati sau.

– Jūs sakėte, kad Vilefrenšo apartamentuose buvo rasti Konfederacijos guldenai?

– Kartu su Venecijos dukatais, taip.

– Ar Jums tai neatrodo keista?

– Žinoma. Labai neįprastas derinys.

– Ar Jūs kalbėjotės su Vilefrenšu prieš prasidedant Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdžiui? – paklausė ji.

– Taip, apie meną, juk Jūs žinote, koks jis buvo žmogus. Mes atėjome pirmieji, ir jis tiesiog užvertė mane savo postringavimais, pasakojo apie savo katedrą ir apie tai, kaip jis papuoš ją Jūsų sukurtais vitražais ir... Palaukit.

– Ar Jūs supratote, kas mane taip suglumino?

– Leiskite man dar tris karus įkvėpti oro, – pasakė jis ir atidžiai įsistebeilijo priešais save.

– Visų pirma – atkreipkite dėmesį į įvykių seką, – pasiūlė ji. – Prieš prasidedant posėdžiui aš pasakoju Matui apie Tulūzą. Tuo metu Vilefrenšas net negalvoja atsisakyti sutarties, su didžiuliu užsidegimu pasakoja Jums apie tai. O tučtuojau po Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdžio jis atsisako šio sumanymo, nors Matas...

– ...nors Matas tikrai neturėjo galimybės akis į akį pasikalbėti su Vilefrenšu, – užbaigia Sandras jos sakinį. – Tai reiškia, kad...

– Taip, – pasakė ji, – būtent tai ir reiškia. Protu nesuvokiama, ar ne?

Sandras bejėgiškai atsirėmė į krėslo atkaltę ir susiėmė už galvos. Jam prireikė geros valandžiukės, kol pagaliau prabilo:

– Arba popiežius nieko apie tai nežino – tuomet iš begalinio dėkingumo jis tučtuojau rytoj paskirs mane kardinolu. Arba jis apie tai žino, tuomet...

Jis taip ir nebaigė sakinio.

– Ką Jūs darysite? – paklausė ji.

Juodu ilgai žvelgė vienas į kitą.

Luisas pabučiavo *anulus piscatoris* taip jausmingai, lyg gražią moterį. Jis nuolankiai klūpojo, kol popiežius patraukė ranką ir leido jam suprasti, kad jis galįs atsistoti. Julius III sėdėjo ant mėlynu aksomu aptraukto minkštakrėslio savo sūnaus Inocento apartamentuose, susisupęs į apsiaustą, nes židinio ugnis dar nebuvo kaip reikiant užsiliepsnojusi. Šiame siaurame, baldų prigrūstame kambaryje visiškai nedarė įspūdžio jo visuomeninė padėtis – jis atrodė it dekoratyvinis elementas, visos šios butaforijos sudėtinė dalis. Jo masyviai figūrai ir didingiems, platiems mostams, kurie jam buvo būdingi taip pat, kaip ir garsus ir triukšmingas juokas, čia akivaizdžiai trūko erdvės. Šis popiežius nebuvo nei toks įtakingas kaip Grigalius VII, Kanosoje privertęs nusižeminti patį imperatorių, nei toks kaip Urbonas III, kviesdavęs krikščionis į karo žygius, nei toks, kaip Juliaus pirmtakas Paulius III, kurio visapusiškas išsilavinimas leido jam tapti moks-

lininku, sėdinčiu Šventajame Soste. Julius buvo valdovas – kaip beveik visi popiežiai, taip ir jis galėjo sublizgėti aštriu protu, kai tik būdavo paliečiami jo interesai, tačiau jis nemokėjo įvairiapusiškai ir giliai mąstyti. Jis buvo panašus į apsukrų žemvaldį – tuščią, nuobodų, pinigus mėgstantį godišių. Šis banalumas aiškiai atsispindėjo jo veide ir pavandenijusiose akyse. Apskritai jie buvo vienas į kitą panašūs: tėvas ir sūnus. Inocentas išsirinko šiuos baldais ir nieknieKiais užkištus apartamentus, o Julius puikiai čia tiko.

Inocentas stovėjo už savo tėvo, atsainiai atsirėmęs į krėslo atkaltę. Tik jis galėjo leisti sau taip stovėti. Bet kuris kitas žmogus, net ir favoritas, už tai tučtuojau būtų buvęs įmestas į kalėjimą.

Popiežius, aiškiai atsipalaidavęs savo sūnaus draugijoje, prabilo:

– Na, de Sotai, klausau Jūsų.

– Kaip jau anksčiau rašiau Jūsų Šventenybei savo ataskaitose, aš paverčiau visiškai neįmanomu dalyku bet kokį pavojingą senosios bažnyčios suartėjimą su radikaliomis protestantų jėgomis, kartu pasirūpindamas, kad imperatorius neturėtų dingsties mums priekaištauti dėl nenoro susitarti.

– Vadinasi, mes nuolatos demonstravome reformos šalininkams savo norą ieškoti kompromisų?

– Žinoma, Jūsų Šventenybe! – sušuko Luisas su ironiška, suokalbiška gaidele balse. – Bet vis dėlto, kad ir kaip būtų gaila, jie nesileido į jokius kompromisus. Ką gali padaryti Jūsų Šventenybė, jei Prancūzijos ir kitų šalių prelatai nenori pritarti visapusiškai bažnyčios reformai?

Julius kreivai šyptelėjo.

– Ir kiek mums kainavo šių prelatų nepritarimas bažnyčios reformai?

– Ganėtinai nedaug.

– Grįžę į Romą už sutaupytus pinigus iškelsime puotą, – pasakė Julius, atsisukęs į sūnų. – Jūs, de Sotai, žinoma, taip pat esate joje laukiamas. Jums išties nepaprastai meistriškai pavyko pergudrauti ir protestantus, ir mūsų bažnyčios reformatorius.

Luisas pridėjo prie širdies ranką ir žemai nusilenkė.

– Jūs pernelyg man malonus, Jūsų Šventenybe. Tiesiog aš reikiamu laiku gaudavau reikiamą informaciją.

– Ar elgėtės atsargiai?

– Labai atsargiai.

– Jei imperatorius išgirstų bent menkiausią gandą apie prelatų papirkinėjimą, kiltų tikrų tikriausia katastrofa.

– Nesirūpinkite, aš ėmiausi visų būtinų atsargumo priemonių, Jūsų Šventenybe.

– Taip pat ir durklo? – tiesiai paklausė jo Julius, suraukęs antakius.

Staigus pokalbio temos ir popiežiaus intonacijos pasikeitimas privertė Luisą sunerimti.

– Negi Jūsų Šventenybei atėjo į galvą mintis, kad aš turiu kažką bendra su šiais kraupiais nusikaltimais? Garantuoju Jums...

– Man nereikia jokių garantijų. Kvalifikuoto melagio – o Jūs toks ir esate, de Sotai – mano įgaliotas melagis – priesaikos tokios pat tikros kaip ir paleistuvio amžinos meilės priesaikos. Ar Jūs griebėtės dar ir tokių priemonių, kurios neapsiribojo vien tik kyšių davimu – drastiškų priemonių? Jeigu taip, tai dabar yra pats tinkamiausias metas pasakyti man tiesą. Įspėju Jus, de Sotai, jei bandysite man sumeluoti... Aš visuomet atleidžiu už neteisėtus piniginius sandėrius, už mirtinas nuodėmes – beveik visuomet, už kvailystes – retai, o už melą – niekuomet. Ar girdit? Už melą – niekuomet!

Paprastai Luisas nesileisdavo taip lengvai įbauginamas, tačiau staiga pavandenijusios popiežiaus akys tapo panašios į sakalo akis. Ir kadangi Luisas puikiai žinojo, kad pakaktų vieno vienintelio šio žmogaus žodžio, kad būtum pašalintas jam iš kelio, šis žvilgsnis padarė jam reikiamą įspūdį. Luisas pasijuto labai nejaukiai.

Julius nesiskubino. Jis pagriebė tris vynuoges ir prarijo jas vienu ypu it karpis muses.

– Na, gerai. Bet pasakykite man: kas čia, tiesą pasakius, vyksta? Ar tikrai Jūs tikite, kad Tridente siautėja velnias?

– Tai atrodo man esąs vienintelis logiškas paaiškinimas, be to – nepaprastai naudingas paaiškinimas. Jūs tik pagalvokite, Jūsų Šventenybe – juk dėl Blogio valdovo pasirodymo Tridente pasidarė

neįmanoma tęsti Visuotinį Bažnyčios susirinkimą. Netgi imperatorius supras, kad mes negalime žiūrėti, kaip velnias vieną po kito žudo paties aukščiausio rango dvasininkus. Iki to laiko, kol bus sušauktas kitas Visuotinis Bažnyčios susirinkimas, praeis metai, galbūt dar vieneri. Imperatorius senas, jis sirguliuoja, sklinda gandai, kad jį vis labiau kamuoja melancholijos priepuoliai. Laikas yra nepaprastai svarbus veiksnys, Jūsų Šventenybe, jis – mūsų suokalbininkas. Pasinaudokime tuo. Tiesa...

Popiežius palinko į priekį.

– Tiesa? Tęskite, de Sotai.

Luisas tučtuojau suprato, kad – nors kurį laiką jam ir prastai sekėsi – dabar jis vėl vadovauja šiam pokalbiui. Julius gaudyte gaudė kiekvieną iš jo lūpų sklindantį žodį. Jis, kaip ir buvo planavęs, pateikė jam įtikinamą žmogžudysčių paaiškinimą, o dar tokį, kuris atneš Juliui naudos. Galingieji mėgdavo būti viršesni už kitus ir nugalėti. O dabar Luisas pasakys, kokią kainą jam teks už tai sumokėti.

– Tiesa, Jūsų Šventenybe, mes turime įtikinamai pateikti mūsų nuomonę, kad čia siautėja Blogis, ir imdamiesi ryžtingų kovinių veiksmų priversti tuo patikėti ir patį imperatorių. Konkrečiau tariant, mes turime ištardyti ir suimti daug žmonių: kekšių, žydų, žolininkių, bepročių, lunatikų, košmarus sapnuojančių vaikų, įtartino elgesio asmenų... Mes skatinsime liaudį įskųsti visus įtartinus žmones, pasikviesime egzorcistus.

Juliaus veidas persimainė, lyg jam kažkas būtų priminęs apie nemėgiamą giminaitį, tačiau linktelėjo galvą.

– Leidžiu tai daryti. Bet nepamirškite, kad visiems šiems veiksmams Jūs dar turite gauti vyskupo kurfiursto sutikimą, nes jis yra šio miesto valdovas. Tridente aš viso labo tik svečias.

Luisas žemai nusilenkė.

– Vargu ar vyskupas kurfiurstas išdrįs prieštarauti Jūsų valiai. Dėkoju Jūsų Šventenybei. – Jis krenkštelėjo. – Dar norėčiau išsiaiškinti apie Karisimį.

Luisas puikiai pasirinko tinkamą akimirką šiai temai. Visa tolesnė strategija buvo jau aptarta ir sudarytas daug žadantis planas.

Kiekvienas, bandantis sugriauti šį Juliui parankų planą, galėjo tikėtis pakliūti į jo priešų sąrašą.

– Jūsų Šventenybe, Karisimis tapo nepaprastai pavojingas. Jis pernelyg smalsiai visur šniukštinėja ir gali atskleisti kai kuriuos kruopščiai paslėptus mano sandėrius. Žinokit, kad jis nepasižymi ypatingu gudrumu.

Julius ir Inocentas susižvalgė tarpusavy.

– Prieš Jums ateinant aš pasitariau dėl to su savo sūnumi ir mes nusprendėme, kad susidoroti su begale užduočių, užgriuvusių mūsų pečius Tridento mieste, paliksime kaip ir anksčiau – du, o ne vieną vizitatorių.

– Sandras Karisimis niekuomet nesutiks pritarti Jūsų ir mano nuomonei, kad Tridente siautėja velnias, netgi priešingai – jis iš visų jėgų tai neigs, taigi smarkiai trukdys mūsų planams.

– Aš pats rimtai su juo apie tai pasišnekėsiu.

– Jis dingo lyg į vandenį. Vakar jis mane primušė ir išleido iš kalėjimo savo kaltę prisipažinusią velnio apsėstą moterį. Dar viena įtariamoji, veikiausiai jo padedama, pasislėpė nuo būsimo suėmimo. Šis vyras labai agresyvus, iš jo galima tikėtis visko, naujosios pareigos visiškai apsuko jam galvą, arba – visiškai įmanomas dalykas – jis pats yra šios problemos dalis.

– Norite pasakyti – blogio dalis?

– Kaip jau anksčiau minėjau, jo neįmanoma surasti, ir jis leidžia išsisukti įtariamiesiems nuo tardymo. Aš primygtinai prašau Jūsų Šventenybės atsižvelgti į mano prašymą surasti Karisimį ir jį suimti. Tardymas su kankinimais galėtų padėti išsiaiškinti, ar...

– Jūs smarkiai perdedate, de Sotai, – didžiuliam de Soto nustebimui, įsiterpė Inocentas. – Karisimis išgelbėjo man gyvybę ir išteisino moterį, kurią Jūs buvote neteisingai apkaltinęs žmogžudyste.

– Ne moterį, o kekšę, Jūsų Eminencija. Ji prisipažino esanti kalta.

– Karisimiui geriau sekasi tirti žmogžudystes nei Jums, de Sotai.

Luisas vos begalėjo susitvardyti. Ir kas gi manėsi esąs tas netašytas prasčiokas, kurio galvoje vien tik tinginystės ir girtuoklystės!

– Prašau man atleisti, Jūsų Eminencija, bet Jūs apie tai nieko neišmanote.

– Sandras Karisimis narsiai stojo tarp manęs ir žudiko, arba remiantis Jūsų paties sukurta teorija, galbūt geriau sakyti – tarp manęs ir velnio.

– Aš nesiginčiju, kad Karisimis narsus, Jūsų Eminencija, bet jo užmačios man atrodo esančios nelabai geranoriškos.

– O man atrodo neįtikinami Jūsų pateikti žmogžudysčių motyvai, de Sotai.

Popiežius Julius atsistojo ir tučtuojau pertraukė šį žodžių mūšį.

– Kalbėdamas apie planuojamą puotą Romoje aš tikrai neturėjau galvoje skerstuvių puotos.

Julius žvilgčiojo tai į Luisą, tai į Inocentą, paskui perėjo per kambarį ir atsistojo prie lango. Pilka, šalta apniukusios popietės šviesa išryškino paprastai nuo alkoholio paburkusį jo veidą ir sulydė į ledo luitą veido bruožus.

Jie laukė, ką jis pasakys.

Jis buvo kaip drugelis, uždarytas kambaryje ir pašėlusiai plazdenantis sparnais. Ieškodamas Karlotos jis aukštyn žemyn aplaipiojo visus šlaitus ir tūkstančius kartų šaukė jos vardą. Paskui jam tapo aišku, kad ji kažkur išėjo.

Jis patraukė palei upę, nors tai buvo aplinkinis kelias. Kitas kelias, daug tiesesnis nei šis, buvo kur kas pavojingesnis, o ant žemės jau leidosi sutema. Keletą akimirksnių besileidžianti saulė prasiskverbė pro siaurą plyšiuką horizonte ir žemę nutvieskė prislopinta šviesa, primenanti vėsių ispaniškų katedrų viduje tvyrančią prieblandą. Tolumoje buvo matyti Tridento miestas, stogų, bokštų ir sienų kontūrai, paskendę rausvoje šviesoje it vario raižinys. Veikiai visas šias spalvas užgesino pilka, vis tirštėjanti sutema. Kaip ir kiekvieną vakarą, iš upės vidurio pakilo rūkas – driekdamasis aukštyn jis virto fantastiškiausiomis figūromis, šlapio rūko vaiduokliais, paskui visi šie dariniai išskysdavo ore, pasklisdavo virš vandens, apgaubdavo upę ir pamažu šliaužsaid į krantą. Ir visa tai vyko mirtinoje tyloje – kaip pati slapčiausia paslaptis.

Taip pat ir Karlota – Jeronimas tai nujautė – turėjo paslaptį: jos amatas, praeitis ir visa jos dabartis buvo jam it neatrasta žemė. Tai buvo viena iš priežasčių, kodėl jis ją mylėjo. Nuo pat Adelaidės mirties – ne, jis turėjo tai sau prisipažinti – dar niekados – Jeronimas nebuvo sutikęs tokios moters. Karlota nebuvo tokia kaip tūkstančiai patelių, kurioms nerūpėjo niekas, išskyrus atžalų auginimą, maisto paiešką ir namų židinio gynimą. Joje slypėjo kažkokia kančia, suteikdama jai laisvės ir nekasdieniškumo atspalvį ir virpindama jam širdį. Jis buvo greta jos, nebodamas nieko. Jokia Evangelija nebuvo jam svarbesnė už ją. Sėdėti, miegoti, kvėpuoti, mirti greta jos kūno Jeronimui buvo viskas – tokia pat svarbi jam buvo tik Antonijos laimė. Karlotos ir jo likimai lemtingai susipynė, ir bet kokia tamsa, užplūdusi jos širdį, neišvengiamai persiduodavo ir jam. Taip buvo nuo pat tos dienos, kai jis pirmą kartą ją sutiko.

20

Niekas nesukelia tokio paniškos baimės priepuolio kaip visiška tamsa, negailestingai juoda sutema. Karlota tai suprato, kai visai netoli jos kelionės tikslo netikėtai užgeso fakelas. Slaptojo tunelio pabaiga – durys, vedančios į *Palazzo Miranda* vidų, buvo tik už trisdešimties ar keturiasdešimties žingsnių – be šviesos tai atrodė begaliniai ilgi žingsniai. Nė vieno žmogaus akys negali priprasti prie visiškos tamsos.

Iš pradžių ji stovėjo it suakmenėjusi, nedrįsdama kvėpuoti, nedrįsdama pajudėti, lyg eitų Dantės keliu per visus devynis pragaro ratus ir bijotų nuslysti nuo kelio ir pradingti pragaro bedugnės liepsnose. Ir tik pagaliau suvokusi – taigi, iš tiesų supratusi! – kad jai nėra ko bijoti, ji nugalėjo šią siaubingą baimę ir, grabinėdamasi už sienos, labai lėtai, žingsnelis po žingsnelio patraukė tolyn. Jai atrodė, kad ji jau valandą tipena tamsoje, bet iš tiesų galėjo būti prabėgę viso labo tik dešimt akimirksnių – ji to nežinojo.

Galų gale ji išgirdo balsus, prislopintus, sklindančius kažkur tolumoje, ir veikiai užčiuopė pirštų galiukais duris. Priglaudė ausį prie medžio ir bandė suprasti, kas su kuo čia šnekasi. Deja, medinės durys buvo pernelyg storos. Ji vylėsi, kad tai Džovanis Marija del Montė, popiežius, jos dukters žudikas, kalbasi su savo sūnumi, bet tiksliai galėjo tai sužinoti tik pravėrusi šias duris. Kadangi durys buvo paslėptos po kilimu, kabančiu ant sienos, kol kas nebuvo ko baimintis, kad ją kas nors pastebės. Bet ar šios durys negirgžda?

Karlota bandė prisiminti. Ar tuomet, kai prieš keletą dienų ji čia lankėsi, šios durys girgždėjo? Labai įmanomas dalykas. Jos buvo senos ir labai ilgai niekas jų nevarstė.

Kad ir kaip Karlota stengėsi, vis dėlto nieko negalėjo prisiminti. Tuomet ji buvo pernelyg smarkiai susijaudinusi, pernelyg įsigilinusi į savo keršto planą, kad būtų kreipusi dėmesį į tokią nereikšmingą detalę.

Jeigu ji dabar neatvers šių durų, tai niekuomet to ir nesužinos.

Ji palietė – jau vien tai buvo didžiulė rizika – durų rankenos bumbulą. Nepermatomoje tamsoje tai padaryti buvo dvigubai sunkiau nei paprastai, nes visai nebuvo matyti nei daiktų, nei judesių.

Karlota puikiai susidorojo su savo užmačia. Durys atsivėrė be menkiausio garso. Dabar ji iš lėto patraukė jas į save.

Ar jos girgžtelėjo?

Ne, jos negirgžtelėjo. Pro sieninį kilimą, priešais kurį ji dabar stovėjo, smelkėsi prislopinta šviesa.

Ji išsigando. Inocento balsas buvo taip neįtikėtinai arti. Jeigu nebūtų šio kilimo, ji būtų galėjusi paliesti jį ranka – arba nudurti peiliu. Tačiau veikiai ji atsisakė šios užmačios – Inocentas liovėsi buvęs jos keršto tikslas. Jis buvo paprastas, geras vaikinas, galbūt tokia pati savo tėvo popiežiaus auka kaip ir ji, be to, jis visomis išgalėmis stengėsi apginti Sandrą.

– Sandras Karisimis, – pasakė Inocentas, – yra vienas iš tų itin retai tarp dvasininkų pasitaikančių nuoširdžių ir atviraširdžių žmonių. Bet kuris iš jų tarpo manęs nekentė arba man pataikavo. Sandras nieko manęs neprašė – tik leidimo tęsti savo darbą, nors būtų galėjęs gauti kur kas daugiau. Būtų užtekę tik vieno jo žodžio, ir aš paskirčiau jį savo sekretoriumi, administraciniu pareigūnu... Romoje jis galėtų tučtuojau padaryti svaiginamą karjerą. Tačiau jo nedomina tokie dalykai. Savo vidinėmis dorybėmis jis daug pranašesnis už Jus ir už mane, ir būtent tai Jums labiausiai nepatinka.

– Juokinga! – Tai buvo de Soto balsas. – Nieko nesakau apie Jūsų patirtį, tačiau, remdamasis savo ir Sandro Karisimio santykiais, galiu tvirtinti, kad jis visuomet pasižymėjo labai skurdžia vaizduote, buvo lengvai valdomas žmogus, jį būdavo nesunku sužavėti – tai buvo eilinis avinas iš avinų bandos. Būtent todėl jis ir buvo puikus asistentas, bet nieko daugiau.

– Bet paskui jis vis dėlto tapo savarankiškas ir Jūs išsigandote, ar ne? Jūs kažką slepiate nuo mano tėvo, o Sandras Karisimis šį bei tą sužinojo ir mina Jums ant kulnų. Ar tik nebūsite padaręs su pinigais, kuriuos aš perdaviau Jums nuo tėvo, kad įvykdytumėt jo užduotį, kažką tokio, ko neturėjote daryti?

– Šis pokalbis veda į niekur. Jūs pasinaudojote visomis savo galimybėmis, kad įtikintumėt Julių, o aš – savosiomis. Mes kovojome lygiaverčiais ginklais. Aš nugalėjau. Aš visuomet mokėdavau nugalėti. Ar žinot, kodėl man buvo lengva Jus nugalėti? Tikėtis sulaukti popiežiaus dėkingumo žmogui, išgelbėjusiam jo sūnui gyvybę, buvo išties daugiau nei naivu. Jūs nieko neišmanote apie valdžią, apie visą valdžios mechanizmą, apie valdžios gavimą ir apie tai, kad dėkingumas yra tokia prabanga, kurią gali sau leisti tik nedaugelis šio pasaulio galingųjų. Mano argumentai buvo geresni, bet kas iš to? Jūs turite kardinolo kepurę, rūmus, krūvas brangenybių, vyno, moterų... Kodėl sukat sau galvą dėl kažkokio vargano vienuolio?

– Jau šis Jūsų klausimas parodo, koks esate žmogus. Jei ne Karisimis, manęs jau nebūtų tarp gyvųjų. Jis mano draugas, ir aš jam pažadėjau...

– „Jis mano draugas, aš jam pažadėjau“, – pertraukė jį Luisas de Sotas, pakartodamas šiuos žodžius paniekos kupinu balsu. – Galima būtų pamanyti, kad aš ką tik kalbėjau su siena. Kad ir kaip ten būtų, Sandras Karisimis nuo šiol yra viso labo tik nemalonus prisiminimas, liūdna istorija su gražiu vardu, kuria po kelių mėnesių niekas nebesidomės, taip pat ir Jūs. Tik nebandykite to neigti. Šiaip ar taip, popiežius paklausė mano patarimo. Man suteikti platūs įgaliojimai. Jeigu tik man pavyks rasti Sandrą, kekšę Karlotą, beprotę mergaitę ir Benderių šeimą, jie bus pirmieji, kuriems bus iškeltos bylos...

Karlota susvirduliavusi atšoko nuo durų. Kaip neregė ji puolė į slaptojo tunelio tamsybes. Nebodama nė menkiausio atsargumo, atsitrenkdama į sienas, klupčiodama ir vėl keldamasi nuo žemės, ji bėgo vis tolyn. Jos galvoje neliko vietos mintims apie kerštą. Ji privalėjo įspėti Antoniją ir visus kitus. Ji privalėjo būti greitesnė.

– Na, tavęs tai tikrai nesitikėjau išvysti, – pasakė Matas ir jo akyse pasirodė pasitenkinimas.

Nors jis ir pastebėjo du sargybinius, stovinčius kitoje gatvės pusėje, bet nieko neklausinėjo. Jis žengė į priekį, apšviesdamas kelią į *Casa Volterra* mažute aliejine lempele. Ant stalo buvo padėta me-

dinė lėkštė, dvi plonos riekelės duonos ir nedidelis padėkliukas su lašiniais ir sūdyta silke.

– Aš kaip tik užkandžiauju, – pasakė jis. – Tarnas šiandien pasiėmė išeiginę. Taigi mes esame visiškai vieni.

Buvo šalta, židinyje degė tik mažas glėbelis malkų, tačiau neatrodė, kad Matą tai būtų smarkiai jaudinę. Jis pastatė aliejinę lempelę ant stalo ir atsisėdo. Atrodė esąs visiškai bejausmis.

Dviejose ant grindų stovinčiose dėžėse buvo tvarkingai sudėliotos kelnės, švarkai, skrybėlės, pora drabužių buvo užmesta ant kėdžių atkalčių.

– Rytoj, o galbūt tik poryt aš išvyksiu iš Tridento, – paaiškino jis, žiūrėdamas į šią betvarkę. – Žmogžudystės, inkvizicija, persigandę eminencijos, popiežiaus vizitas – visa tai liudija, jog tolesnės derybos su Romos bažnyčia visiškai neįmanomos. Aš pranešiu savo hercogui liūdną žinią, kad nematau jokios tikimybės, jog susivienys dvi viena kitos atžvilgiu priešiškai nusiteikusios bažnyčios.

Antonija tik žiūrėjo į jį netardama nė žodžio. Jos žvilgsnis klajojo jo veidu it žemėlapiu, kurį ji norėjo suprasti.

Jos nekalbumas suglumino jį.

– O tu? Atėjai manęs atsiprašyti?

Ji negalėjo užgniaužti pašaipaus atodūsio.

– O Dieve, na ir komediantas gi tu, – pasakė ji. – Aš iš tiesų manau, kad tu žiūri į pasaulį lyg į teatro ložę, prieš kurią vaidini savo spektaklį. Mes esame tavimi besižavintys žiūrovai, kuriuos tu nuvedi į kitą realybę, suvilioji, suklaidini ir visaip kitaip vedžioji už nosies. Mes esame tau visiškai atsidavę, tu mus glostai ir lepini. Tavo vaidyba tokia įtikinama ir puiki, kad aš net nežinau, ar tu pats dar pajėgi atskirti *aktorių* Matą Hageną nuo *žmogaus* Mato Hageno. Kad tu būni pats savimi? Vaidini prieš mane, prieš Sandrą, savo motiną Elizą, savo mirusią žmoną, o Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatams tu pademonstravai tikrą vaidybos meno šedevrą. Aš klausinėju pati savęs: prieš ką gi tu nevaidini? Ar yra šiam pasaulyje toks žmogus?

Jo veide – šiame marmuro luite su įspūdingomis mėlynomis akimis nevirptelėjo nė menkiausias raumenėlis.

– Kadangi esi viso labo tik moteris, piešianti ant stiklo ir klijuojanti vieną prie kitos stiklo šukes, aš nekreipsiu dėmesio į tavo beprotiškus paistalus.

Antonija pasilenkė virš stalo, atidžiai pažvelgė į jį ir pasakė:

– O be reikalo.

Ji čiupo sūdytą silkę ir žaismingai it vaikas padėjo ją ant stalviršio.

– Tuomet leisk man suvaidinti tau savo pjesę, – tarė ji. – Manykime, kad ši silkė esi tu. Labai panaši į tave, bent man taip atrodo. Matas Hagenas, silkė, yra kuklus Viurtembergo hercogo diplomatas. Šis hercogas, užkietėjęs protestantas, pralaimėjo karą su kataliku imperatoriumi ir dabar yra priverstas pademonstruoti savo geranoriškumą. Nenorėdamas prarasti savo valdų ir hercogo titulo, jis nedelsdamas tampa bažnyčių susivienijimo šalininku ir siunčia silkę į Visuotinį Bažnyčios susirinkimą Tridento mieste, pavesdamas jai atlikti oficialią užduotį: derėtis dėl priešiškai viena kitos atžvilgiu nusiteikusių bažnyčių susivienijimo ir tuo pačiu metu įsakydamas paslapčiomis visomis išgalėmis stengtis, kad šis procesas neįvyktų, arba bent jau pabandyti jį kuriam laikui atidėti, nes imperatorius senas, be to, kas žino, ar nuo jo nenusigręš laimė.

Ji čiupo lašinių gabaliuką ir padėjo jį greta silkės.

– Štai čia – Luisas de Sotas. Ne itin vykęs palyginimas, bet, deja, jau nebeliko nei vieno agurko. Luisas – lašiniai – turi išspręsti panašią problemą kaip ir silkė – Matas. Jo viršininkas – popiežius, tiesą pasakius, taip pat visiškai nenori vienytis su protestantais, nes ateityje jo neišvengiamai lauktų didelė bažnyčios reforma, o ši savo ruožtu smarkiai sudrebintų paties Dievo paklotus pontifikato pamatus. Kita vertus, popiežius bijo piktojo imperatoriaus, kad šis nenušluotų jo nuo žemės paviršiaus, jei tik jis pasipriešintų abiejų bažnyčių susivienijimui. Taigi jis, kaip ir hercogas, atsidūrė tarp dviejų baimių it žvėris, užspeistas tarp dviejų ugnių: jis bijo, kad imperatorius išstums jį iš sosto, taip pat bijo nusidėti savo išpažįstamam tikėjimui ir išduoti savo paties interesus. Fatališka padėtis, dilema – ir nuostabus siužetas pjesei, kurioje verda tiesiog senovės Graikijos dramų vertos aistros.

Antonija, kuri džiūgavo galėsianti suvaidinti šį spektaklį ir išsikovojo, kad ne Sandras, o ji pati jį inscenizuotų, atsistojo ir teatrališkai nusilenkė.

– Pirmasis veiksmas, lašinių ir silkės scena. Jie abu yra varžovai: vienas – užkietėjęs protestantas ir popiežių priešas, o kitas – užkietėjęs sentikis, jėzuitas, tarnaujantis popiežiams; vienas mielai paverstų Romą griuvėsiais, o kitas norėtų dar labiau sustiprinti jos galią, vienas nekenčia vienuolių, o kitas pats *yra* vienuolis. Ir abu jie nenori užsitraukti sau nešlovės, abu yra diplomatai, puikiai įvaldę retorikos meną. Visa tai byloja, kad juodu negailestingai susirems žūtbūtinei kovai.

Antonija išsitraukė trumpą gluosnio rykštelę ir suėmė ją už abiejų galų.

– Tiesiog neįmanoma būtų surasti dar didesnių priešingybių: Matas su savo pasaulėžiūra stovi štai čia, o Luisas su savo įsitikinimais – visiškai priešingoje pusėje. Bet tu tik pažiūrėk... – Ji sulenkė gluosnio vytelę lanku ir abu jos galai susilietė. – Kuo labiau vienas nuo kito nutolę skirtingi poliai, tuo didesnė tikimybė, kad jie susitiks. Jus abu – tave ir Luisą de Sotą kamuoja ta pati problema, taigi judu ir susivienijote. Viešai deklaruodami teologinius disputus ir derėdamiesi dėl kompromisų jūs abu sukuriat regimybę, kad siekiate įgyvendinti imperatoriaus išsvajotą bažnyčių susivienijimą, o už kulisų drauge kurpiate visiškai kitokį siužetą. Koks rafinuotas planas: dviveidė Penelopė, kuri, pasislėpusi nakties sutemose, nuolat išardo nuotakos suknią, audžiamą dienos šviesoje, taip norėdama atitolinti jai nemielų vedybų datą. Kuriam iš judviejų į galvą atėjo tokia geniali mintis?

– Man. – Matas patenkintas nusišaipė. – Vos sužinojęs, kad de Sotas paskirtas Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatu, aš parašiau jam atitinkamo turinio laišką.

– Sveikinu jus, silke. Jūs padarėte visiškai neįmanomu dalyku tai, kad vienas iš jūsų papultų į savo viršininko nemalonę, nes vykdydamas šį planą nė vienas iš judviejų ne tik kad nepatirs pralaimėjimo, bet ir laimės. Taip pat ir hercogas bei popiežius, kuriems niekas negalės papriekaištauti, jog jie nesistengė.

Matas lėtai atsistojo ir pradėjo ploti – iš pradžių santūriai, bet paskui vis garsiau ir garsiau. Ji mėgavosi jo aplodismentais ir žemai lankstėsi.

– Puikus vaidinimas, mano mieloji.

– O juk tai dar ne viskas, mano mielasis. Negi nenori sužinoti, kaip mes visa tai supratom? Sakydama „mes" aš turiu omenyje Sandrą ir savo kuklų asmenį. Jūs buvote tiesiog nuostabūs intrigantai, iš tiesų. Taip sumaniai paslėpti savo kėslus jums sekėsi dar ir dėl to, kad vien jau mintis apie tai, kad jūs galėtumėt veikti ranka rankon, yra tokia atgrasi, jog niekas nebūtų susiprotėjęs. Tačiau apie tai susimąstyti mane privertė skirtingos monetos Vilefrenšo pinigų skrynelėje. Venecijietiškas monetas jam įteikė Luisas de Sotas, nes jis atkeliavo iš pietų pusės per Venecijos Respubliką; Konfederacijos guldenus jam pakišai tu, nes atkeliavai iš šiaurės vakarų, bet dėl visai suprantamų priežasčių nenorėjai su juo atsiskaityti Viurtembergo monetomis. O paskui ta istorija su Tulūza... Tu čia truputį nevykusiai apsimelavai, mano mielas.

– Kodėl?

– Tu pats prisipažinai perkalbėjęs Vilefrenšą ir privertęs jį atsisakyti sutarties su manimi ir mano tėvu. Bet kada gi spėjai pasikalbėti su Vilefrenšu? Prieš posėdį jis sėdėjo su Sandru, o tučtuojau po posėdžio atėjo žinia, kad sutartis atšaukiama. Kai Sandras man papasakojo, kad judu su de Sotu pavėlavot į posėdį...

– Labai gerai, – pagyrė jis. – Prieš posėdį aš iš tiesų paprašiau de Soto perduoti Vilefrenšui dar vieną mažutėlę mūsų sandėrio sąlygą. Žinoma, visų svarbiausia buvo tai, kad jis privalėjo nepritarti bet kokiai reformai. Už tai jis gavo daug pinigų, už kuriuos ketino nusipirkti meno vertybių.

Ji linktelėjo galvą.

– Bet kas, gavęs šitiek pinigų, mielai įvykdys nereikšmingą papildomą sąlygą, juolab kad ji jam ne tiek daug ir reiškė. Antrasis veiksmas, pirmoji žmogžudystė. Tu bandai perkalbėti Bertanį – galbūt net ir papirkti, kad jis atsisakytų savo ekstremalios pozicijos bažnyčios reformos atžvilgiu. Jis, aišku, labai nustemba, kad tas, kurį laikė savo sąjungininku, nori sukliudyti įgyvendinti bažnyčios re-

formą ir suvienyti bažnyčias. Tu tikėjaisi šito, todėl pinigai, kuriuos jam siūlei, buvo tiesiog milžiniški. Taigi „susimetėt" su Luisu. Tačiau šįkart jums nepasisekė. Bertanis įsiuto ir puolė grasinti. Nors tu ir išėjai, bet tik todėl, kad vėliau sugrįžtum ir jį nužudytum.

Matas nusikvatojo. Jis stvėrėsi už pilvo plyšdamas juokais ir pliaukšėjo delnu per stalą, šluostydamasis iš akių ištryškusias ašaras, vėl klestelėjo ant kėdės ir vos nenuvirto.

– Nuostabu, – vargais negalais ištarė jis, truputėlį nusiraminęs. – Kad kas būtų girdėjęs, ko čia prikalbėjai – tai buvo išties nepaprastai juokinga.

Ji susiraukė.

– Labai ačiū, bet aš nesuprantu, kas gi čia juokinga.

– Viskas labai puikiai apmąstyta ir pateikta. Aš jau ketinau pavadinti tave pačia protingiausia moterimi pasaulyje, tik staiga – *tai*. Tu kalbi sakinį po sakinio jau visą pusvalandį – sakai grynų gryniausią teisybę, viskas sutampa taip tiksliai, jog darosi nejauku – atrodo, lyg būtum ten buvusi. O paskui tas tavo paskutinis sakinys akimirksniu supleškina visus tavo iškovotus laurus, nes šis sakinys, mano mieloji, gerbiamoji Antonija, yra visiška nesąmonė.

Ji sudvejojo. Iki šiol Matas sutiko su viskuo, ką ji sakė. Ar jis buvo nepaprastai rafinuotas, ar ji iš tiesų klydo? Nei Sandras, nei ji pati, tiesą pasakius, neturėjo tikslių įrodymų, kad Matas buvo žudikas, bet tai pasirodė jiems pati tinkamiausia išvada, nes viskas taip tiksliai sutapo: slaptas Luiso ir Mato susitarimas, Vilefrenšo papirkimas... Jeigu Matas arba Luisas nežudė, tai kas gi dar galėjo būti tas žmogžudys?

– Galbūt Bertanį nužudė Luisas de Sotas, – pabandė spėti ji, – ir nuo tavęs tai nuslėpė?

– Aš prasėdėjau su Luisu pusę nakties, iki pat paryčių. Mes aptarėme tolesnį veiklos planą.

– Puikus alibi. Jūs dangstote vienas kitą.

Matas atsiduso.

– Galvok, ką nori, vis tiek negalėsi įrodyti ničnieko, ko čia pripasakojai. Tuos mažučius įkalčius, kuriuos tau pavyko aptikti, lengvai paslėpsiu, susitaręs su Luisu de Sotu.

– Ne, tau nepavyks to padaryti. Nes, mano mielas, tu esi areštuotas. Žvilgtelk pro langą.

Ji stebėjo, kaip jis praveria langą ir žiūri į menkai apšviestą gatvę. Ji atsivedė du sargybinius, kuriems Sandras iš anksto buvo davęs trumpus nurodymus. Matas iš tiesų buvo kalinys. Jis galėjo viską neigti, tačiau netrukus Luisas de Sotas pateks į Sandro jam paspęstus spąstus, štai tuomet Matui nepadės jokie išsisukinėjimai.

– Luisas niekuomet neleis, kad taip nutiktų! – sušuko Matas ir nubėgo laiptais žemyn.

Antonija nusekė paskui jį.

Jis atplėšė duris.

– Ar tai tiesa? Aš areštuotas? Tai Karisimio darbas! Tučtuojau reikalauju leisti man pasikalbėti su Luisu de Sotu. Jis tuoj pat įsakys atšaukti mano areštą.

Tuo tarpu prie dviejų kareivių, kuriuos buvo atsivedusi Antonija, prisijungė dar du.

– Nesijaudinkit, – vienas iš jų pasakė Matui. – Sandro Karisimio įsakymai tapo niekiniai. Jis neseniai atšauktas iš einamų pareigų.

Jis kreipėsi į Antoniją:

– Antonija Bender? Gavau įsakymą Jus suimti. Jūs kaltinama suteikusi prieglobstį raganoms.

Sandrui kažkuo nepatiko įvykių, kuriuos juodu su Antonija bandė atgaminti, eiliškumas. Žinoma, Antonijos teorija iki tam tikro momento skambėjo nepaprastai įtikinamai, nors ir labai netikėtai, neįprastai, bet vis dėlto – įtikinamai. Pabandžius įsivaizduoti, kad jos įtarimai teisingi, galėjai daug ką paaiškinti. Daug ką, tačiau ne viską. Kaip visiškai neseniai jis nelabai norėjo tikėti, kad Karlota – žudikė, taip dabar niekaip negalėjo patikėti, kad tai padarė Matas. Tačiau kodėl jis negali tuo patikėti? Galbūt todėl, kad vieną kartą jau buvo neteisingai pareiškęs Matui įtarimus žmogžudyste, patikėjęs girtuoklio Bruno parodymais? Galbūt jis bijojo apsijuokti dar kartą? O galbūt baiminosi būti pernelyg neobjektyvus, apkaltindamas Matą? Juk asmeniško pobūdžio jausmai aptemdo sveiką protą – jam pačiam teko tuo įsitikinti. Gal ir Antonija pateko į to-

kius pačius spąstus? Jam niekaip nepavyko sudėlioti šios sudėtingos mozaikos – joje trūko detalių, nesiderino spalvos, raštai...

Bet dabar buvo tiesiog beprasmiška įsileisti į savo širdį abejones. Jie jau pradėjo vykdyti aptartą planą, Antonija išėjo, o jis turėjo pakankamai daug darbo, nes reikėjo paruošti patikimus žabangus. Tiesą pasakius, tai buvo geras planas, nors ir labai rizikingas, pilnas galimų netikėtumų, bet pats geriausias planas, kokį jie įstengė sugalvoti esant tokioms sudėtingoms aplinkybėms.

Palikęs ateljė ir eidamas per *Palazzo Rosato,* jis vėl prisiminė kekšių simbolį. Jie abu niekaip negalėjo paaiškinti, kodėl jis buvo rastas tik ant Bertanio kūno, o ant kitų dviejų lavonų – ne. Taip pat niekuo negalėjai paaiškinti ir Kespedeso bei Vilefrenšo mirties priežasties. Galbūt jie tapo Luisui ir Matui pernelyg pavojingi?

Jis atsiminė, kad Vilefrenšas su Kespedesu šnekučiavosi Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymo dieną. Jie stovėjo tik už poros žingsnių nuo Roulandso ir Mato ir kažką laikė rankose. Tai ir buvo vienintelis jų susitikimas, vienintelis bendrumas, kurį tarp jų pavyko pastebėti Sandrui. Keista, kad jis būtent dabar prisiminė šią veikiausiai nereikšmingą smulkmeną.

Jis priėjo laiptus, tik staiga kažkas iš už nugaros uždėjo jam ant peties ranką. Karlota.

– Ką, po paraliais, *Jūs čia* veikiate?! – sunkiai slėpdamas susierzinimą sušuko jis. – Juk privalėjot pasilikti trobelėje! Ir iš kur Jūs apskritai čia išdygot?

Ji mostelėjo ranka į rūsio duris. Buvo uždususi, be to, jis pastebėjo, kad jos suknelė suplėšyta ir dėmėta.

Karlota įsitraukė jį į juodą įėjimo į rūsį angą ir nusivedė per tamsą, neatsakinėdama nei į vieną jo klausimą. Ji sustojo priešais sutrūnijusių senų baldų stirtą.

– Už jų yra slaptas tunelis. Aš ten buvau, buvau Mirandos rūmuose, prie Inocento del Montės apartamentų.

Ji paskubomis, labai paskubomis viską jam papasakojo, jos balsas trūkinėjo, o kartais visiškai nutildavo.

– Prašau pasakoti viską iš eilės, – tarė Sandras. – Papasakokit viską iš pradžių.

Ji pakluso jo reikalavimui ir atpasakojo visą Luiso ir Inocento pokalbį, o keletą kartų jis dar kartą jos kai ko paklausdavo, norėdamas viską kuo geriau įsidėmėti. Tai, ką ji pasakė, buvo jam didžiulė staigmena. Ne jo atšaukimas iš einamų pareigų – kad taip gali nutikti, jis tikėjosi jau ne vieną dieną, ir vis dėlto šis įsakymas buvo duotas būtent dabar, o tai nepaprastai apsunkino jo planą arba netgi padarė jį visiškai neįmanomą. O iš tiesų labiausiai jį apstulbino Karlotos prisipažinimas, kad ji norėjusi nužudyti Inocentą del Montę arba netgi patį popiežių.

– Vadinasi, tai buvote Jūs? – pertraukė jis ją. – Ta žmogysta, įsisupusi į juodą apsiaustą, ta neseniai įvykusi Inocento „medžioklė" naktį... Kodėl? Kokios priežastys paskatino Jus tai daryti?

– Dabar tai neturi reikšmės. Supraskit, mums reikia bėgti iš Tridento, mums visiems. Kur Antonija?

– Išėjo, ji... Per vėlu, mes nepavysime jos. Ji jau pas Matą.

– Tuomet eikime tenai ir išsiveskime ją.

– Ji jau bus suimta.

Jos veidą aptemdė pykčio debesis.

– Jūs ketinate palikti Antoniją bėdoje? Norite it žiurkė pasislėpti rūsyje? Bailys! – sušuko ji ir nusigręžė nuo jo.

Jis stvėrė ją už rankos, o kai ji norėjo išsprūsti iš jo gniaužtų, dar tvirčiau ją suspaudė.

– Kaip man slaptuoju tuneliu nusigauti pas Inocentą?

– Tik be reikalo sugaišit laiką, – sudirgusi atrėžė ji. – Ar Jūs manęs nesiklausėt? Jis veltui bandė Jums padėti, juk aš Jums tai jau papasakojau. Jis negalės padėti ir Antonijai.

– Vadinasi, mums belieka truputį palaukti. Aš ketinu taip smarkiai sudoroti Luisą de Sotą ir nukreipti jo dėmesį, kad Inocentui tikrai pavyks mums pagelbėti.

– Kaip sau norit. Aš galiu nuvesti Jus į Inocento namus.

– Ne, aš eisiu vienas.

Ji paaiškino jam visą kelią. Kadangi ilgametis darbas pas Luisą pripratino jį įsiminti nepaprastai daug dalykų, jis be vargo sugebėjo įsidėmėti klaidų kelią koridorių labirintais.

– Prieš eidamas pas Inocentą aš privalau išsiaiškinti dar porą klausimų, todėl turiu pereiti pusę miesto.

– Negi tai būtina padaryti dabar?

– Šie klausimai tik dabar atėjo man į galvą. Aš susikūriau tam tikrą teoriją ir... Pirmąjį klausimą aš privalau užduoti girtuokliui, o antrą – jaunajam spaudėjui.

Ji nesuprato, ką jis sumanė.

– O trečiąjį?

– Jis skirtas Jums. Privalote man tučtuojau papasakoti viską, ką žinote apie vyskupą Bertanį.

Jo galva ilsėjosi ant stalo, tiesą pasakius, ne tiesiai ant stalviršio, bet ant vąšeliu nertos staltiesės, minkštos kaip tešla. Burnoje pasklido dieviškas spurgų skonis ir daugybė saldžių trupinėlių prilipo jam prie dantų. Kai jis pramerkė akis – vis dar padėjęs galvą ant nėrinių staltiesės – tučtuojau nusišypsojo, nes tiesiai prieš jį pūpsojo beformis spurgos riestainio gabalėlis tartum baltai geltona Pažadėtosios Žemės kalva, aromatingas Sinajaus kalnas. Atrodo, jis trumpam užsnūdo prie septintojo riestainiuko. Valgymas išvargino jį.

Aaronas pasirąžė ir nusižiovavo taip garsiai, kad bet kuris tame pačiame kambaryje miegojęs žmogus tikrai būtų atsibudęs nuo šio garso. Tačiau to nereikėjo baimintis. Apsižvalgęs aplinkui ir dairydamasis Inesos, jis suprato esąs čia vienas.

Miserere mei, deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea...

Pasigailėk manęs, Dieve, suteik man malonę. Tegu begalinis Tavo gailestingumas panaikina mano nusikaltimą. Apvalyk mano sielą nuo baisios nuodėmės...

Pagal nustatytas taisykles prieš pradedant kankinimą *Camera della Verità* buvo kalbama „Miserere“. Luisas įsakė, kad niekas jokiu būdu jam netrukdytų. Jis liepė užrakinti duris.

Akimirką jis žiūrėjo į savo auką lyg į paveikslą, kai nežinai, kur jį kabinti.

– Vandens įrenginį, – įsakė.

Antoniją pririšo prie suolo, ant kurio gulint galva atsidūrė žemiau nei kojos. Storos drėgnos virvės giliai įsirėždavo į rankų, kojų ir klubų odą, vos tik ji pajudėdavo. Jos pakaušis gulėjo tam tikroje įduboje, o plieno juosta, šalta it ledas, gaubė jai kaktą. Plaštakos, per riešus dar kartą smarkiai surištos virve, nutirpo.

Staiga ji pradėjo jausti viską, kas vyko aplinkui, nepaprastai ryškiai: kraupų geležies žvangėjimą, draskomos medžiagos garsą, sekretoriaus plunksnos skrebenimą, puvėsių tvaiką, tvyrantį ore, šaltį... Vienas iš pagalbininkų kitoje kambario pusėje tyliai niūniavo sau panosėje „Miserere", lyg pavėluotą sukalbėtos maldos aidą.

Pojūčiai paaštrėjo, pradingo žmogiška savitvarda.

Šią akimirką iš visų jausmų pasiliko tik panika. Panika įsikibo į ją dantimis lyg piktas, sumaniai jos viduje pasislėpęs žvėris, kuris tik ir laukė tinkamo momento užpulti. Antonija pajuto ją krūtinėje, galvoje, pilvo apačioje. Panika tučtuojau užvaldydavo ir pasmaugdavo kiekvieną jos atokvėpį, kiekvieną mintį.

Luisas pasilenkė virš jos.

– Antonija Bender, tu esi kaltinama padėjusi pabėgti burtininkei Karlotai da Rimini. Tu kaltinama dalijusis su ja raganiškomis paslaptimis. Dar esi kaltinama suvedžiojusi jėzuitą Sandrą Karisimį ir įviliojusi jį į savo tamsiųjų jėgų pinkles bei privertusi atsiduoti velnio valdžion. Ar pripažįsti savo kaltę, Antonija Bender?

Panika suparalyžiavo ją, ji nepajėgė nei kalbėti, nei mąstyti. Sandras, Karlota, Jeronimas – tai buvo vardai, kurie numirė, kurie čia, ant šio kankinimo suolo, prarado bet kokią reikšmę. Niekas nebebuvo svarbu, išskyrus šį vyrą, kurio šešėlis krito ant jos kūno.

– Kaltinamoji tyli.

Jis kažkam linktelėjo. Geležinis prietaisas – spaustuvas – ją plačiai pražiodė. Į ryklę jai įkišo ilgą medžiaginį skudurą, atnešė puodelį ir drėkindami medžiagą palengva pylė jai į gerklę vandenį. Ji manė, kad užsprings. Kiekvienas lašelis jai atrodė lyg sunkiasvoris akmuo. Ji nuolat bandė išspjauti iš gerklės vandenį, o tai darant jos kūnas išsiriesdavo lanku ir virvės dar smarkiau įsirėždavo į odą. O jeigu ji

nieko nedarydavo, vos neprigerdavo. Ji viską girdėjo: virvių cypimą, „Miserere" niūniavimą, tačiau visiškai negirdėjo savo gargaliavimo, savo žlugimo.

– Apgailestauju, bet aš niekuo negaliu padėti. Garbingasis tėvas de Sotas griežtai įsakė jokiu būdu netrukdyti tardymui.

Matas bandė pabrėžti savo reikalo svarbą, tačiau budintis karininkas nenorėjo jo klausyti, taip pat neketino trukdyti atlikti vizitatoriui savo pareigų. Jis paaiškino, jog jei Matui taip reikia pasikalbėti su garbinguoju tėvu, jis galįs čia jo palaukti.

Jis iš tiesų valandžiukę luktelėjo, tačiau veikiai pradėjo nekantrauti: Sandras vis dar buvo laisvėje ir galėjo jam pridaryti nepaprastai daug bėdos. Jeigu jis sugalvos kreiptis į vyskupą kurfiurstą arba imperatorių... Jeigu į imperatoriaus rankas pateks jo ir hercogo laiškai... Juos reikėjo kuo skubiau sunaikinti, tučtuojau, nes be šių laiškų niekas nieko negalės įrodyti. Geriausia bus pasikalbėti su de Sotu vėliau.

Jis skubiai patraukė *Casa Volterra* link.

21

Sandras išėjo iš spaustuvės, kurioje buvo prisiglaudęs Fabricijus Skiaka, ir laikydamasis arčiau namų sienų nuskubėjo gatve. Jis susirinko visą reikiamą informaciją ir iš jaunojo Fabricijaus, ir iš girtuoklio Bruno. Dabar jo laukė pati sunkiausia užduotis: gauti paskutinį įkaltį ir įkalinti žudiką. Buvo paskelbta Sandro paieška. Jeigu jį dabar sučiups, jis taip ir negalės nieko įrodyti, viskas bus baigta. Niekas juo nepatikės, o Luisas užkimš jam burną.

Jis pagalvojo apie Antoniją. Tai buvo dar skaudžiau, nei per visas pastarąsias dienas. Ji buvo pernelyg pavojingai priartėjusi prie jo, o štai dabar jis troško, kad ji būtų greta. Ūmai baimė, kurią jis jai jautė, virto baime dėl jos. Nieko nebuvo blogiau kaip žinoti, kad Luisas ją kankina. Priartėjęs prie *Palazzo Pretorio* jis pajuto aistringą, nors drauge ir kvailoką norą įsiveržti ten ir išsivesti ją. Jis nebūtų galėjęs pas ją patekti, jeigu ir būtų bandęs, o Luisas gautų dar vieną auką, kurią galėtų teisėtai kankinti.

Norėdamas padėti Antonijai, pagal anksčiau sukurtą planą jis turėjo išvilioti Luisą iš *Palazzo Pretorio* prie upės. Tam buvo viskas paruošta.

Pasukęs už namo kampo, jis netikėtai susidūrė su Matu.

Akimirką nė vienas nepajudėjo – taip baisiai juodu apstulbino šis nelauktas susitikimas.

Matas buvo greitesnis ir smogė jam tiesiai į veidą. Sandras susvyravo ir krito aukštielninkas. Matas tučtuojau prišoko ir spyrė į pilvą.

– Sargyba! – sušuko Matas. – Sargyba!

Akivaizdu, netoliese nebuvo nė vieno patrulio, tamsios gatvės buvo tuščios.

Matas spyrė dar kartą, tačiau šįsyk Sandras sučiupo jo koją ir privertė savo įbrolį suklupti.

Kai Sandras pamėgino atsistoti, pilvą jam pervėrė mėšlungiškas skausmas, ir tik vargais negalais pavyko pakilti.

Matas nusilaužė šaką nuo medžio gatvės pakrašty ir lyg botagu pliaukštelėjo ja Sandrui per veidą, palikdamas jame liepsnojančią

žaizdą. Antrasis smūgis, nuo kurio net sulūžo šaka, sužeidė kairįjį žastą. Paskui Matas smogė jam kumščiu – iš pradžių į veidą, paskui į skrandžio duobutę, o galiausiai į smakrą. Sandrui atrodė, kad jis subyrės į gabaliukus. Fiziškai jis buvo daug silpnesnis už savo varžovą.

– Ar prisimeni, kaip paskutinį kartą baigėsi mūsų kova?! – pergalingai sušuko Matas. – Aš tave išnarsčiau po kaulelį.

Iš paskutiniųjų sukaupęs visą savo įniršį, Sandras puolė Matą ir prispaudė jį prie namo. Matas riktelėjo, bet tučtuojau čiupo Sandrą už pečių ir savo ruožtu sviedė jį į sieną.

Smūgis į skrandį atėmė iš Sandro paskutines jėgas. Jis daugiau nebepajėgė grumtis. Jis norėjo, jis privalėjo – tačiau jam nieko neišėjo. Jis dar kartą pasidavė. Matas ir šįsyk buvo už jį stipresnis.

Dar vienas smūgis.

– Še tau už Antoniją! – sušuko Matas. – Tu atėmei ją iš manęs, bet vis tiek jos negausi.

Matas viena ranka prispaudė Sandrą prie sienos ir daužė kumščiu jo kūną.

Matas kvatojo. Viskas buvo kaip prieš septynerius metus bažnyčioje. Tuomet Matas pirmąkart įsiveržė į Sandro gyvenimą ir jį pakeitė. Matas buvo Sandro likimo valdovas, o šiandien jis baigė atlikti savo juodą darbą.

Beveik praradęs sąmonę, Sandras spėjo pamatyti, kad staiga už Mato pasirodė šešėlis.

Smūgių kruša liovėsi, Sandras susmuko prie namo sienos, išgirdo vieną, du smūgius, o paskui – nieko.

Jo petį palietė kažkieno ranka.

Jis žvilgtelėjo aukštyn.

– Jūsų grožis mažumėlę nukentėjo, tačiau vienuoliams tai veikiausiai ne itin svarbu.

Kapitonas Forlis ištiesė jam ranką ir padėjo atsistoti. Sandras nepajėgė tiesiai stovėti, todėl atsirėmė į Forlį.

– Nekenčiu žmonių, kurie muša bejėgius vienuolius, – burbtelėjo šis.

Matas nejudėdamas tysojo ant grindinio. Kadangi Sandrui kartą jau teko ragauti Forlio kumščio, tai jo nė kiek nestebino.

– Kaip sekasi Antonijai Bender? – paklausė Sandras.

– Jeigu žmogus, patekęs į tokią padėtį kaip Jūs, teiraujasi apie moterį, ji turėtų būti jam ypač svarbi, – pastebėjo Forlis. Kai Sandras primygtinai pažvelgė jam į akis, Forlis atsakė: – Bijau, kad ne itin gerai. De Sotas užsispyrė pats tardyti, taip pat ir visa kita. Jūs buvote teisus, įspėdamas mane šįryt. Atrodo, lyg jam priklausytų visas miestas. Rytoj jis nori paskelbti įsaką viešai įteisinti skundus, persekiojimus, kankinimus, procesus, viešas mirties bausmes, velnio varymo apeigas... Regis, į miestą, kuriame gimiau ir praleidau kiekvieną savo gyvenimo dieną, ateina sunkūs laikai. Deja, Jūsų Antonija yra pirmoji šios beprotybės auka.

– Aš suimtas? Ar galiu tikėtis, kad Jūs man padėsit?

– Kuo?

– Mes galime sulaikyti Luisą.

– Kaip?

– Jums reikėtų perduoti štai šį laišką. Pasakykite, kad jį Jums įteikė Matas Hagenas ir kad jis atrodė labai sunerimęs.

– Nesuprantu...

– Šį laišką parašė Antonija, ji stebėtinai puikiai moka pamėgdžioti Hageno rašyseną. Luisą šis laiškas atvilios į paupį.

Forlis suraukė kaktą.

– Į paupį? Na gerai, bet juk jis vėl sugrįš atgalios.

Sandras išsitiesė, bandydamas nuslėpti jį kankinančius skausmus.

– Ne, – pasakė jis. – Jis negrįš.

Sandras išvydo idilišką vaizdelį, kuris po visų jį ištikusių nelaimių atrodė lyg balzamas nuvargusiai sielai. Inocentas del Montė gulėjo ant lovos, o šalia jo – senasis Bokačas, padėjęs snukį savo šeimininkui, kuris jį švelniai glostė, ant pilvo. Šuo buvo vos gyvas, bet pastatė ausis ir silpnai suvizgino uodegą, pamatęs iš už kilimo išlendantį Sandrą.

Sandras krenkštelėjo ir sušnibždėjo:

– Inocentai!

Jis ir pats nežinojo, kaip jam atėjo į galvą mintis kreiptis į kardinolą vardu.

Inocentas krūptelėjo. Sandras ženklais įspėjo jį pasisaugoti ir netriukšmauti: niekas neturėjo žinoti, kad Sandras čia, o visų svarbiausia – to neturėjo sužinoti popiežius, įsikūręs šalia savo sūnaus apartamentų.

Bokačas suinkštė, bet Inocentas nuramino jį švelniai glostydamas jam kailį.

– Kaip... kaip čia patekai, Sandrai?

Jis trumpai papasakojo Inocentui apie slaptąjį tunelį, tačiau nutylėjo apie Karlotos kėslus. Ši istorija dabar, kai jie turėjo tiek mažai laiko, tik be reikalo blaškytų dėmesį.

– Aš tiksliai nežinau, kaip tu esi įsipainiojęs į de Soto intrigas, – pasakė Sandras. – Tačiau tikiuosi, kad nepritari toms beprotybėms, kurias jis ruošiasi daryti.

– Tikrai ne! – atsakė Inocentas truputėlį per garsiai, ir Sandras dar kartą jam priminė, kad kalbėtų tyliau. – Tikrai ne, – jau tyliau pakartojo Inocentas. – Tiesa, aš saugau pinigus, kurių de Sotui reikia, kad jis galėtų duoti kyšius, nes mano tėvas nenorėjo patikėti jam tokių didžiulių pinigų. Tik tiek aš ir esu čia įsipainiojęs.

– O Hagenas? Ar žinai, kad de Sotas ir Matas Hagenas sudarė slaptą suokalbį?

Inocentas trumpam užsimerkė ir pasitrynė kaktą.

Sandras tyliai nusikeikė.

– Suprantu. Taigi, tavo tėvas taip pat tai žino?

– Taip. Kai de Sotas jam papasakojo, kad jis papirksiąs Hageną ir taip priversiąs išduoti protestantus, mano tėvas buvo tiesiog sužavėtas.

Sandras pertraukė Inocentą nekantriu mostelėjimu.

– Minutėlę, tai netiesa. Hagenas nesileido paperkamas, priešingai – jis pats mikliai į visas puses dalijo kyšius. Viurtembergo hercogas netrokšta bažnyčių susivienijimo lygiai taip pat, kaip ir tavo tėvas.

Inocentas tyliai nusijuokė.

– Tuomet de Sotas mano tėvui melavo. Priežastis visiškai suprantama – tokiu būdu jo darbas atrodo esąs dar reikšmingesnis. Jeigu papasakosiu apie tai tėvui...

Sandras nutraukė jį prisiminęs, jog jam reikia paskubėti.

– Ar nori man padėti, Inocentai?

– Juk tu ir pats tai žinai.

– Netgi jei ant savo galvos užsitrauksi daugybę nemalonumų?

– Tu rizikavai dėl manęs gyvybe, ir aš manau, kad jokie nemalonumai nėra verti šios rizikos. Kaip nors susitvarkysiu.

Sandras su palengvėjimu atsikvėpė.

– Gerai, tuomet šiek tiek palūkėk, maždaug valandą. Paskui nueik į *Palazzo Pretorio* ir pasakyk, kad tavo tėvas nori pasikalbėti su įtariamąja Antonija Bender.

– De Sotas jos neišleis – jis žino, kad mano tėvas tikrai nenori su ja kalbėtis.

– De Sotui ne tai bus galvoje. Suklastotas laiškas nuvilios jį – tai nutiks maždaug tuo pačiu metu – prie upės, o nė vienas sargybinis neišdrįs paprieštarauti popiežiaus įsakymui, kurį perduoda pats kardinolas. Tu atvesi Antoniją čionai: ji turi pasislėpti už kilimo slaptajame tunelyje. Iš ten aš ją veikiai ir pasiimsiu.

– O kas nutiks, jei Luisas sugrįš anksčiau ir mes susidursime su juo akis į akį *Palazzo Pretorio*?

Sandras kreivai nusišypsojo.

– Taip tikrai neatsitiks. Jei reikės, Luisas visą naktį praleis prie upės, klausydamasis vandens čiurlenimo. Jis lauks Hageno, tačiau šis nepasirodys, nes guli surištas savo namuose *Casa Volterra,* ir aš tučuojau jį ten aplankysiu.

– Ketini eiti pas Hageną?

– Taip, tai labai svarbu. Aš išbūsiu ten apie dvi valandas, o paskui sugrįšiu čionai.

– Tik būk atsargus. Luisas de Sotas įsakė visur tavęs ieškoti.

– Žinau. Jeigu aš jo nesulaikysiu, veikiausiai man galas.

Sandras spustelėjo Inocentui ranką.

– Dėkoju tau, Inocentai. Tu esi vienas iš nedaugelio žmonių, kurie su manimi nesigalynėjo ir iš pat pradžių buvo mano pusėje. Tu man dabar padedi, ir aš niekuomet to nepamiršiu. Sakau tau tai todėl, kad nežinau, ar mes dar kartą su tavimi pasimatysime.

Inocentas taip pat paspaudė jam ranką.

– Draugai visiems laikams, juk tu tai žinai. Linkiu sėkmės, Sandrai.

Sandras paglostė Bokačui galvą, nors šis to beveik nepajuto, ir leidosi į kelią – paskutinį ir patį sunkiausią kelią.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

Kadangi skerstuvių auka gali Tau nepatikti, aš Tavo garbei sudeginčiau auką, bet Tau ji taip pat nepatiktų. Tau patiktų palūžusi siela, sielvartaujanti ir sudaužyta širdis, o Dieve, Tu jos nepaniekinsi...

Luisas įsakė, kad antrasis kankinimo įrenginys, vadinamosios kartuvės – sūpuoklės, pratęstų aukos kančias, kol jis kalbės „Miserere". Jis meldėsi labai lėtai ir išraiškingai, vaikščiodamas priešais inkvizicijos kankinę. Antonijai Bender surišo rankas už nugaros, o galiausiai ant rankų riešų užvyniojo dar vieną virvę, pritvirtintą prie keliamojo mechanizmo. Du budeliai pasuko dantratį ir lėtai ėmė kelti kankinę aukštyn, kol jos klubai atsidūrė maždaug ties Luiso galva. Ji dejavo, aimanavo. Jis minutėlę spoksojo į jos tarpukojį, palietė jos kelius ir šlaunis. Žinoma, jis nebuvo nejautrus moteriškoms grožybėms, ypač tuomet, kai jos buvo taip arti. O dar tos dejonės! Bet jis buvo ne vienas ir turėjo tvardytis.

– Pritvirtinkit kaltinamajai prie kojos svarstį.

– Mažą, vidutinio dydžio ar didelį? – paklausė vienas iš budelių.

– Iš pradžių būsime gailestingi. Taigi, vidutinio dydžio.

Tuo metu, kai budelis rišo jai prie kojos geležinį svarstį, Luisas paklausė jos trečiąkart, ar nenorinti prisipažinti kalta dėl bent vieno iš jai pateiktų kaltinimų.

– Juk tu sukūrei vitražą, tą, kuris vaizduoja jį ir tave, beje, labai vylinga poza. Jis buvo rastas tavo ateljė atliekant kratą.

– Taip, – sudejavo ji, tai buvo pirmasis žodis, kurį ji ištarė po kankinimų vandeniu. – Bet...

– Vadinasi, tu prisipažįsti, jog norėjai jį suvedžioti?

– Ne.

– Šis angelo, suvedžiojančio mergaitę, atvaizdas yra erezija. Aš pateiksiu tau kaltinimą erezija, jei nepasakysi man tiesos. Ar bandei jį suvilioti?

– Taip.

– Taigi, tu prisipažįsti savo raganiškais menais apkerėjusi Jo Šventenybės įgaliotinį?

– Tai nebuvo... burtai. Aš... Mes... Aš ne...

– Nesuprantu, ką tu sakai.

– Aš... aš myliu...

– Ką?

Ji tylėjo.

Luisas davė ženklą paleisti prie jos kojos pririštą svarmenį, kad jis ištemptų kankinamosios koją, ir vėl pradėjo skaityti „Miserere".

Kai jis jau buvo beveik užbaigęs maldą, jam sutrukdė. Įžengė kapitonas Forlis.

– Juk aš įsakiau man netrukdyti, – nusikeikė Luisas.

– Nuo Viurtembergo pasiuntinio, – pasakė Forlis ir padavė jam laišką. – Jis sakė, kad tai esą nepaprastai skubu, ir aš pamaniau...

– Na gerai, – aprėkė jį Luisas ir pasitraukė į atokesnį kampą, norėdamas niekieno netrukdomas perskaityti laišką.

Hagenas rašė:

Sandras mina mums ant kulnų ir gali atskleisti mūsų planus. Mums reikia tučtuojau pasikalbėti. Jokiu būdu neikit pas mane į namus – tai pernelyg rizikinga. Mes susitiksime prie upės, prie Pakaruoklių ąžuolo. Palaukit, jei manęs ten dar nerasite. Jeigu Jūs neateisite, aš iškeliausiu dar neišaušus. Čia pasilikti man darosi pernelyg pavojinga. H.

„Na ir asilas, – pamanė Luisas. – Šitaip prarasti galvą!"

Šitokia skubota Hageno reakcija galėjo viską sugadinti. O juk apdairiai elgiantis nebuvo nė mekiausio pavojaus. Ir kokius gi įrodymus turi Sandras? Viso labo tik įtarimus, daugiau nieko. Reikėjo atvesti Hageną į protą.

– Pertraukiame kankinimus, – įsakė jis. – Nuveskite kaltinamąją į kalėjimą. Tardymą pratęsime rytoj.

Išeidamas iš kalėjimo jis rūpestingai slėpė veidą po gobtuvu. Niekas neturėjo matyti jo einančio prie upės, prie Pakaruoklių ąžuolo. Bet, šiaip ar taip, aplinkui nebuvo nė gyvos dvasios. Katedros aikštėje – nė vieno žmogaus, gatvės, kitaip nei paprastai, šį vėlų metą buvo tuščios lyg iššluotos, jose šmėžavo tik kreivi šešėliai, pasirodantys mėnulio šviesoje. Jis perėjo katedros aikštę, praėjo pro didžiuosius Dievo namų laiptus, tą vietą, kur rytoj per pietus bus paskelbtas popiežiaus įsakymas. Jis pakeis šį miestą. Žmonės išsislapstys dar labiau nei dabar, dėdamiesi, kad jų nėra, ir patys paneigdami savo egzistencijos faktą. Jeigu niekas jų nematys – taip manė jie – tai niekas ir neįtarinės: jie elgėsi kaip maži vaikai, kurie, išvydę nepažįstamą žmogų, užmerkia akis, galvodami, kad dabar jie tapo nematomi. Jam norėjosi tik nusišaipyti iš šitokio kvailo jų mąstymo.

Luisui pasirodė, kad jam už nugaros kažkas sušnarėjo. Jis sustojo ir atsigręžė. Nieko nėra. Ne, niekas jo nepersekioja. Jis vienas. Taigi žengė toliau.

Rytoj jis visų pirma apklaus žemesniojo luomo dvasiškius: klebonus ir zakristijonus. Jie privalės jam pasakyti vardus tų žmonių, kurie retai arba visai nesirodo Šv. Mišiose, nes yra nutolę nuo dieviškojo prado. O paskui jis norės sužinoti vardus tų žmonių, kurie nepraleidžia nė vienų Šv. Mišių, nes Blogis labai mėgsta štai taip saugiai pasislėpti. Žmogus, apklausos metu aiškiai parodysiantis savo baimę, veikiausiai jaučiasi kaltas; jei kas išliks pernelyg abejingas, yra visiškoje velnio valdžioje. Tas, kas nenori nieko skųsti, yra toks pat įtartinas, kaip ir tas, kuris pernelyg greitai ir uoliai visus įskundžia. Tie, kurie prieštarauja jam ir kartu – inkvizicijai, yra tokie pat kalti kaip ir tie, kurie nori jam įsiteikti.

Šis miestas drebės visą žiemą. Pavasarį, kai jis iškeliaus iš Tridento, niekas nebekalbės apie Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, o tik apie tai, kaip ryžtingai Luisas de Sotas su visomis šaknimis išrovė čia išsikerojusį Blogį.

Trumpą akimirką jo galvoje it pavasarinis žaibas tvyksteli mintis, kad to Blogio, kurį jis persekioja, iš tiesų visiškai nėra. Kad jis jį išgalvojo. Kad jam jo reikia tik dėl asmeninės naudos. Nors jis ir

tiki velnio egzistavimu ir velnio sėklos buvimu žmonių sielose, tačiau jokiu būdu nemano, kad Blogis plinta it maras. Kiekvienas žmogus pats savo noru pasirenka arba Blogį, arba Gėrį, žmogų galima suvedžioti ir priversti atsiduoti Blogiui, bet jis negali būti apkrėstas Blogiu. O jo nuomonė apie kekšę Karlotą tokia: ji kalta tik dėl to, kad užsiima prostitutės amatu ir gyvena nedorovingai, tačiau jokiu būdu ne dėl žmogžudystės – jis tuo netiki. Iš pradžių jis manė visiškai kitaip, iš pradžių ji iš tiesų atrodė jam esanti įtartina. O galbūt jis klysta? Jis net pats tiksliai to neprisimena, be to, netgi nenori prisiminti, tai tik sukelia jo sieloje sumaištį. Niekados niekas taip ir nesužinos, kad jis laiko Karlotą nekalta dėl Tridento mieste įvykdytų žmogžudysčių. Net ir jis pats, Luisas. Akimirka, kai žmogus supranta apie save visą tiesą, visuomet esti tokia trumpa, kad nekyla jokio pavojaus, jog jis padarys iš viso to teisingas išvadas.

Karlota po senovei liks kalta, o tridentiečiai *bus* apkaltinti, nes Luisui reikia, kad jie būtų pripažinti kaltais. Taigi, jis ir pats tuo tiki. O kadangi Karlota to negalėjo padaryti viena, nes ji tikrai nenužudė Vilefrenšo, vadinasi, ji turi padėjėjų, tokių pat apsėstųjų kaip ir ji pati. Ir kuo daugiau jų bus, tuo grandioziškesnė atrodys ši sąmokslo teorija ir tuo greičiau bus įteisinta kaip realiai egzistuojantis faktas.

Jis to neplanavo, tiesiog viskas taip susiklostė. Šios žmogžudystės labai apsunkino jo planus. Netikėtai Sandras aptiko jo klastos pėdsakus, derybų partneriai Kespedesas ir Vilefrenšas žuvo, popiežius sunerimo... O jis, Luisas, buvo priverstas įsipainioti į istoriją, kuri buvo jau ne jo sumanymas. Dievas mato, jis neplanavo tapti inkvizitoriumi, priverčiančiu virpėti iš baimės visą miestą. Bet dabar taip jau susiklostė, ir jis atliks viską iki galo, kaip ir visas kitas savo užduotis – greitai ir sėkmingai.

Purškiantis iš dangaus lietus vakare virto sniegu. Jis sužvarbo. Po kojomis treškėjo apledėję lapai. Jis sustojo prie dviejų išsišakojančių kelių ir akimirką svarstė, kuriuo jam pasukus. Vienas kelias ėjo palei upę ir vedė šiaurėn – į kaimus, į trobeles. Kitas kelias, sukantis priešinga kryptimi, ir buvo tas, kurio jam reikėjo.

Jam ir vėl pasirodo, jog girdi savo žingsnių aidą, jis ir vėl įtikinėja save, kad tai jam tik pasivaideno. Priėjęs prie Pakaruoklių ąžuolo

jis pakelia galvą, žiūri į jo šakas ir mato, kaip tamsoje į žemę krinta sniegas. Jis darosi vis tirštesnis, – jei ir toliau taip smarkiai snigs, iki ryto baltas patalas užklos visą žemę.

Tik dabar jam ateina į galvą mintis, kad čia, šitoje pačioje vietoje, buvo nužudytas Vilefrenšas.

Jis šąla. Šaltis labai netikėtai atslenka iš šiaurės, slėnyje siautėja vėjo šuorai. Šakos siūbuoja, sniegas krinta jam tiesiai į veidą. Jis nusisuka į rūku apsisiautusią upę.

Jam atrodo, kad jis čia jau nebe vienas.

– Hagenai? – šūkteli, nors ničnieko nemato ir negirdi, tik sniegą, kuris neįtikėtinai švelniai krinta jam ant nugaros.

Sandras pasislėpė po žemu prožirnių krūmu. Iš pradžių jis dar svarstė, ar ne geriau būtų pasitraukus į nendres, nes jos augo arčiau Pakaruoklių ąžuolo, tačiau toji slėptuvė jam ne itin patiko. Stovint vandenyje buvo sunku nesukelti triukšmo, o, be to, kam patiktų tokią naktį sušlapti kojas Adidžės upėje. Staiga baisiai atšalo. Iš šiaurės kartu su sniegu atšvilpęs vėjas nevaržomai siautėjo po visą slėnį. Kai snaigės nukrisdavo į prožirnių krūmą, pasigirsdavo tylus spragsėjimas.

Žiema dar nebuvo atkeliavusi į slėnį, tačiau jau skelbė apie greitą savo atvykimą. Pūga ir upės rūkas susimaišė tarpusavy ir tapo šalta siena. Iš Sandro slėptuvės Pakaruoklių ąžuolas atrodė panašus į milžinišką tamsų vaiduoklį, kraupiai mojuojantį šakomis it rankomis.

Jis išgirdo žingsnius dar tuomet, kai jie sklido iš tolo. Sušalę lapai grikšėjo po kojomis it stiklas.

Paskui jis išvydo Luisą, neypatingai ryškiai, bet tučtuojau atpažino jo stotą. Priešais ąžuolą, tą pamėklę, Luisas sustojo ir laukė. Vėjas sustiprėjo. Luisas atsuko jam nugarą. Nesuskaičiuojama gausybė snaigių krito ant sušalusios žemės ir pasigirsdavo spragsėjimas, kuris veikiai nuslopino visus kitus aplinkinius garsus. Sandras matė ir girdėjo vis prasčiau ir prasčiau.

Sandras krūptelėjo, kai staiga šalia krūmų išniro žmogysta. Lėtai, bijodamas išsiduoti, jis pasisuko, norėdamas įžvelgti šios žmogystos veidą.

Brūzgynai buvo labai tankūs. Jis atsargiai abiem rankom praskleidė porą plonų lanksčių šakų. Visa laimė, žmogysta nejudėjo, tik žvelgė Pakaruoklių ąžuolo link.

Sandras vis dar negalėjo įžiūrėti tos būtybės veido. Jis truputėlį palinko į priekį ir ištempė kaklą. Pamatė plaukus, profilį... Baimė trenkė jį it žaibo smūgis. Negali būti – juk to išties negali būti. Jis vos neišsidavė, visu balsu sudejavęs.

Jis susmuko ant žemės. Širdis plakė labai neritmingai ir smarkiai. Pažvelgė dar kartą. Jis neapsiriko.

Tai buvo ji.

Ji prisiartino prie Luiso, kuris jos nematė, nes žvelgė visai kita kryptimi. Ji vos vilko kojas ir svyravo.

Sandras buvo visiškai apstulbęs. Jis laukė kito žmogaus, tikėjosi išvysti *bet ką*, bet tai...

Jis privalėjo susitvardyti. Spąstai buvo paspęsti, kad į juos pakliūtų auka. Jis negalėjo, jis neturėjo leisti, kad Luisas taptų ketvirtąja auka.

Inesa jau beveik prisiartino prie Luiso.

Sandras pakilo. Dviem kareiviams, pasislėpusiems netoliese, davė ženklą likti savo vietose.

Inesa ištiesė ranką.

Sandras buvo pasiruošęs bet kam.

Tik pačią paskutinę akimirką jis suprato, kad neturi jokio ginklo. Luisui net nespėjus sujudėti, jis vėl pasislėpė po krūmu.

Luisas krūptelėjo ir atsisuko. Išsigandęs įsispoksojo į Inesą.

– Iš kur tu čia atsiradai? – paklausė Luisas. – Ką gi tu čia veiki? Juk tu ta pati beprotė, kurią surado pas kekšę. Kurgi jūs slapstotės? Sustok!

Inesa nesustojo. Ji spruko šalin. Ji tikėjosi čia išvysti ne Luisą, o Sandrą. Jis tai suprato. Kaip jis norėjo pašokti, apkabinti ją, nuraminti... Bet negalėjo taip pasielgti. Jis turėjo atlikti savo užduotį iki galo.

Luisas nesivijo Inesos. Jis pabėgėjo paskui ją viso labo tik porą žingsnių, nes tučtuojau susivokė, kad susitikti su Hagenu yra daug svarbiau, nei persekioti mergaitę, kuri anksčiau ar vėliau papuls jam į rankas.

– Prakeikta beprotė, – bambėjo sau po nosimi Luisas. – Kaip reikiant įvarė man baimės. Kurgi dingo tas kvailys Hagenas?

Luisas apglėbė savo kūną rankomis, norėdamas susišildyti. Sandras nesitikėjo, kad bus štai toks oras. Jeigu ir toliau taip smarkiai snigs, Luisas gali apsisukti ir grįžti atgal, o jeigu jis taip pasielgs, žlugs visas jo planas.

Valandžiukę, kuri Sandrui pasirodė ilga kaip visa amžinybė, visiškai nieko nevyko. Luisas kartais apsižvalgydavo aplinkui, jis tapo labai neramus, trypčiojo, šalo, murmėjo kažką sau po nosimi, tačiau Sandras neįstengė suprasti ką. Dabar netgi ąžuolas neapsaugojo nuo tirštos pūgos. Vaizdas darėsi vis prastesnis. Veikiai tapo neįmanoma nuolat stebėti Luiso, nė akimirką nenuleidžiant nuo jo akių.

Kaip ir Inesa, netikėtai iš už jo nugaros išniro antroji žmogysta. Ji išdygo kaip iš po žemių, įsisupusi į apsiaustą, ir ryžtingai žengė tiesiai prie Luiso, kuris jos nepastebėjo.

Sandras šoko iš savo slėptuvės, susigūžęs pabėgėjo porą žingsnių ir, pasiruošęs šuoliui, prigludo prie žemės.

Žmogysta laikė rankoje durklą. Per vieną žingsnį nuo Luiso ji sustojo ir užsimojo ginklu.

– Dabar! – sušuko Sandras ir puolė pirmyn, griebdamas nusikaltėlį už rankos.

Išsproginęs akis iš baimės Luisas atšoko atgal ir suklupo.

Sandras čiupo ginklą, tačiau sugriebė už jo ašmenų ir pajuto, kaip ranką jam perskrodė šalti durklo ašmenys. Jis sukando dantis, tačiau nepaleido durklo iš rankos. Juodu susigrūmė, ir galiausiai ant žemės nukrito ginklas – ilgas, aštrus durklas.

Žmogus ištrūko iš Sandro, kuris dar bandė jį sulaikyti, glėbio, tačiau jam nepavyko toli pabėgti. Jis pateko tiesiai į rankas dviem sargybiniams, išėjusiems iš savo slėptuvės. Du stiprūs vyrai be vargo sulaikė jį.

Sandras net švogždė uždusęs. Iš jo gerklės į šaltą orą tumulais veržėsi karštas kvapas.

Iš kairės rankos sunkėsi kraujas. Rėžis išvagojo delną nuo nykščio pamato iki pat smiliaus – šviežia, balta žaizda, kurią netrukus užlies iš kraujagyslių plūstelėjęs kraujas. Jis vis dar beveik nejuto skausmo.

Luisas atsistojo ir neryžtingai prisiartino.

– Sandrai, kas... kas gi čia vyksta? Kas jis?

Žmogysta stovėjo prieš juos, nuleidusi galvą, o kareiviai laikė sučiupę už abiejų rankų. Didžiulis gobtuvas beveik visiškai dengė veidą, tačiau Sandras atpažino jį. Šią akimirką jis nepaprastai troško, kad tai pasirodytų esąs tik apsirikimas.

Jis kreipėsi į savo ordino brolį.

– Turiu tavęs atsiprašyti, Luisai, – tarė. – Iš pradžių aš įtarinėjau tave. Aš mačiau tave su Kespedesu, žinojau, kad tu papirkai Vilefrenšą, susimokei su Hagenu, – visa tai liudijo, kad turi daug paslapčių. Beje, tą laiškelį parašė ne Hagenas – jis buvo suklastotas.

Luiso akyse pasirodžiusi nuostaba paglostė Sandrui savimeilę.

– Dėl visų savo intrigų, Luisai, tu užėmei pirmą vietą – deja, niekingai trumpame – mano įtariamųjų nusikaltimu asmenų sąraše. Vis dėlto aš negalėjau suprasti tavo motyvacijos. Na gerai, Bertanio mirtis buvo tau paranki, nes vyskupas nepriėmė Hageno pasiūlymo – kuris, tiesą pasakius, buvo jūsų bendras pasiūlymas. Jo nepaperkamumas, užsispyrėliškas bažnyčios reformos ir susivienijimo su protestantais siekimas kėlė didžiulį pavojų jūsų planui. Bet tuomet kokiu tikslu ant nužudytojo kūno buvo paliktas tas simbolis? Ar juo norėta suklaidinti mane? Su Kespedesu viskas aišku – tu turėjai motyvą jį nužudyti, nes jis planavo pasiduoti imperatoriaus reikalavimui ir pritarti susivienijimo su protestantais idėjai. O štai kodėl reikėjo žudyti Vilefrenšą, aš apskritai nesupratau. Jis gavo pinigų, ir Visuotinio Bažnyčios susirinkimo posėdyje, kuriame aš asmeniškai dalyvavau, nepriekaištingai įvykdė savo užduotį, už kurią jam buvo sumokėta, – tai yra, jis griežtai atsisakė pritarti apsimestiniam tavo ir Hageno suderėtam kompromisui. Kodėl gi tau reikėjo jį žudyti? Ne, tai neturėjo jokios prasmės ir prieštaravo bet kokiai logikai. Tu nesi žudikas. Nors ir eini pačiu tiesiausiu keliu, kad juo taptum. Tačiau tai jau visai kita tema.

Sandras kreipėsi į žmogystą, kuri tebestovėjo nuleidusi galvą.

– Visų šių politinių ir teologinių sandėrių sūkuryje, – tęsė jis, – klastų ir intrigų pinklėse, kuriose blaškėsi diplomatai, popiežius ir imperatorius, o atsižvelgiant į nužudytųjų asmenų visuomeninę

padėtį – taip pat ir aukščiausiojo luomo dvasininkai, piršte piršosi išvada, jog žmogžudystės motyvas susijęs su Visuotiniu Bažnyčios susirinkimu. Tačiau iš tiesų taip nebuvo. Viskas buvo daug paprasčiau, daug banaliau ir būtent todėl tai atėjo man į galvą tik šiandien.

Sandrui pradėjo skaudėti ranką, iš žaizdos plūstelėjo kraujas ir nulašėjo ant sniego. Visa laimė, sužeidimas nebuvo toks rimtas, kad žaizdą reikėtų tučtuojau aptvarstyti.

Tai buvo jo valanda, didysis pasirodymas scenoje.

– Manau, kad pasaulyje nėra didesnės varomosios jėgos už meilę, – pratarė jis tam tikra supratinga intonacija. – Tai didžiausia Dievo dovana žmogui, ir todėl ji tokia beribė, tokia šventa ir stipri, kad kai kurie iš mūsų tiesiog neįstengia suvaldyti šios nepaprastos jėgos. Jie tampa jai visiškai pavaldūs, jie daro viską vardan meilės. Gėrio ir blogio sąvokos tokiems žmonėms visiškai praranda prasmę, meilė paverčia gėrį ir blogį viso labo tik tuščiomis frazėmis. Dėl ypatingai stiprios meilės, kuriai svarbi tik ji pati ir daugiau niekas kitas pasaulyje, – netgi paprastai visiškai taikūs žmonės gali virsti žudikais ir, jeigu meilė gali būti išsaugota tik nužudžius kitą žmogų, tuomet jie ilgai nedvejodami pakelia ranką.

Jis žingtelėjo arčiau sulaikytojo.

– Štai nuo tokios rūšies žmogžudystės viskas ir prasidėjo, ar ne tiesa?

Jis nutraukė žmogystai nuo veido gobtuvą. Aplink jį šoko, sūpavosi snaigės ir leidosi ant tamsių plaukų.

– Ar ne tiesa, Inocentai?

22

– Bertanis ją persekiojo, grasino, gąsdino, – pasakojo Inocentas. – Ji norėjo nuo jo pabėgti, galiausiai jį paliko, troško būti su manimi, mylėti mane vieną, tačiau jis darė viską, kad tik ji pas jį sugrįžtų.

Jie buvo Sandro kabinete – jis, Inocentas, Luisas ir vienas iš sargybinių. Sandras paprašė antrojo sargybinio pasiteirauti, kaip sekasi Antonijai, įpareigojo Forlį parašyti raportą apie žudiko sulaikymą ir atnešti karštos degtinės. Buvo tiesiog pasiutiškai šalta, Sandras negalėjo prisiminti, kada jis buvo taip smarkiai sušalęs kaip šįkart, o Luisas ir kareivis taip pat gūžėsi, apsigaubę savo apsiaustais.

Vienintelis žmogus, kuriam, atrodo, visiškai nerūpėjo šaltis, buvo Inocentas. Jis atsipalaidavęs sėdėjo ant senos kėdės ir pro Sandro petį žiūrėjo į sieną, lyg prieš jo akis plytėtų beribė jūra. Į mūro sienos plyšyje užmegzto suplėšyto voratinklio draiskanas patekęs vabalas iš paskutiniųjų kovojo dėl savo gyvybės. Atsakinėdamas į Sandro klausimus Inocentas buvo įsmeigęs akis tiesiai į šį kovos lauką.

– Džina, – ištarė Sandras.

– Taip, Džina. Ji buvo Bertanio sugulovė Romoje – kiekviename mieste jis turėjo po vieną nuolatinę sugulovę. Jis nuolatos sakydavo jai, kad mėgsta ją labiausiai iš jų visų, tačiau ši liaupsė viso labo tereiškė, kad jis labiausiai iš visų mėgdavo ją mušti. Aš sutikau ją kažkokioje šventėje per karnavalą ir tučtuojau pamilau – manau, kad tą pačią akimirką, kai ji man nusišypsojo ir pažvelgė savo didelėmis akimis. Šiandien aš jau neprisimenu, kaip praleidome naktį, tačiau mes net neprisilietėm vienas prie kito ir mažai kalbėjomės. Apie tai, kad ji „priklauso“ Bertaniui, aš sužinojau tik vėliau. Mudu su ja susitikome dar kartą, po to dar keletą kartų. Mes artinomės vienas prie kito lyg du iki šiol nepažįstami vaikai. Aš niekam nepasakojau apie ją. Mano draugai būtų mane išjuokę, jei būčiau prasitaręs, jog aš vis dar nepaėmiau Džinos nei per penktąjį, nei per šeštąjį pasimatymą. Ji buvo man pernelyg brangi.

Jis pažvelgė į Sandrą, kuris nuleido akis.

– Bet, žinoma, vienąsyk mes vis dėlto permiegojome, ir nuo to laiko tai nutikdavo nuolat, – tęsė Inocentas. – Bertanis nedažnai atvykdavo į Romą, bet jeigu ten apsilankydavo, Džina tučtuojau privalėdavo prisistatyti pas jį. Galiausiai mums tai be galo įgriso. Nė viena meilė ilgai neištvers tokių dalykų. Kai galų gale Džina jį paliko, Bertanis pagrasino ją užmušiąs. Ji mirtinai išsigando. Aš paslėpiau ją taip sumaniai, kaip sugebėjau, bet tai neišsklaidė jos baimės. Ji kiekvieną dieną verkė. Aš troškau Bertanio mirties, ir čia man į galvą atėjo mintis jį nužudyti. Tridentas buvo labai tinkama vieta. Čia knibždėte knibždėjo dvasiškių, įtariamųjų, o namai dažniausiai buvo niekieno nesaugomi. Veronoje man būtų buvę daug sudėtingiau prisiartinti prie Bertanio.

– Bet... – Luisas bejėgiškai ir su didžiule nuostaba skėstelėjo rankomis. – Juk Jūs tuomet netgi nebuvote Tridente. Jūs atvykote tik poryt.

Inocentas liūdnai šyptelėjo.

Sandras paaiškino:

– Inocentas atkeliavo be palydos. Jaunuoliui, užaugusiam Romos gatvėse, nieko nereiškia dvi naktis išsiversti be namų.

– Aš įsirengiau stovyklavietę netoli nuo čia, miške, – tęsė Inocentas. – Paslapčiomis prasmukau į Tridentą ir įvykdžiau savo sumanymą. Buvo labai paprasta, lengviau nei tikėjaus.

Luisas pamažu vis labiau niršo.

– Bet... bet iš kur tu galėjai žinoti apie tą Džiną, Sandrai?

Jo akyse liepsnojo įniršis, kad Sandras išsiaiškino kažką, ko jis neįstengė atskleisti. Jam tai atrodė lyg asmeninis įžeidimas.

– Kai aš prieš keletą dienų viešėjau Inocento apartamentuose, – atsakė Sandras nepaprastai ramiai ir dalykiškai, – norėdamas paprašyti jo užtarimo, jis pasigėręs šūkaliojo Džinos vardą. Be to, ant jo rašomojo stalo gulėjo meilės laiškas. Iš viso to aš ir padariau išvadą, jog Džina – jo mylimoji. Žinoma, tuo metu man dar nebuvo aišku, kaip tai susiję su žmogžudystėmis.

– Aš šaukiau Džiną? – paklausė Inocentas ir akivaizdžiai labai apsidžiaugė.

Sandras palinko į priekį ir pažvelgė jam tiesiai į akis.

– Ją ir savo mamą. Man atrodo, jog tu jauteisi labai vienišas, visiškai vienas su tokiu sunkiu nusikaltimu širdyje... Aš nekalbu apie Bertanį – dėl jo mirties tavęs negraužė sąžinė. Jo mirtis buvo kruopščiai suplanuota ir, jei tik aš neklystu, suteikė tau didžiulį pasitenkinimą. Tu ir Džina – jūs abu buvote laisvi. Bet paskui...

Sandras žengė keletą žingsnių pirmyn atgal ir atsirėmė į sieną kairiąja ranka, kuri buvo aptvarstyta audeklu ir jau nebekraujavo.

– Bet paskui... – pratarė jis tyliau, – tavyje ūmai prabilo tie tamsūs balsai. Aš gerai juos pažįstu. Mes visi juos pažįstam. Jie visuomet tūno mumyse. Bet mes išgirstame juos tik tuomet, kai esame silpni, pažeidžiami, įsibaiminę. Bet kuris iš mūsų kiekvieną dieną patiria silpnumo akimirką.

Jis žvilgčiojo tai į savo ranką, tai į Luisą, tai į Inocentą.

– Kai įvykdomas pirmasis nusikaltimas, padaryti antrąjį jau nebebūna taip sunku, – pasakė Sandras. – Kai tu nužudei Bertanį, tavo sielos gilumoje kažkas pabudo – tučtuojau po šio nusikaltimo. Tu išraižei ant jo kūno simbolį, kekšių keršto simbolį...

– Aš sužinojau apie jį iš Džinos, vienąkart ji man parodė tokį ženklą. Tai nutiko, kai dar nebuvau sugalvojęs nužudyti Bertanio. Toji mintis spontaniškai šovė man į galvą, kai pamačiau jį tysantį po savo kojomis.

– Nuo tos akimirkos tu – dar nė pats to gerai nesuvokdamas – pradėjai žvelgti į mirtį lyg į žaidimą. Ir užgimė nenumaldomas keršto troškimas kitokiems, visiškai kitokiems žmonėms.

Inocentas nežiūrėjo į jį.

– Taip, – tepratarė jis, paskui valandžiukę tylėjo, jo žvilgsnis klaidžiojo nuo sienos prie vabalo, kuris beviltiškai dūzgė, galiausiai nukrypo į stalą. Labai netikėtai, į nieką nežiūrėdamas, jis prašneko: – Šie nosis užrietę, savimi patenkinti, ak, tokie prakilnūs didžiūnai ir prelatai – jiems buvo taip patogu niekinti mane. Tokio kaip aš jie ilgai laukė: paprasto vaikinuko, pavainikio, neišsilavinusio, nevalyvo, vakar dar buvusio *ragazzo,* o štai šiandien tapusio kardinolu. Jie tiesiog krykštė iš pasitenkinimo, kad aš tapau kar-

dinolu, ak, kaip jie krykštė! Dabar jie turėjo auką, iš kurios galėjo tyčiotis bet kurios šventės, bet kurio giminių susibūrimo, bet kurio priėmimo metu. Ar jau girdėjote naująjį anekdotą apie Inocentą? Salonuose šis klausimas tapo tikra sparnuota fraze. Anekdotai virto satyromis, jie samdė aktorius, kurie parodijavo mane. Kurį laiką tai visiškai manęs nejaudino, paskui jau pats sau įsikalbėjau, kad tai manęs nejaudina... Aš nekenčiu jos, tos kilmingų romėnų šutvės: Orsinių, Farnezių ir visų, kurie su jais bičiuliaujasi. Bet jie buvo ir yra pernelyg galingi, kad aš ar mano tėvas galėtume juos sutramdyti. Kartais drauge su bičiuliais užpuldavom Farnezių svitą ir juos sumušdavom. Tačiau paskui man pradėjo to nepakakti. Labiausiai aš troškau juos visus...

Ūmai jis nutilo.

– O paskui, – pratęsė Sandras, – vos atvykus į Tridentą, tau į rankas pateko šis piešinys.

Jis padėjo jį ant stalo.

Tai buvo siaubingai pašaipi ir šlykšti Inocento karikatūra, vaizduojanti jį kaip kirminą.

– Įprastomis apinkybėmis, – pasakė Sandras, – šis piešinukas būtų buvęs tiesiog dar vienas eilinis įžeidimas, kurių tu esi patyręs jau begales. Tačiau po to, kai nužudei Bertanį, aplinkybės pasikeitė. Tave visiškai užvaldė tie pragariški balsai ir akla neapykanta tave niekinantiems ir pašiepiantiems žmonėms.

Incentas taip smarkiai suspaudė kumščius, kad pabalo krumpliai.

– Nors kartą kaip reikiant atsikeršyti, – pratarė jis. – Tik vieną vienintelį kartą panaudoti jėgą prieš visus tuos pašaipius dabitas ir intrigantus, niekinančius kitus žmones – už tai aš būčiau pardavęs sielą.

– Už tai tu ją ir *pardavei*, – patikslino jo žodžius Sandras.

Atėjo antrasis sargybinis, nešinas padėklu, ant kurio stovėjo pūstašonis degtinės butelis ir trys taurės. Aštrus degtinės kvapas pasklido po visą kambarį.

– Ar pasiteiravai, kaip sekasi Antonijai Bender? – paklausė sargybinio Sandras.

– Taip, tėve. Ji jaučiasi palyginti gerai. Ji buvo labai nusikamavusi ir paprašė kapitono Forlio skirti jai kampą, kur galėtų išsimiegoti. Pas ją buvo atėjęs gydytojas ir aptvarstė žaizdas.

Sandras priešišku žvilgsniu nužvelgė Luisą, kuris stovėjo šalia lyg niekur nieko. Jis turėjo smarkiai valdytis, kad nestvertų jam už gerklės ir nesuspaustų taip smarkiai, kiek tik leido jėgos. Luisas, kuriam pasidarė truputį nejauku nuo tokio jo žvilgsnio, priėjo prie stalo ir paėmė piešinuką.

– Kas tai? – paklausė jis Inocento, tačiau šis nesiteikė jam nei atsakyti, nei pažvelgti į jį.

Sandras vėl paėmė piešinuką Luisui iš rankų.

– Šios primityvios karikatūros autorius – Vilefrenšas. Jis mokėjo paišyti štai tokio lygio piešinukus ir buvo pakankamai pasipūtęs, kad galėtų niekinti tokį žmogų kaip Inocentas. Kadangi jis – taip pat kaip ir Kespedesas – gana ilgai gyveno Romoje, sukiojosi miesto aukštuomenėje ir, be jokios abejonės, žinojo visus jų pokštus, tai ir nusprendė šiuo piešinėliu pasišaipyti iš Inocento. Žinoma, paslapčiomis. Jis patikėjo šią paslaptį tik Kespedesui, ir jie abu kartu nunešė šią karikatūrą į spaustuvę. Apžiūrinėdami šį, jų nuomone, puikiai pavykusį meno kūrinį, jie kvatojosi po iškilmingo Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymo katedroje, kur aš juos ir pamačiau, nors tuomet dar nežinojau, iš ko jie taip juokėsi.

Sandras paklausė Inocento:

– Ar jau tuomet buvai nusprendęs juos nužudyti?

Pasigirdo ryžtingas atsakymas – kaip visą amžinybę gyvuojantis įsakas, kaip dorovinis principas:

– Aš nusprendžiau tai padaryti šventinės procesijos į katedrą metu. Ten skambėjo choras, tūkstančiai balsų lyg angelai giedojo: „Padaryk tai. Nužudyk Vilefrenšą. Nužudyk Kespedesą. Tegu jie užspringsta savo pačių krauju."

– Iš kur tu sužinojai, kad jie ir yra tos karikatūros autoriai?

– Tai nebuvo itin sunku išsiaiškinti. Juk visame Tridento mieste yra tik viena spaustuvė. Pakako užduoti du tris atsargius klausimus.

– Tu pradėjai nuo Kespedeso, – pasakė Sandras. – Smuklė *Cigno* – „Gulbė“, kurioje tu vakarojai su savo sugėrovais, yra tik už poros žingsnių nuo Kespedeso namų priešais Teismo rūmus. Tau nebuvo sunku kuriam laikui pasišalinti nuo įkaušusių sėbrų, tarp kurių linksminosi ir Brunas Bolcas.

– Aš gėriau nedaug, tačiau kiti to nepastebėjo. O ir kaip galėjo – aš stačiau jiems bokalą po bokalo. Pasakiau jiems išeinąs nusilengvinti, o pats nuskubėjau tiesiai į Kespedeso namus. Aš nustebau, kad jis buvo ne vienas, tačiau man pasisekė – jis paliko lovą. Visa kita buvo tiesiog vaikų žaidimas.

Vabalo, vis dar tebekovojančio už savo gyvybę, zvimbime pasigirdo konvulsiškos gaidelės.

– Vaikų žaidimas, – pakartojo Sandras atsidusdamas. – Su Vilefrenšu viskas nebuvo taip paprasta, bent jau man taip atrodo.

– Mieste buvo sustiprinta apsauga. Man niekaip nebūtų pavykę niekieno nepastebėtam prasmukti į Vilefrenšo apartamentus. Taigi beliko tik viena išeitis – reikėjo išvilioti jį iš namų.

– Žinodamas, kad Luisas jį papirko, tu pasiuntei jam suklastotą laišką.

– Aš parašiau kažką apie nepaprastai skubias derybas ir pasiūliau jam pinigų, jei pavyks susitarti. Žinoma, šį laišką pasirašiau de Soto vardu.

– Koks begėdiškumas! – sušuko Luisas ir akimirką pamiršo, kad pastarosiomis dienomis jis taip pat naudojosi visomis intrigų rezgimo meno vadovėlyje pateiktomis priemonėmis.

Sandras visiškai nekreipė į jį dėmesio.

– O piešimo plunksna? – paklausė jis Inocento. – Ar tai tu padėjai ją greta lavono?

– Nieko nežinau apie tą plunksną.

– Tuomet Vilefrenšas atsinešė ją pats, – konstatavo Sandras labiau sau nei Inocentui. – Veikiausiai jis piešė, kai jį pasiekė suklastotas laiškas, ir beskubėdamas pasiėmė su savimi ir plunksną. Kai tu jį nužudei, ji nukrito ant žemės.

– Ar... ar ta plunksna ir padėjo tau aptikti mano pėdsakus?

Sandras nieko neatsakė, tik akimirką be jokios užuojautos pažvelgė į Inocentą.

– Ar tu ir toliau būtum žudęs?

Inocentas vėl įsispoksojo į vabalą, kuris – jau visiškai nusilpęs – iš paskutiniųjų grūmėsi su mirtimi. Jie abu – ir Inocentas, ir vabalas dabar atrodė esą mirtinai išsekę ir pasidavę savo lemčiai.

– Šito aš nežinau, – atsakė jis be galo abejingai. – Nužudęs Luisą de Sotą aš ketinau visa tai baigti, tačiau kas žino... Man užteko to, kad jis norėjo tave suimti ir pražudyti, Sandrai, kad nuspręsčiau jį užmušti. Aš juk daviau tau savo garbės žodį: draugai per amžius. Tu išgelbėjai man gyvybę ir aš... Ar tai buvo spąstai, Sandrai? Kai tu neseniai atėjai ir paprašei manęs pagalbos...

Inocentas atplėšė žvilgsnį nuo mirštančio vabalo ir pažvelgė į Sandrą.

– Tu pasinaudojai mano draugyste, norėdamas įrodyti mano kaltę?

Sandras nuleido galvą ir pajuto gėdą ir jaudulį, ir nors šie jausmai pasirodė jam esą ne laiku ir ne vietoje, vis dėlto jis juos visiškai pateisino. Jis pats negalėjo atsakyti į visus klausimus. Jis nežinojo, kodėl Inocentas vis dar jam patiko, nors Dievo akyse jis buvo baisus nusikaltėlis. Ar tai buvo dėl to, kad jis jį suprato? Ne todėl, kad būtų pritaręs tam, ką padarė Inocentas, bet todėl, kad prieš septynerius metus jis pats tik per plauką buvo nutolęs nuo Inocento likimo.

– Taip, – prisipažino jis, – tačiau būtent šiuo savo darbu aš anaiptol nesididžiuoju.

– Kas gi čia tokio, Sandrai? Tai tavo užduotis, taip turėjo būti. Pernelyg manęs negailėk.

Sandras baigė tardymą. Jis įsakė sargybiniui nuvesti Inocentą kapitonui Forliui, kuris savo nuožiūra turėjo nuspręsti, kaip elgtis su tokio aukšto luomo kaliniu. Reikėjo pranešti šią naujieną popiežiui, taip pat vyskupui kurfiurstui. Tačiau tai jau nebebuvo jo, Sandro, užduotis. Jis baigė tirti bylą.

– Aš klausinėju pats savęs, – pasakė Inocentas, kol jų keliai, trumpai susikirtę šiame pasaulyje, dar neišsiskyrė amžinai, – klausinėju, ar tas vabalas štai ten supranta, kad jis tuoj nusibaigs. Ar jis

jaučia, kad kiekvienas beviltiškas jo judesys tik dar labiau priartina mirtį? Ir ar jis žino, kad mes visa tai matom?

Sandras nieko neatsakė. Sargybinis išvedė Inocentą iš kambario.

– Jis visiškai pakvaišo! – suriko Luisas, vos tik Inocentas spėjo išeiti iš kambario. – Jis vos manęs nenužudė.

Sandras ištuštino stiklą degtinės.

– Iš visų jo nusikaltimų šis ketinimas man atrodo esąs pats nekalčiausias. Berniukas turi kaktoje akis – jis matė, kaip tu darkeisi pastarosiomis dienomis. Kai jūs susiginčijote jo kambaryje, tu labai aiškiai parodei jam savo panieką.

– Bet juk tai... Iš kur tu apie tai žinai?

– Nesvarbu. Iš šito ginčo aš supratau, kad Inocentas turėjo daug pinigų. Taigi jis turėjo žinoti, kokiu būdu jam geriausiai pavyktų išvilioti iš namų Vilefrenšą. Ši detalė ir padėjo man susidaryti bendrą vaizdą. Tarkime, tik tarkime, kad Inocentas yra žudikas, – staiga pasakiau aš pats sau. Ir tarkime, kad Vilefrenšas ir Kespedesas, kai aš išvydau juos per Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atidarymą, laikė rankose Inocento karikatūrą. Aš sužinojau, kad Vilefrenšas mokėjo piešti, taigi jis ir galėjo būti šio piešinuko autorius. Galbūt tai ir buvo ta trūkstama grandis, kurios aš ieškojau? Tačiau kuo čia dėtas Bertanis? Karlota papasakojo man apie Bertanio gyvenimą ir jo ryšį su jaunute kekše, kurios vardas prasideda raidėmis „Dž“ – taigi, Džina; nors ir išlenkęs daugybę bokalų alaus, Brunas Bolcas įstengė prisiminti, kad Inocentas tą vakarą ilgokai buvo išėjęs iš smuklės – esą nusilengvinti; galiausiai Fabricijus Skiaka pasakė man, kur jis susipažino su Kespedesu – būtent spaustuvėje, į kurią Kespedesas atnešė išspausdinti ir padauginti karikatūrą. Štai tuomet viskas tapo suprantama. Jeigu Inocentas iš tiesų buvo žudikas, jeigu jis norėjo išgelbėti man gyvybę, tuomet man tereikėjo pakišti jam tave kaip masalą. Luisas de Sotas vienut vienutėlis viduryje nakties prie upės: geresnės progos nei ši jis tikrai nesurastų. Žinoma, nebuvo jokių garantijų, kad taip nutiks. Aš tyčia daviau jam visą laisvą valandą prieš įvykdant mano prašymą, taigi jis turėjo pakankamai laiko,

kad galėtų pasinaudoti šia proga: nueiti prie upės, nužudyti tave, o paskui spėti įvykdyti ir man duotą pažadą. Niekas jo neįtartų, tu būtum negyvas – taigi, taip jis būtų man padėjęs.

Sandras nutilo ir pažvelgė į kėdę, ant kurios dar visai neseniai sėdėjo Inocentas.

– Jis buvo teisus – aš tikėjausi, kad jis kalbėjo rimtai, sakydamas, jog jaučiasi esąs man skolingas. Aš pasinaudojau Inocento draugyste.

– Inocento? Tikriausiai pamiršai, kad tu pasinaudojai taip pat ir mano draugyste.

Sandras gurkštelėjo degtinės.

– Tavęs pasiklausius atrodo, kad tai yra tau kažkas labai neįprasta ir smerktina. O juk tu pats nuolat naudojiesi kitais žmonėmis. Mane tu išnaudojai ne vienerius metus, paskutinį kartą tuomet, kai pasirūpinai, kad aš tapčiau vizitatoriumi. Po to, kai vyskupas kurfiurstas atsisakė patenkinti tavo prašymą tirti nusikaltimą, tau terūpėjo, kad kažkoks svetimas vizitatorius nesužinotų apie tavo intrigas.

– Bet tai toli gražu nesuteikia tau teisės pasinaudoti manimi kaip ožka, turinčia atvilioti į pasalą lokį. Inocentas beprotis! Tu norėjai įkišti mane bepročiui tiesiai į nasrus.

– Tau bet kuris žmogus atrodo esąs beprotis, – ryžtingai paprieštaravo jam Sandras. – Inesa, kuriai paprasčiausiai reikia žmogaus, pasakojančio jai gražias istorijas; Karlota, kuri sutinka, kad ją muštų, nes nori prasimaitinti; ir aš, kuris buvo toks beprotis, kad nepasirinko paties lengviausio kelio – kelio, kuriuo tu žengi jau ilgus metus. Tu manipuliuoji žmonėmis, papirkinėji juos ir meluoji kaip tik įmanydamas. Tu atrodai man esąs ne ką menkesnis žudikas kaip Inocentas, nes žeminai ir kankinai Antoniją. Net nemirktelėjęs tu atimi iš žmonių jų žmoniškumą, – o kaip tu manai, negi tai ne tokia pati žmogžudystė? Norėčiau tave tučtuojau...

Sandras suvirpėjo visu kūnu, tačiau susitvardė. Trys gilūs atokvėpiai ir stiklas degtinės jį nuramino.

– Be to, tu pats esi kekšė, Luisai, tik pardavinėji ne kūną, bet savo galvą, sielą ir nuostabų talentą. Viskas būtų gerai, jei vadovautumeis tvirtais moraliniais principais. Tačiau tu jų neturi.

Vienintelis tavo principas – visuomet daryti tik tai, kas patinka kitiems. O aš buvau toks kvailas – man prireikė ne vienerių metų, kad tai supraščiau.

– Koks nedėkingumas! Aš skatinau tave, padariau savo asistentu...

– O taip! – pertraukė jį Sandras. – Nes buvau asilas, kuris tavimi žavėjosi. Kiti mūsų ordino broliai iš ligoninės perprato tavo prigimtį, tik aš buvau pakankamai kuoktelėjęs ir žiūrėjau į tave su didžiule pagarba. Daugiau tu man neegzistuoji.

– Tu negali šitaip su manimi kalbėti!

– Negaliu? Aš esu čia. Aš kalbu. Gali įsakyti mane suimti ir panaudoti savo kankinimų ratą. Pažiūrėsim, kas dar klausys tavo įsakymų. Galbūt nori išgerti degtinės? Paragauti sausainių? Tu visiškai demaskuotas, Luisai. Tu ketinai pasiųsti ant laužo niekuo nekaltus miestelėnus. Didysis de Sotas suklydo. Ir dar kaip suklydo! Šis gandas it perkūno dundėjimas apskries visą Italiją.

Bet iš pradžių vis dėlto it perkūnas sugriaudėjo durys, kurias užtrenkė įniršęs Luisas.

Paskui įsiviešpatavo tyla, o po jos – netikėtas tuštumos pojūtis, kuris užvaldo jausmus, kai susidorojama su neįprastai sunkia užduotimi. Naktis, pasitenkinimas suradus žudiką, visiškas sugniužimas įsitikinus, kad Inocentas ir buvo tas žudikas – visa tai ir padėjo įveikti tylą ir tuštumą.

Sandras lėtai atvėrė langines. Nustojo snigti, tik ant žemės dryksojo plonas sniego sluoksnis, tačiau ir jo pakako, kad visą Tridentą apklotų plonas baltas šydas. Kuriam laikui Sandras buvo pamiršęs šaltį, tačiau dabar jis ir vėl šalo. Valandžiukę taip ir prastovėjo sustingęs prie lango, paskui kažką prisiminė.

Jis priėjo prie vabalo sienos plyšyje, ištraukė jį iš voratinklio skiautės ir nunešė prie lango. Nutupdė jį už langinių ant mūro sienos iškyšos ir laukė, kol padarėlis pabus iš stingulio. Jis gurkšnojo degtinę. Mintyse Sandras nukeliavo į savo jaunystės laikus, kai jis paskutinį kartą ragavo svaigiųjų gėrimų. Septyneri metai. Ar galima ištrinti iš žmogaus gyvenimo septynerius metus, paneigti jų egzistavimą?

Jis įkvėpė į plaučius sniegu dvelkiančio oro gurkšnį – tokio oro, kuriuo Neapolyje jis gaudavo pasimėgauti tik labai retai. Kolegijoje visuomet tvyrojo vienodas oras – truputį troškus, sūrstelėjęs, truputį primenantis namus. Kiauras dienas jie melsdavosi ir skendėjo savo vidiniuose išgyvenimuose. Be to, ilgai diskutuodavo su ordino broliais. Bendros paskaitos. Ligonių, aklųjų, apleistųjų – visų likimo nuskriaustųjų lankymas. Neapolis buvo labai toli. Ten jis tikrai būtų negavęs viso to, ką rado čia, Tridente – nei įspūdingų užduočių, nei meilės.

Bet, kita vertus, jis niekur nebūtų radęs to, ką rado Neapolyje: senukų rankų, besiilginčių jo rankų šilumos, gyvenimo išvargintų senų akių, ieškančių paguodos jo akyse. Nebūtų radęs ramybės, bent jau tokios, prie kurios jis buvo pripratęs – ramybės, kurią pajunti tik tuomet, kai daug laiko praleidi vienas.

Kai vabalas pradėjo rėplioti, jo lūpas nušvietė šypsena. Paskui jis jau nebežiūrėjo į nusikamavusį gyvį.

Kapitonas Forlis sėdėjo tarp dviejų aliejinių lempų už savo rašomojo stalo *Palazzo Pretorio*. Jis skrebeno plunksna popierių ir tyliai keikėsi, kai vėl parašydavo nesąmonę arba užduodavo sau klausimą, kurių galų jam reikia terliotis su visa šia beprasmiška „rašliava“. Ataskaitų rašymas, be jokios abejonės, nebuvo pats mėgstamiausias jo užsiėmimas.

Jis pastebėjo Sandrą tik tuomet, kai šis atsistojo tiesiai jam už nugaros.

– Atrodote panašus į išsunktą citriną, – pareiškė Forlis. – Kodėl toks ištįsęs Jūsų veidas? Byla baigta, Jūs puikiai padirbėjote. Visai neblogai atliktas darbas, kaip tokiam liesam vienuolėliui – išties, labai neblogai. Kaip Jūsų ranka? Gal man pakviesti gydytoją? Ar Jūs gerai jaučiatės?

– Aš jaučiuosi esąs girtas.

– Jūs vienas ištuštinote visą butelį degtinės?

– Beveik vienas.

– Na taip, tuomet Jūs tikrai girtas.

Sandras pastatė tuščią butelį ant stalo.

– Gal turite dar vieną?

Forlis neilgai delsė.

– Degtinės! – šūktelėjo jis vienam iš savo žmonių, stovinčių koridoriuje. – Nesvarbu, šiltos ar šaltos.

Jis padavė Sandrui kėdę.

– Nenoriu sėstis. Noriu pas Antoniją.

Forlis žvilgtelėjo į duris – už jų buvo kambarys, kuriame, jei būdavo labai vėlu, jis kartais nakvodavo.

– Ji miega štai ten, ir jeigu Jūs paklaustumėt manęs, kada ji atsibus, aš pasakyčiau, jog tikrai ne anksčiau rytdienos pietų.

– Ką... ką jis jai padarė? – paklausė Sandras.

Forlio veidą iškreipė pasibjaurėjimo kupina grimasa, lyg jis būtų nutvėręs kažką glitaus.

– Verčiau neklausinėkit manęs tokių dalykų.

– Ką... jis... jai... padarė? – pakartojo Sandras dar kartą, pavargusiu, bet užsispyrimo kupinu balsu.

Forlis nusileido.

– Na, jeigu Jūs taip norit žinoti, kartuvės – sūpuoklės. Ištempti jos pečių sąnariai sutino, į kūną įsirėžė virvės. Kankinimas vandeniu. Ji tikrai patyrė dusulio priepuolį, ir tokie nuolat pasikartojantys priepuoliai, be jokios abejonės, ją kamuos dar labai ilgai.

Sandras atsisėdo. Galva nusviro ant stalo.

– O Dieve, – sušnabždėjo jis.

Forlis uždėjo ranką jam ant peties.

– Nesikrimskit. Ji tvirta mergina ir tokie dalykai tikrai neįstengs jos sugniuždyti. Ji buvo labai narsi. Jums veikiausiai nebuvo lengviau nei jai.

Buvo atnešta degtinės – du pilnut pilnutėliai vytelėmis apipinti buteliai. Forlis pripylė Sandrui stiklą.

– Gerkit, broli.

Sandras išgėrė. Ne tik todėl, kad tikėjo, kad tai jam padės, bet... Jis ir pats nežinojo, kodėl jis ir toliau gėrė – panašiai, kaip žmonės nežino, kodėl jie myli.

Forlis, nudžiugęs, jog gali užsiimti konkrečiais dalykais, rūpinosi sužeista Sandro ranka ir žaizdomis veide nuo Mato kumščių. Darbuodamasis jis papasakojo jam, kad Inocentas buvo nugabentas į pilį ir apgyvendintas patogiame ir sargybinių saugomame kambaryje. Vyskupas kurfiurstas laukia ataskaitos. Taip pat ir popiežiui pranešta apie jo sūnaus suėmimą. Nežinia, kaip jis į tai reagavo.

– O štai Karlota da Rimini...

– Aš visiškai ją pamiršau, – tarė Sandras ir griebėsi už galvos. – Aš patariau jai laukti pasislėpusiai *Palazzo Rosato* rūsyje.

– Būdamas Jūsų vietoje, – atsakė Forlis, – tikrai pamirščiau net savo motinos vardą. Nesijaudinkit, Karlota, šiaip ar taip, nepaklausė Jūsų patarimo. Ji atsitiktinai susidūrė su Jeronimu Benderiu jo ateljė. Senis buvo net pasiligojęs iš sielvarto. Vos tik išgirdę, kas nutiko, jie tučtuojau atskubėjo čia ir padėjo Antonijai nusigauti į lovą. Kai ji užmigo, jie pasišalino.

– O Inesa? Ji buvo apačioje, prie upės...

– Mano žmonės papasakojo man apie tai. Aš įsakiau ieškoti mergaitės, bet mes iki šiol jos neradom. Vos tik aš ką nors sužinosiu, tučtuojau pranešiu Jums.

Sandras gėrė. Jis pakilo, pasiėmė taurę, butelį degtinės ir nuėjo į gretimą kambarėlį. Užvėręs už nugaros duris, stovėjo ir žiūrėjo į Antoniją. Ant paprasto mažo stalelio kitoje lovos pusėje degė aliejinė lempa, nuo kurios krintanti šviesa užliejo Antonijai veidą gelsvu mirgėjimu. Kurį laiką jis nejudėdamas stypsojo tamsoje už šio šviesos rato. Paskui atsisėdo ant grindų, atsirėmęs nugara į duris. Jis beveik nejudėjo, tik spoksojo į ją nenuleisdamas akių ir klausėsi tolygaus jos kvėpavimo. Retkarčiais gurkšteldavo degtinės. Alkoholis, svaigulys šiąnakt tapo jo esybės dalimi. Krūtinę draskė stipri jausmų audra, įvairūs jausmai susipynė ir veikiai virto tikru chaosu.

Prabėgus visai amžinybei, lūpomis palietė jos lūpas. Jis bučiavo ją, kaip bučiuoja maži berniukai, tik truputį švelniau ir drąsiau. Kai jis bučiavo jos lūpas, nebuvo užsimerkęs. Daugiau jos nelietė. Atsirėmė rankomis į pagalvę abipus jos galvos, šnabždėjo jos vardą ir, net neliesdamas jos lūpų, tą akimirką jautė žodžiais nenusakomą, niekuomet dar nepatirtą laimę.

Jis išėjo iš kambario. Forlis jau buvo pasišalinęs, žvakės užgesintos. Sandras pastatė ant stalo tuščią degtinės butelį, pasiėmė pilną ir išėjo iš pastato. Lauke sargybinis atidavė jam pagarbą.

Jį pasitiko juodas, šaltas žvaigždėtas dangus. Oras buvo visiškai pasikeitęs. Netrukus išaušiantis rytas žadėjo būti saulėtas ir ištirpdyti žemę užklojusį sniegą. Tridentas atsibus iš klaikaus sapno ir vėl ners tiesiai į gyvenimo sūkurį. Italai ne itin rūpinasi vakarykščiais įvykiais – jie džiaugiasi gyvenimu ir švenčia mieliau šiandien, nei rytoj, nes negi gali žinoti, ar tas kitas rytas apskritai išauš. Tik jis, Sandras – pusiau italas, pusiau vokietis – nenorėjo susitaikyti su tuo, ką jam siūlo ši diena.

Sandras be tikslo slampinėjo gatvėmis. Retkarčiais pakeldavo pūstašonį butelį prie lūpų ir gurkšteldavo degtinės. Jis jau nebejautė šalčio, jo kraujyje tekėjo degtinė. Netoli *Santa Maria Maggiore* sutiko priešais ateinančius du žmones, ir būtų praėjęs prošal, jei kažkas staiga nebūtų surikęs: „Broli Karisimi!"

Tai buvo Aaronas, o su juo – Inesa. Ji buvo nepaprastai laiminga, jos akyse lyg išsiskleidęs žiedas švietė gyvybė. Inesos žvilgsnis klydinėjo jo veidu. Ji palietė jam skruostą.

– Aš ją suradau, – pranešė Aaronas, kone pavydžiai stebėdamas šį prisilietimą. – Ji paspruko nuo manęs vakar vakare, kai aš truputį užsnūdau, tačiau tikrai tik truputį. Valandų valandas praleidau jos ieškodamas. Ji buvo prie *San Lorenzo* vienuolyno, tupėjo prie vartelių ant sniego, lyg laukdama Jūsų. Ar iš tiesų viskas baigėsi? Aš nugirdau pokalbį sargybinių, kurie taip tvirtino. Negi iš tiesų viskas baigta?

Sandras linktelėjo galvą, paskui vėl pažvelgė į Inesą.

– Aš mačiau tave prie upės, – pasakė jis. – Aš buvau prie tavęs, visai netoliese, tačiau negalėjau pasirodyti. Ar tu tai supranti, Margarita?

Išgirdusi šį vardą ji nusišypsojo.

– Šaltis pražydino tavo skruostuose rožes, Margarita. Tu esi labai graži. Atrodai taip, lyg lauktum kažkokios šventės. Tuomet ji ir įvyks. Mes surengsime tavo garbei puotą, Margarita. Kaip tau patinka ši mintis? Tu būsi puotos princesė su karūna ant galvos, pasipuošusi

gražia suknele, o mes šoksime aplink tave visą dieną. Ar norėtum, kad ta šventė įvyktų rytoj po pietų?

Ji nusišypsojo ir truputėlį pasistiebė. Atrodė, lyg Inesa būtų norėjusi kažką pasakyti, tai, kad šią naktį viskas įmanoma, netgi stebuklai, tačiau iš jos lūpų taip ir neišsprūdo nė vienas žodis.

– Ji visa sustirusi, aš nuvesiu ją į ateljė, – pasakė Aaronas ir kuo skubiau nusitempė Inesą už rankos. Ji paklusniai nusekė paskui, tačiau vos už dvidešimties žingsnių vėl atsisuko į Sandrą. Ji pamojavo jam, o jis atsakė jai tuo pačiu.

Kai jų nebebuvo matyti, jis vėl liko vienas. Vėliau jis neatsimins nieko, išskyrus Antonijai dovanotą bučinį ir trumpą susitikimą su Inesa.

Jis pasiliko ten, kur stovi, prie kažkokio namo sienos – juodai apsirėdęs vyras su buteliu rankoje. Ten jis stovėjo, ten atsisėdo ant grindinio. Butelis išsprūdo iš rankų ir išmargino sniegą rusvai auksinėmis dėmėmis. Jis prisitraukė kojas ir užsidengė galvą rankomis.

Šeštoji dalis

23

1551 metų spalio 14-oji

Jis pabudo, šalia savęs išgirdęs krioklio čiurlenimą. Tik jo vanduo buvo nenusakomos spalvos ir dvokė atgrasiu raugu, lyg užraugtu paties pragaro virtuvėje. Sandras pašoko, tačiau jo abitas jau buvo prisigėręs šios bjaurasties. Viršuje, trečiame aukšte, kažkas uždarė langą. Netaręs nė žodžio, jis nupėdino tolyn.

Tuo metu dangus spėjo beveik visiškai išsigiedryti, vis dar buvo šalta, tačiau sniegas jau tirpo. Liovėsi pūtęs vėjas, atnešęs sniegą. Dabar vietoje sniego nuo medžių krito lapų lietus, šoko ant grindinio ir vėl verpetais kilo aukštyn. Kaip iš už teatro kulisų iš savo namų pasirodė žmonės, vis daugiau žmonių, kuriuos padrąsino gandas, kad baigėsi žmogžudysčių tyrimas. Tiksliau niekas nieko nežinojo. Ten, kur pasirodydavo Sandras, žmonės nutildavo, žiūrėdavo į jį, šnabždėjosi sukišę galvas. Jis galėjo tik spėlioti, ką jie galvoja ir ką kalba. Jie bet kurią akimirką galėjo apmėtyti jį akmenimis, bet lygiai taip pat – apdovanoti aplodismentais arba pabėgti nuo jo. Bet veikiausiai jiems jau buvo ganėtinai įgrisęs šis šventasis Visuotinis Bažnyčios susirinkimas ir visi su juo susiję asmenys. Ir tai buvo visiškai suprantamas dalykas.

Palazzo Pretorio sargybiniai jam pasakė, kad Antonija dar miega, taip pat pranešė, jog Šventasis Tėvas tučtuojau pageidauja susitikti su juo pilyje.

Jo Šventenybė Julius III pradėjo gerti maždaug tuo metu, kai Sandras liovėsi tai daręs. Šiaip ar taip, apsunkę akių vokai ir paraudusios akys išdavė, kad jis visai neseniai ištuštino šalia stovinčio krištolinio grafino turinį. Nors nuo Juliaus sklido kur kas geresnis kvapas nei

nuo Sandro, vis dėlto jis jokiu būdu nesijautė sveikiau. Suglebęs, be menkiausių orumo pėdsakų, lyg jam visiškai nerūpėtų jo aukšta padėtis, popiežius smurgsojo savo minkštakrėslyje. Kai pro duris įėjo Sandras, jo veide pasirodė irzlumas, visiškai sutriuškinto žmogaus kartėlis, bet kartu – nepalaužiama tvirtybė, ir ši jausmų gama beveik nepasikeitė per visą jų pokalbį. Čia nebuvo vyskupo kurfiursto, o abu sekretoriai taip pat pasišalino iš kambario. Sandras su popiežiumi liko dviese.

Jis stovėjo per tris žingsnius nuo Jo Šventenybės, veltui laukdamas, kol šis išties jam ranką su *anulus piscatoris*. Ar jis tyčia taip elgėsi? O galbūt popiežius viso labo pamiršo tai padaryti? Jis pirmąkart stovėjo priešais Dievo vietininką Žemėje – neprognozuojamą, apgirtusį nuo vyno, sunkiai apibūdinamą vyriškį, panašesnį į valdovą, o ne į ganytoją – ir vis dėlto tai buvo Šventasis Tėvas, kuriam Sandras davė besąlygiškos ištikimybės įžadą. Jis buvo auklėtas gerbti Šventosios Bažnyčios institucijas ir ši pagarba buvo it Koliziejus – pastatas, kurio niekaip negalėtum sugriauti per porą dienų. Kad ir ką jis sužinojo Tridento mieste, kad ir kaip nukentėjo Sandro tikėjimas bažnyčios teisingumu, – jis buvo šios bažnyčios vaikas, taip pat kaip ir Elizos vaikas.

Julius tylėjo, visiškai nejudėjo ir atrodė, lyg būtų vienas iš Ticiano ar Tintoreto paveikslų, kabančių ant salės sienų, personažų. Sandrui neliko nieko kita, kaip tik taip pat tylėti; jis jokiu būdu negalėjo pirmas pradėti pokalbio. Jis stovėjo toks bejėgis, niekam nereikalingas, lyg pardavinėjamas vergas turguje, jausdamas į savo veidą įsmeigtą paraudusių popiežiaus akių žvilgsnį.

Iš pradžių jis nedrįso atsakyti į jo žvilgsnį – išvengti jo buvo daug lengviau, nei atlaikyti jo jėgą. Tačiau paskui jį apėmė keista drąsa – kaip tai kartais nutikdavo pastarosiomis dienomis. Negi jam buvo būtina šitaip smarkiai nusižeminti? Laukti dėkingumo iš žmogaus, kurio sūnų jis apkaltino žmogžudyste, būtų buvę pernelyg naivu. Bet vis dėlto Sandras nusipelnė bent jau pagarbos.

Jis atsakė į popiežiaus žvilgsnį. Žinoma, jis bandė žiūrėti kaip galima neutraliau, tačiau jau pats jo žvilgsnis buvo ganėtinai įžūli provokacija.

– Tu, – staiga pratarė Julius, nepajudindamas nė piršto. – Vadinasi, tai tu esi tas nelaimę atnešęs varnas.

Sandras nesugalvojo jokio protingesnio atsakymo. Jis pasakė:

– Taip, Jūsų Šventenybe.

– Įsivaizdavau, kad esi visiškai kitoks. Apsukresnis. Klastingesnis. Truputėlį panašus į de Sotą.

– Apgailestauju, kad nuvyliau Jūsų Šventenybę.

– Toks jau tas gyvenimas. Pilnas nusivylimų. – Jis trumpam nutilo. – Atidžiau į tave pažvelgęs aš suprantu, kodėl de Sotas pasirinko savo asistentu būtent tave, mano sūnau, o ne tokį žmogų kaip jis pats. Jis galėjo jaustis už tave pranašesnis.

Popiežius neklydo.

– Iki pastarųjų dienų įvykių, – patikslino Sandras.

Popiežiaus akių vokai apsunko.

– Buvau pas Inocentą. Jam tu vis dar atrodai esąs simpatiškas, jis netgi užtarė tave geru žodžiu, ar galėtum tuo patikėti? Jo vietoje aš tau linkėčiau užsikrėsti maru.

– Inocentas, Jūsų Šventenybe, nepriklauso žudikų rūšiai, nekenčiančiai savo persekiotojų. Jis galėjo kuo puikiausiai mane pašalinti sau iš kelio – tuomet jis dar ir dabar būtų buvęs laisvėje. Tačiau jis – labai keistas reiškinys, pasitaikantis tik tarp Pietų Italijos vargšų kvartalo atstovų – nepaisant jo įvykdytų nusikaltimų, yra labai sąžiningas žmogus. Jis jautėsi esąs man skolingas ir...

Popiežius tik truputį kilstelėjo ranką, tačiau to užteko, kad Sandras nutiltų. Sandrą šis judesys privertė suprasti, kad jis palietė ne itin malonią temą.

– Aš pažadėjau savo sūnui tau nekeršyti, jei įvykdysi tam tikras sąlygas, – pasakė Julius. – Žinau, kad tu tiesiog atlikai savo darbą, kurį aš pats tau pavedžiau, paskirdamas tave vizitatoriumi.

– Sąlygas?

– Pirmiausia: mano sūnus nieko nežudė.

Sandras užgniaužė savo prieštaravimą.

– Šiandien iš ryto, – prislėgtu balsu prabilo Julius, – gatvėje buvo rastas negyvas elgeta: jis sušalo. Jis neturi jokių artimųjų. De Sotas paruoš raštišką paaiškinimą, kodėl jis vakar suėmė ir kankin-

damas tardė šį žmogų. Vyras prisipažino, jog yra apsėstas velnio ir įvykdė visas žmogžudystes, tačiau netrukus jis mirė nuo žaizdų, patirtų kankinimo metu. Vyskupas kurfiurstas praneš imperatoriui ir Visuotinio Bažnyčios susirinkimo pirmininkui, kad dabar jie be baimės gali tęsti derybas. Tai oficialus paaiškinimas. Iš tavo lūpų niekuomet neišsprūs teisybė, Karisimi. Bet kuris, žinantis tikrąją tiesą, – de Sotas, Forlis, Madrucas, kareiviai, dalyvavę tardyme, – jie visi paprasčiausiai tylės. Tu taip pat tylėsi, mano sūnau.

– Drįstu Jūsų Šventenybei priminti...

– Tu taip pat tylėsi, Karisimi, ypač tu privalai tylėti. Negi man reikės tau – jėzuitui – priminti apie įžadus popiežiui, kuriuos tu davei paties Dievo akivaizdoje visiems laikams ir amžių amžinybei?

– Žinoma, ne, Jūsų Šventenybe, tačiau...

– Mano sūnus areštuotas ir įkalintas iki gyvos galvos. Jis kalės Kampanės viloje, iš kurios niekuomet negalės išvykti. Jis negalės priiminėti jokių kitų lankytojų, išskyrus mane. Ar gali įsivaizduoti, ką su juo padarys kardinolai iš turtingų Romos šeimų po to, kai aš paliksiu šį pasaulį? Jo gyvenimas visiškai sužlugdytas. Negi tai nėra pakankamai baisi bausmė, Karisimi?

Popiežiaus balsas virpėjo. Julius pakėlė ranką ir bejėgiškai, kupinas nevilties smogė ja į krėslo atkaltę. Jo akys pritvino ašarų. Tačiau silpnumo akimirka buvo labai trumpa. Tučtuojau vėl viršų paėmė galingas valdovas.

– Antra: de Soto ir Viurtembergo pasiuntinio intrigos taip pat privalo likti paslaptis.

– Jus apgaudinėjo, Jūsų Šventenybe.

Julius niūriai žvilgtelėjo į tuščią grafiną.

– Tik mažumėlę.

– De Sotas Jums melavo, tvirtindamas papirkęs Hageną. O iš tiesų...

– Dėl šio melo aš nepatyriau jokių nemalonumų. De Sotas viršijo jam suteiktus įgaliojimus, na ir kas? Mano mielas Karisimi, tu, be jokios abejonės, esi protingas, tikriausiai protingesnis už mane, tačiau sėdėdamas popiežiaus krėsle būtum tikra nelaimė. Jeigu

imperatorius išgirstų apie šią aferą, jis tučtuojau apkaltintų arba Šventąjį Sostą, arba protestantus, jog jie tyčia trukdė jo pastangoms įvykdyti bažnyčios reformą. Tai reiškia – kiltų karas, vienoks arba kitoks, o juk Karolis V labai impulsyviai nusprendžia, su kuo jis šįkart susikaus. Nepriklausomai nuo to, mano pozicijos Visuotiniame Bažnyčios susirinkime ir toliau silpnėtų. Todėl man neatrodo, jog būtų labai protinga užsipulti de Sotą.

– Luisas de Sotas vos nesupleškino ant milžiniško inkvizicijos laužo viso Tridento miesto.

Julius dar kartą dėbtelėjo į grafiną ir atrodė svarstąs, ar tik nereikėtų liepti jo pripildyti.

– Tačiau taip neįvyko. O jei ir būtų įvykę...

Popiežius gūžtelėjo pečiais.

Sandras suabejojo, ar tik jis neišsikraustė iš proto.

– Bet... bet visa tai negali pasilikti be jokių pasekmių. Tai tiesiog nesuvokiama protu!

Jis vos nepradėjo garsiai rėkti, o tokia jo reakcija privertė popiežių vėl kreiptis į jį.

– Sakydamas, kad šios istorijos detalės liks paslaptyje, aš netvirtinau, kad visa tai nesukels jokių pasekmių. Dabar aš žinau de Soto galimybių ribas, taip pat aš sužinojau ir apie tavo sugebėjimus. Tai jau šį tą reiškia. Šiaip ar taip, šios pasekmės bus ilgalaikio pobūdžio.

– De Sotas ir toliau pasiliks Visuotinio Bažnyčios susirinkimo delegatu?

– Žinoma. De Sotas labai sėkmingai ir nepaprastai slaptai padirbėjo mano naudai ir aš nematau jokio pagrindo, kodėl neturėčiau jam leisti kartu su šiuo liuteronu, šituo Hagenu, manipuliuoti Visuotinio Bažnyčios susirinkimo nutarimais arba juos vilkinti. Po keleto mėnesių tas nemalonus reikalas baigsis. Imperatorius negali visą amžinybę viešėti Insbruke.

Sandras įsivaizdavo, kaip viskas klostysis paskui: protestantų lyderiai, tarp jų ir Viurtembergo hercogas, netrukus viešai lies graudžias ašaras, kad bažnyčios reformos priimti buvo neįmanoma dėl Romos katalikų bažnyčios kaltės, o dar po kurio laiko, kai šis

klausimas jau nieko nebedomins, Matui bus suteiktas titulas arba padovanotas dvaras. Luisas savo ruožtu įrodinės, kad tikrai norėjęs tartis dėl kompromisų, tačiau plačiai bažnyčios reformai prieštaravusios Pietų Italijos ir Ispanijos konservatyviosios jėgos. Julius III jį nepaprastai pagirs ir jis išvyks iš Tridento su visiškai švaria, nė dėmele nesutepta reputacija. Tačiau niekuo nekalti žmonės buvo arba dar bus nubausti: Antonija ir Karlota, nukentėjusios per tardymą; elgeta, palaidotas nešventintoje žemėje ir pasmerktas amžinam prakeiksmui; jis, Sandras, turėjęs išeiti iš mūšio lauko it kovą pralaimėjęs karys. Ši Dievo bausmės besišaukianti neteisybė užgniaužė jam žadą ir jo veidas net suakmenėjo iš apmaudo.

Julius, žybtelėjęs akimis, kreipėsi į Sandrą:

– Dabar pakalbėsime apie tave, mano sūnau – taigi, aptarsime trečią, paskutinę sąlygą. Pastarosiomis dienomis tu išsiaiškinai labai daug dalykų, tiek daug, kad dabar pats turi apsispręsti, ar būsi mano pontifikato sąjungininkas, ar priešas. Tai labai rimtas, lemtingas sprendimas, daug svarbesnis tau nei man. Šis sprendimas bus neatšaukiamas ir turės be galo daug pasekmių. Jeigu nuspręsi likti mano sąjungininku, būsi pasmerktas ir laimei, ir nelaimei. Aš visam laikui suteiksiu tau vizitatoriaus titulą ir tu būsi įgaliotas vykdyti pačias sunkiausias Šventojo Sosto misijas Italijoje arba kitoje šalyje. Tu džiaugsiesi mano prielankumu ir mano priešų neapykanta. Iki mano mirties tu privalai susirasti pakankamai daug draugų, sugebėsiančių tave apsaugoti nuo mano priešų, kurie it plėšrių paukščių būrys užpuls mano šalininkus. Bet jeigu tu nuspręsi tapti mano pontifikato priešu, tuomet... – Julius minutėlę patylėjo, norėdamas, kad jo žodžiai nuskambėtų svariau. – Tuomet tau galas.

– Aš esu viso labo tik pavaldinys, Jūsų Šventenybe. Pavaldiniai nebūna nei draugai, nei priešai.

– Nebandyk išsisukinėti, Karisimi. Paaiškink savo žodžius. Ir tuojau pat.

– Atvirai pasakius, norėčiau išeiti iš ordino ir paprašyti Jūsų Šventenybės atleisti mane nuo Jums duotų įžadų.

– Dėl kvailo užsispyrimo? Nesielk kaip mažas vaikas. Politikoje yra daug rupūžių, kurias, nori nenori, tenka praryti.

– Tai nulėmė asmeninės priežastys.

– Nepatenkinsiu tavo prašymo. Tu niekuomet – klausykis manęs atidžiai – niekuomet nebūsi atleistas nuo savo įžadų, mano sūnau. Aš pranešiu apie savo sprendimą tavo ordino vyresniajam Ignacui... Negaliu sau leisti tokios prabangos, kad kažkur netoliese atsirastų sinjoras Karisimis, kuris jau neturi jokio pagrindo tylėti, o tai reiškia, kad *tu* taip pat negali leisti sau tokios prabangos. Dievo akyse tu esi jėzuitas ir liksi tokiu iki pat savo gyvenimo pabaigos. Visa kita aš vertinsiu kaip nepaklusnumą ir bažnyčios išdavystę. Negi aš dar nepakankamai aiškiai viską pasakiau? O galbūt tau reikia vaizdingesnio paaiškinimo, *mano sūnau*?

Sandras pajuto, kokia grėsmė ir galia sklinda nuo Juliaus III. Čia, priešais jį, sėdėjo ne tik popiežius – už jo nugaros stovėjo Šventojo Petro bazilika, Siksto koplyčia, Angelų pilis, bažnyčios prakeiksmas, kariuomenė, tuzinas tvirtovių, šv. Petras, Jėzus, slaptosios tarnybos... Bandymas pasipriešinti popiežiaus galiai jam, nors ir paprastam vienuoliui, būtų reiškęs tikrą savižudybę. Liuteris išdrįso tai padaryti, tačiau Sandras nebuvo Liuteris. Jam nebuvo lemta pranešti gerosios naujienos.

– O dabar tu man prisieksi, – pasakė Julius, – kad iki gyvenimo pabaigos tylėsi apie tai, kas kažkada įvyko Tridento mieste, ir kad esi ištikimas mano pontifikato pavaldinys ir draugas.

Sandrui prireikė tik vienos akimirkos apsispręsti dėl priesaikos.

– Prisiekiu, Jūsų Šventenybe.

– Broli Karisimi iš Jėzuitų brolijos, aš skiriu Jus neribotam laikotarpiui Šventojo Sosto vizitatoriumi. Jūs gausite tarnybines patalpas Romoje. Po trisdešimties dienų atvyksite pas mane audiencijos. Jeigu dabar norite pateikti man kokį nors prašymą, išdėstykit jį, o aš nuspręsiu, ar galėsiu jį patenkinti.

Sandro mintys sukosi galvoje it karuselė.

– Prašau leisti man parašyti laišką savo ordino vyresniajam Ignacui Lojolai. Jis privalo sužinoti visą tiesą apie dvilypę Luiso de Soto prigimtį, kad nesumanytų jo skirti savo įpėd...

– Prašymas netenkinamas, – nukirto popiežius ir sudirgęs žvilgčiojo tai į grafiną, tai į Sandrą. – Prašau atsakingiau rinktis savo pageidavimus.

Sandras giliai į plaučius įkvėpė oro.

– Tuomet prašau ištaisyti skriaudą, padarytą neteisingai apkaltintam elgetai.

– Ko gi Jūs, tiesą pasakius, norite, Karisimi? Tas vyras ir gyvenime, ir mirties akivaizdoje buvo vienišas it lauko akmuo.

– Tuomet nors *po* mirties leiskite jam išvengti tokios pačios žiaurios lemties. Jis turėtų – po menamų jo kūno pakasynų nešventintoje žemėje – būti palaidotas pašventintoje žemėje ir gauti bažnyčios palaiminimą.

Atrodo, šis prašymas patiko Juliui. Jo intonacija sušvelnėjo, jis netgi pralinksmėjo.

– Menamos pakasynos, ar ne? Atrodo, jog pamažu pradedate suvokti esminius politikos principus. – Julius kilniadvasiškai kilstelėjo ranką. – Galite elgtis su lavonu, kaip norite.

– Ačiū, Jūsų Šventenybe. O dabar leiskite man pareikšti paskutinį prašymą. Dėl moters.

Julius šyptelėjo – pirmąkart per visą pokalbį. O paskui, labai netikėtai, ėmė kvatotis. Jis juokėsi iki ašarų.

Antonija nuogut nuogutėlė stovėjo prieš veidrodį ir iš lėto sukiojosi, lyg apžiūrinėdama visiškai nepažįstamą kūną, nors, tiesą pasakius, ko gero taip ir buvo. Ji niekados juo nesidomėjo. Mylėdamasi ji visuomet kreipdavo dėmesį tik į savo geidulius ir besąlygišką savo aistros patenkinimą. Aistra švietė jos akyse, ja alsavo jos lūpos. Vyrus vesdavo iš proto ne jos krūtys, ne veidas, bet aistra.

Ji apžiūrinėjo šį kūną. Kapitono Forlio kambarys skendėjo prieblandoje, taigi kūno kontūrai buvo neryškūs, o oda nepriekaištingai švytėjo. Ji palietė rankomis savo krūtis, suėmė jas į delnus, suspaudė ir pajuto jų šilumą. Tai buvo mažos krūtys, tačiau stangrios ir stačios it apversti dubenėliai. Jos liemuo buvo liaunas, linijos harmoningos. Ji palietė bambą, apibraukė ją ratu.

Paėmusi abiem rankomis veidrodį, nukėlė jį nuo stalo, ant kurio jis stovėjo, ir pastatė ant grindų taip, kad galėtų matyti savo kojas. Įdomu, kokio jos ilgio? Ji niekuomet nesidomėjo nei savo ūgiu, nei savo kojų ilgumu: tai buvo smulkios, ties keliais truputį išlenktos

kojos, šviesi ir lygi oda. Ji paglostė kojas delnais ir slystelėjo žemyn. Pasiekusi kojų pėdas, ji staiga lyg suakmenėjo. Gerklę užgniaužė ašaros. Jos žaizdos susivienijo: žaizdos ant rankų riešų ir kojų veidrodyje atrodė it viena didžiulė žaizda, ir ji vėl prisiminė viską, kas su tomis žaizdomis buvo susiję.

Ji atsiklaupė ir pravirko.

Jos kūnas buvo suniokotas. Jis buvo patekęs svetimų žmonių valdžion, svetimų žmonių nuosavybėn, paverstas daiktu, su kuriuo jie galėjo elgtis kaip panorėję. Iš tiesų, buvo galima sakyti, kad ją išprievartavo. Ar tie budeliai būtų įsisiautėję dar smarkiau? Ar jie būtų ištempę, sulaužę, sutrypę jos kūną? Ji buvo visiškai bejėgė, ir šis pojūtis jai pasirodė esąs pats bjauriausias, bjauresnis nei baimė ir skausmas, apėmę ją kankinimų metu. Viskas baigėsi. Tačiau visiems laikams išliko jausmas, jog kažkurią savo gyvenimo valandą ji buvo paversta beteisiu daiktu, į kurį niekas nekreipia dėmesio. Tikrosios žaizdos buvo paslėptos jos sieloje, kiti žmonės jų nematė.

Karlota, atėjusi jau prieš gerą valandą, palietė Antonijai plaukus. Tik ji viena galėjo suprasti Antoniją, nes buvo patyrusi tą patį.

– Man vis dar skauda ranką, – tyliai pratarė Karlota. – Galbūt ji niekuomet taip ir nesiliaus skaudėjusi, galbūt aš vis dar jausiu šį skausmą ir po dešimties ar dvidešimties metų nuo tos dienos, kai ji buvo suspausta kankinimo įrenginyje ir buvo ruošiamasi ją traiškyti. Tas pats nutiko ir tavo sąnariams. Oda užgis, bet vis dėlto liks pora randų, ir jie visuomet primins tau šią bejėgišką būseną. Bet ne tik tai. Jie primins tau, kad tu ištvėrei. Kad tau pavyko ištrūkti gyvai. Šie randai tau bylos, kad šiame pasaulyje yra skausmas, taip pat – kad yra ir viltis.

Antonija palietė savo rankų riešus, sužalotą odą, kuri jau gijo. Ji švytėjo it vaškas, nes gydytojas buvo ištepęs ją tepalais. Karlota pabučiavo jos žaizdas toje vietoje, kur raudonos ir mėlynos linijos sklido į visas puses, kryžiuodamosi viena su kita lyg sueižėjęs stiklas.

– Eime, – paragino ji.

Antonija nusišluostė ašaras ir, netarusi nė žodžio, apsirengė. Karlota atnešė jai naują suknelę. Ji buvo poniška, tiesą pasakius,

pernelyg elegantiška jai, bet vis dėlto Antonija puikiai jautėsi pasipuošusi šia suknele – bent jau šią akimirką. Tada ji vėl padėjo veidrodį ant stalo ir susišukavo plaukus.

Apžiūrinėdama savo atvaizdą veidrodyje ji galvojo apie Sandrą. Ji sužinojo iš kapitono Forlio, kas nutiko, ir tai, kad Sandras pusę nakties praleido pas ją. Ji pabandė įsivaizduoti, kas būtų nutikę, jei ji būtų nubudusi. Be jokios abejonės, ji būtų prisitraukusi jį prie savęs, ji būtų jį mylėjusi. Dar niekuomet ji netroško meilės taip smarkiai, kaip tomis niūriomis valandomis. Rankomis būtų apsivijusi jį, kaip skęstantis žmogus bangose plūduriuojantį lentgalį. Ji nė už ką nebūtų jo paleidusi, ji būtų jo maldavusi pasilikti. Ji padarytų tai dar ir dabar, jei tik jis įžengtų pro duris.

Bet ji taip ir neprabudo, o Sandras nepaliko nieko, tik degtinės tvaiką kambaryje. Ji žinojo, kodėl jis gėrė – tai ji buvo dėl to kalta. Žinoma, jis jautėsi siaubingai dar ir todėl, jog išaiškėjo, kad būtent tas žmogus, kuris jam taip patiko, buvo žudikas. Bet kuriuo atveju jį kamavo didžiulė širdgėla. Priversti jį gerti galėjo tik didžiulis sukrėtimas. Ir, norėdama būti sąžininga pati sau, ji turėjo pripažinti, jog patyrė slaptą pasitenkinimą, kad jo širdyje virė tokia kova. Antonija prieš patį Dievą. Ji norėjo nugalėti, jai jo reikėjo. Ji pernelyg daug prarado, kad jo atsisakytų.

Ateljė baigėsi pasiruošimas šventei. Karlota nupirko vyno, citrinų ir cukraus, o Aaronas savo dėdės spintoje aptiko degtinės. Iš visų šių komponentų jie paruošė kvapnų karštą vyną, kuris garavo virš ugniakuro, ir ore sklaidėsi nuostabus aromatas. Visi buvo užsiėmę: Karlota gamino valgius, Jeronimas kurstė ugnį, o Aaronas ir Inesa puošė kambarį ir sustatė kėdes. Taip, Inesa! Kaip ir visados, ji vis dar nieko nekalbėjo. Tačiau ji nuolat šypsojosi ir atrodė esanti smarkiai susijaudinusi dėl rengiamos jos garbei šventės. Visi vienbalsiai pritarė, kad Sandrui atėjo į galvą išties puiki mintis nors vieną dieną paversti Inesą princese. Veikiausiai jis puikiai suprato tokius žmones kaip Inesa.

Vienintelė Antonija negavo jokios užduoties. Jeronimas uždraudė jai pakrutinti net mažąjį pirštelį, kol dar visiškai nepagijo.

Antonijai vis dar skaudėjo pečius, tačiau tinimas jau atslūgo ir ji būtų su džiaugsmu griebusis bet kokio darbo, kad tik išblaškytų savo niūrias mintis.

Kurį laiką ji tvarkėsi plaukus. Dažniausiai ji nešiojo palaidus plaukus, kartais susisegdavo juos ant viršugalvio. Šiandien jie turėjo atrodyti gražiai, taigi ji pabandė suformuoti iš jų katedrą. Tačiau įžūlus Aarono juokas, kai šis ją pamatė, niekais pavertė visą valandą trukusias jos pastangas. Karlota išgelbėjo katedrą nuo griūties, įgudusiomis rankomis atlikusi porą mitrių gudrybių, kurios tučtuojau pakeitė visą Antonijos šukuoseną. Apsivilkusi prašmatnia suknele ir puikiai susišukavusi, Antonija atrodė nepaprastai pasikeitusi – kaip dama, kaip kilminga romėnė – viena iš tokių, kurias savo ankstesniame gyvenime taip garbino Sandras.

Stovėdama prie lango ji laukė jo. Pro šalį gatve skubėjo tokia gausybė žmonių, kad ji vos jo nepražiopsojo. Ji žvalgėsi, gatvėje ieškodama abito, bet šįkart jis dėvėjo pasaulietiškus rūbus.

Iš netikėtumo ji net suakmenėjo – taip išsigąsta žmogus, kai ūmai išsipildo pati didžiausia jo svajonė. Ji atsirėmė pirštų galiukais į lango stiklą ir sunkiai alsavo.

– Gal tau negera? – sušuko Karlota.

– Viskas gerai, – atsakė Antonija, nepaleisdama Sandro iš akių.

Jis mūvėjo raudonomis kojinėmis, dėvėjo baltus marškinius, raudoną liemenę ir juodą surdutą. Ant galvos buvo užsidėjęs juodą skrybėlę ir avėjo juodus batus. Neliko nė užuominos apie vakarykštį jėzuitą. Per vieną naktį jis virto jos mylimuoju.

Ji išbėgo iš ateljė jo pasitikti. Kai jie pamatė vienas kitą, jis stovėjo pačioje *Palazzo Rosato* laiptų apačioje, o ji – viršuje. Pakopa po pakopos, įbedę akis vienas į kitą, jie abu iš lėto lipo laiptais, vis labiau artėdami.

Kai jie susitiko laiptų viduryje, jis pratarė:

– Sinjorina, – ir kilstelėjo skrybėlę.

Ji atliko reveransą.

– Sinjore.

Sandras ir Antonija nusišypsojo vienas kitam, paskui jis paėmė jos ranką.

– Aš taip džiaugiuosi, kad Jūs sveika gyva stovite priešais mane, galite su manimi kalbėti, šypsotis... Net negaliu apsakyti, kaip aš džiaugiuosi.

Ji pamatė žaizdas ant jo skruosto ir plaštakos.

– Nieko rimto, – nuramino jis ją. – Kovojau su Matu ir niekingai jam pralaimėjau, o kita žaizda – nuo Inocento durklo, kurį aš negrabiai pastvėriau. Nesu gimęs būti karys.

Ji laukė, kad jis ją apkabintų.

– Inocentas, – tarė ji, nežinodama, ką dar jam sakyti, – neįtikėtina, kad jis – žudikas.

Per paskutinį savo pasimatymą jie laikė žudikais Matą ir Luisą. Pagal pirminį planą, kurį sugalvojo ji ir Sandras, reikėjo atsivilioti Luisą prie upės, pasinaudojus suklastotu jos laišku, o ten Sandras turėjo įtraukti jį į pokalbį. Jie vylėsi, kad Luisas, galvodamas, jog yra ten su Sandru vienas, bekalbėdamas nejučiomis išsiduos. Forlis arba keletas sargybinių turėjo pasislėpti krūmuose ir tapti jo prisipažinimo liudininkais. Tačiau viskas susiklostė visiškai kitaip.

Sandras atsakė:

– Jūsų atskleistas Mato ir Luiso suokalbis pajudino tyrimą iš mirties taško. Taigi, šio nusikaltimo išnarpliojimo garbė priklauso ir Jums, ir man po lygiai – jeigu tik šiuo atveju galima kalbėti apie garbę. Nes nė vienas mūsų atskleistas faktas niekada nebus paviešintas. Popiežius įkalins Inocentą viloje, o Luisas su Matu ir toliau galės ramių ramiausiai užsiimti intrigų rezgimu. Nėra jokių kitų kaltininkų, išskyrus negyvą elgetą.

Ši baisi neteisybė sukrėtė ją kur kas mažiau nei jį. Jai buvo nepažįstamas keršto troškimas. O galbūt ji tiesiog norėjo pamiršti viską, kas nutiko Tridente, – beveik viską.

– Mes esame puiki pora, – pasakė ji ir nervingai nusijuokė. – Ar ne tiesa?

Sandras linktelėjo galvą.

– Tokia gera, kad popiežius... – Jis patylėjo. – Jis mane paaukštino ir perkėlė į Romą.

Ji pasibaisėjusi pažvelgė į jį.

– Bet aš maniau... Rūbai...

– Ne, aš... aš norėjau nors šiandieną, nors porą valandų, kol mes šoksime... Aš vis dar esu jėzuitas, Antonija. – Jis kalbėjo labai greitai, lyg gėdindamasis to, ką sako: – Gali būti, kad tai labai kvailai skamba, bet aš tikiu kažkuo panašiu į paskirtį ar lemtį, tuo, kad kiekvienas iš mūsų ateina į šį pasaulį su tam tikra užduotimi ir tam tikrais gabumais, duotais jai įvykdyti. Jūsų talentas yra vitražų menas, sugebėjimas jausti – jausti ekstazę. Jūs sugebate tučtuojau prikaustyti žmonių dėmesį ir priversti juos pajusti pagarbų dievobaimingumą. Tai geba tik žmogus, apdovanotas tokiu neramiu, temperamentingu, nuostabiu charakteriu kaip Jūsų. Bet aš... aš turiu savo paskirtį. Metų metus Luisas trukdė man užsiimti kuo nors naudingu, o štai dabar man pirmąkart vėl pavyko tai padaryti – nors rezultatas ir labai kuklus. Aš šį tą nuveikiau, tebūnie tas mano darbas ir labai mažutis. Popiežius galėjo įkišti mane į kalėjimą ir išmesti raktą nuo mano kameros durų, tačiau jis to nepadarė. Prieš septynerius metus, kai įvykdžiau nusikaltimą, aš taip pat būčiau galėjęs pakliūti į kalėjimą, jei tik Matas būtų mane įskundęs. Tačiau jis sugalvojo padaryti kai ką kita ir šantažavo mano motiną, o ši įkalbėjo mane stoti į vienuolyną. Taigi aš netapau nei pirkliu – šiai profesijai neturėjau jokių gabumų, nei kaliniu. Man buvo suteiktas antras gyvenimas. Tai nėra tik aklas atsitiktinumas...

Nors ji ir suvokė, ką jis jai aiškino, nors ir žinojo, kad nieko nepadėtų jos prašymai bandyti pakeisti savo lemtį, vis dėlto pratarė:

– Praėjusią naktį Jūs buvote pas mane.

– Taip, – atsakė jis, ir iš jo veido išraiškos ji suprato, kad praėjusią naktį jis ne tik paprastai palaikė ją už rankos, bet buvo priėjęs prie jos kiek arčiau. Negi užteks to galbūt vieno bučinio, vieno apkabinimo, švelnaus prisilietimo? Negi reikės tuo pasitenkinti visiems laikams? Negi jai to užteks?

Sandras įteikė jai dokumentą. Tai buvo užsakymas sukurti vitražus *Santa Maria del Popolo* bažnyčiai Romoje. Ji buvo girdėjusi apie tą puikią bažnyčią. Joje buvo palaidota popiežiaus Aleksandro VI mylimoji.

„Koks sutapimas“, – pagalvojo Antonija.

– Mes gyvensime Romoje, – pasakė jis. – Mes visi. Ir Forlis – jis taip pat perkeliamas į Romą. Visi, privalantys tylėti, bus Romoje. Mes matysimės.

– Mes matysimės, – pakartojo ji be jokios intonacijos. – Taip taip.

Iš ateljė atsklido fleitos garsai. Aaronas grojo linksmą melodiją.

Ji giliai įkvėpė ir pasistengė nusišypsoti.

– Ar galėčiau Jus pakviesti šokti, sinjore? – paklausė Antonija.

Jis suprato, kaip ji jaučiasi, – tai buvo parašyta jo veide. Jie suprato vienas kitą be žodžių – toks gilus buvo juos siejantis jausmas. Kuriam nebus lemta sužydėti.

Jis paėmė jos ranką.

Kartu, petys į petį jie įžengė į ateljė.

Čia buvo linksma. Aaronas lingavo pagal savo fleitos melodiją ir trepsėjo į ritmą koja, Jeronimas, Karlota ir Inesa laikėsi susitvėrę už rankų, sukosi rateliu ir juokėsi.

Antonija ir Sandras nužvelgė vienas kitą – tai truko ne itin ilgai, tačiau jai vis dėlto taip pasirodė. Jie šoko, ir Sandro rankos daugybę kartų lietė jos veidą. Ji vėl užuodė jo kvapą, primenantį kažką artima, dvelkiantį meile ir amžinai išliekančiomis vertybėmis.

Epilogas

Jis vienišas, nepaprastai vienišas. Jam nebeliko nieko. Jis atskirtas nuo tų, kurie jam ką nors reiškia. Džina – jis jau niekuomet nejus mažų jos pėdučių, besišildančių naktį prie jo kūno. Mama – atmintyje liko tik prikimęs jos balsas, panašus į daugelio senų mamų balsus. Draugai – žmonės, kurių jis žinojo tik vardus arba pravardes, tačiau jie atnešė į jo gyvenimą džiaugsmo ir juoko. Jis niekuomet daugiau nesijuoks. Jam lieka tik tai, ko jis niekados pernelyg nevertino: tėvas ir namas.

Vėlų vakarą du sargybiniai palydėjo jį iš pilies į *Palazzo Miranda*, kur jis surado būtybę, kuri vienintelė, išskyrus Džiną, jam dar kažką reiškė: Bokačą. Jis parašė savo tėvui laišką, prašydamas leisti pasiimti šunį. Kai jis įžengė į kambarį, kuriame gyveno keletą dienų, jį pasitiko Bokačas ir susijaudinęs vizgino uodegą. Jis jau nešoka jam ant krūtinės kaip anksčiau, nes yra pernelyg senas. Savo draugiškumą jie parodo vienas kitam ramiai, ne itin išraiškingais judesiais.

Sargybinis paaiškina jam, kad čia jis galėsiąs praleisti tik šią naktį, o brėkštant rytui iškeliaus. Kareivis uždaro duris, tačiau Inocentas žino, kad jis budės už jų visą naktį.

Jo žvilgsnis nuklysta prie kilimo ant sienos, už kurio yra slaptasis išėjimas – kelias į laisvę. Bet jis nebėga. Bokačas neištvertų kelionės, o jis jokiu būdu negalėtų palikti savo bičiulio.

Bokačas pernelyg silpnas, kad pats pajėgtų užšokti ant lovos, taigi jis užkelia šunį. Juodu guli vienas greta kito. Suima snaudulys. Jie užmiega.

Po kurio laiko Inocentas pajunta, kaip jam į nugarą iš ten, kur ant sienos kabo kilimas, plūsteli šalto oro gūsis. Jis neatsisuka, ir toliau guli ant lovos neatsimerkdamas. Bokačas pakelia galvą ir du

tris kartus suvizgina uodegą – kaip visuomet, kai kas nors įžengia į kambarį.

– Ramiai, – prataria Inocentas.

Jo ranka glosto Bokačui galvą.

Jis nenori atsigręžti, tačiau paskui vis dėlto atsigręžia. Priešais jį stovi moteris, graži ir stotinga it kurtizanė. Jis jos nepažįsta, niekuomet nėra jos matęs, vis dėlto jam atrodo, kad juos sieja kažkas bendra.

Ankstų rytą atvėręs duris, sargybinis rado popiežiaus sūnų su peiliu, įsmeigtu į pilvą. Šuo gulėjo šalia, uždėjęs snukį ant krūtinės jaunuoliui, vardu Inocentas – „nekaltasis“. Buvo nuspręsta, jog jis nusižudė pats.

Bokačas po jo žūties teišgyveno tris dienas.

Baigiamasis žodis

Besilankant Kelno katedroje man į galvą atėjo drąsi mintis sukurti istoriją, kurios heroje taptų vitražistė. Dar po dvejų metų sugalvojau parašyti knygą, kurios įvykiai klostytųsi vieno iš pačių reikšmingiausių Visuotinių Bažnyčios susirinkimų – Tridento susirinkimo – fone. Sujungus draugėn abi šias idėjas ir atsirado šis romanas, įrodantis mano teiginį, jog romanai truputėlį panašūs į vaikus. Jie užgimsta iš mažutėlės embrioninės ląstelės, auga, bręsta, tampa savarankiški.

Aš manau, jog šešioliktojo amžiaus vidurys yra viena iš pačių įdomiausių pasaulio istorijos epochų. Įdomiausia ne todėl, kad šie metai būtų pasižymėję didesne politinių įvykių gausa, jokiu būdu. Ne, ši epocha man nepaprastai įdomi dėl to, kad žmonių sielas tuo metu draskė ypatingai dideli vidiniai prieštaravimai. Vis dar tebegyvavo viduramžiai su savo giliu, mistišku, kartu ir be galo naiviu pamaldumu, nuolankumu galingiesiems ir prastu švietimu. Tuo pat metu visur trūkinėjo ir eižėjo tūkstančio metų senumo kiautas, o iš po jo į dienos šviesą veržėsi nauja epocha, kurią dabar mes vadiname Renesansu, atgimimu, prabudimu. Meno padangėje sušvito tokios novatoriškos ir sensacingos žvaigždės kaip Mikelandželas ir Rafaelis, Rablė ir Tasas; Erazmas ir Liuteris sukėlė tikrą revoliuciją religijoje, da Vinčis ir Paracelsas – moksle, Makiavelis ir Miunceris – politikoje. Mada tapo demokratiškesnė, skatinanti saviraišką, papročiai pasidarė laisvesni, frivoliškumas* tapo kone visuomenės elgesio norma, vystėsi švietimas, atsirado naujų profesijų, užgimė pasaulinė prekyba, kūrėsi finansų biržos, žmonės lošė žirgų lenktynėse...

Tuo pat metu, kai vyko šie reikšmingi pokyčiai, atgimė ir nepaprastai galinga tapo inkvizicija. Prasidėjo raganų medžioklės (priešingai visuotinai paplitusiai nuomonei neįtikėtino masto raganų medžioklės vyko ne apskritai viduramžiais, bet tik šešioliktame ir septynioliktame amžiuje), o kometos vis dar sukeldavo panišką

* Lengvabūdiškumas, nešvankybės.

Paskutiniojo Teismo dienos laukimo baimę. Prietarai ir švietimas, dievobaimingumas ir geidulingumas, praeitis ir ateitis susigrūmė žūtbūtinėje kovoje. Ši dviejų kultūrų kova vyko prieš penkis šimtus metų: viduramžiai kovėsi su naujaisiais laikais.

Štai šią kultūrų kovą ir įkūnija mano romano herojai, kuriuos aš nepaprastai pamilau. Antonija yra nykstančio viduramžių meno – vitražų kūrėja, tačiau kartu ji yra moteris, kurios kone nimfomaniškas vyriškų krūtinių ir karštų meilės naktų pomėgis liudija, kad ji – naujosios epochos pagimdytas kūdikis. Sandras – tikra jos priešingybė: nedrąsus, gražus vienuolis, anksčiau mėgavęsis laisva meile, jokių taisyklių nevaržomu mąstymu ir nevengęs panaudoti smurto, atsisakė buvusio nerūpestingo gyvenimo ir pasiaukojo visiškai kitokiam – kupinam nuolankumo, tačiau jam sunkiai sekasi suvaldyti tikrąją savo prigimtį. Karlota – kurtizanė yra panaši į kankinę, iš kurios žiaurus likimas atėmė viską, ką ji turėjo, tačiau, kita vertus, ji ketina nubausti už šią savo skriaudą visiškai dėl to nekaltą žmogų, taigi – jai ir pačiai lemta tapti nusikaltėle. Jie visi buvo patekę arba pateks į inkvizicijos nagus, visus juos pasivys jų pačių praeitis.

Ankstesnių mano parašytų istorinių romanų pagrindiniai herojai – tikros istorinės asmenybės – Marocija („Popiežių valdovė“), Salomėja („Salomėjos šydai“) ir astronomė Elizabeta Hevelius („Žvaigždžių medžiotoja“), o štai „Vitražistės“ pagrindiniai veikėjai – išgalvoti personažai. Iš tiesų serijinių žmogžudysčių Tridento mieste Visuotinio Bažnyčios susirinkimo metu (ačiū Dievui!) nebuvo. Tačiau to jokiu būdu negalima pasakyti apie daugelį kitų įvykių, aprašytų šio romano puslapiuose.

Tridento (dabar – Trento) Visuotinis Bažnyčios susirinkimas yra tikras istorinis faktas, taip pat ir protestantų delegacijos iš Viurtembergo (bei Saksonijos ir Brandenburgo) dalyvavimas jame. 1551–1552 metų žiemą vykęs Visuotinis Bažnyčios susirinkimas iš tiesų buvo paskutinė reali protestantiškosios ir katalikiškosios bažnyčios susivienijimo galimybė, ir daugelis romane aprašytų įvykių tikrai užfiksuoti to meto metraščiuose. Aš nė kiek nenusižengdamas istoriniams faktams pavaizdavau imperatoriaus Karolio V ir popie-

žaus Juliaus III pozicijas. Dviejų priešiškų bažnyčių susivienijimą sužlugdė kai kurių veikėjų, kuriems labiau rūpėjo ne religiniai, bet politiniai interesai, intrigos. Protestantų kunigaikščiai, lygiai taip pat kaip ir popiežius, baiminosi, kad Karolis V taps pernelyg galingas, jei tik jam pavyks suvienyti Vokietijos Karalystę. Taigi, viešai jie apsimetinėjo geranoriais, o už monarcho nugaros darė viską, kad tik nesusitaikytų šios dvi priešiškos religinės grupuotės ir protestantai su katalikais dar labiau nutoltų vieni nuo kitų. Kaip mes jau žinom, jiems pavyko įgyvendinti savo siekius.

1552 metų pradžioje Visuotinis Bažnyčios susirinkimas buvo nutrauktas dėl nepaprastai skirtingų ir niekaip nesuderinamų delegatų nuomonių. Imperatorius Karolis V tais pačiais metais susidūrė su keleto kunigaikščių, sudariusių karinę sutartį su Prancūzija, surezgtu sąmokslu ir netrukus atsisakė karūnos – politiškai sužlugdytas ir pavargęs nuo nesibaigiančių karų. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas tęsė savo pasitarimus su nuolatinėmis pertraukomis iki pat 1563 metų. Galiausiai buvo priimta Bažnyčios reforma, griežtai pasmerkusi po jos sparnu suklestėjusias nedorybes ir ryžtingai pasipriešinusi protestantizmui, tačiau užlopiusi plyšį, atsiradusį bažnyčios rūme.

Popiežiaus sūnus Inocentas del Montė iš tiesų egzistavo (oficialieji metraščiai vadina jį „sūnėnu“, bet taip buvo apibūdinami visi popiežių favoritai. Dar nėra galutinai įrodyta, jog Inocentas iš tiesų buvo popiežiaus *sūnus*, o ne *meilužis*, tačiau antrasis teiginys man atrodo esąs mažai įtikimas.

Jo karjera nuo gatvės vaikėzo iki beždžionių prižiūrėtojo ir galiausiai – kardinolo – tipiška Renesanso epochos karjera popiežių valdomoje Romoje – nėra tik tuščias pramanas.

Be to, yra pranešimų, kuriuose Inocentas kaltinamas mažiausiai viena žmogžudyste. Man nepavyko išsiaiškinti, kaip susiklostė tolesnis jo likimas, taigi jo mirtis šioje istorijoje yra išgalvota.

Aš stengiausi kaip galima tikroviškiau atvaizduoti istorinių asmenybių charakterius. Be Inocento ir vyskupo kurfiursto Madruco, romane yra dar viena istorinė asmenybė – Julius III. Šiuo popiežiumi nusivylė net pati katalikų bažnyčia, nors, patikėjus jam šias

aukštas pareigas, į jį buvo sudėta nepaprastai daug vilčių. Veikiai jis virto niekieno nevaržomu tironu ir vieną po kito „kepė“ favoritus, be to, jis buvo labai apsukrus politikas – deja, tais laikais tai reiškė tik tiek, kad jis nepaisė jokių skrupulų. Nėra nieko žinoma apie ypatingą Romos inkvizicijos veiklos suklestėjimą jo buvimo arkivyskupu ar popiežiumi laikais, vis dėlto šešiolikto amžiaus viduryje inkvizicija retkarčiais „užpuldavo“ Italijos vienuolynus, kaimus, miestus ir atskirus asmenis. Tuo tarpu, kai ispaniškoji inkvizicija rėmėsi kone biurokratine sistema, veikiančia tiksliai kaip laikrodis, Romos inkvizicija siautėjo baisiai chaotiškai ir, tiesą pasakius, įnoringai. Niekuomet nežinojai, ko bus imtasi, – taip buvo ir Juliaus popiežiavimo laikais. Knygoje aprašyti nutikimai – Karlotos dukros likimas ir Luiso įsakymu vykdomi kankinimai Tridento mieste – tais laikais iš tiesų galėjo nutikti, nors tai – viso labo tik mano fantazijos vaisius.

Šaunioji trijulė – Antonija, Sandras ir Karlota – man taip patiko, kad aš norėčiau „sužinoti“ apie juos dar daugiau, o tai, žinoma, reiškia, kad ir toliau žadu apie juos rašyti.

Taigi, gerbiamieji skaitytojai, Jūs dar susitiksite su šiais trimis veikėjais, taip pat ir keletu kitų, jau Romoje. Aš kuriu antrą „Vitražistės“ romaną. Rasta nužudyta popiežiaus mylimoji. Sandras tiria šią žmogžudystę, kurios vieni pėdsakai veda į Romą, o kiti – į jo šeimą. Antonija, norėdama išsiaiškinti šį nusikaltimą, prieš Sandro valią sukiojasi tarp Romos kekšių. O Karlotai, persekiotojai, dabar „mina ant kulnų“ pats popiežius.

Padėkos žodis

Dėkoju autoriams, kurių kūriniai paskatino mane sukurti šį romaną ir suteikė man daug puikios informacijos: Lawrence Lee, George Seddon ir Francis Stephens, *Die Welt der Glasfenster* (Vitražų pasaulis), kurių knyga išmokė mane pamilti spalvoto stiklo pasaulį. Be to, norėčiau padėkoti René Fülöp-Miller, *Macht und Geheimnis der Jesuiten* (Jėzuitų galia ir paslaptys), Ronnie Po-chia Hsia, *Gegenreformation* (Reformacijos priešprieša), Henry Charles Lea, *Geschichte der spanischen Inquisition* (Ispanijos inkvizicijos istorija), W. G. Soldan/H. Heppe, *Geschichte der Hexenprozesse* (Raganų medžioklės istorija), Hermann Schreiber, *Geschichte der Päpste* (Popiežių istorija).

Dėkoju žmonėms, padėjusiems išvysti šiam romanui dienos šviesą: visų pirma Christian, Michael Paul, Réne Schwarzer, Petra Hermanns, Maria Dürig ir Ilse Wagner.

Būčiau pražuvęs be Jūsų visų pagalbos.

Imperatorius Karolis V

Karolio V valdos – Kastilija, Aragonas, Burgundija ir Austrija

Karolis V (gimė Gente 1500 m. vasario 25 d. – mirė Yuste, Ispanija, 1558 m. rugsėjo 25 d.) buvo šv. Romos imperijos imperatorius (1519–1555), taip pat Ispanijos karalius, kur oficialiai vadinamas Karoliu I (*Carlos I*), ir Sicilijos, kur vadintas Karoliu IV, karalius (1516–1558).

Karolis buvo Filipo I Gražiojo ir Joanos Kastilietės sūnus ir Ferdinando II Aragoniečio ir Izabelės Kastilietės anūkas. Jis gimė Gente ir iki 1517 m. gyveno Nyderlanduose, kur mokėsi pas Adrianą iš Utrechto, būsimąjį popiežių Adrianą VI. Mokėjo prancūzų ir flamandų kalbas, vėliau išmoko ir ispanų kalbą. 1506 m. po savo tėvo mirties Karolis paveldėjo Nyderlandus ir Franš-Komte. 1515 m. jis buvo paskelbtas pilnamečiu ir pradėjo valdyti Flandriją.

Po savo senelio Ferdinando mirties 1516 m. Karolis tapo Kastilijos karaliumi kartu su savo motina ir paveldėjo Aragoną, Navarą, Grenadą, Neapolį, Siciliją, Sardiniją ir ispanų valdas Amerikoje. Jis buvo pimasis monarchas, karūnuotas Aragono ir Kastilijos karūnomis, dėl to laikomas pirmuoju Ispanijos karaliumi. 1519 m., po kito savo senelio Maksimiliano mirties, jis paveldėjo Habsburgų teritorijas Austrijoje ir tapo Šventosios Romos imperijos imperatoriumi.

Karolis V vedė Izabelę, Portugalijos karaliaus Jono III seserį, o Jonas II šiek tiek anksčiau vedė Karolio seserį Kateriną.

Užsienio politika

Italijos karai

Karolio V valdos buvo išskaidytos – Ispanijos, Italijos, Austrijos ir Nyderlandų valdos buvo atskirtos viena nuo kitos, o jų suvienijimui labiausiai trukdė Prancūzija. Savo valdymo metu Karolis kariavo keletą karų su Prancūzija, kurių pirmasis vyko Šiaurės Italijoje 1521 m. 1527 m. jo kariuomenė nusiaubė Romą, ir kaip tik šis įvykis sukėlė didelį popiežiaus nepasitenkinimą, bet tai sutrukdė popiežiui anuliuoti Anglijos karaliaus Henriko VIII santuokos su Karolio teta Katerina Aragoniete.

1525 m. karo, kurį palaikė Anglija, metu Karolis paėmė į nelaisvę Prancūzijos karalių Pranciškų I ir privertė jį pasirašyti Madrido sutartį, pagal kurią pripažintos Karolio pretenzijos į Šiaurės Italiją. Paleistas iš nelaisvės Pranciškus I sutarties nesilaikė.

1529 m. Kambrė sutartimi su Prancūzija ir Barselonos taika, pasirašyta su popiežiumi, buvo pripažinta, kad Karolis yra Šventosios Romos imperijos imperatorius ir jam leidžiama išlaikyti žemes, užgrobtas Italijoje.

Kovos su Osmanais

Ilgus metus Karolis kovojo su Osmanų imperija ir jos sultonu Suleimanu Didžiuoju. Osmanų pajėgų išpuoliai palei Viduržemio jūros pakrantę grėsė Habsburgų valdoms ir taikai Vakarų Europoje. 1529 m. turkų skverbimasis iš Pietryčių Europos pasiekė net Vieną.

1535 m. Karolis laimėjo svarbų mūšį Tunise, bet 1536 m. Prancūzijos karalius Pranciškus I susivienijo su Suleimanu prieš Karolį. Nors 1538 m. Pranciškus I buvo įtikintas pasirašyti taikos sutartį, 1542 m. jis vėl susivienijo su osmanais. Kitais metais Karolis, susivienijęs su Henriku VIII, privertė Pranciškų I pasirašyti Krepi *(Crepy)* paliaubas. Dar vėliau Karolis pasirašė žeminančią sutartį su osmanais, norėdamas gauti atokvėpį po ilgų ir sekinančių karų.

Reformacija

Kaip Šventosios Romos imperijos imperatorius, Karolis V pakvietė Martiną Liuterį į Vormso suvažiavimą 1521 m., garantuodamas jam laisvę, jei jis atvyks. Tais pačiais metais jis pasmerkė Liuterį ir jo šalininkus, bet buvo pernelyg užimtas kitomis problemomis, kad rimtai pasipriešintų protestantizmo plitimui.

1545 m. Tridento susirinkimo pradžia žymėjo prasidedančią kontrreformaciją, ir Karoliui pavyko patraukti keletą imperijos kunigaikščių į katalikybės pusę. 1546 m. jis pradėjo karą su Šmalkaldeno lyga ir nugalėjo Saksonijos kunigaikštį Joną Fridrychą, o 1547 m. įkalino Heseno kunigaikštį Filipą. 1547 m. Augsburgo suvažiavime jis paskelbė kompromisą religiniais klausimais, kuris turėjo tenkinti ir katalikus, ir protestantus. Pagal vadinamąją Augsburgo religinę taiką, paskelbtą 1555 metais, pripažinta kunigaikščių teisė laisvai pasirinkti katalikų ar Liuterio tikėjimą ir versti gyventojus jį išpažinti *(Cuius regio, eius religio).*

1548 m. Karolis V-asis sukūrė septyniolika Nyderlandų provincijų, kurios nepriklausė nei imperijai, nei Prancūzijai.

Paskutinieji gyvenimo metai (1556–1558)

1556 m. Karolis atsisakė sosto. Savo imperiją jis atidavė sūnui Filipui II-ajam. Austrijos valdų paveldėtoju paskyrė brolį Ferdinandą II, kuris ir anks-

čiau rūpinosi austriškaisiais reikalais, kovomis su turkais. Karolis pasitraukė į vienuolyną Yuste, manoma, kad tuo metu jis kentė nuo nervinio išsekimo. Karolis mirė 1558 m. Po jo mirties Habsburgų valdos suskilo į dvi dalis.

Julius III, 221 popiežius

Julijus III (*lot. Julius III*, tikrasis vardas Giovanni Maria Ciocchi del Monte, gimė 1487 m. rugsėjo 10 d. Romoje – mirė 1555 m. kovo 23 d. ten pat) – Romos katalikų bažnyčios popiežius nuo 1550 m. vasario 7 d. (konsekruotas vasario 22 d.) iki mirties

Biografija

Studijavo teisę ir teologiją Perudžoje ir Sienoje. 1513–1544 m. Siponto (dab. Manfredonija), 1521–1530 m. Pavijos arkivyskupas. Nuo 1528 m. legatas Romanijoje, nuo 1534 m. – Bolonijoje. Nuo 1536 m. gruodžio 22 d. kardinolas presbiteris, 1537 m. sausio 15 d. tapo tituliniu San Vitalės kardinolu. Nuo 1543 m. Palestrinos kardinolas vyskupas, vadovavo Bažnyčios reformų komisijai. 1545–1547 m. vadovavo pirmajam Tridento susirinkimo, kuris vyko 1545–1563 m. etapui.

1549 m. lapkričio 10 d. mirus popiežiui Pauliui III susirinkę į konklavą 54 kardinolai pasidalijo į tris grupuotes. Vienus rėmė Šventoji Romos imperija, kitus Prancūzija, trečius Farnezės šeima. Tik po 10 savaičių derybų buvo rastas kompromisinis kandidatas.

Tapęs popiežiumi 1551 m. atnaujino Tridento susirinkimą. Dėl politinės situacijos (susirinkimo nepripažino Prancūzija) įvyko kunigaikščių sąmokslas Vokietijoje ir schizmos pavojaus 1552 m. susirinkimą nutraukė.

1550 m. patvirtino jėzuitų veiklą ir suteikė jiems privilegijų, rėmė 1552 m. Romoje Ignaco Lojolos įkurtą *Collegium Germanicum*. Parengė prielaidas katalikų bažnyčios reformoms, siekė atkurti katalikų tikėjimo vienybę. 1553 m. sudarė uniją su Babilono chaldėjų patriarchatu. Trumpam 1553 m. Anglijoje atgaivino katalikybę, skatino misijas Amerikoje ir Indijoje. Palaikė nepotizmą. 1555 m. pasiuntė pirmąjį nuncijų Lenkijai.

1551 m. popiežiaus rūmų kapelmeisteriu tapo žymiausias Renesanso epochos kompozitorius Džovanis Palestrina (1525–1594 m.). Tęsė šv. Petro bazilikos rekonstrukciją, kurią vykdė Mikelandželas Buonarotis.

Walz, Eric

Va245 Vitražistė : romanas / Eric Walz; iš vokiečių kalbos vertė Reda Ptakauskienė. – Vilnius : Gimtasis žodis, 2008. – 382, [2] p.

ISBN 978-9955-16-260-5

Tridentas, 1551 metų spalis. Miestas prie Adidžės upės rengiasi reikšmingiausiam iš visų iki šiol Bažnyčios istorijoje vykusių visuotinių susirinkimų. Po kelių dienų bus galutinai nuspręsta, ar po vienos bažnyčios stogu pavyks prisiglausti pagaliau susitaikiusiems katalikams ir liuteronams. Dar niekuomet nebuvo pasitaikiusi tokia puiki proga susivienyti, tačiau nelauktai vienas po kito nužudomi Visuotiniame Bažnyčios susirinkime lemiamą žodį turėję tarti vyskupai. Popiežius įsako jaunam jėzuitui Sandrui ištirti šiuos žiaurius nusikaltimus. Jam padėti ryžtasi vitražistė Antonija Bender iš Ulmo miesto, puošianti vitražais Tridento katedros langus. Tirdami nusikaltimą jie susidraugauja kiek artimiau nei derėtų – ši slapta meilė iš pat pradžių pasmerkta pražūčiai. Antonija papasakoja apie savo jausmus tik draugei Karlotai, kurtizanei. Bet ji net nenutuokia, jog Karlota atvyko į Tridentą dėl vienintelės priežasties – nužudyti popiežiaus sūnų...

UDK 830-3

Eric Walz
Vitražistė
Romanas

Redaktorė *Auksė Žiūkienė*
Maketavo *Ramunė Šarpytė-Girniukaitienė*
Viršelio dailininkas *Romualdas Balinskas*

SL 098. Tiražas 1500 egz.
Išleido leidykla „Gimtasis žodis“
A. Juozapavičiaus g. 10A, 09311 Vilnius
El. p. gimtasiszodis@takas.lt
Interneto svetainė: http://www.gimtasiszodis.lt
Spausdino UAB „Logotipas“
Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius. Užs. 82691

Tridentas, 1551 metų spalis. Miestas prie Adidžės upės rengiasi reikšmingiausiam iš visų iki šiol Bažnyčios istorijoje vykusių visuotinių susirinkimų. Po kelių dienų bus galutinai nuspręsta, ar po vienos bažnyčios stogu pavyks prisiglausti pagaliau susitaikiusiems katalikams ir liuteronams. Dar niekuomet nebuvo pasitaikiusi tokia puiki proga susivienyti, tačiau nelauktai vienas po kito nužudomi Visuotiniame Bažnyčios susirinkime lemiamą žodį turėję tarti vyskupai. Popiežius įsako jaunam jėzuitui Sandrui ištirti šiuos žiaurius nusikaltimus. Jam padėti ryžtasi vitražistė Antonija Bender iš Ulmo miesto, puošianti vitražais Tridento katedros langus. Tirdami nusikaltimą jie susidraugauja kiek artimiau nei derėtų – ši slapta meilė iš pat pradžių pasmerkta pražūčiai. Antonija papasakoja apie savo jausmus tik draugei Karlotai, kurtizanei. Bet ji net nenutuokia, jog Karlota atvyko į Tridentą dėl vienintelės priežasties – nužudyti popiežiaus sūnų...

Eric Walz gimė 1966 metais Kionigšteine prie Tauno. Įgijęs komersanto profesiją, daugiau kaip dešimt metų dirbo pagal savo specialybę, eidamas įvairias pareigas. Kai darbo rinkoje atsirado pernelyg daug šios profesijos atstovų, Eric Walz ryžosi įgyvendinti vaikystės svajonę – tapti rašytoju. Jau pirmasis romanas atnešė jam didžiulę sėkmę.

ISBN 978-9955-16-260-5

9789955162605